

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

804 s.

IGNOTUS

FIRE DE ARTIST

ROMAN

EDITURA
„CARTEA ROMÂNEASCĂ"
BUCUREȘTI.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

NU SE IMPRUMUTĂ ACASĂ
1921 luna Martie ziua 7
PARTEA I. Centrala Sibiiu.
No. 29609

Noian de flori. Și ~~fiecare floare~~, deși deosebită îi e ființa, nu pare că trăește decât fiindcă face parte din noian. De-oparte, ar fi drăgălășie singuratecă; la un loc cu toate celelalte, e frumusețea în varietate, e armonie de colori, e parfum, — mai viu, de oarece e al tuturora.

Muscelul, — colină, aproape deal, — e numai fân înflorit și se privește cu muscelul vecin de peste drumul șerpuitor.

Aci te cufunzi între mușcele și în umbră răcoroasă parfumul te îmbată; aci treci [illegible] o înnarca unui mușcel și priveliștea îți de[illegible] privirile, în lumina soarelui de vară.

Câte un mănunchiu de copaci ici, co[illegible] cîte-o notă serioasă de verde întu[illegible] noianul de flori însorit.

In acelaș cadru priveliștea are[illegible], și se opri nouă.

E un farmec mai mult.

Linia munților, trasă pe zare[illegible] șters, te face să simți poezia d[illegible]

Și într'acolo ți se'ndreaptă [illegible] darea de-a ajunge.

Dar noianul de flori pare[illegible] că te însoțește la fiece p[illegible]

[illegible] 2012

[illegible] să vadă,

[illegible] bățandrul..

[illegible] răspunse fata,

[illegible] dea din Miteni'?

[illegible] ?

[illegible] nu cunoaște.

[illegible] ești la coasă, de-ar

804

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lase cât mai mult în suflet imaginea frumuseţii lui şi amintirea momentelor de trecere prin el.

Şi, cât e de lung drumul acesta, rupi din zîmbete de soare zîmbetul ce-ţi înroşeşte buzele şi din raiul de flori culegi impresiuni ce'ţi înfloresc gândurile îndreptându-le spre vis.

Nu ai când să'ţi aminteşti de tine şi să'ţi urmăreşti viaţa.

Trăeşti independent de ceeace poate fi restul zilei de azi şi grija zilei de mâine e umbră ce nu se vede în preajma ta.

Umbra corpului tău nu se socoteşte: de-i iei seama, o vezi culcată pe flori.

Din aerul îmbălsămat respiri acea dulce veselie intimă care te face omul altor regiuni decât ale pământului, deşi pe pământ umbli.

Te exteriorizezi şi sufletul tău pluteşte pe unde ce ţin de infinitul nepipăit.

Cum te-ai mai pipăi, pe tine?

Şi aceasta e farmecul, în mijlocul naturii care

Rebreanu treg pentru dânsa.
Sadoveanu i te dai, cu dragoste ce nu se asca-
Speranţia unui simţimânt omenesc.
Stănoiu D., aturii o poţi gusta numai singur.
Stănoiu D., simţia, fără să 'şi le spună. Euge-
Ed. II. în drumul lui spre satul dela poa-
Tafrali O., runţi din zare.
Teodoreanu I., de mers, — mai mult pe jos
Teodoru V. (Doru pe care o uită în urmă, — se
tr'o vale largă, oază de ver-
ul de aci şi cele dela capă-

Catalogul general al de copaci, o fântână, o
se poate obţine, unchiu gros şi drumul
ntre iarba deasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trăsurica îl ajunse.

— Nu te urci, domnule? îi zise băeţandrul care mână.

— Nu încă... Mai merg până la fântână...

— Ce mai apă e acì, domnule!

— Ce spui? Apoi atunci să-i facem cinste... Tot mi-e sete mie...

— O să adăp şi caii...

— Nu faci rău...

Fù o întrerupere, pentru Albineţ, în vraja de mai 'nainte, dar dulcea veselie dobândită, nu'l apropia încă de sine.

Începù să coboare, sprinten... De odată însă, se oprì...

Intre copaci, la umbră, mişcà cineva...

Câmpul înflorit al unei fote punea în vază câmpul alb al unei ii...

Şi, fiindcă întreaga făptură femeească o înfăţişează chipul, Albineţ se întrebă dacă iera tînără şi tînără fiind, dacă iera frumoasă: iera cel mai înfierbântat admirator al primăverii şi al frumosului, strâns unite.

Până să se îndrepteze într'acolo şi să vadă, trăsurica trecù pe lângă el, ca în sbor, şi se opri la fântână.

Fata se ridică repede...

— Bună vremea, surată, îi strigă băeţandrul... Cum e la umbră?

— Cum nu-i la soare... îi răspunse fata, râzând...

— Ei! da nu eşti a lui Băznea din Miteni?

— Aşa ar zice şi taica...

— Ce face Sanda?

— Soră-mea? ori o cunoşti?

— Nu 'ntreabă omu' când nu cunoaşte.

— Păi, ce să facă? Ar ieşi la coasă, de-ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi vremea, şi nu-şi poate oleji doru' după Tudor... că numai la el îi e gându'...

Fata plecă ochii şi oftă...

— Păi, de când cu concentrarea asta de luni de zile....

Iar după o clipă :

Şi a fi oare război ?

Albineţ se apropiase cât mai uşor putuse...

— O să fie... rosti el...

Fata tresări şi se uită la el, sperioasă, înroşindu-se.

— E domnu pe care care-l duc la noi în sat.. zise băeţandrul.

Din o singură aruncătură de ochi, Albineţ prinsese între pleoape imaginea nespus de drăgălaşă a frumoasei fete.

Ieră 'naltă, durdulie, cu iia bine întinsă pe sînii plini; ieră oacheşă, cu ochii de un verde ca smaragdul, lungueţi şi cu privire galeşă, cu părul de un negru ca noaptea, împletit în două cozi bogate.

Râsul îl avea plin de vino 'ncoace şi-i punea în lumină ca de soare dinţii cam laţi dar albi, bine rânduiţi, cu strungăreaţă.

— Dar e minunată! îşi zisese în gând şi privirea-i răsfrângea admirarea de artist.

Să steà de vorbă cu dânsa, i se făcù numai decât o trebuinţă a sufletului.

— Multe sate vor fi ducând dorul multor flăcăi, ce le sunt lipsă... Dar vremurile sunt grele şi Ţara are nevoe de braţe ageere şi de suflete inimoase.

— Nu zic nu, domnule, răspunse fata, cu pătrundere. Numai, vezi dumneata, să steà luni de zile cu mâna'n sân...

— Nu e tocmai aşa, fiindcă voinicii muncesc,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fac pregătiri de luptă și trebue să rămână la locul lor de pază... Negreșit că grija vi-i mare și așteptarea vă e grea, acì, în sate... Dar n'aduce anul ce-aduce ceasul, și pentru ceasul acesta, care nu mai e departe ca pân'acum, granițele trebue să fie veghiate, și oastea strânsă pe unde va fi primejdie...

— Dumnezeu să-i ție sănătoși... rostì fata și căutătura dulce i se înroură.

— Îi va ține, fiindcă au mare datorie de împlinit...

Băcțandrul, numai urechi de ascultat, scosese cailor căpestrele și acum turnà apă proaspătă în teica...

— Până să adape caii, vrei să stăm de vorbă colea?... și Albinet înaintă spre laviță dintre doi copaci ai mănunchiului.

Fata, fără sfioșie, dar cu chip cuminte, se apropiă și rămase în picioare, la un capăt. Îi plăcuse vorba domnului acesta care-i păreà foarte cum se cade.

— Ești bună să-mi spui cum te chiamă? o întrebă cu blândeță.

— Zinca lui Știoboran, îi răspunse, cătând la el scrioasă.

— E sat pe acì, p'aproape?

— După muscel, colea...

— Și cum îi zice?

— Suhaia.

— Să nu te superi dacă-ți spun că ești foarte drăguță...

Ea se înroși și avù un zîmbet ușor, — o închipuire de zîmbet... de mulțumire poate.

— Ai frați, surori?

— Doi, unu' la oaste, unu' acasă, că e un piciu încă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Am să viu să-ți fac chipul... Te învoiești, nu-i așa?

— Dumneavoastră sunteți pictor?

— A! știi ce e un pictor? întrebă cu mirare.

— Am învățat la școală... Doamna învățătoare ne-a făcut să știm multe lucruri...

— Și ce bine e când omul știe... Sunt pictor, și mă duc să stau la Miteni, vr'o lună și ceva...

— N'o să ți-se urască, dumitale, om dela oraș?

— Ne e lehamite zece luni pe an, în București, și pe urmă ca pictor, e o plăcere să cutreer fel de fel de locuri din țară în timpul verii. Pe-acì e foarte frumos.

— Da? vă place? rostì ea cu mirare.

— Negreșit; muscelele astea înflorite sunt priveliști minunate.

Fata își aruncă ochii de jur împrejur și pictorului îi făcea impresiunea că par'că pentru întâia oară ea își dădea seama de adevărata frumusețe a locului.

Ea avù o vorbă care răspundeà cugetării pictorului.

— Vezi dacă stai mereu într'un loc?... ce-i frumos nu-ți pare așa de frumos...

— Eu dacă te-aș vedea ani întregi, tot atât de frumoasă mi te-ai arăta ochilor...

Ea râse, — și râsul acela plin de vrajă cutremură inima pictorului.

— Să mă vezi îmbătrânind adecă! Floarea se usucă, frumusețea se vestejește ca floarea, domnule... îi răspunse cu simplitate. Să nu vezi bătrân, ce-ai văzut odată tânăr.

— Amintirea frumuseței din tinerețe, împodobește bătrânețea cu florile de atunci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Da' dacă și aducerea aminte e ca frunzele uscate?

Și râsul acela ispititor ca păcatul, îi înflori buzele ca cireașa în pârgă.

Îi iera pe voe Zinchi să steà de vorbă cu pictorul, dar Doamne ferește cu gând pitit, ca să-i placă...

Iera ca și logodită cu Victor Cujma, brigadierul silvic de pe alocuri... și de când el erà concentrat, fetei nu-i mai răsăria soarele d'asupra Suhaiei, ci departe... cine știe unde... pe unde iera el...

Deșteaptă însă, pe cât iera de mintoasă și de harnică, nu pregetà nici să citiască, nici să steà de vorbă cu cine vedea că are ce vorbì.

Să o facă pe rușinoasa, nu era în firea ei deschisă și curată. Să-i fi venit cuiva în gând să fie față cu ea îndrăzneț, repede-l punea la locul lui, c'o uitătură, ori cu vorba, dacă de uitătură nu înțelegea.

Floricelele ce-i înșirà pictorul, n'o supărau, fiindcà își închipuia că e om cum se cade.

Ar fi știut Zinca să-l pue și pe el la locul lui, dacă s'ar fi întins cât nu-i ierà velința.

— Ești foarte deșteaptă și-mi placi; am să-ți fac chipul. Vrei?

— Dece să nu vreau? răspunse fata cu acea seriozitate care o prindea.

— Uite, numai să mă așez la Miteni și voiu veni la Suhaia, acasă la dumneata.

— Să vii sănătos, domnule...

— Gata!... strigă băețandrul, c'un ton care arătà că nu-i plăceà să-l vadă prea mult de vorbe pe orășanul cu Zinca lui Știoboranu. Fetele din sat să steà la glumă cu flăcăi... da...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Spune Sandei multă sănătate și să mai dea pela noi.

— I-oiu spune... răspunse piciul sărind pe capră.

Albinet își oprì lung privirea asupra Zinchi, par'că spre a-și întipări bine chipul ei frumos, și oftând, se urcă în trăsurică...

— Să ne vedem cu bine... Zinco.

— Cu bine, domnule... îi răspunse, zîmbind.

Pe tot drumul Albinet nu-și mai dădù seama de frumusețea locurilor; aveà în gând cevà răscolitor și înaintea ochilor ființa fetei.

Iera sigur că o putea fixa pe pânză, din memorie...

Zinca mai rămase la fântână, însă cu gândurile ei...

II.

O vale strimtă, plină de verdeață, pe care o taie drumul pietros ce duce la Miteni. Acì două dealuri 'nalte acoperite cu păduri de brazi și de fag, lasă cale văii să se înfunde adânc până la dealul cel mai înalt, plin de poeni cu fâneață printre răriști de brădet.

Privelișteа e minunată, mai ales în anume ceasuri când lumina de sus se îmbină armonios cu umbrele de pe verdele închis al codrilor.

Aerul e plin de mirezme, dulce în timpul zilei, de-o răcoare ce dă viață, diminețile și serile.

Noaptea, e aproape frig, mai cu seamă după câte-o ploae, chiar dacă nu a ținut mult.

Satul începe dela gura văii și se resfiră pe coastele celor două dealuri, — case curate și gospodărești, fiecare cu livedea ei de pruni. Locurile le au sătenii, în sus pe coaste și pe poale,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru fânceață mai mult, căci porumbul se face numai în veri mai lungi și mai ploioase.

Prunilor le prieste însă locul și clima, și rar se întâmplă să dea greș recolta lor.

Nu e regiune muntoasă, propriu zisă, deși bradul crește în legea lui.

Casa lui Simion Bâznea e pe vale, la un cot, unde par'că se reazămă pe ieșitura dealului, umbrită de patru brazi, răzleți de codru.

Și dacă are ceva care place, casa lui Simion, apoi e prispa lată și lungă, de-asupra căreia se apleacă prelungirea acoperemântului tuguiat.

Prispa e închisă din două părți cu blăni de brad, iar pe din lăuntru fiecare închizătură are câte două polițe pe care râd felurite flori în oalele lor.

In stânga stă o masă, care te poftește numai decât să-ți facă loc în juru-i; în stânga laviță acoperite cu lăicere foarte frumos urzite, îți fac cu ochiul să guști clipe de odihnă dulce, numai cât să-ți lași capul pe una din perinile moi și cu îmbrăcăminte bătătoare la ochi.

De pe prispa aceasta îi place lui Eugeniu Albinet să se uite pe sine, privind acelaș lucru: verdeața gâtului de vale și pe aceea a codrilor din față și din preajmă.

De-o săptămână de zile de când e în Miteni, n'are gust de lucru, n'are îndemn de plimbare; stă ceasuri întregi, tăcut, gânditor, de se minunează gazdele și mai ales Sanda, fetica gingașă, bălană și albă de pare izvorită din lapte, cu ochi în care se furișează pe fiece zi cerul senin.

In starea aceasta de moleșală sufletească se înfăptuie în adâncul, în care nu pătrunde încă lumina cunoștinții, o taină, din minunatele taine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index/1901-1932

ale firii omenești, cea mai sguduitoare și totodată cea mai dulce.

E răstimpul când floarea tânjește fiindcă ploaia n'o ajunge, fiindcă lumina îi lipsește și fiindcă numai dogoarea arșiței străbate până la dânsa. Bobocul ivit pe ramură nu e în condițiuni priincioase desvoltării și se trudește să aibă un pic de rouă, să prindă o rază.

Albineț e 'nalt, mlădios, cu chipul aproape rotund, potrivit de plin; e delicat deși viguros; e aproape bălan, cu ochii căprii plini de vioiciune și de pătrundere, cu mustățile de un castaniu închis, ale cărora vârfuri sunt bine aduse în sus, cu râsul cam batjocoritor pe care-l acopere glasul plăcut și bunătatea inimii.

Sanda se știe frumoasă și e mândră că e frumoasă cum i se închipuie că alta 'n sat nu este. Necaz adânc începuse s'o turbure fiindcă domnul acesta chipos nu se uitase măcar odată la dânsa.

„Și, de! n'or fi cine știe ce frumuseți p'acolo prin orașul de unde venise".

După o săptămână nu se mai putu răbda și se hotărî să-l facă să se uite la ea, și să-l îmboldiască la vorbă.

Tocmai s'a întors dela biserică, unde părinții lui Tudor dus la oaste, îi pomeniseră de feciorul lor, cu mâhnire că nu le mai veniseră vești dela el.

Ea nu le mai răspunsese, cu fiorul de jale ce-i străbătea inima; plecase ochii și căutase să scurteze cât mai mult vorba cu ei.

Pe drumul către casă mumă-sa îi și bănui că de ce fusese așa?

Ea ridicase din umeri.... și tăcuse, cu gândul să-și împliniască dorul în această zi a Du-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

minecii, — singurul dor care-i muncia inima: să steă de vorbă cu oaspetele casei.

Cum intră în curte, îl și văzù că se plimbă, cu mâinile dinnapoi...

Părinții rămăseseră în urmă, de taină cu niște vecini.

Albinet se oprì și cu mirare aținti o căutătură adâncă asupra Sandei...

— Bună dimineața, domnule... îi rostì ea, foc de roșie.

— Bună dimineața...

O! ce drăgălășie, în minunatul vestmânt de sărbătoare!

Știa că gazdele au o fată, abia îi luase seama și își închipuì că e dânsa, însă Doamne-ferește să fi visat că putea fi cea de frumoasă.

Și ce păr! și ce ochi! și ce pieliță albă! ce frăgezime!...

Sanda nu se depărta, lăsându-se să fie privită, dar nu mai puțin dogorită simțindu-se supt aceste priviri pe cari le ghicia că sunt din nimire.

— Nu-i așa că ești a casei? o întrebă, nu fără oarecare emoție.

Ea îl privì, zîmbind.

— Ce?... nu știai?

Albinet se scobori repede.

— Știam, dar nu știu cum s'a făcut că nu ne-am văzut... îi zise...

Și începù să-i priviască vestmîntul și să-i laude frumusețea și lucrul lui.

— Dumneata l'ai făcut, nu-i așa?

— Eu...

— Par'că ești o zână...

Ea se înroși până în albul ochilor, și fără voe,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr/1901-1932

se simți sfioasă, stânjinită. Nu putù să-i răspundă nici un cuvânt.

— Vrei să stăm de vorbă, colea, pe prispă?

Ea se urcă, înfiorată, și se oprì în dreptul unui stâlp de care se sprijini.

— Nu ședzi?

Ea făcù din cap semn că nu.

Și aproape o jumătate de ceas vorbiră, ea, din ce în ce mai la îndemână; el, ca luat de cine știe ce curent și împotriva căruia nu-și punea de loc judecata, — curtenitor îndrăzneț, — mai să-i zici îndrăgostit: imaginea Zinchi părea ștearsă din amintirea, din gândurile lui de până atunci.

Fata cum își zărì părinții că vin, fugi, foarte turburată, foarte aprinsă, veselă și mulțumită însă.

— Ei, dar e chipos de tot, își zise, pe când se desbrăcà.

— Ce drăgălășie de fată... își zise și el, privind pe urma ei...

In acea clipă însă i se ivi icoana Zinchi de-o altfel de frumusețe, cu mult mai dulce, și i se închipui tristă, dojenitoare.

Par'că se deșteptă dintr'un vis.

— Ce e cu mine? se întrebă cu nedumerire... In ce stare de spirit mă aflu, de e omul mai mult impresionat decât artistul? Frumusețea din Suhaia parc'că mă predomină și uite că asta de acì mă turbură.

Răspunse abia la salutul părinților Sandei și începù să se plimbe agitat...

— I-am promis să mă duc să-i fac portretul... Poate că mă așteaptă... S'a împlinit săptămâna... Mâine o iau într'acolo...

Un vânt ușor suflă dis-de-dimineață dinspre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

apus. Cerul, de un albastru-șters, e atât de curat, că fie care ramură a brazilor de pe culmi, se încondeiază foarte vădit, în zare, în clătinatul ei.

Nici un abur nu se ridică din văi spre a păta verdele închis al brazilor ce se închipue ca răsărind unul din altul.

Roua e foarte deasă pe iarba care acopere strimta vale de-a lungul ei.

Când soarele se arată de-asupra piscului din fund, deși fără lumină mare și fără căldură îndestul de simțită, roua prinde scânteieri de diamant...

Răcoarea e dătătoare de viață și în aerul acesta sănătos, respiri cu nesațiu și-ți place să te simți că trăești.

Albinel s'a deșteptat în zori, după un somn întrerupt de visuri supărătoare, a cărora cunoștință o avea, și numai după obișnuita spălătură pe corp cu apă rece, se simți înviorat.

Fără să fi prevenit pe cineva din casă, își luă trebuincioasele și plecă pe jos, în spre Suhaia, cu popasuri; în anume locuri simțul artistic îi înfățișă în așa chip câte-o poziție, că nu se putea opri să nu o schițeze în caetul lui de drum.

Îi iera foarte la îndemână sufletește și nu mai putea de mulțămirea de-a se afla singur între atâtea priveliști.

Aerul viu îi înbujorase chipul; se simțiă ușor; trăiă intensiv în mijlocul naturii pe care o înțelegeă.

La fântâna unde întâlnise pe Zinca, se opri, bău din apa rece cu plăcere fără seamăn și se așeză pentru câteva momente de odihnă, pe banca dintre copaci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Atât de aevea i se înfățișă acî imaginea frumoasei fete, că o schiță din memorie, pe o filă a caetului; asemănarea iera de admirat.

Ii zîmbi... și se simți înfiorat de dorul de-a o vedea.

Cu privirea cercetă locul și își închipui unde venia satul...

Soarele se ridicase sus și căldura de vară începea să se împrăștie și să sugă roua.

Albineț se ridică...

Atunci însă un glas femeiesc, bine timbrat, dulce: cântă un cântec popular cam monoton, dar simțirea cu care iera cântat, îi dădeà un farmec deosebit.

El se oprì să asculte...

Cât de plăcut răsunà în acea liniște de dimineață, în acel decor de verdeață și de flori, în inima lui aplecată spre poezia dragostei!...

Și de după un cot al muscelului se ivi... Zinca....

C'un fior adânc o recunoscù și repede se dădù după copacul cel mai gros, unde așteptă; desigur că fata venià la fântână.

Și nu se înșelà.

Cu pas potrivit par'că după cântec, în ușoară mlădiere de mijloc, Zinca înainta încet; iiea îi iera tot albă și subțire, dar fără înfloriturî; fota neagră, simplă, și picioarele, goale.

Pe umăr ducea o cobiliță; venia să ia apă, — cea mai bună apă, cum nu iera alta în sat, pentru fiertură.

Tocmai când punea mâna pe cumpănă, dădù cu ochii de pictor și rămase stânjinită, nemișcată.

— Te rog, Zinco, stai așa... Nu vei sta mult...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi repede îşi pregătì pânza, colorile...

Fata, nu se mişcà, înfiorată însă de neaşteptata întâlnire şi de lucrul necunoscut ce aveà să fie...

Cu înfrigurare artistul începù să lucreze, funrându-i cu priviri adânci trăsurile chipului, fermecător de frumos în acea atitudine nouă pentru el.

Pe unc-locuri începuse coasa; de pe acolo răsunau cântece cu răsuflarea întreruptă de opintirile cositului...

Pe drum începură a trece căruţe cu pietriş, trăsurile sprintene cu câte-un clopoţel la gâtul calului... Nici una nu se oprì din fericire, la fântână, dar nu numai o căutătură mirată furà din treacăt priveliştea celor doi.

Cu răbdare de uimit, Zinca, stătù locului, parc'ar fi fost dintr'o bucată de lemn; îi iera vrerea, şi tăria o ţineà, cu toate că după vr'un ceas, începù s'o furnice prin trupul aproape înţepenit, mâna de pe cumpănă să-i cam tremure iar tălpile să o cam împungă.

Zîmbetul însă nu-i pierì o clipă măcar, par'că i'l zugrăvise pictorul pe buze.

Doar privirea i se mutà în câte-o clipă, două, când spre pictor, când înaintea ei, când spre cei ce treccau pe drum.

In sfârşit Albineţ, după o aţintire destul de îndelungată, către Zinca şi apoi către pânză, făcù vânt paletei, jos.

— Vino să vezi, Zinco, îi rostì cu glas de izbândă.

Fata se mişcă din loc dar călcă şchiopătând şi începù să râdă, în vaetul ei uşor.

Albineţ dădù fuga şi o luă de braţ.

— Iartă-mă; te-am ţinut prea mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Las' că-mi trece...

Tropăi, pe loc, de câteva ori, își întinse brațele, se îndreptă de șale și iarăși râzând, veni repede, până în fața pânzei.

— Doamne!... strigă, uimită...

I se închipui că ar fi luat-o cineva, ar fi micșorat-o cu cine știe ce vrajă și ar fi lipit-o pe bucata aceea de pânză...

Pictorul se apropiă și gustă cu adâncă mulțămire și cu mândrie izbânda operei lui, pe care o rezumă acel strigăt, acea atitudine de admirațiune naivă.

Dar sufletul lui îndrăgostit după Zinca, se cutremură de cea mai dulce plăcere când fata îl aținti cu cea mai galeșă privire luminată de zâmbetul cel mai plin de vrajă.

— Nu-i așà că semeni? îi rostì el apucându-i o mână și cuprinzându-i mijlocelul cu cealaltă.

Ea se făcù roșie ca macul; se turburà ca unda, stânjinită, cât și înfiorată de ceva plăcut, însă nu se desfăcù din acea înlănțuire, cum nu se desface de ederă copacul. Cu glas înnecat, răspunse:

— Sunt cu... aidoma...

— Și ce dragă' mi-ești! îi șoptì, el apropiându-și obrazul ei și mai aprins.

Atunci fata, prinsă par'că de nu știu ce frică, se strecurà, cu îndemânare de șarpe, din strânsoarea lui, și foarte sfioasă, rostì:

— Ce-or fi zicând, acasă, că nu mai viu cu apa?...

Fuga, fără să-l mai priviască, ajunse la fântână, scoase apa și umplu donițele, în timp ce el o sorbia în mișcările ei care îi păreau nespus de grațioase...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când o văzù că-şi aruncă pe umăr cobiliţa, se apropiă de ea:

— Zinco, 'mi-ai rămas în suflet, îi zise cu seriozitate în pornirea lui focoasa.

— Cine să mă caute acolo? îi răspunse, în chip de glumă, râzându-i dulce.

— Şi n'o să te mai văd?

— Cine nu ştie drumul la Suhaia? Te las sănătos...

Şi repede o pornì, fără să mai întoarcă înapoi capul, dar fără să se mai simtă aceeaş...

El o urmări cu priviri pline de tristeţă, până ce fata coti...

O trăsurică se oprì la fântână şi preotul care o mână îi dădù bună ziua şi începù să-şi adape calul.

Pictorul îi răspunse şi se apropiă de pânză, tăcut, gânditor, supt greutatea ce-i apăsa inima.

III.

Bălăioara Sanda nu se mai gândeşte la Tudor; prea e departe şi nu mai vine, iar prea aproape şi frumos, fără să fie mândru, e domnul dela Bucureşti...

Ei îi arde să fie luată în seamă, că nu degeaba e mai cu lipiciu decât toate; ei îi este drag să asculte cum i se înşiră floricele la ureche...

Mai toţi flăcăii din sat, s'au dus, unii la oaste, alţii să vânză la Bucureşti, cu coşurile pe umeri; cei cari au rămas sunt ori proşti ori prea băeţoi; la care să se uite? dela care să se aştepte la vorbe cu temeiu?

E ceva nelămurit în sufletul ei; vreà cevà şi nu ştie ce... Par'că i-ar fi sete şi n'ar aveà de unde să beà...

Îşi aduce aminte cum o săruta Tudor, pe fu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

riș, cu voia fără voia ei, și simte cum prin trup îi curg fiori de foc.

Cum ar voi să o mai sărute cineva...

Și care altul decât... pictorul?

Roșul tuturor macilor de pe muscelele înflorite i se urcă în obraji, de-i rămân albastre numai crâmpeiele de cer dintre pleoape.

I se închipue minunea sărutării și închide ochii iar dela lingurică o apucă par'că nu-ș' ce lihneală...

Un gând tainic o îmboldește, uite așa, par'c'ar fi vrăjită înspre pictorul... nătâng.

Nătâng, firește, altfel cum să-i zică? Altfel cum l'ar socoti? că, de Duminică de când i-a vorbit mai mulțișor, iarăși nu se mai uită la ea...

Stă mereu înaintea celor trei picioare de lemn pe care este o bucată de pânză și „sgâește" ochii la ea, ca la o icoană. îi tot dă c'un pămătuf subțire muiat în văpsele, acî se dă mai de o parte, își face mâna pumn cu gaură și se uită prin ea; acî s'apropie, prinde a râde și Doamne ce bine-i șade când râde așa! Apoi, iar nu-ș ce-i tot face cu pămătuful... și uite așa îi trece vremea...

Ei nu-i vine să mai facă p'în casă câte cevà...

Se furișează să se uite numai la nătângul de pictor... cu ciudă dar și cu nădejdea că o s'o vadă.

De 'ndrăznit să-și ia inima în dinți și să-și facă drum la el, nici vorbă nu-i, și doar nu e din alea sfioase.

Simte însă că gândul lui n'o pândește, că ochii lui n'o caută, și asta, vezi, o necăjește... o doare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Azi i-a spus tat'su că, de mâine, începe cositul... în anul ăsta foarte de vreme, fiindcă anul e așa, — și au, și departe de sat, și mai aproape.

De obiceiu se duc unde-i mai departe, că p'acolo au și loc mai mult și fâneața se coace mai degrabă. Alte locuri rămân pentru Iulie.

Doamne, câte zile'n șir n'o să-l vadă, că plecarea e demânecate și abia se mai vede înaintea cailor când se întorc...

Fără doar și poate că el a fi mâncat și închis în odae, la vremea aceea...

Că, mumă-sa d'aca rămâne acasă, să-i facă pictorului de mâncare...

Est-timp numai ea și frăține-său Mateiu or să se ducă cu taica...

Mâre, da adecă dacă s'ar prefăce c'o doare ceva și s'or duce numai taica și Mateiu?

Maică-sa cu ale casei, n'o să-i ia seama... și așà poate că i-a fi la îndemână să se apropie de el...

Și cată că de cu seară Sanda începe a se cam văita că nu-ș ce are.

De teamă să nu priceapă maică-sa, i-a cam pierit Sandei fața și maica prinsă de grijă îi stinge trei cărbuni în apă, îi descântă și-i dă să soarbă de trei ori din apă, și-i unge sprânceneleș îi dă pe la tâmple, pe frunte și o culcă, desmierdând-o.

— Te-a fi deochiat care-va, maică, îi zice încet... iar prin gând îi trece că numai „peeru" a putut-o deochia...

Sanda geme și închide ochii, și se ține bine să nu râdă... S'a prins șiretenia.

A doua-zi când face ochi, se vede singură; e tăcere în toată casa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se dă jos din pat și în vârful picioarelor se apropie de ușă, o crapă și ascultă: de peste sală nu aude nici o mișcare; se vede că el doarme încă...

Așa cum e, în cămașa care i se lipește de trup, se strecoară în sală și ca o pisică se duce până la ușa oaspelui...

Dar atunci ușa se deschide și el... se ivește...

Sanda dă un țipăt, își acopere sânul cu brațele goale și se furișează într'un ungher, făcându-se ghem acolo, foc de roșie, de rușine și de spaimă.

Albinet, într'o mână cu trepiedul, sub-subțioară cu cutia cu colori și în cealaltă mână cu o pânză, stă locului, uimit, neștiind ce să-și închipue...

După o clipă, două însă... fără să se uite spre ungherul cu pricina, iese pe prispă...

Sanda sare, și ca o nălucă piere în odaia ei.

Cum îi bate inima! Cum îi ard obrajii! Ce tremur în tot trupul ei!

— M'a văzut așa! Doamne! își zice, acoperindu-și iar sânul rotund și dârz...

Iar de ciudă, îi vin lacrimile în ochi și se ghemuește supt velința subțire.

— Cum o să mai dau ochi cu el! își zice'n gând... Dracu' m'a pus!... Și nu s'auzia nimca la el în odae.

După o vreme începù a se liniști...

— Da, poate nu și-a dat seama că ieram eu... nici nu s'a uitat unde mă ghemuisem...

Maică-sa intră s'o vadă.

— Cum îți mai e, Sando?

— Tot mă mai doare nițel colea... la frunte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi ? tot deochiu a fost, maică... las' că'ți mai descânt și deseară... Du-te până pe vale încolo, că fac eu singură ce e de făcut.

— Bine, maică....

Sanda, după ce se îmbrăcă, ieși pe din dos și veni până la o latură a prispei, încet, încet... să vadă ce face pictorul...

— Eaca... Nu-i acì... unde a fi?

Așteptă câteva clipe, până ce mumă-sa trecù pe lângă ea...

— Nu te sfii, de boer, maică; l'am chemat să-și bea laptele...

Și intră în grădina cu legumele.

Sanda, sări ca o pisică ce-a zărit un șoarece, și fuga pe prispă până în fața pânzei de pe trepied.

Si rămase ca de piatră.

— Uite... Zinca lui Știoboranu... Doamne!... rostì Sanda, după câteva clipe.... Și ceva o muscă par'că de inimă... și-i trase sângele din față.

Frumusețea Zinchi, râsul ei dulce așa cum sta cu mâna pe cumpăna fântânii, de par'că iera vie, de par'că sta să vorbiască, o întunecară, o cufundară pe gânduri încâlcite în cari iera o suferință.

Ar fi rămas așa cine știe câtă vreme, dacă n'o deștepta cântecul unei femei care trecea pe dinaintea porții, cu o greblă la umăr...

Cătă, speriată, împrejur, apoi cu necaz la chipul prietenei ei...

— De unde o cunoaște? își grăi, și oftând, se coborî de pe prispă, râcâită la inimă, cu lacrimi de ură, în ochii ei aproape întunecați.

— I-a fi căzut dragă... își mai zise și se pierdù printre pomii din fundul curții, cap

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aplecat, inimă șleită, fără să ia seama că pictorul, de pe prispa de dinapoia casei, o urmăria cu nedumerire în ochii lui plini de chipul Zinchi.

Sanda se oprì în loc dosnic, lângă gardul de rîchită și se făcù jos pe iarba multă și deasă.

— Cum de-a văzut o? Mateiu l'a adus dela Curtea de Argeș, de-a dreptul la noi acasă...

Piciul nu-i spusese Sandei ce întâmplare fusese la fântână.

— Și, vezi-dumneata, cum i-a făcut chipul! urma Sanda să'și zică, mușcată mereu de gelozie și de necaz. Și doar începuse să se uite la mine... Adecă de ce nu 'mi-ar fi făcut mie chipu'? Doar sunt mai mândră decât Zinca.... Și la urma urmei, ce-mi pasă? își grăi după câtevà minute de gânduri...

Se vedea că iera la dânsa cercare de-a'și venì în fire, începutul unei hotărîri de-a nu se mai uità la pictor, nu însă fără cugetul de-a'l face să priceapă că el nu-i e la inimă.

Iar pe de altă parte îi venià în minte să se ducă la Suhaia să-și dea seama în ce apă se scăldà surata Zinca, și'n ziua Dumineeii viitoare se văzù pe drum într'acolo.

Nu mai iera horă, pe așa vremuri de griji, dar... ce avea a face?

Inchipuindu-și că-i iera la îndemână de-acuma, se sculă de pe iarba care rămase bătăturită și o luă spre casă; totuși cu îndemn de a vedea ce face pictorul...

Pășind ușor de tot, cu multă ferire se apropiă de colțul prispei... și privì, nu fără să-'și simtă inima bătându-i mai tare; pictorul iera tot înaintea pânzei lui, la care lucra, luminos la chip, cu țigara între dinți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce naiba îi tot face? se întrebă Sanda înciudată... Nu-l mai dă încolo? — dar oare o să-l dăruiască Zinchi?

La gândul acesta simți că-i ard obrajii... O dogoră ca o arșiță și o trecu năduşeala...

Pictorul ridicându-se de odată, Sandei îi fu frică să n'o fi văzut și se trase înapoi, de unde intră în casă, posomorită, neliniștită, frământată de gânduri.

Dela anume depărtare artistul își privi opera, timp de câteva minute, cu cea mai adâncă luare aminte.

— De acuma... e gata, își zise cu mulțămire...

Se mai apropiă:

— Da, da... va fi cea mai bună bucată dintre portretele mele... Trăiește... E plină de tinerețe, de frăgezime, — și ce râs dulce... E dragostea întrupată! Ah! dacă m'ar iubì... Aș lua-o cu mine la București... Da, aș trăi cu ea... E inteligentă... M'aș ocupa de dânsa. I-aș da oarecare cultură... Nu, nu, 'mi-e dragă...

Zîmbitor, se mai apropiă, mai atinse cu pensula fondul tabloului și așezându-se, stătù îndelungată vreme adâncit în contemplarea pânzei: iera acuma îndrăgostitul mai mult decât artistul.

Zinca e singură acasă; ai ei sunt cu toții la cosit: tatăl, maica, Trifon, băiat de patrusprezece ani. Ea a rămas să facă fiertura de prânz pe care s'o ducă la locul cositului.

Harnică, nevoe mare, nici odată nu prăgetă când e vorba de muncă și o face cu tragere de inimă și cu rost.

Se știe că e frumoasă, îi place să se gătiască în zilele de sărbătoare, dar nu i-a trecut [illegible]

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901-1932

odată prin gând să-şi dea faţa cu dresuri, nici să-şi facă faimă cu frumuseţea.

De dânsa, cea mai inteligentă din şcoală, s'a ţinut învăţătoarea mai de aproape şi a căutat să-i îngrijiască şi partea sufletească, oprind-o pe lângă ea după ceasurile de clasă.

Dela sfârşitul clasei din urmă şi până acum câteva luni, când brigadierul Cujmă a cerut-o de nevastă, învăţătoarea n'a încetat de-a se ocupa de Zinca: i-a desvoltat aplecarea la lucrul casnic, gustul de citit; a făcut-o să fie serioasă, modestă, răbdătoare; a pregătit-o ca în viaţa de ţară să poată fi un element mai luminat...

Imprejurarea că aveă să ia un brigadier silvic, însemna deja pentru Zinca o ridicare dela starea plugărească obişnuită, şi pentru starea aceasta iera pregătită fără totuşi să se depărteze de caracteristica întâei stări.

Prinzând repede înţelesul vorbelor acoperite; isteaţă, că tot atât de repede da răspuns potrivit; glumeaţă de fire; neplecată spre răutate; totdeauna voioasă şi dând la spate supărările peste cari arunca podoaba cântecului; miloasă la orice nevoe şi suferinţă pentru care avea cuvânt de mângâiere şi ajutorul cu putinţă, — Zinca păreà ursită unui traiu pe care să se priceapă a 'şi-l face liniştit şi folositor.

Indemnurile lui Cujmă, flăcău trecut pe la oaste, cu carte, cu slujbă la pădurile Stăpânirii, îndemnuri totdeauna potrivite s'o întâlnească la horă, la biserică, o făcuseră să-i ia seama dar să nu se plece numai decât dorului de măritiş...

Când învăţătoarea îi spuse însă că flăcăul iera băiat de treabă, fără vre-o apucătură rea,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suflet blând și inimă bună, Zinca începù să i se uite flăcăului în ochi mai cu prietenie.

Din vorbă'n vorbă apoi, la horă și acasă la dânsa, i se părù că s'ar potrivì la fire cu Victor și, când el o cerù, primì cu tragere de inimă, dacă nu cu învăpăierea dragostei care arde și umple viața de vrajă.

N'apucară însă a se logodi, fiindcă Victor Cujmă fu concentrat: iera în 1916 și nevoie iera să fie pază pe la granițì și cât mai multă oaste sunt steag, fără să pară că este, fără să se rostiască cuvântul: „mobilizare"!

Când Victor venise să-și ia rămas bun dela mândra lui, s'ar fi putut luà aminte că iera deosebire între chipurile amândurora; al flăcăului iera foarte răvășit; în ochii lui strălucia dragostea din adânc, în o ciudată lumină însă pornită din presimțirea unei ursite de nenoroc; al Zinchi iera în umbrele părerii de rău, însă nu trudit, ceea ce arăta ori că în sufletul ei nu se adânciseră rădăcinile dragostei, ori că nu-și dădeà bine seama de primejdie și nici nu presimțià vr'o răstriste care s'o turbure.

După plecarea lui par'că-i șimțì lipsa și gândul începuse a i se duce adeseori în depărtări nelămurite, pe urma lui, cuprins de dor, de neliniște, de așteptarea de-a aveà veștì dela el.

Veștì însă nu veniau.

Și eată vara, eată mai ales neașteptatele momente ale întâlnirii dela fântâna „dintre fagi"...

Și dacă întâia întâlnire nu rupsese firul cu trecutul, îl subțiase însă tocmai la partea cea mai puțin trainică: Zinca nu din dragoste se legase cu Victor Cujmă.

Ea se întorsese dela fântână ducând ceva nou

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în făptura ei: iera un fel de bucurie tainică, de care negreșit nu-și da încă seama; iera mulțămirea că făcuse cunoștința unui tânăr din altă lume decât lumea ei.

Puțin luătoare aminte, altă dată, la vorbe măgulitoare pentru frumușețea ei, îi rămăseseră în auz vorbele pictorului, în minte chipul lui care avea „vino'ncua“...

Pe urmă, făgăduința lui că o va zugrăvi, îi iera pe plac și în zilele de apoi o ținea în nerăbdare, — cu gândul dar la dânsul.

Din ziua când pictorul îi făcuse chipul, când îi cuprinsese mijlocul în fața chipului ei zugrăvit, când îi spusese cu foc că îi iera dragă, — Zinca începuse a nu mai fi ea...

I se făcea mereu înaintea ochilor apropierea obrajilor lui de obrajii ei, pe cari, tot de atâtea ori și-i simțiă că ard; își amintiă ce-i răspunsese: „cine nu știe drumul la Suhaia?“ vorbe al cărora înțeles făceà inima să-i bată mai repede; iera numai cu gândul la el și numai cu nădejdea să-l vadă ivindu-se...

Nu odată se întrebase. Ce-o să facă el cu portretul meu? Mi l'a da oare mie?

Se rupsese firul cu trecutul. La Cujmă nu se mai gândià, el nu făcuse să-i bată inima...

Venise vara dogoritoare a dragostei și privighetoarea nu mai cântà.

Căuta deșiș umbros și ferit unde să steà în voe pe gânduri nu mâhnită, dar într'o neliniște, dulce par'că; nu plecată spre lene, însă în trebuința de-a fi singură... de-a se ascunde de căutături de cari îi iera teamă...

Ierau puține zile, din acea zi, și ce mult îi păreà de atunci!

In fiecare dimineață după ce ai săi plecau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

la coasă, îi răsăria soarele nădejdei că el aveà să vinà...

Se împărtià la treburile casei cu graba de-a le sfârşi repede, apoi se îmbrăca, nu ca de sărbătoare, dar curat, — şi aştepta.

Înainte de prânz.... nimeni!

Fuga să ducă mâncarea, cu grija să nu vie el în lipsă; fuga înapoi cu neliniştea să nu fi venit: acasă, pace!...

Alt stadiu de aşteptare... în desişul de unde nu pierdea din ochi drumul.

Seara, iera ostenită par'că, şi se culca în aşa stare că nu putea să adoarmă curând...

De ce nu venia?

Ai săi, trudiţi de muncă, mulţămiţi în truda lor, că fânul iera mult şi bun, nu-i luau seama, departe cât cerul de pământ de gândurile fetei, cari i-ar fi mirat nespus de mult şi i-ar fi necăjit chiar.

— Doamne, să fi fost numai vorbe în vânt? se gândì Zinca, la împlinirea a cinci zile...

Şi par'că o luà cu aneţeală...

Dar numaidecât i-se făcù înainte ca un fel de lumină ciudată, asemănătoare licăririi de fulger pe toată întinderea norilor ce se frământă, şi Zinca văzù mai departe...

— O să mă poată lua el pe mine?

Faţa i se îngălbeni şi ochii i se înrourară...

Judecata intra în luptă, dragostea aveà să aducă suferinţă.

IV.

Albineţ ardea de dorul de-a se duce la Suhaia, însă nu voia să se ducă cu mâna goală....

Lucra acum la o copie a portretului Zinchi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ncr/1901-1932

tot de aceiaş mărime cu originalul, înciudat însă că nu izbutia să dea întregului tot atâta mlădiere, tot atâta espresiune...

Iera prea mult un „*portret*“...

Aruncându-i cele de pe urmă priviri, după ultimele atingeri cu pensula, îşi zise, acum, supt seară:

— In sfârşit... Nu pe acesta l'aş expune. Dar pentru dânsa va fi un dar care-i va merge la inimă... Nici nu-i voiu spune că am şi eu unul... Mâine mă duc s'o văd, să i-l dau.

Se înfioră plăcut la gândul că aveà s'o vadă... s'o sărute poate...

Va putea însă să ajungă a'şi-o apropia cu totul?

Şi se văzù aevea, în destul de artistica-i locuinţa, pe divanul turcesc, mână în mână cu Zinca, devenită o foarte frumoasă orăşancă, iubita lui, modelul lui, tovarăşa lui inteligentă şi devotată...

Ideea de căsătorie iera departe de el; această formă „anachronică“ nu-l ispitia. Şi nu iera un afemeiat. Insă chiar familia o înţelegea în afară de îngrădirea plină de toate compromisurile, de toate patimile, de toate suferinţile....

Moralitatea o înţelegea numai prin aceea ce reprezinta ideea şi prin aceea ce împlinia fapta.

Cât putea ţine dragostea şi buna înţelegere, — casă; cât nu, libertatea, şi toată răspunderea numai faţă cu copiii.

El se simţià în stare să fie devotat, statornic, bun, iubitor, ducând în o viaţă întreagă chiar, unirea liberă cu o femee.

Că păreà înrâurit şi de Sanda, iera numai acea stare de spirit când inima setoasă după iubire, dibue între două căi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dacă ar fi văzut-o întâi pe Sanda, poate că ea l'ar fi impresionat în chip aproape notaritor.

Pe când Eugeniu, în aceiași de Duminică termina copia destinată Zinchi, Sanda se află în Suhaia.

Încă de pe la prânz, îndată după masă, Matei'u pusese calul la trăsurică și își dusese sora la prietena ei.

Prietenia dintre amândouă fetele se legase din iarna ce trecuse, la o șezătoare regională, ele cele mai frumoase, ele cele mai furate din ochi.

Sanda, mulțămită că iera mai frumoasă, după cum își închipuia; mulțămită că Zinca nu căuta să-și pună în vază frumusețea, așa după cum căuta dânsa, se îndemnă la prieteșug....

Zinca nu avea cal și trăsură. Sanda avea; se dusese deci nu numai odată, la Suhaia, când cu tată-său, când cu Tudor, logodnicul ei, ca să se arate mai cu dare de mână, ca să-i vadă Zinca logodnicul cu care ea se mândrià.

De când auzise că și Zinca iera pe cale de logodire, și încă c'un brigadier silvic, — ceva mai mult decât Tudor, — nu se mai dusese pe la dânsa; prinsese ciudă pe prietena ei; ea cu mai puțină dare de mână și să ia un brigadier silvic!

Acuma și ea și dânsa rămăseseră fără logodnici, duși departe; acuma între amândouă iera pictorul bucureștean.

Trebuia să se încredințeze Sanda de uitase Zinca pe Cujmă, după cum ea iera gata să uite pe Tudor.

Cât iera vorba de pictor, grozav o rodea la inimă bănuiala că „dumnealui" îi căzuse cu tronc Zinca; altfel, de ce i-ar fi zugrăvit chipul!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Casa lui Ilie Ştioboran nu are înfăţişarea mândră a casei lui Simion Bâznea din Miteni... Cam joasă în tavan, cu prispa îngustă, cu ferestrele nu tocmai mari, e cel puţin foarte bine îngrijită şi pe afară, şi pe dinlăuntru.

Are trei odăi. In prelungirea tindei e bucătăria cu celarul alături. Odăile sunt podite cu scânduri, tinda e lipită pe jos, dar acoperită, vara, cu lăicere, iarna cu rogojină. La toate ferestrele flori, iarna şi vara. Florile sunt dragostea Zinchi şi e vorbă cu rost că, cui îi sunt dragi florile, nu se poate să nu-i fie bună inima.

Cu destulă dare de mână este şi Ilie, însă lui nu-i place să „arate", cum îi place lui Simion. Acestuia îi place, fiindcă-i lăudăros din fire. Celuilalt nu-i place, nu din sgârcenie, nu fiind-c'ar fi ascuns, dar fiindcă e român în toate potolit... El nu ià altora seama; să nu-i ià nici alţii, lui: fiecare cu casa lui, cu viaţa lui, cu trebile lui.

„Să economiseşti şi să nu îţi faci fală din bogăţie", e vorba lui de seamă.

In casa lui Ştioboran e bună potrivire de obiceiuri şi de gânduri între el şi nevastă; în casa lui Bâznea din Miteni, el e stăpânul; nevasta tace, ascultă şi lasă frâul în mânile bărbatului.

Nici el nu-i rău la suflet; vrea numai să fie toate după capul lui şi vorbă dimpotrivă să nu audă, chiar când e greşit.

Ştioboran are şi vre-o trei sute capete de oi, însă încolo, la munte, şi are parte de om de crezământ în baciul care vede de stână.

Puţini din sat au cunoştinţă însă de stâna

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, la care el se pornește rar, când e să vândă brânza și să desfacă mieii pentru Câmpulung și pentru Pitești.

Dokia lui e femee mărunțică, așezată, nu prea vorbăreață dar nici posacă. Se vede și acuma că a fost frumoasă în tinerețe. La șezători, la căte-o cumetrie, nimeni n'o întrece la vorbă veselă cu rost.

Zinca bate mai mult în partea lui tată-său, ca chip, că și el a fost chipos odată.

Zinca își cam luase nădejdea să mai vadă pe pictor și inima îi mai aținise par'că, iar peste gânduri i'se lăsaseră umbre de seară.

Chipul lui Victor începù apoi să i se arate, ca din zări un nor luminos tivit de văpăile răsăritului și nu mustrări îi veniau dela el, ci aburire odihnitoare, îndemn de răbdare și făgăduinți de traiu bun.

Iera, în accastă dup'amează de Duminecă, tocmai în clipe de împăcare cu sine, când îi pică Sanda, ca picătura de apă pe plita liniștită în fierbințeala ei.

Nici nu visase de dânsa și o vedea pe buze c'un râs care, nu știu de ce, îi părù piezis; adevăr e, că nu-i făcù Zinchi plăcere venirea Sandei.

— Uite... Sanda! Bine-ai venit... îi rostì fără tragere de inimă.

— Eu, Zinco. Bine te-am găsit. Mi se făcuse dor de tine... Dacă tu nu te faci niciodată spre Miteni.

— Nu-mi e de drum lung, dar știi cum te prind ale casei...

— Mic să-mi spui? Te prind firește... Dar când ai cal și trăsură, furi din vreme...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Cu ce glas de fudulie pomeni de „cal și trăsură!“

Ilie se arătă și cârmui pe Mateiu unde să rânduiască trăsura și calul; Dokia întrebă de lelea Gherghina, de trebile casei, apoi, în timp ce Mateiu se duceà să se împrieteniască cu Trifon, Sanda și Zinca se înfundau în livadă unde cireșile râdeu vișinelor.

Și ierau mulți cireșii și vișinii, 'nalți, rămuroși, încărcați, făcând cu ochiul...

— Uite, Doamne... ce mândrețe de roade! se uimi Sanda. Pe la noi nu s'au prea făcut estimp...

— Scara-i colea, Sando.... Eu pe-o parte, tu pe alta; hai și-om culege după ochi...

— Ba încă cu ce poftă, Zinco!...

Față'n față, pe scara cu două urcușuri, supt un cireș, începură a culege, a mânca și a'și spune una, alta, până ce Sanda, par'că cu anume gând, o întrebă pe Zinca :

— Da' dela brigadierul tău nici o veste?

— Nici o veste, Sando... îi răspunse cu părere de rău vădită, cea ce miră pe Sanda. Dar tu dela Tudor?

— A! eu, dela Tudor!... răspunse, nu fără să se facă roșie ca cireașa pe care o ducea la gură...

Iar după ce aruncă sîmburile cu o mișcare vioae a buzelor, urmă :

— Și de n'oiu primì, tot una 'mi-e... de acuma...

O ridicătură din umeri îi împlinì înțelesul vorbei, care, nedumeri pe Zinca...

— Cum adecă? o întrebă, cercetând-o cu căutături ciudate.

— Vrei, Zinco, să-ți spun fără codire ce'mi-e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în suflet? îi zise cu înfierbântare, ţintind-o focos.

Zinca nu-şi putù oprì o înfiorare; gândul i se duse numaidecât la pictor: *cu el iera ceva!*...

Şi, galbenă aproape ca cele două cireşi gemene, apucate de pe-o creangă prea lungă a unui cireş vecin, aşteptă destăinuirea.

Sanda prinsese de veste schimbării la chip a Zinchi, şi se grăbì să-i sfredeliască inima.

— Avem în gazdă un domn dela Bucureşti... Ce frumos zugrăveşte, Zinco! Şi ce graiu mândru, la el! Eaca mă prinse cu ochii, cu graiu'... şi ce-a fi cu Tudor... fie...

— Numai să te ia, Sando, îi răspunse Zinca, c'un tremur uşor în glas, dar nu cu pizmă. La urma urmei, dacă-i plăcuse Sanda, mai bine: scăpa dânsa de cine ştie ce necazuri.

— Da' să ştii că mă duc după el, uite aşa, ca umbra, — mă duc, Zinco; mi s'a făcut drag... drag de mor!

Şi i se înveăpăiară obrajii, foc şi pară... s'aprindă o 'ntreagă ţară!

In loc să iscodiască inima Zinchi, ca îşi da pe faţă inima. Nălucindu-i-se că iera adevăr, ceea ce iera numai dorul ei, punea pe vatră închipuită jar din sufletu-i aţâţat.

Înhăpă repede una după alta câteva cireşi, aruncă sâmburii ca nişte ţişnituri însângerate, fiindcă ierau cărnoase cireşile, şi rostì, tot bănuitoare încă, cu ochii ţintă la Zinca:

— Am să fug cu el ... cum se fuge... şi m'a lua el, când a vedea că ştiu ale casei şi că nici sărac nu-i taica...

— Sando, să-ţi fie după gând, draga mea... îi zise Zinca, de astădată din inimă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Sanda simţi că nu iera prefăcătorie... şi-i râse cu mulţămire...

Zinca îşi zicea în gând: 'mi-a făcut chipul numai fiindcă e pictor. Cu Sanda mereu de vorbă, în toate zilele, ca la ea acasă, cum nu iera s'o îndrăgiască!...

— Şi nu ţi-a făcut chipul încă? o întrebă, nu cu gând ascuns.

Sandei nu-i fù la îndemână... Se grăbì să mintă însă:

— M'a făcut în mai multe feluri...

Şi trase la ea, cu înciudare par'că, şi repede, o creangă încărcată, de pe care îşi umplu mâna făcută căuş.

— Da pe tine cum te-a întâlnit? o întrebă, fără s'o priviască.

— Ieram la fântână şi tocmai iera să scot apă... Mi-a zis să stau aşa cu mâna pe cumpănă, şi am stat...

— Cum? fără să te miri?

— Vezi că mai legasem înainte... o vorbă, două...

— Şi-ai văzut cum te făcuse?

— Am văzut... Semănam ca o picătură de apă cu alta...

— Şi nu te-ai mai întâlnit cu el?

— Nu...

Zinca prinse a se coborî...

Par'că tot o mai cercă un fel de tristeţe; îşi aducea aminte cum îi spusese el că o îndrăgise.

— Ce? nu mai stai? o întrebă Sanda.

— Tu, mai mănâncă... Eu nu le am acì?

— Nu vindeţi?

— Ba a dat taica douăzeci de cireşi...

De mâine încep să culeagă nişte negustori

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dela Piteşti... Ne-am oprit şi noi pentru uscat...

Sanda înhăpă mereu.

— Şi prunii aveţi mulţi... Las, că şi noi avem... şi's plini...

— Vrei Sando, să duci şi acasă un coş?

— Dacă vrea maică-ta...

— Cum să nu vrea? uite, să culeagă frate-tău şi Trifon al nostru.

— Atunci, să mă dau jos...

După vr'o două ceasuri Sanda se întorcea la Miteni...

Iera hotărîtă să-i intre pictorului în suflet...

Dacă el nu căutase să mai vadă pe Zinca, iera semn că nu-i căzuse dragă. Ii făcuse chipul, cum l-ar fi făcut oricărei alteea, pe care ar fi întâlnit-o la fântână.

Dar de ce nu i'l făcea pe al ei?

Işi dădù răspunsul: fiindcă nu isprăvise cu al Zinchi.

Avea să-i zică ea, dela obraz, să i'l facă...

Dela Tudor ştià dânsa ce e sărutatul şi strângerea în braţe...

Infiorându-se la asemenea aducere aminte, se şi vedeà în braţele pictorului, şi încă mai cu dor, mai cu pornire...

Nici să-i treacă prin minte dacă aveà să le facă inimă rea părinţilor...

Ii căşunase a dragoste cu pictorul şi... să fie ce iera să fie.

In seara aceea, după cină, pictorul fuma, întins a lene pe laviţa de pe prispă, dulce gânditor la frumoasa dela Suhaia...

Luna se ridicase, aproape plină şi punea polcin pe frunzişul pomilor; umbrele supt ei se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

făceau mai negre iar marginile închipuiau tăietura frunzelor...

Ţinţarii începuseră o horă nebună tocmai în dreptul streşinii; greeri, par'că le-ar fi fost lăutarii, ziceau de zor, din ascunzişuri de iarbă...

Lumini tainice, ca de candele, se furişau printre ierburile de lângă gard şi din când în când se ridicau, licărind în aier, în părţile umbroase.

Acele felurite glasuri de seară care vorbiau tăcerii fără s'o turbure, desmierdau par'că auzul cufundatului pe gânduri plăcute.

Roua îmbielşugată întărind răcoarea, făcea să se resfire un miros puternic de iarbă udă.

Şi iera odihnitoare răcoarea în acea lumină liniştit revărsându-se din înălţimi ce cuprindeau pământul.

Artistul simţia toată frumuseţea aceasta în care se cuprindea visul lui de dragoste.

Sunt clipe dar când fericirea ni se descopere. Ea trăeşte în noi şi se complectează în mediul ce ne înconjoară cu elemente de care dispune natura.

De cât timp sta Eugeniu, zâmbitor, în acea stare adânc mulţămitoare?

Asemenea clipe nu se numără; fiinţa sufletească trăeşte şi se bucură fără ca materia să'şi dea seama...

De îndată ce cunoştinţa vine, farmecul încetează; analiza îl împrăştie.

Poate rămânea impresiunea a ceva dulce, ca după o gustare zaharată, însă e mai mult ceva fizic care naşte dorinţa şi dorinţa e enervare, vrăjmaşă inconştientă a liniştei, cu care poezia simţimântului e în ceartă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi dorinţa acum îl înfierbinta pe Eugeniu: ce noapte de neuitat ar petrece în tovărăşia inteligentei fete dela Suhaia!

S'ar lega cu dânsa, pe viaţă, în asemenea frumuseţe luminoasă...

Viaţa lui de artist, ruptă din burghezie, desfăcută de toate prejudecăţile care strîmtează zarea în care se înfăptuiesc creaţiunile, îi lăsa o emotivitate liberă, o cugetare largă, o independenţă sprijinită pe îndestulă dare de mână. Nu iera bogăţie, dar nici sărăcia care dacă menţine independenţa, o leagă de suferinţi adeseori descumpănitoare...

In asemenea situaţiune, putea prea bine să-şi ia tovarăşa de oriunde, destul fiind dacă ar fi găsit în ea însuşiri potrivite cu firea lui de artist, şi frumoasa săteancă din Suhaia îi promitea aceste însuşiri.

Aveà s'o vadă adoua zi iar dacă localitatea îi va înfăţişà atracţiuni priincioase, lesne-i iera să se aşeze acolo, poate chiar în casa iubitei...

Nerăbdarea înfiorându-l, Eugeniu se ridică...

Dar atunci îi părù că aude nu ştiu ce sgomot uşor pe aproape.

Ascultă... privì în juru-i. La fereastra gazdei luî, întuneric, întuneric la el... La colţul prispei, în dreapta lui, par'că înălbia ceva, în umbra pe care o răsfrângeà casa.

Cum iera în pantofi uşori de casă, se îndreptă foarte încet, stăpânit de curiozitate... şi tresări...

Intunericul nu era atât de adânc în cât să nu se vadă om cu om şi privirea Sandei, care căuta în sus, se întâlnì cu privirea lui. Timp

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de câteva clipe nici una din priviri nu se clintì...

Sanda iera numai fiori fierbinți, pictorul iera mai mult nedumerit; ce rost aveà fata acì? Pentru ce îl privià așà de adânc?

De odată ea se mișcă, par'că supt înboldul unui gând hotărît.

Trecù, în vârful degetelor, pe iarba care-i amorția sgomotul umbletului și urcă treptele... și înaintă tocmai la colțul prispei, în dreptul locului de unde plecase de jos.

Acì, rămase în așteptare, foc de turburată, aproape tremurând.

Pictorul și mai nedumerit, o urmărì cu privirea până ce ea venì în preajma lui...

Iera numai cu iia și c'o fustișoară. I se vedeau picioarele goale; niște papuci groși... îi lăsase 'n iarbă când să urce treptele.

Cum îi palpita sânii supt cămașa subțire, întinsă pe ei!

Țineà acum ochii în jos și cu degetele frământa ciucurii betelor cu care iera încinsă.

— Credeam... credeam că te culcaseși... îngână ea...

— Te plimbai... la lună? îi șoptì el cam în râs.

— E și frumoasă vremea...

Și ochii ei ca cicoarea se ridicară, la el, mari, par'că rugători...

Ciudată întâmplare.

El se apropiă; ea se aprinse la obraji, însă nu plecă ochii.

— Ai mei dorm, toți, — șoptì ea... trudiți de muncă, păi cum...

Ispititoare tinerețe! Și pictorul înțelese din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atitudine, din vorbele acestea, că fata'l plăcea, că i se oferia, emoționată și hotărîtă...

Și asemenea negreșit plăcută întâmplare, necăutată de el, — uitase că într'o zi îi vorbise în așa chip fetei că o minte ușoară putea să se aprindă; — asemenea întâmplare venia tocmai în momente când inima lui, urmând gândurilor, sburase pe deplin la o dragoste covârșitoare.

Să se lase simțurilor, iera ușor, — dar pe urmă?

Într'o clipă văzù urmările cu atâta limpezime, că foarte încurcat dar hotărît, începù cu Sanda o vorbă chibzuită, prietenească, glumeață apoi, așa că fetei i se astâmpără focul și se prinse bucuroasă la glumă, închipuindu-și că iera mai bine așa, că mai cu încetul iera mai cuminte...

Totuși o sărutare, o desmierdare nu 'i-ar fi fost dimpotrivă.

Când îi rosti: „noapte" bună, aștepta ceva... măcar un semn, o vorbă care să-i lege pentru altă seară de întâlnire...

El îi răspunse c'un: „somn bun", — și ca mai să nu-i zăriască zâmbetul...

Cobori, cam nemulțumită; își luă papucii și-l căută c'o privire. El intrase însă.

Cu capul aplecat, mâhnită chiar, Sanda se furișă pe din dos în odăița în care'și aveà cuibul și stătù pe un colț al patului, în bătaia lunei, mult, mult, de izbelište cu toate gândurile.

Tocmai într'un târziu îi fulgeră prin minte:

— Îi e dragă Zinca! Îi e dragă... altfel, na!

Și începù să plângă, pe înfundate, de necaz, de ură pe Zinca, pe care ar fi sfâșiat-o cu sălbătăcie, de-ar fi avut-o la îndemână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

Când i se mai potoli furtuna sufletului, i se înfipse gândul ca un cuiu ce nu avea s'o mai lase odihnei neturburate :

— Trebue să i-o fac Zinchi !.

V.

Ziua își făcù drum în îndepărtata zare a răsăritului, printre nori fugarnici, cari albi, cari negri. Unii par'că se feriau de ceilalți, dar toți urmau par'că o cale. Printre dânșii, soarele care se ivise, strecura mănunchiuri de raze cari luminau câte-o parte de priveliște, pentru câte-o clipă, două, ca apoi să se facă nevăzute de aci și să se iviască dincua.

In învrâstătura aceasta de umbre și de lumini ziua înainta mai mult posomorâtă decât zâmbitoare, însă nu amenințà a ploaie: nici o aburire umedă nu intra în suflarea răcoroasă a dimineții.

Simion Bâznea, de cum făcù ochi, îi ridicà întrebători spre înălțimile turburi, în timp ce gândul i se ducea nu fără îngrijare la fânul culcat în pale de-a lungul locurilor lui.

Când își aținti însă privirea între cele două spinări muntoase unde zarea se înfunda ca într'o închisoare, și zări închipuire de cer senin, își strigă lui însuși: — Azi nu ploua!

Repede văzù de boi, de cai, de Mateiu care trăgeà a somn, și se pregătì să plece: mai aveà de cosit pentru ziua aceea, și sfârșia. Ii rămânea strânsul, făcutul căpițelor și căratul în curtea de dindosul casei...

Iera aproape de plecat și Sanda nu se mai ivia, nu de alta, dar ca să frângă o vorbă două, — de-o „bună dimineață“...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Gherghina, nevastă-sa, arătă cam nu știu cum și Simion, cu grijă, o întrebă.

— Păi Sanda cam tânjește; iar nu știu ce are, răspunse ea, posomorâtă.

— Ia să facă bine să nu mai fie găină plouată, se răstì Simion, cu toate că în suflet îi păsa.

Până una, alta, se ivi și Sanda, trasă la față, cam tânjală în umblet; ne la îndemână.

— Ce ți-e, fată? pufni tată-său.

— Las' că se face treaba, tată... îi răspunse Sanda, închipuindu-se a zâmbì.

— Mai cuminte făceam de te luam la coasă dela început...

— A fi pentru mai apoi, tată.

Când să iasă carul pe poarta larg deschisă, pictorul se ivi c'un sul sub-subțioară.

— Bună dimineața, neică Simioane... Bună dimineața lele Gherghino...

— Mulțămim dumitale, domnule. Incotro demânecate? îl întrebă Simion.

— In largul câmpului... Nu-i așa că nu-i a ploae?

— Pentru azi, nu. Amurgul o s'arunce vorba și cântatu' cocoșilor o s'o spună zorilor...

Eugeniu zâmbì și apucă drumul mare, în timp ce Simion, nevasta și Mateiu, în car, apucau de-a curmezișul.

Dintr'un colț al curții Sanda ascultă și privià...

Și ca un junghiu îi trecù par'că prin inimă, când văzù pe Eugeniu că duce ceva la subțioară...

— Se duce la Suhaia... îngână cu pizmă. l-a fi ducând chipu'...

Dădù fuga pe prispă, și stând în vârful degetelor. rezemată de un stâlp, câtă multă vreme

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rtrom1901-1932

pe urma pictorului, până ce nu'l mai văzù. Apoi, se lăsă, ca bătută de Dumnezeu, jos lângă stâlp, mocnind în ciuda care o durea.

Eugeniu, foarte voios, la îndemână, înainta pe șoseaua în care da drumul comunál, în lumina bucuriei lui ce se resfrângea asupra priveliștei.

Il impresiona mirosul dulce și totuși pătrunzător al fânului cosit, în mare parte pornit spre uscare.

Muşcelele dădeau impresiunea unor capete tunse mărunt...

Nu mai iera poezia colorilor...

Iera însă pentru miros o suavitate care vrăjia simțul acesta.

Urma să fie totuși, pe ici pe colo, frumusețea mănunchiurilor de copaci, rămășițe ale pădurilor de odinioară și a pomilor din livezi; acestea variau priveliștea și în unele părți chemau privirea artistului.

In vr'o câteva locuri își schiță în caet. câteva poziţiuni interesante...

Dar peste asemenea îndeletniciri de artist, trecea suflarea dorului ce-i călăuzia ființa; adeseori grăbia din pas; nu da luare aminte neîntreruptă, așa că multe poziţiuni rămâneau negustate, și socotia cât mai avea de umblat.

In sfârșit, eată fântâna. Cătă la ceasornic: făcuse aproape două ore.

Intinderea de sus începuse a se limpezi; norii se adânciseră în depărtatele zări ale cărora linii le tiviau cu alb luminos.

Căldura se simția, însă un vânt plăcut n'o lăsă să fie arșiță.

Eugeniu se oprì la fântână, scoase o găleată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de apă, bău cu mulțămirea de-a se vedea răcorit și aşteptă par'că o ivire dorită.

Nu se nemerește însă mereu acciaș potrivire de lucruri: Zinca nu se arăta.

După o odihnă de aproape o jumătate de ceas, Eugeniu apucă drumul îngust ce duce la Suhaia...

Cu cât se apropia, cu atât îi iera mai vie nerăbdarea de-a se vedea ajuns, dar și stânjinirea mai adâncă. Simțiă că par'că-i lipsește ceva, — și când dădu cu ochii de sat, revărsat pe-o întreagă colină, numai între livezi și fâneață, se oprì, și să admire, și să se întrebe îngrijat dacă să se mai ducă ori nu la Zinca. Nu cumva făceà un pas greșit? Putea fi potrivire între el și fată? L'ar fi putut dânsa iubì? I-ar fi dat-o părinții și ce fel de oameni ierau ei?

După câteva momente de gândire începù să amănunțiască priveliștea. I se părù mai veselă decât la Miteni, poate unde iera cu zări deschise larg, numai coline ca niște valuri, numai verdeață.... Unde se ridicau mănunchiuri de copaci cu învrâstătură de frunziș, trebuia să fi fost crânguri... O linie depărtată bătând în sinilìu, prinsă în ușor văl de ceață, iera linia unor munți înalți la poalele cărora se opria valurile colinelor.

Ca înfățișare, în întregul lui, satul Suhaia nu arătà prea întins, însă casele păreau gospodărești. Câteva drumuri vicinale șerpuiau printre coline, peste spinările lor printre fânețe, ici ascunzându-se, dincolo ivindu-se. In priveliștea generală, aceste drumuri însemnau o notă variată. Privirea urmărindu-le cotiturile, le complectà, pe unde se ascundeau, cu linie închipuită...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu iera măreție, iera însă acea frumusețe în care frăgezimea și drăgălășia sunt tonuri calde, dulci, sentimentale; sunt finețea și armonia în trăsurile lor delicate.

Innamoratul făcù loc artistului pentru câteva lungi minute...

Pe urmă întorcându-și gândul la scopul aflării lui pe acì, caută să ghiciască în care parte putea fi casa Zinchi ?

Rând pe rând cercetă locuințile ce se iviau, unele mai discret decât altele, dintre desișuri de pomi, însă nu-și putea împlini dorința de-a ghici. In sfârșit intră în sat pe drumul cel mai din jos, între două rânduri de case toate învelite cu șindrilă...

Un hămăit de câini ce alergau la porți, începù a-l petrece.

Pe cine să întrebe? nimeni prin curți.

Auzì însă, ceva mai departe, glasuri de copii în joacă și în adevăr, după o cotitură îi și văzù într'un crâmpeiu de livadă neîngrădită, despărțită de drum numai printr'un șanț cu partea mai ridicată de mal, spre lăuntrul livezii; o podișcă îngustă iera loc de trecere cu piciorul.

Copiii vestiți de lătrături că iera om strein, cum îl văzură, se opriră, sfioși, când își dădură seama că iera „un domn"...

— Copii, îi întrebă Eugeniu, zâmbind; unde e casa lui Știoboran?

— Să vă duc eu domnule, îi răspunse unul, cel mai mărișor dintre copii și trecând repede podișca își luă pălărioara înaintea domnului, zicându-i: bună ziua.

— Mulțămesc băetaș... Du-mă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Numai nu știu de o fi cineva acasă, domnule...

— Nu-i așa că putem ști numai când vom fi acolo?

— Firește că da, și copilul râse isteț.

— Tu înveți la școală?

— Firește; — sunt în clasa a III-a.

— Și cum te chiamă?

— Niculae Barză....

— Și nu sbori, ca berzele, Neculiță?

— Păi, — dacă mi-or crește aripi, până la toamnă, sbor peste clasa a IV-a.

Copilul râse; râse și Eugeniu.

Începură a urca pe drum cotit. Se simțiă acî arșița:

— Uite... domnule, asta-i casa... Să mai stau?

— Nu, Neculăiță... Îți mulțămesc și, te rog, ia gologanul asta.

Copilul luă leul de argint, salută, și după un bună ziua, zâmbitor, apucă în fugă drumul în jos, vesel și bucuros să spună băeților că dobândise un leu.

Eugeniu privì prin întredeschizătura portiței: verdeață multă, rânduială, curățenie, tăcere însă. Îi plăcù să vadă flori la ferestre.

Împinse portița și intră nu fără emoțiune...

Un cotcìu lățos bătù la el și dintr'un dos răsună lătrat gros de dulău leneș.

De-odată ușa casei se deschise și Zinca se ivi:

— Care-i acolo? întrebă... supărată.

Rămase înlemnită însă. Dacă trupul prins în iie de casă și într'o fustă de stambă, nu mișcă, sângele îi năvălì în față și-i zugrăvì flori de mac, și-i înflorì pe buze râs de-o clipă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dumneata, domnule? rostì şi în rostirea ei iera uimire, iera mulţămire...

Eugeniu se apropiă şi o salută, ca pe o orăşancă, zâmbitor, nu însă fără anume politeţă.

— Eu, domnişoară... îi răspunse.

— Domnişoară? întrebă Zinca privindu-l nedumerită.

— Pentru mine eşti domnişoara Zinca Ştiloran, pe care o rog să mă primiască, chiar dacă e singură acasă...

Imi zice „domnişoară"; de ce? se gândi fata, temându-se că o ia în bătae de joc. Il privì fără să mai zâmbiască: nu-i păru luător în râs; glasu-i iera desmierdător; chipul, cum se cade, în lumina zâmbetului.

— Taica şi maica mai au azi la coasă; fratemeu o să vie să ia şi să le ducă mâncarea. Poftim, domnule...

Ii făcù loc să intre în casă.

— E umbră bună, colo, supt nuc... Vrei să stăm de vorbă la umbră nucului?

— Da, îi răspunse cu voe bună. Ce mulţămită iera că-l vedeà, că venise, cu toate că-şi cam luase gândul dela el.

Zinca scoase repede două scaune de lemn, văpsite cafeniu închis, şi se aşezà aşa, ca să se afle faţă în faţă.

— Domnişoară Zinco... începu el.

Fata se înroşì tare.

— Te rog, zi-mi Zinco... Altfel, nu mi s'ar părea că-mi vorbeşti mie.

— Iţi zic domnişoară, fiindcă deşteaptă cum eşti şi în chipul cum vorbeşti, mi se pare că văd o orăşancă, îmbrăcată ţărăneşte...

Ea se gândì puţin, apoi clătinând din cap, zise :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu, nu mi se potrivește... Lasă-mă să fiu eu... zi-mi pe nume.

— Bine, dacă așa voiești...

Desfășură pânza...

— Îmi faci plăcerea să primești chipul dumitale în dar dela mine?

Ea privi pânza, cu ochi mari de uimire și de plăcere, par'că ar fi văzut-o întâia oară.

— Mi-l dai mie, domnule? rostì cu îndoială... Se poate?

— Da, Zinco, se poate, și ți-l dăruiesc cu drag, fiindcă și inima mea e în darul acesta.

Zinca se înroși iarăși, coborând ochii. Sânu-i bătù mai tare. Se vedea, prin subțirimea iiei.

— Cum or să se mai minuneze taica și maica! rostì cu glas învăluit.

— Mi-ar fi fost pe voe să-i găsesc acasă, să-i cunosc, să stau de vorbă cu dumnealor...

— Să-i aștepți, domnule Albineț...

Par'că e mult până deseară?

Eaca! ce fără minte sunt! Am uitat că trebuie să stai la masă...

— A! nu-i mare treabă! E vr'o cârciumă p'aci? Sunt obișnuit, când mă aflù la drum, să mănânc unde se nemerește și ce se găsește...

Zinca se gândi o clipă, — ochi plecați, chip în chibzuire, — și încurcată, și pornită să găzduiască.

— Las' că fac eu... Numai să vie Trifon... rosti ea, râzând dulce, cum știa ea să râdă, hotoaica de fată!

Pe urmă, fără transițiune:

— Hai, vrei să vii în casă să așezăm portretul așa cum știi dumneata?

— Vreau, Zinco. Haidem.

Și fără vr'o stânjinire din partea fetei, fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vr'un gând ascuns din partea lui, amândoi intrară în tindă și apoi în odaia dinspre drum, mai mare, destul de luminoasă, bine împodobită cu scoarțe, cu ștergare, mirosind a flori, în aer curat și'n răcoare.

— Acì dorm eu, vara... Acì primește maica pe părintele, pe domnul învățător, pe doamna învățătoare...

— E ca o ramă potrivită pentru frumusețea dumitale, Zinco...

Ea se înroși, zâmbind, însă fără sfioșie.

Pictorul privì mai îndelung odaia și după cum cădea lumina, alese locul pentru pânză.

— Zinco, ai ace cu gămălie?

— Am, firește... Patru, nu-i așa?

— Adă mai multe...

Fata căută într'o cutioară de lemn și i-o prezintă:

— Sunt mai multe acì...

Pictorul prinse pânza de scoarță în partea mai mult albă, apoi cerù niște ștergare și, cu mare îndemânare, făcu portretului ramă.

Când îl privì apoi dela anume distanță, rostì mulțămit.

— Se potrivește... Vino de vezi de-acì Zinco...

Fata se apropiă de el: se repeta scena dela fântână.

— Doamne, ce frumos e!... Par'că stă să vorbiască.

Și își împreună mâinile, rămânând în uimirea unei dulce mulțămiri.

El îi petrecu brațul pe după mijloc și-i șopti fierbinte:

— Fiindcă'mi-ești dragă cum nu 'mi-a fost nimeni încă, de-aceea te-am pus pe pânză, de-a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceea iți dăruiesc chipul dumitale, Zinco scumpa mea...

Ea avù un oftat dulce, ușor, și își plecă frumosul cap pè umărul lui.

— Și mie-mi ești drag...

Dar glasul i se înnecă în lacrimi.

El o duse de mijloc până la un scaun, o făcù să șeadă și șezù alături-a, luându-i mâinile într'ale lui.

— Da, îmi ești dragă, Zinco, și nu-ți poți închipui cu câtă nerăbdare așteptam să isprăvesc portretul și să viu să te văd. Nu voiam să viu cu mâna goală, cu toate că veniam cu inima plină.

De-odată Zinchi îi pieri fața și își trase mâinile, ridicându-se.

— Lasă, că așa ai zugrăvit-o și pe Sanda și i-ai spus și ei că ți-e dragă, îi rostì cu mâhnire, făcându-se galbenă la chip.

După câteva clipe de surprindere Eugeniu o rugă :

— Ridică ochii, Zinco, și privește-mă drept și curat...

Fata i se potrivì rugăminții.

— Cine ți-a spus minciuna aceasta?

— Sanda. A fost Duminecă pe la noi.

— Și ai crezut-o? Și nu te-ai întrebat de ce îți poate spune asemenea lucru, care nu putea fi așa? Ieșa apoi de spus, dacă s'ar fi întâmplat?

— Eu am crezut...

— Fiindcă nu mă iubești, Zinco. Mie dacă mi-ar fi spus cineva o minciună de dumneata, eu n'aș fi crezut; eu aș fi prins de veste că e minciună. De ce? fiindcă te iubesc și fiindcă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îți cunosc inima bună și cinstită. Te rog, răspunde-mi, Zinco...

— Ce să-ți răspund? Dumneavoastră dela oraș...

— Știu ce vrei să zici, Zinco... La oraș însă, ca și la țară, sunt și oameni cu inimă și oameni fără; și oameni cinstiți... Se pot întâlni însă cei de inimă și cinstiți, de-or fi ei dela oraș, de-or fi ei dela sate, și când se întâlnesc, dragă Zinco, trebue să se cunoască și să se apropie...

Graiu, chip, vorbe ierau așa că Zinca le pricepù adevărul și cu ochi stânjiniți dar și dulci se uită la el...

— Să vezi ce-a fost cu Sanda, fiindcă numai acuma îi înțeleg apucăturile. Fata asta se crede foarte frumoasă. Este, nu zic nu, dar se crede, și cine se crede, oricât ar fi de bun ori de frumos, greșește, ajunge să facă prostii... Fata care se crede că e cum nu-i alta, așteaptă să-i zică toți că-i zână, așteaptă și vorbe de dragoste... Eu, îți mărturisesc, i-am spus că e frumoasă, și că are port frumos lucrat; e adevărat, nu însă cu gând să mă leg de capul ei. Oare puteam să am așa gând, odată ce dumneata, Zinco, îmi intraseși în suflet? O să zici însă: de ce i-ai spus așa vorbe? Veniă dela biserică și s'a oprit într'adins să steà de vorbă cu mine... Mie mi-a plăcut portul ei și, ca pictor, m'am uitat de-aproape cum ierа cusut...

— Firește, zise Zinca, fără luare în râs.

— Ea, presemne, a luat vorbele mele în alt chip. In zilele celelalte s'a tot învârtit pe aproape, a tot așteptat vorbă și floricele la ureche, dar eu nici gând să i le înșir. Atunci 'și-a făcut de treabă pe prispă și ți-a văzut chipul, la care lucram. Acuma mi-aduc aminte,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vezi? Nu i-a plăcut de loc... și, negreșit, și-a închipuit că de vreme ce-ți făceam chipul, îmi ierai dragă. Sanda e rea la suflet, acuma văd iarăși, fiindcă de necaz pe dumneata a venit și ți-a spus minciuni, ca să mă facă pe mine rău în inima dumitale... și să te depărteze de mine... Nu-i așa, Zinco?

Îi luă o mână și o făcu să șeadă, repetându-i: nu-i așa?

Ea, dulce înfiorată, încredințată că iera așa cum spunea tânărul, se înroși de mulțămire și-i răspunse:

— Așa este, domnule...

— Zi-mi pe nume, te rog: Eugeniu... Și spune-mi fără sfială: ai dragoste de mine? ori... măcar prietesug?

— Știu eu cum să-ți spun?... rostì cu glas tremurător, dulce, sfios.

— Mie-mi ești dragă din toată inima, Zinco, și, ca să vezi că nu sunt vorbă'n vânt, îți jur că voiu să-mi fii nevastă, să te duc la București, să te pun în rând cu prieténiile mele, să fii tovarășa mea de gânduri și de viață... Ești deșteaptă, înțelegi bine și degrabă lucrurile; am să te fac să știi cum să te porți în lumea mea de acolo și sunt sigur că vei fi bună și la locul dumitale pe cât ești de frumoasă și de drăgălașă.

Lasă că-i ținea strâns mâna și-i trecea în toată făptura căldura făpturii lui, dar și ceea ce rostià iera așa de dulce și de încredințător rostit, că Zinca nu putea să nu simtă adevărul hotărîrii lui:

— Nevasta Dumtale? șopti ea ridicând la el ochii înduioșați în cari iera și uimirea încă nepotolită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

— Da, Zinco, — nevestica mea... Şi când ţi se vor întoarce acasă părinţii le voiu vorbi... te voiu cere...

— Nu încă, te rog, nu încă... îi şopti ea, strângându-i mâna, în strânsura lui. Să mai treacă nițel... Să mai vii pe la noi... Ştiu eu de ce mi-a dat în gând asta?

— Eu înţeleg de ce, îi răspunse, dulce zâmbindu-i... Să te deprinzi tu mai întâi cu gândul acesta, — nu-i aşa?

— Aşa, domnule...

— Iar „domnule"? Şi o alipi de pept cu duioşie...

Ea se desfăcù uşor, foc de îmbujorată şi se ridică, zicându-i, clătinând din cap, ca imputare :

— La drum lung nu se porneşte cu pas prea repede...

A! cât iera de drăgălaşă în acea atitudine...

— Lasă-i să vadă chipul... Lasă-i să te mai vadă în casă... rostì apoi, privindu-l nespus de dulce.

Acum înţelese Eugeniu că-i iera şi el drag ei.

Atunci se auzì glas de băeţandru, în curte:

— Te guduri, Lăbuş? Unde-i Zinca?

— E Trifon, rostì Zinca...

Şi ieşi repede...

— Eacă-mă Trifoane...

— E gata?

— Numai să-mi mai arunc ochii. Făte 'n casă, că e cineva...

Adânc mirat se oprì dincolo de prag băetandrul, când dădù cu ochii de orăşanul chipos.

— Domnul Albineţ, pictor.. rostì Zinca, şi ia te uită colo...

— Tu, Zinco? tu? Mare minune, rostì uimit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Trifon și de mai multe ori își duse privirea dela portret la Zinca și dela Zinca la Albineț.

Multe de întrebat i se grăbiau la vârful limbei, dar pricepu că nu iera atunci vremea....

— Uite, Trifon; stai cu domnul Albineț de vorbă, până te chem eu...

Și ieși repede, voioasă, ușurică, suflet ridicat spre soare, — gând care se face cântec... de iubire...

I se închipuia că numai în aceste clipe trăia și ce frumoasă i se înfățișa viața! Pricepea ce însemna „norocul", — cuvânt de atâtea ori auzit, lucru de atâtea ori dorit.... bucurie venită, în sfârșit, pe drum de zi!

Nu se mai întreba de iera cu putință... nu se îndoia, fiindcă el iera acì, el, dragostea ei dulce și fără preț!

Albineț începù vorba cu Trifon și foarte degrabă îl puse pe băețandru la îndemână, lămurindu-i ce înseamnă un pictor și cum făcuse chipul surorii lui.

Trifon îl ascultă, îl întrebă, îi înțelese spusele, îl privì apoi cu respect, în uimirea lui, — cu dragoste în sfiala ce i se potolia...

— Și eu fac lucruri frumoase în traforaj și cu piroane înfierbântate... fiindcă 'mi-e drag să le fac...

— Să mi le-arăți, Trifon, să mi le-arăți... Poate că ai tragere de inimă să înveți la oraș lucrul acesta.

Trifon se scârpină după ureche:

— De! știu eu? Cu cine să rămână taica acasă?

— Lasă că avem noi când să vorbim de așa ceva...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După vre-o câteva minute băeţandrul sta să plece repede cu de-mâncare, iar Zinca-i ziceà:

— Nu spune nimic maichi şi lui taica, auzi tu, Trifonel? Lasă-i să se mire şi să se bucure când or veni acasă.

— Bine Zinco... Da domnu' se duce?

— O să fie acì, deseară...

Nu-l lămuri mai mult şi Trifon o luă în pas repede.

Intr'un şopron rânduit inapoia casei între copaci şi între felurite flori, toate înflorite acum, iera o bucătărie de vară, simplă dar foarte curată şi în bună rânduială ţinută...

Lui Eugeniu îi părù ne mai spus de plăcut locul şi plin de originalitate prin faptul că după învoială cu Zinca, iera de faţă la gătirea unui prânz frugal, pe care aveau să-l guste împreună...

Cum iera să-l lase, îndrăgita de fată, să se ducă la cârciumă, unde să mănânce ce s'ar fi găsit!

Aşezat supt un măr frunzos şi încărcat cu roade, pe-o laviţă aşternută c'un lăicer moale îndoit în două, Eugeniu, adânc mulţămit, cum nu mai fusese, numai lumină de zâmbete şi de privire galeşă, fură din ochi pe Zinca de câte ori în mişcările ei îi înfăţişa în mai multe clipe atitudine priincioasă, — şi-i prindea în trăsuri fugitive de creion, drăgălaşa fiinţă, în acel decor rustic fermecător....

Din când în când ea dădea fuga şi aruncà repede câte-o privire fiecărei schiţe, râdea dulce, fericită, nespus de fericită, şi îşi lăsà câte-o clipă mâna în mâna lui şi când, hoţul, se îndemna s'o atragă spre el, ea fugea uşoară ca fulgul, râzând cu hohot uşor ca un freamăt...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu privirea-i spunea însă cât îl iubia, cât iera de fericită!

In curând miros ispititor de păsăre friptă se simţi în preajmă, în timp ce, pe un fund alb de lemn o mămăliguţă ca aurul aburia în umbră, pe masa cu picioare joase. Ii făceau cu ochiul patru ochiuri cari înnotau în unt, brânza cu smântână şi-o salată de-un verde sclipitor, fragedă şi proaspătă.

— Domnule Eugeniu, rostì fata dulce şi drăgălaş, poftim la masă şi iartă că bucătăreasa ştie, ca la ţară, să facă ce bruma face...

— Ah! cum mai ispiteşte mâncarea asta făcută de-o mână de zână!

— Vezi să nu fie fermecată şi după masă să nu te faci nevăzut în văzduh.

— N'ai veni să mă cauţi şi să mă aduci înapoi... de urechi? râse el.

— Mănâncă să nu se răciască ochiurile.

— Le ţin fierbinţi ochişorii tăi ca smaragdul... Ce miros plăcut de unt bun! Ce mai mămăliguţă pripită! D'apoi smântâna.... groasă şi untoasă!

— Avem două vaci lăptoase care ne dau douăzeci de litri de lapte pe zi...

— Şi ce faceţi cu atâta lapte ?

— Unt.. şi mâncăm şi noi... din unt. Când s'adună mai mult, îl vindem.

— Când ne vom avea gospodăria la Bucureşti, o să ţinem şi vacă de lapte...

— Şi păsări... şi de toate, râse ea. Lasă... o să vezi dumneata, domnule Eugeniu, ce gospodărie o să ţin.... de-o să te miri... Şi o să ai de toate... râse Zinca.

— Da de guriţă, nu zici nimic?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fata se înroşi, dar îl fură cu o privire galeşă şireată:

— O să fie şi guriţă...

— Când a vrea fetiţa...

— O să vrea, că altfel... se supără inima, râse ea... Ia se vedem ce zice puiu'...:

— Puiu' zice... că ar fi dulce o guriţă şi acuma...

— Aşi, nu... La puiu fript merge salata. Eaca, să-l aduc şi să-l întrebi.

Rumen, gras, fraged, cu meşteşug potrivit de fript, puiul, se înfăţişa pe un taler alb, — gata, el par'că, să mănânce salata, lângă care iera aşezat...

— Ei, ce zici, puiule? întrebă glumeţ, Eugeniu.

— Nu-i bună guriţa... friptă... râse Zinca.

— Aşa ţi-e vorba, puiu sălbatec ce eşti? stai că-ţi arăt eu ţie...

Şi cu prefăcută mânie, dar cu îndemânare, îl desfăcu repede şi puse pe talerul Zinchi un picior, o parte de pept şi ficatul.

Ea râdea şi-l lăsa să împartă...:

— Vrei să mi-l dai mie tot?

— Parte dreaptă... Zinco... Să faci şi tu într'o zi... parte dreaptă.

Ea îl privi, nedumerită, apoi, înţelese ceva par'că şi se înroşi, ţintind ochii pe taler, de par'că voia acum să-i ia măsura...

— Ce roade vrei, domnule Eugeniu? îl întrebă, după ce sfârşiră.

— Mure nu ai.. Dar cireşi... Şi-i aţinti sânul ispititor...

— Să culeg... ori...

— Da, îi împlini el vorba: să culegem amândoi din pomi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Numai o clipă, cât să strâng masa, să dau și câinilor tainul...

— Până atunci am să fumez o țigară, colea, supt măr... Mă lași?

Zinca, pe nebăgate în seamă, trase ușa hambarului și repede spălă talerele și toate ale mesei, apoi își limpezi mâinile, de par'că nu făcuseră ele toată treaba, și veni lângă Eugeniu.

— Ești mulțămit? îl întrebă dulce.

El se ridică, îi cuprinse mijlocelul și-i rosti fierbinte:

— Sunt în cea mai frumoasă zi din viața mea de pân'acuma...

Ea nu se mai feri și se lăsă să fie strânsă în brațe și sărutată... Dar numai pentru acele câteva clipe...

— Ne așteaptă cireșile... îngână ea înfiorată, stânjinită...

Cutreerară livada și de unde le părea că ierau mai mari și mai ispititoare de acolo culegeau și mâncau, glumind, râzând... dându-și unul altuia. Ea se feriă cu îndemânare însă, dulce luătoare în râs, când el voia s'o amăgiască și s'o prindă pentru câte-o sărutare...

Și-i arunca isteț vorba:

— E ziua mare, domnule Eugeniu.

Ori: o să vie vremea...

Ori: să nu iei odată tot...

Și scăpa, și râdea cu haz. Râdea și el, și nu se necăjiă, fiindcă, la dreptul vorbind, nu aveà gând ascuns...

Oricum, nu-i era în deșert ferirea. Firea omenească nu se poate struni în anume momente și dintr'o neînfrânare nesocotită câte păreri de rău, ba chiar nenorociri, nu pot curge!

Dela o vreme, par'că osteniți, par'că ne la în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

demănă, se cuibăriră la umbra unui păr, revărsată peste un colț de iarbă mătăsoasă, el culcat, ea cu brațele strânse în jurul genunchilor.

— La ce ceas să fie, domnule Eugeniu? îl întrebă, după o vreme.

El se uită la ceasornic.

— Aproape de șase...

— Vrei să rămâi singur, ca să văd de cină?

— Vreau, dacă-mi dai o guriță...

— N'o să mai rămâie pentru altă zi...

— Dacă ne-om sili amândoi, om găsi...

Ea se apropiă și se aplecă; el o cuprinse în brațe...

Fu un moment de grea cumpănă: ea nu avea puterea să se desfacă, el păreà îmboldit de dorul cel mai tiran...

— Vine cineva, avù ea mintea să zică.

El sări, o sărută cu aprindere... Dar primejdia trecuse.

— Mă duc... șoptì ea, foarte turburată.

— Par'că m'aș întoarce la Miteni... rosti el, fără să-și dea seama de ce îi venià gândul acesta.

Ea stătù locului, plecând ochii, stânjinită, apoi, îl privì galeș dar și cu părere de rău.

— Ți-am greșit?

— Poate că ar fi mai bine să viu în altă zi, ca să stau de vorbă cu ai tăi... Știu eu dacă n'o să le pară ciudat când mă vor găsì acì?...

Ea, prinsă de mâhnire, se apropiă de el: înțelegeà cevà, care o umplea de rușine, înțelegeà că Eugeniu se supărase...

— Dacă vrei să mai stăm împreună, șopti ea, în timp ce sânul i se ridicà, în timp ce obrajii i se făceau ca focul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

El înțelese ce credea Zinca și desmierdându-i obrazul îi zise, zâmbindu-i drăgăstos:

— Du-te, drăguța mea. Rămân.

Ea îi mulțumi cu râsul cel mai dulce.

— N'o să-ți fie urît?

— Nu. Zincuțo. Mă voiu plimba. In care parte e mai frumos locul?

— Ia-o peste colină și o să dai de-o vale cu pădure... Să vii într'amurg...

Fata se depărtă, el mai rămase locului, vădit nemulțumit de dânsul. De ce îi vorbise de plecare? De ce-o neliniștise? Socotindu-l supărat, ce degrabă voise să-l împace cu darul ființii ei! Il iubia... De ce s'ar fi grăbit? Poate că i-ar fi pus în suflet vr'o părere de rău, vr'o neodihnă... Se lăudă că se putuse stăpâni...

Și, în așa stare de suflet, ieși din curte și apucă la deal...

VI.

Sanda stătù multă vreme, ca bătută de Dumnezeu, pe prispă, după plecarea lui Eugeniu. O durea în suflet că pictorul se ducea la Suhaia... Fiindcă, negreșit, acolo se ducea... De-aceea nu-l trăgeà inima să se uite la dânsa...

Și la gândul că ea i se pusese lui în drum, că doar nu-i zisese dela obraz să se dea în dragoste cu dânsa, nu rușinea ci necazul o ardea ca o limbă de foc pe care i-ar fi repezit-o în față cine știe ce cuptor blestemat.

Își da seama, că i se făcuse nevoe mare de drag băiatul ăsta chipos și care, de! îi înșirase doar floricele... Va să zică, îl îmbrâncise inima, într'o clipă, spre dânsa; numai că-și luase

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

repede seama, fiindcă își adusese aminte de Zinca...

Oricât i se făcuse a dragoste cu pictorul, firește că nu s'ar fi vrut a lui, numai așa par'c'ar fi fost în calea tuturor drumeților.

S'ar fi vrut îndrăgită și să ție dragostea, și să se ducă după el, să trăiască cu el...

Dar oare dacă s'ar fi înfruptat amândoi din dragoste, dacă ar fi apucat odată calea tainică a înfiorărilor pătimașe, s'ar mai fi putut gândì el la Zinca? Nu i-ar fi rămas ei? Ea nu l'ar fi legat cu vraja făpturii ei?

Ii venià să creadă că da, și uite că scăpase clipa mrejuirii care i l'ar fi ursit...

Râuri de fierbințeală îi treceau de-a lungul trupului; nu știu ce ghiară ascunsă îi strângeà inima râcâindu-o împrejur și de-acolo i se scurgea spre nu știu ce loc al ființii ei, fiere care amăra și-i da tremur de mânie și de ură.

Dar oare la ea să se fi dus? Poate că, numai așa, să umble și să prindă pe cactu' ăla al lui, cu plumbu' câte-alea toate... cum i se nălucește lui!... Ia să vedem, i-a luat chipul?

Repede intră în tindă... Dar când să intre în odaia pictorului, se oprì înaintea ușii, fără să-și dea seama de ce... Par'că-i iera teamă... Inima-i bătea tare... Se îngălbenise.

Tăcerea însă din toată casa îi potoli teama și o făcù să pătrundă în odaia, în care, de altfel, ea făceà curățenia...

Uite, azi nici nu se gândise la acest lucru...

Dintr'o aruncătură de ochi văzù că *„chipu' ei"* iera acolo pe *„aca"* cu trei picioare...

Par'că se mai liniști... și începu să așeze, să mâture, apoi să șteargă praful, cu nu știu ce mulțămire că făceà treabă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iar când sfârși și-i plăcù rânduiala, se înfipse băț înaintea chipului. De i-ar fi fost căutătura cuțit, ar fi tăiat pânza...

— A dracului teleleică... ce mândrețe la ea!... Par'că-i vie, bat-o mama focului! și cum râde... Cum i-a prins râsu'!

Iera ciudă, în glasul ei. Rânjia, avea înboldul să loviască, să rupă... O fierbea din ce în ce mai tare invidia...

Și de-odată îi tăiă mintea un gând sălbatec: să scoată ochii chipului *ei* nesuferit; să râcâie pe pânză râsul acela frumos...

Se uită împrejur, ca tâlharul care caută unealtă cu care să omoare ce nu poate alunga, să sfărâme ce nu poate lua cu el.

Văzu o pereche de foarfeci și puse mâna pe ea..., tremurând; când însă se înfipse iar în fața chipului.... se codi...

— Oare nu s'a supăra... el? Dacă n'a luat chipu', nu s'a dus la ea... Dacă nu se duce p'acolo, poate că cine știe... își zise cu nădejde...

După câteva clipe însă, tot cu ciuda pe Zinca, chibzui:

Dacă 'i-aș râcâi ochii și gura, fi-r-ar a dracului păcătoasă!...

Și, de data aceasta, nu se mai codi, nemernica de dânsa!

Tremurând, însă cu hotărâre, începù a râcâi pânza, a râcâi mereu.

Ochii își pierdeau espresiunea, rămâneau orbitele goale... Chipul orbise, gura nu mai rădea, gura rămânea loc șters: tot chipul pierduse din drăgălășie, iera ceva ciuntit...

Cu fața pierită, tremurând acuma de frica păcatului făcut, ascunse foarfecele supt o carte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

şi ieşi, zăpăcită, fără să îndrăznească a mai privi chipul...

Luna ivită târziu, tinzând să se facă corn, în descreşterea ei, lăsa lumină fără strălucire peste muşcelele cosite, semănate cu căpiţe.

Roua se cernea nevăzută dar simţită în răcoarea umedă a nopţii liniştite...

Stelele licăriau, însă par'că de supt un foarte subţire văl, mai mult închipuit...

De mai bine de două ceasuri pe drum, Eugeniu, cuprins în tăcerea totului, mergeà fără oprire nu obosit, dar neluând seama nici locurilor, nici acelor frumuseţi fără strălucire.

Iera adâncit în sine.., unde se răsfrângea ceia ce se petrecuse în acea seară în casa lui Ştioboran: sosirea dela coasă, în amurg, pe când el se afla în curte de vorbă cu Zinca, par'că îngrijată. Căutăturile nu tocmai prietenoase ale lui Ilie şi ale Dokiei; mirarea rece, în faţa chipului fetei lor şi vorba lui Ilie că „de ce-o făcuse pe fată?... ce! n'avusese altă treabă?" vorba cam tăioasă, către Zinca: „Şi tu să stai să-ţi ia măsura?"

— Ce, nu-i frumos, taică? îi rostise cam cu stânjinire Zinca, făcându-se roşie, par'că de ruşine că ai ei nu înţelegeau frumuseţea lucrului.

— Frumos, frumos... îngăimase posomorât... Astea's treburi de la oraş, pentru cine-şi pierde vremea...

Chip, când fù vorba să le fie oaspe la cină, şi Ilie şi Dokia se arătară bucuroşi, fură mai deschişi la sfat.

Eugeniu le grăi multă vreme, când glumă cu haz, când aşa în cât să-i facă să priceapă că a fi pictor înseamnă şi la el om de muncă şi câştig,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

își avea și el vaza lui și avea ceva dare de mână de pe urma muncii lui...

Par'că-l mai aduse pe Ilie la cunoștința lucrului, dar simți că nu putea să și-l apropie, că rămânea pentru el tot „orășanul"...

Trebuia timp dar, ca să-l dea pe brazdă, și apoi să-l cerce cu cererea de a-i da pe Zinca...

Zinca nu încetase pe furiș a-i vorbi dulce din ochi, ca pentru curaj și răbdare. Trifon se deșteptase la o nădejde și se uită la pictor cu mintea și cu inima.

În sfârșit, când să-și ia noapte bună, Ilie, cu râs bun, îl pofti să mai vie pe la ei.

Tot iera ceva... I se deschidea casa și lui îi rămânea de bătut drumul, fără grijă prea mare.

Zinca se putuse strecura să-și alipiască pentru o clipă umărul de umărul lui și să-l fure c'o privire de îndrăgostită.

Trifon îl petrecuse până afară din sat, și i se uitase prietenos în ochi, la despărțire...

Starea, în amănunte, nu iera tocmai de dat mult curaj, dar în cerc larg se înfățișa mângâietoare.

De seamă iera dragostea de netăgăduit a Zinchii, și la urma urmei, prin dragostea aceasta putea să ajungă la o deslegare dorită.

Când sosi în Miteni simți și mai mult umezeala locului păduros...

Satul iera cufundat în cea mai adâncă tăcere dacă nu în întunericul cel mai adânc.

In casa lui Bâznea iera numai în partea dinspre grădină o luminiță care strecura o ușoară răsfrângere pe frunzișul din față, înapoia căruia scăpătase luna.

Câinele avù un lătrat repede înăbușit: cunoscù

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe om și nu se îndemnă să iasă din culcuș și să-și rupă din somn.

Pașii lui Eugeniu făcură sgomot pe podeaua prispei, însă nu tulbură pe cei din casă.

Pe toți? Nu.

Sanda nu putea să doarmă. Sanda simți pe pictor și se ridică într'o rână, îi ascultă pașii, i-i urmări...

— Ce târziu se întoarce! Unde-a fi întârziat? La dânsa?

Își dădù seama că intrase în odaia lui. O înfiorare, și după ea, înăduşeală rece o cuprinse:

— O să se uite la chipul afurisit? ce-o să zică? Pe cine-o să dea vina? Negreșit că mâine o să facă gură.

Și, foarte neodihnită, stătù să asculte dacă nu aveà să facă el vr'o gălăgie, în miez de noapte.

In adevăr, Eugeniu aprinse lampa și se lăsă pe pat, să se odihnească puțin, după atâta umblet, înainte de a se culca.

Aprinse o țigară și în timp ce fuma, își plimba privirile prin odae, pe când gândurile îi făceau vagi acele priviri.

Lampa nu dădea lumină mare. Pânza prinsă pe-o planșetă, iera numai în partea de jos în raza luminii dela lampă.

Gândurile lui Eugeniu oprindu-se la Zinca și imaginea ei din momentul când iera s'o cuprindă în brațe — moment primejdios, — învindu-i-se, — el zâmbi și ochii i se îndreptară spre pânză.

Abia apucară să se deprindă cu acel jumătate întuneric, în care se încondeia ușor înfățișarea corpului zugrăvit, că Eugeniu mai mult simți decât putù vedea, dar ceea ce simți acum iera ceva care-l umplea de nedumerire.

— Ce poate fi? se întrebă și își sili privirea să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

drăbată, să lămurească, să înțeleagă ce iera...

De odată sări, aruncă țigara spre sobă și repede apucă în mână lampa.

Când se apropiă și potrivi lampa așa, la înălțimea capului, ca lumina să cadă bine asupra pânzei, rămase încremenit pentru o clipă.

— Ce este asta? Cine a făcut ticăloșia? rosti cu glas tare, mânios.

Avea impresiunea că Zinca orbise, că acea figură iera un monstru fără gură, — și ceva par'că se scufunda în el, în artist:. pierdea o operă de seamă...

Mâniei îi urmă mâhnirea: va putea oare să mai redea ochilor căutătura galeșă ce-l fermecase, și gurii acel zâmbet dulce?

Privi mai de aproape: pânza iera roasă, subțiată... Ochii și gura se pot picturà; vor mai putea fi cu înfățișarea ce dădeau chipului poezia drăgălășiei?

Puse lampa pe masă și rămase în picioare, privind în jos, posomorit. Mânia reîncepù să-l cuprindă. Cine fusese profanatorul?

— Sanda!... Ea, negreșit!... A înțeles că m'am dus la Suhaia... și plină de răutatea geloziei, s'a răzbunat pe chipul rivalei! Bruta! N'a priceput că avea înaintea ei o lucrare de artă... Ea a văzut numai un portret; chipul aceleia de care 'și da seama că mi-e dragă.

După câteva minute se pregătì de culcare, însă nu putù să adoarmă. Mintea lui, evocând cu silință puternică, atitudinea frumoasei fete din clipele când pozà, hotărâ să îndrepte stricăciunea, să redea chipului farmecul privirilor și al râsului...

De-ar fi avut destulă lumină, s'ar fi pus acum pe lucru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

Va regăsi, a doua zi, înfierbântarea de acum?

Simion Bâznea își căuta de lucru prin curte, până să se facă fânul de adus în ceair.

Mateiu se dusese din zori cu carul, după lemne.

Gherghina, și fie-sa se apucaseră de scuturat, de Sân-Petru, în partea lor de casă, cu gândul ca a doua zi să scuture și în odaia pictorului.

Sandei se vedea că nu-i iera la îndemână; ajuta mă-si dar închisă la față, fără să se uite în ochii Gherghinei, fără să-i răspundă la câte-o vorbă a ei. Se face câte-o treabă în casă, dar nici așa mulțește și Gherghina îi tot lua seama, plină de nedumerire: ce-avea fata?

De altfel, de-o bucată de vreme Sanda ei nu mai arăta să fie Sanda de altă dată... Adecă gândul la Tudor, dorul de el s'o fi măcinând așa, iar ea nu spune o vorbă și tânjește în sufletul ei? .. Alta ce să fie?

Pe Sanda o chinuia frica de fapta ce făcuse în ajun și aștepta din clipă'n clipă să audă glasul mânios al pictorului...

Pictorul se deșteptase în adevăr foarte necăjit; privirea i se dusese numaidecât la pânza pângărită și se îmbrăcase fierbând de mânie stăpânită.

Scoase pe prispă trepiedul și, la lumină, stricăciunea i se ivi în toată urîțenia.

Trebuia să se plângă părinților fetei, să le arăte isprava necuviincioasă, și... să le spună că nu putea să mai steà în casa lor.

Da, iera motiv de plecare din Miteni și unde să se așeze, decât la Suhaia?

Tocmai Simion se arăta cu un hârlet în mână...

— Bună dimineața, domnule... îi rostì cu tragere de inimă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Îţi mulţumesc, neică Bâznea... Te-aş ruga să vii să te uiţi colea...

— La ce faci dumneata?

— La ce-a făcut fiica dumitale...

Simion, gata de-a urca treptele, se sprijini pe hârleţ şi căută nedumerit la pictor.

— A făcut Sanda ceva?

— Vino te rog şi vezi...

Simion sui treptele şi boncănind cu hârletul pe podeala de lemn, înaintă cam sfredelit de nu ştiu ce teamă: ce vorbă iera asta că Sanda făcuse ceva? Ce putuse să facă?

Se opri înaintea pânzei, aşa cum îi potrivi pictorul pasul.

— Vezi, neică Bâznea? Ieri am lăsat în odae portretul acesta bun teafăr, aşa cum îl sfârşisem din lucru; când m'am întors astă noapte, l'am găsit cu ochii şi cu gura în halul în care îl vezi...

— Şi de ce zici că Sanda a făcut stricăciunea? întrebă, necăjit.

— Să-ţi spun de ce...

— Stai s'o chem de faţă...

— Chiam-o.

Obrajii lui Simion se aprinseseră, semn că începuse a i se isca mânia. Se îndreptă spre capătul dimpotrivă al prispei şi strigă scurt şi apăsat:

— Sando!

Fetei, când se auzi strigată, îi trecù prin inimă un junghiu.

— Ia vezi la ce te strigă tată-tău, îi zise Gherghina, dac'o văzù că pregetă.

Ea nu răspunse, se îngălbeni şi plecându-şi pe piept capul, porni încet, greoiu...

— Ia fă-te'ncoa, îi strigă posomorît Simion,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și când ca fù pe prispă, o apucă de braț și o smuci până în dreptul pânzei.

— Ce-i asta? îi strigă răstit.

Țintindu-și ochii în jos, galbenă ca sulfina, Sanda nu răspunse; de altfel, glasul nu putea să-și facă drum: i-se pusese nod în gât.

— Taci, hai? îi strigă Simion, fieros.

— Să-spun eu, neică Simioane, de ce-a făcut Sanda stricăciunea aceasta, care e mare pagubă pentru mine... Chipul este al Zinchii lui Știoboran din Suhaia... Sanda, și-a închipuit că i-am făcut portretul. fiindcă mi-ar fi draga. și de necaz, i-a răcâit ochii și gura...

— Ce-ți iera ție, fată, dacă Zinca i-ar fi dragă dumnealui. Auz?

Și așa-i iera lui Simion glasul, că Sanda se și văzù bătută.

La colțul prispei, pitită să asculte, sta de câteva clipe Gherghina.

— Să te'ndemni tu la așa stricăciune, pagubă pentru dumnealui, nu pentru Zinca?

Și dintr'o dată îi puse mâna în coade, îi plecă apăsat capul și cine știe cum ar fi lovit-o, dacă nu-i opria pictorul brațul.

— Stăi, neică Bâznea; nu ca s'o bați ți-am spus-o... Bătaia nu va îndrepta stricăciunea.

Simion îi dădù drumul; răsuflă lung, fiindcă mânia îl înecа și-i strigă par'c'ar fi mușcat-o: pici să nu te văd în ochi!

Sanda plecă, ținându-și tot în jos ochii, roșie acum de rușinea că iera să fie bătută de față cu pictorul, mâncându-și lacrimile înlăuntrul ei înfierbântat.

Gherghina i-se potrivì în pași și o întrebă, plină de îngrijare:

— Ce făcuși, maică?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sanda, dintr'un îmbold de-o clipă, o rupse de fugă în fundul livezii, se piti între niște pomi și se puse pe plâns de foc.

Gherghina rămase la treaba ei, însă în frământarea nedumeririi și a grijii.

Simion i-se uită pictorului în ochi.

— Cu meșteșugul dumitale nu mai poți îndrepta stricăciunea?

— La meșteșugul meu, neică Bâznea, lucrul e așa cum iese întîi... Știu eu de-oiu mai avea puterea care numai odată e în suflet, atunci când vezi, simți și faci? Pricepi?

— Par'c'aș pricepe... Vorba e,... e mare paguba?... întrebă cu grijă.

— A! nu-ți cer despăgubire, neică Bâzneo, dar în casa dumitale nu mai pot sta... Nu-i așa?

— De!... Fata n'o să mai greșiască.

— În sfârșit... vom vedea...

— Cum ți-a fi voca... dar, uite, mie îmi e pe suflet paguba asta...

Și vrù să plece.

— Făgăduește-mi că n'o vei bate pe Sanda... îi zise Eugeniu...

— Hm... pufni Simion...

Și, cap plecat, coborî treptele...

În toată ziua aceea, oricât o suci și o învârti Gherghina, pe Sanda, cu vorbă blândă, cu vorbă mai din necaz, n'o putù face să lămurească pricina faptei ei și lucru tainic rămase pentru Gherghina.

Pictorul privì mult timp pânza fără să poată avea îndemnul sufletesc să îndrepte stricăciunea.

— Numai când va mai „pozà“ Zinca, cred să pot reface, se gândì.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nici la masa de prânz, nici la cină, Sanda nu se arătă.

Învățătorul Ștefan Doescu din Suhaia s'a făcut drag sătenilor ca și soția lui Sevasta, numai prin munca în școală și prin directiva pe care o dăduse comunei pe tărâmul economic, fără să se lege cu sătenii prin nici un interes, care să-i aducă lui foloase.

In casă, nici nu se putea o mai bună înțelegere între el și soție. Ierau în potrivire de cultură, fără pretențiune de întâetate, în potrivire de idei și de hărnicie; ierau albine care creiază, în tăcerea modestiei, dar al cărora rod e gustat în afară și prețuit.

In istețimea ei, Zinca chibzuise că părinții ei nu ierau să fie plecați s'o dea după „orășanul" și negreșit că numai doamna învățătoare pe lângă maica-sa, și domnul învățător, pe lângă taică-său, puteau pune cuvânt cu folos. La învățătoare veni, dar găsi pe Sevasta prinsă cu îndeletnicirea rânduirii lucrului de mână al fetelor, pentru ziua de Sân-Petru când iera serbarea sfârșitului de an școlar.

— Sărut mâna, doamnă, îi rosti cu obișnuita dragoste și sfioșie.

— Bună ziua Zinco... Imi pare bine că ai venit... vrei să-mi ajuți colea?

— Da, doamnă... Să-mi aduc aminte de când ieram în școală.

— Nu te-așteaptă degrabă acasă?

— Nu... că au sfârșit coasa.

Vreme de-un ceas rânduiră, așezară, printre vorbe de une de alta...

Sevasta prindeà însă din ce în ce mai mult de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

veste că Zinca aveà cevà... O stăpânià nu știu ce gând par'că...

Când sfârșiră, Sevasta stătù jos lângă catedră...

— Ia șezi și tu, Zinco, ici, și spune, fiindcă așa simt eu că ai tu ceva să-mi spui... Nu-i așa?

Zinca se îmbujoră și plecă ochii.

— Nu-mi-e la îndemână, doamnă, îngână fata.

— E ceva... greu de spus?

— Nu știu dacă-i greu; numai, vezi că... cine știe cum o să mă socotești.

— Fată bună și cu minte ca totdeauna, îi rostì, zâmbind...

Zinca avù încă o îmbujorare.

— Ai vr'o veste dela brigadierul nostru?

— Vezi, doamnă? Tocmai fiindcă nu-l mai am la inimă pe Cujmă, îmi e să nu mă socotești cine știe cum.

— Nu-l mai ai la inimă? Fiindcă nu ți-a scris?

— Și dacă mi-ar fi scris, ceea ce iera să fie, tot se întâmpla.

Sevasta o cuprinse cu o privire de mirare și de părere de rău. Oare cu toate poveștele ei, Zinca nu se putuse împotrivi vre-unei ispite? Să fi fost fire ascunsă, sghiab plecat pe care povața se scurge ca apa și vorba bună se usucă?

Zinca prinse căutătura doamnei și-i fù și mai ne la îndemână. Ochii i se înrourară.

Pe Sevasta o umbri grija; acele lacrimi dovediau rușine, căință?

Ii luă fetei o mână și cu duioșie o întrebă:

— Spune, Zinco, ce păs ai tu? Știi cât îmi ești de dragă.... Nu te sfii.

Atunci, plină de înfiorări, cu obrazul dogorit, par'c'ar fi stat în fața unui jar puternic, cu glas în care vorbele se înnecau par'că, fata își povesti toată întâmplarea cu pictorul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Dar din această povestire din ce în ce mai cu foc spusă și luminată de zâmbete, de priviri galeșe cărora câte-un pic de rouă nu le micșora drăgălășia, ieșia toată suflarea de dragoste curată și de neînfrânt, a inimii care s'a juruit pe de-a'ntregul.

— Zinco, Zinco, îi rosti Sevasta cu impulare blândă, în care răsăria grija: oare nu cumva calci pe ciulinii amăgirii? Lumina mare ia văzul, vorba cu meșteșug, prinde; dar... ce rămâne după vorbă?

— El vrea să împliniască, doamnă... îngână Zinca, cuprinsă de îndoială par'că. Ar fi deschis vorba cu taica și cu maica, dar nu l-am lăsat eu; am socotit că prea iera degrabă.

— Și ai avut dreptate. Iera prea degrabă, dela întâia vedere cu ei. Știu eu însă dacă e om cu temeiu? Artiștii, Zinco, — așa li-i firea, — se aprind lesne... Chiar dacă n'au gând rău, se pot înșela pe ei singuri, fără voe; ce-e frumos, îi atrage... Dar e dragoste adevărată ori numai îmboldul unui dor trupesc? Știu eu ce să zic de orășanul acesta pe care nu-l cunosc? vorba e că te văd îndrăgostită... Nu te cert că nu te-ai gândit de loc la Cujmă, fiindcă ceartă numai doar cât ți-ar pricinui nemulțămire, dar mă bat cu gândul cum ar fi de ieșit la mal?...

Și chipul Sevastei vădia în adevăr truda minții de-a potrivi lucrurile, în starea de nepotrivire de firi ce venia să se afle față în față.

— Doamnă, rosti Zinca, căutându-i în ochi cu sfială; domnul Albinet o să vie zilele astea, pe la noi... Vrei să-l aduc, ca să-l vedeți, dumneata și domnul învățător?

— Să-l aduci, Zinco... Să-l aduci și să stăm, eu și Ștefan, de vorbă cu el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O să vedeți ce suflet de om bun e. Iar când o să veniți pe la noi, o să vedeți cum mi-a făcut chipul.

— Vom veni, Zinco... De altfel, dacă nu-l cunoaștem de chip, îl știm de nume: e pictor de care lumea vorbește cu mari laude...

Zinca se înroși de bucurie.

Dar tocmai bucuria ei nu iera liniște pentru Sevasta. Acelaș gând o turbura: un pictor cu renume, de cultura lui, deprins a trăi în societatea aleasă a capitalei, chiar dacă ar lua-o pe Zinca, în ce chip va putea trăi cu dânsa, țărancă, în acea societate?

După plecarea fetei Sevasta cumpăni multă vreme felurita înfățișare a lucrurilor: împlinindu-se chiar dorul amânduror tinerilor, iera un noroc pentru Zinca, unire de potriva lui, pentru pictor?

Eugeniu Albinet se hotărâse să-și caute locuință în Suhaia, de aceea în dimineața aceasta pleca pe un timp foarte frumos, după ploaia de cu noapte.

Mergând pe alt drum, mai cu înconjur, dar mai pitoresc, — numai artistul acum, — în popasuri spre a lua schițe, — aproape uitase scopul.

Iera nouă și jumătate când intră în satul cu pricina. Își simți inima bătându-i mai tare.

— Am să mă duc de-a dreptul la ei..., își zise de-odată...

Eată'l însă în fața școalei... Oprì, ca s'o priviască...

Tocmai atunci învățătorul, — de sigur iera el, — petrecea pe preot...

El îi salută și coborî.

— Bună ziua, părinte, bună ziua domnule... Domnul învățător, cred?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eu... Ștefan Doescu...

— Eugeniu Albineț... pictor...

— Domnul Albineț!... esclamă învățătorul... Am admirat o pânză a dumneavoastră chiar în modestul nostru sat...

Eugeniu se înroși...

— Imi faceți onoarea să vă opriți la mine? urmă învățătorul.

— Cu cea mai mare plăcere, domnule Doescu. Am venit să-mi petrec ziua în Suhaia.

— Părintele Nicolae Zănescu.

— Imi pare bine, părinte... Plăcută înfățișare de preot...

— Și adevărat suflet de păstor sufletesc, zise învățătorul.

— Facem cum putem, ca să fim împăcați cu conștiința menirii noastre, zise preotul cu sinceritate, în modestia lui. Dup'amează faceți-mi plăcerea să poftiți și pe la mine, îi zise preotul.

—Voiu ruga pe domnul Doescu să mă însoțiască...

— Negreșit, negreșit... zise învățătorul.

Preotul plecă.

Învățătorul deschise poarta cea mare și trase el, în curtea din față a școalei, trăsurica, apoi chiămă un băiat, dintre cei câțiva ce lucrau la plivire de buruieni și-i spuse unde și cum să rânduiască trăsura și calul.

— Am câteva lucruri de-ale profesiunii, zise Eugeniu, zîmbind.

— Să le luăm...

După câteva momente Eugeniu vizita școala, ale cărecia clase ierau gătite și pregătite pentru ziua de sărbătoare a sfârșitului de an.

Doamna Doescu se arătă și cuprinse c'o repede privire cercetătoare persoana pictorului; îi făcù

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o foarte bună impresiune ca om, însă distincțiunea înfățișării lui o făcù numai decât să se gândiască la Zinca: tinerețe, frumusețe, dragoste, dar oricum nepotrivire... și impresiunea aceasta o îngrijă.

— Dragă Sevastă, domnul Albineț e oaspele nostru: ne-a făcut onoarea aceasta, zise învățătorul cu mulțămire...

— O! atunci să-mi dați voe să pregătesc... se grăbì ea să zică, plină de dragere de inimă...

— Vă rog, doamnă, nu vă osteniți... Sunt foarte frugal... rosti pictorul.

— Și puținul trebue să știi să-l prezinți... râse ea...

— Cordialitatea dumneavoastră mă încântă...

— Dar e frumos de tot cuprinsul acestei școale, rosti pictorul în adevăr mulțămit, după ce văzù tot și se oprì pe prispa porții unde iera locuința învățătorului. Imi dai voe, domnule Doescu, să-ți prind pe pânză colțul acesta?

— Mă rog... voiu privi și eu cu interes, cum lucrează un pictor.

Cavaleta, colorile, pensulele... Aerul iera îmbălsămat de miros de flori, lumina cădea priincios asupra acelui colț... Inspirațiunea pornia și din mulțămirea sufletească.

Pictorul înfiripa din ce în ce pe bucată de pânză mica priveliște...

Învățătorul se făcea nevăzut din când în când pentru câteva minute, încet de tot, și se întorcea tot atât de nesimțit. La fiece întoarcere „peisagiul" îi apărea mai plin de viață, mai tinzînd spre desăvârșire.

Două ore de lucru trecuseră când Sevasta se ivi aducând pe tavă pahărele pentru țuică, sticla

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

cu lichidul ca chihlibarul și slănină tăiată în felioare subțiri presărate cu piper.

O fetișcană aducea o măsuță.

— Ce bine! ce frumos, esclamă ea, privind pânza...

— E aproape gata, doamnă... Puțină nuanțare numai, puțină observațiune a amănuntelor și fixarea lor în înfățișarea generală.

Țuica împrăștia un foarte plăcut miros de prune...

— Rar iau alcool, zise pictorul zîmbind.

— E veche și curată, zise Sevasta.

Ciocniră, — apoi trecură la masă, supt umbra unui păr încărcat de roade frumoase.

Și prânzul se prelungi...

— Am de gând să mă așez acî până pe la sfârșitul lui August, zise Eugeniu pe când sorbia din cafea.

— Vă place mai mult decât la Miteni? întrebă Sevasta.

— E mai pitorească poziținea acolo, însă am avut neplăceri în casa gazdei de-acolo și prefer să las localitatea... Cred să pot găsi acî locuință potrivită și cât pentru masă, fiindcă voiu și cutreera împrejurimile, voiu mânca ori unde se va întâmpla...

— Domnule Albineț, fiindcă anul școlar s'a sfârșit, îți putem pune la dispoziținne una din clase; îți putem orândui cele trebuincioase pentru odihnă, și vei avea loc larg, aerat și luminos pentru lucru.

— Dacă nu vă stânjinesc întru nimic, primesc și vă mulțumesc cordial.

— V'am oferi și masa, zise Sevasta, însă vom lipsi din când în când. Voim să ne plimbăm prin județ... E însă cârciuma lui Gruban, un fel de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

han, unde Ștefănică se va duce să vorbească și unde cred că veți fi foarte mulțămit...

— Vă mulțămesc... vă mulțămesc... Imi convine asemenea rânduială.

Pe la ora patru învățătorul și pictorul ierau la preotul Zănescu.

Casa pe coastă, în apropierea bisericii, era gospodărie bine urzită de zece ani, în care nimic orășănesc nu iera: mobila de lemn iera făcută în sat, scoarțe, lăicere, împletituri, ștergare, ierau din mâna harnicei preotese.

E femee 'naltă, voinică, plină la față, rumenă, cu ochi căprii, vorbăreață, dar cu rost la vorbă ca și la treaba casei.

Pregătise niște „poale'n brâu" bine crescute și rumene, de făceau cu ochiul și pusese la ghiață un puiu de vinișor alb, tinerel, dar așa de bun la gust, că te poftia să nu-l lași în pahar; nu băgai de seamă când îl beai, dar simțiai mai apoi că l'ai băut.

Se încinse vorba cu privire la starea satului, la chestiunea agrară în general, apoi la războiul din Apus și la starea țării față cu războiul acesta.

Incheerea iera că trebuiă să intrăm și noi în războiu, de partea Intelegerii.

— Mi se pare că ați mai fost pe la noi prin sat, îl întrebă pe pictor preoteasa Ileana, după câteva minute, când se făcuse tăcere.

— Da, și de-atunci mi-a plăcut Suhaia, răspunse el fără să se turbure, deși în tonul ei simți o intențiune.

— Vorbia de dumneavoastră Ilie Știoboran, un fruntaș al nostru.

Adevărul iera că preoteasa auzise, prinsese știrea din svon,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Am fost oaspele lui, într'un amurg... zise pictorul.

— Ce bine ne-ar părea să lucrați și pe la noi, de-ale dumneavoastră.

— A și început, zise zîmbind, învățătorul... A făcut minunat de bine un colț din livada școalei.

— Așa? zise preoteasa, par'că cu puțină invidie...

— Negreșit, doamnă, că voiu căuta să cunosc de-aproape satul și împrejurimile lui, în scopul acesta.

— Ne faceți plăcerea să ne vedeți gospodăria...

— Mă rog, — cu plăcere...

De văzut iera în adevăr prisaca, foarte bine așezată, cu vr'o sută și mai mult de știubee; livada c'un crâmpeiu de vie și c'un izvor natural din care curgea o apă limpede și rece.

Preotul o utilizase spre a-i întocmi un lăculeț destul de adânc în care creștea pești...

— Uite, mâine dacă poftiți la noi, la masă, zise părintele, vă gătește preoteasa pește...

— Deseară mă întorc la Miteni, însă de Sân-Petru, sunt aci cu totul...

— Atunci, de Sân-Petru, după serbarea școlară, vă poftim la noi împreună cu domnu' învățător și cu cucoana...: rosti cu voe bună Ileana.

— Vă mulțămesc, răspunseră pictorul și învățătorul.

Prisaca, izvorul, lăculețul, via, livada, întocmiau o priveliște care făcù impresiune pictorului și-i-dădù un gând pe care nu și-l spuse încă.

Acum Eugeniu începea să fie nerăbdător; rânduise așezarea în Suhaia, voia să vadă pe Zinca și nu știà supt ce motiv să se despartă de societate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci, se hotărî:

— Vă rog, să-mi daţi voe să mă pregătesc de întoarcere mai de vreme. Lumina îmi învoieşte să mai iau aminte locurilor...

Pe când intra în curtea şcoalei şi se gândia să se ducă cu trăsurica lui, la Ştioboran, — ochii i se pironiră la prispa de dindosul şcoalei: Zinca sta de vorbă cu Sevasta şi numai decât îşi văzu pe drăguţa de faţă cum se ridică înroşindu-se, cu zîmbet dulce de şiretenie pe buze.

Venirea fetei se datora Sevastei: ea trimisese să o cheme fără să-i spună pricina.

Zîmbetul acesta al ei iera semn că tocmai acuma pricepea lucrul.

— Bună ziua Zinco, îi rosti el cu emoţiune în simplitatea mişcării şi în tonul foarte firesc.

— Bună ziua, domnule Eugeniu... îi răspunse, privindu-l dulce...

Nici o stăruinire că'şi ziceau pe nume, de faţă cu alţii, că arătau o cunoştinţă de-aproape, mai mult decât prietenească.

— Ce mulţămire că te văd... rosti el după ce-i strânse mâna.

— Întâmplător am dat pe la doamna şi, vezi ce potrivire? rîse ea, tot şiret.

— Nu iera să mă întorc la Miteni fără să viu pe la dumneavoastră.

— Îmi dai voe, domnule Albineţ, să văd eu de pregătirea trăsurii, întrebă Doescu...

— Îţi mulţumesc.

— Domnule Abineţ, zise Sevasta cu seriozitate, eu am trimis după Zinca... Mi s'a părut că e mai bine s'o vezi azi, la noi...

Pictorul o privi uimit, apoi îi mulţămi...

— Trebue să ştii că Zinca mi-a destăinuit tot... După ce te vei muta la noi, te voiu ruga

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să stăm amândoi de vorbă în privința destăinuirilor ei...

— Cu cea mai mare mulțămire, doamnă, îi răspunse, tot mirat.

— Pentru acuma vă las singuri câteva minute...

Se priviră lung, lung, îmbujorați, plini de lumina dragostei revărsată în dulceața râsului lor.

Nu știau cum să înceapă vorba; ce să-și spue întâi...

— Te muți la Suhaia? îl întrebă ea.

— Da, în una din clasele școalei, îi răspunse luându-i o mână. Voiu să fiu cât mai lângă tine.

Ea îi mulțămi c'o dulce privire.

— Ce mai e pe la Miteni?

Și în glasul ei se simți o ușoară luare în râs, negreșit privitoare la Sanda.

— Îți voiu arăta, când îmi vor fi toate lucrurile aci... Ce fac ai tăi? E vr'un semn că bănuesc ceva, că pricep ceva?

— La mama, — par'că... Dar nu m'a luat încă din scurt...

— Trifon?

— Nu mai tace, când e numai cu mine... l-ai făcut de dragoste... râse ea dulce și drăgălaș.

— Veți vedea voi ce-am să fac din istețul ăsta de băiat... Apoi după o clipă: și, zi... i-ai spus doamnei taina noastră?

— Nu te superi. Către cine iera să răsuflu? Vream apoi să prind curaj dela cineva... Doamna mă are dragă... și eu țin la ea ca la o soră cuminte și bună...

— Ai făcut bine. Ne va fi de-ajutor; așa cred. Mă iubești? o întrebă după o clipă, strângându-i mâna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu... făcù ea, râzând, acoperindu-i mâna cu mâna ei liberă.

El se aplecă şi i-o sărută apăsat.

Ea, 'şi le frase pe amândouă şi se ridică, înfiorată, aprinsă la chip, căutând neliniştită în jur.

— Chiar dacă ne-ar vedea cineva, ruşine n'ar fi, Zinco...

— Oricum... acì...

Sevasta se întorcea cu dulceaţă şi apă. Doescu venia aducând calul înhămat.

După câteva minute Eugeniu plecă purtându-şi dragostea în râsul ce-i însoţia salutările de despărţire: pleca mulţămit adânc, făcuse încă un pas spre fericirea dorită.

VII.

Chip mai înnegrit de întunecimea urii, — cu atât mai ciudat de întâlnit cu cât iera frumos, nu iera altul decât al Sandei, în ziua când văzu pe pictor că pleacă cu lot dinadinsul.

Il urà şi pe el acuma... din ăcea pornire de dragoste, care când se ştie ne luata în seama, care când cunoaşte că altă dragoste o nenoroceşte pe-a sa, nu iartă, nu poate uita că altă dragoste e în locul ei.

Iar când veni pictorul şi-i întinse mâna, de faţă cu părinţii, ea se îngălbeni, punând peste negrul urii boiul frunzei uscate.

Mâna ei ardea totuşi când se lăsă moale în mâna celui ce i se ducea din casă dar nu din inimă.

— Să mai dai pe la noi, domnule, îi rostiră, pe rând, Simion Bâznea şi Gherghina... Şi iartă cele întâmplate...

Eugeniu le zîmbì fără ciudă, în inima lui: iertă, fiindcă iubià; uità, fiindcă-şi luà libertatea... fără nici o remuşcare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Voiu mai veni, neică Bâznea... Sando, te las cu bine...

— Mergi sănătos... îngână fata, ţinându-şi ochii în jos, pe-o roată de foc de supt dânşii, închipuită, şi dela care îi purcedea dogoare.

Mateiu dădù biciu calului şi brişca trecù săltând peste şanţul de de-a curmezişul porţilor făcute înlături.

Sanda se grăbì, zăpăcită, să fugă în fundul grădinii, unde se făcù grămadă supt un măr, în timp ce se lua cu mâinile de cap plină de desnădejde.

Mumă-sa par'că simţi ceva aşa, cum din vale vine-o aburire rece care vesteşte ploaie, şi se porni după dânsa, prinsă de nelinişte.

Iar când, pânditoare nu tocmai de prea departe, dădù cu ochii de jalea făr' de graiu dar nu mai puţin sguduitoare, a fie-si, rămase ca de piatră...

Clipele trec repede şi cu ele întâia înfiripare a nedumeririi. Vine apoi îndemnul de-a lămuri, căci nedumerirea dă bănuiala.

Fir de fir se leagă...

Plecarea lui Albineţ se legă cu jalea Sandei; să bănuiască ce însemnă jalea, nu mai iera greu şi inima mamei ghici adevărul turburător.

Se apropiă de Sanda care plângea clătinându-şi cu desnădejde capul, fără să simtă apropierea cuiva, — şi-i rostì cu glas înecat de uimire:

—Ce e cu tine, fata maichi?...

Sanda sări, par'că ar fi săltat-o pământul în cutremur şi aprinsă la chip de ruşinea că maică-sa îi prindea taina, răspunse de-a dreptul: mor de dragul lui, maică...

De ce-ar fi ascuns?

Să ştie încalte şi maică-sa ce foc o arde şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaro/mdrr1901-1932

ce avea să rămână de pe urma acestui foc în inima ei chinuită.

— Doamne, ce'mi auziră urechile! rosti, ca clătinată de vânt, Gherghina.

Apoi, după câteva clipe: Dar bine Sando fată, cum de ți-ai mutat gându' dela Tudor?

— Maică, Tudor era al dumneavoastră, nu al meu... A fost să-mi fie drag domnu' Eugen...

— Un orășan! Ori iera să te ceară și să te ia, ca Tudor?

— Nu știu, maică... Vorba a că de-acuma nu mă mai duc după nimenea, fie el cu stea în frunte...

Își șterse ochii, încă umezi, cu șorțul de in și se strecură pe lângă maică-sa, chip atât de răvășit, în gălbeneala lui, că biata femeie rămase obidită neștiind ce să zică, ce să facă. Ca după trei clipiri de-ale ochilor, își zise, ridicând din umeri, nu fără să nu ofteze: 'i-a trece... Soarele usucă iar vântul spulberă... Creanga rămâne și dă altă frunză...

Totuși se urni la trebile casei frântă de mijloc; nu știu ce slăbiciune a trupului o îngreuia și-i punea zare turbure înaintea sufletului.

Iar când pe la un prânz se întoarse Mateiu și când Sanda îi căță în ochi și ghici în ce loc îl dusese pe Eugeniu, numai după zîmbetul șiret al băețandrului, i se înfipse și mai adânc fetei în minte gândul care o mai turburase: să facă Zinchi cine știe ce rău...

Și gândul acesta avea să-i fie de-acuma sfredel de oțel simțit în toată clipa.

Odihna i se făcea norul alb care se depărtează micșorându-se și se pierde fără să se mai întoarcă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Suhaia s'a învestmântat dis-de-dimineață cu raze de soare și cu albastrul bolții adânci, după cum sătenii, și-au însărbătorit făptura cu veștminte curate și mândre.

Curtea școalei, pe lângă verdeața ce-o înconjoară, pe lângă florile brazdelor bine rânduite, se vede cu ghirlânzi de frunze de stejar în împletitura cărora râd florile aduse de școlari și de școlărițe.

Amândouă încăperile școalei își au partea lor de ghirlânzi a cărora desiș și întretăiere, fac al doilea tavan cu lăsătură la mijloc înfășurată în câte-o foae de steag.

In cinstea pictorului Albineț s'a făcut asemenea împodobire, mai bogată decât în ceilalți ani, la care a pus și el mâna...

In tot satul se știe că va locui pentru toată vara, la școală, un domn dela București, cu meșteșug vrednic de cinste; în tot satul se cunoaște că el va fi la sărbătoarea școlară...

De-aceea, ca să-l și vadă, au venit și cei cari nu se urniau altădată, bărbați și neveste, fete și băețandri, să fie față la ce se făcea la școală.

Lucrurile de mâna școlarilor, fete și băeți, întocmesc o priveliște vrednică de luat în seamă, în încăperea clasei fetelor. In încăperea clasei băeților s'au grămădit câți au putut să se așeze, cu prelungire în sală, cu revărsare pe prispa largă în fața ferestrelor deschise și în curtea din față a școalei.

Soarele sfârșitului lui Iunie e aproape fierbinte, dar îi mai astâmpără arșița o suflare de vânt îndestul de răcoroasă.

De altfel sătenii sunt deprinși să rabde do-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

goarea verii, în loc larg fără umbră ca și în loc strîns unde lumea mărește căldura.

Dacă s'au deprins de cătiva ani cu sărbătoarea aceasta, est-timp li se arată mai de seamă, ca podoabă care le place și-i face veseli.

Privirea 'și-o ațintesc la „domnu' dela București", chipos, fără nici un ifos, om de apropiat.

Eugeniu își face drum printre dânșii și cercetează cu luare aminte desenurile cele mai izbutite, ca motive românești, ale fotelor, ale iilor ale cămășilor bărbătești.

Cu îndemânare care uimește pe săteni, pune numai decât pe hârtie motivele cele mai artistice și cu creioane colorate așa le potrivește colorile, că asemănarea bate la ochi.

„Meșteșugul" lui îl face în adevăr simpatic sătenilor și înnăbușă neîncrederea cu care întîmpină de obiceiu săteanul pe orice orășan.

Când Eugeniu se oprește înaintea Zinchi, — mai frumoasă par'că decât oricând, fiindcă mulțămirea sufletească dă lustru frumusetei, — amândoi se înroșesc. El nu'și pierde însă cumpătul și, după ce-i vorbește o clipă, din ochi, îi desenează repede „siluela" și-i colorează măctrele cusăturj ale i-iei și ale fotei.

Învățătorul se apropie și-i șoptește:

— Începem...

— Viu, îi răspunde...

Se face tăcere adâncă și privirile se îndreaptă spre catedră.

Rostirea învățătorului și a învățătoarei, mai bine pregătită poate ca altă dată, nu variază, dela an, la an, ca subiect, și nici nu poate fi altfel: doar cât dovedesc o mai însemnată grijă de școală, a sătenilor, prin venirea la vreme și fără lipsuri, a elevilor, și prin curățiia trupească în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care sunt ținuți. Incolo, cam aceleași pilde, cam aceleași povețe, — dar ce sugestiv spuse și cu câtă dragoste pentru menirea lor de educatori!

Apoi, fiecare citește numele școlarilor săi, însoțindu-le cu câte o laudă meritată pentru aplecări anume la învățătură și la muncă, — și sătenii prind cu mândrie asemenea laude și le înțeleg însemnătatea.

Dar și Eugeniu a voit să-și aibă partea de vorbă și cu foarte mare ușurință de rostire, și cât mai apropiat de priceperea ascultătorilor, a pus în lumină lămuritoare „meșteșugul" lui de pictor și chipul în care priveliștile și oamenii îl pot înrâuri și-l fac să le fure asemănarea. Legând apoi de meșteșugul" lui „meșteșugul" lucrului casnic al sătencelor, lăudă cu căldură însemnătatea desenurilor (izvoadelor), frumusețea lor măcastră și folosul îndoit al lucrului în casă, pentru economia gospodărească și pentru „arta" românească.

De aci, sfatul de-a nu se depărta sătenimea de portul frumos, de datina aceasta strămoșească, lăsându-se orașelor portul „boieresc" și totuși dând femeilor orășene pilda de-a întrebuința „podoabele" sătenești în îmbrăcămintea lor boierească și în găteala odăilor lor.

Sătenii bătură din palme când pictorul sfârși rostirea sa și rămaseră, mai ales femeile, cu încă un îmbold de-a'și păstra datina și de a lucra cu mai multă dragere de inimă.

Cine'l ascultase însă mai cu luare aminte și mai cu drag decât Zinca? Iera și mândrie dulce a sufletului ei că o iubia asemenea om de seamă.

După ce s'a scurs lumea, învățătoarea făcu așa încât să oprească pe toți ai Zinchi, de vorbă cu ea, cu bărbatu-său și cu pictorul, ca să mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

strângă legătura între părinții fetei și Eugeniu.

Ce e drept, Ilie Știoboran se prinse bucuros la vorbă și se uită cu nu știu ce mulțămire la desenurile, puse pe hârtie, ale pictorului.

Acuma făcea și el legătura între vorba „meșteșugarului" și meșteșugul lui, între poveștele lui și cunoștința, pentru el, sătean, că orășanul iera „om, nu glumă".

Dar Dochia pentru întâia oară simți turburarea prevestitoare că fata ei par'că 'și punea inima în căutăturile ei la orășan.

Nu cumva...?

Uite ce nu s'ar fi potrivit de fel, uite ce iera primejdie!...

Și nu-i merse la inimă poftirea ce-i făcu Ilie al ei, pictorului, pentru masa de seară la ei, împreună cu învățătorul și nevasta.

Preotul puse înainte că cucernicia-sa îl poftise de mai de demult pentru ziua aceasta și atunci potriviră poftirea pentru Duminica apropiată.

Zinca se întoarse acasă umblând par'că prin nori cu gândul, de bucurie dulce... fără să prindă de veste ochilor cu cari maică-sa o fură, plină de neliniște și de îngrijare.

După prânzul dela preot, pictorul așteptă cu foarte multă nerăbdare, ziua prânzului la Știoboran.

Așezat cum putu mai la îndemână, în clasa băeților, devenită camera lui de culcare și de lucru, — în această Sâmbătă privește pânza pe care chipul Zinchi e în urâțenia schilodirii suferite.

Ferestrele, larg deschise în spre partea cu brazdele de flori, îi aduc aerul curat și razele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

soarelui de dimineață, ciripit de păsări, și sgomote ale mișcării satului...

I se întocmește o anume armonie de colori și de sunete care pare a'l pune pe calea inspirațiunii.

De-odată apucă paleta, pensulele și într'un înfrigurat îndemn, în timp ce imaginea iubită a fetei i se arăta aevea, începe să-i refacă stricăciunea: ochii își recăpătă forma și privirea galeșă, gura contururile armonioase și râsul tainic din clipele dela fântână.

Când se uită la refacere, dela distanță, și după ce mai atinse de câteva ori cu penelul ici, colo, un zîmbet de isbândă i se ivi pe buze: iera acum ca mai înainte! Izbutise!

Și ce bine iera că putuse înfăptui refacerea, fără s'o fi pus pe Zinca să mai pozeze: o scutise de impresiunea dureroasă de-a se fi văzut ciuntită, de-a fi cunoscut răutatea omenească...

Infierbântat de izbândă, își puse dinainte schița din ziua de Sân-Petru, își pregăti repede altă pânză și începu o lucrare simbolică „Geniul Iubirii", a cărei înfățișare eterică aducea cu chipul iubitei lui, în o atmosferă de nori luminoși cu admirabilă perspectivă.

In patru ore de lucru, subiectul, de-o coloraţiune delicată, delicioasă, iera aproape gata și pironi de uimire pe doamna Doescu, care venia să-l poftiască la masă.

— In adevăr că sunteți înnamorat, domnule Albinet, îi zise, c'un dulce râs prietenos.

— Imi trăesc și'n chip artistic, doamnă, simțimântul care'mi cuprinde sufletul în întregime, îi răspunse. Bucuria zilei de mâine m'a inspirat...

— Zinca a dat o fugă pe la noi... N'am voit,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— și nici ea apoi n'a voit, — să fiți întrerupt dela lucru.

— Nu-i așa, doamnă, că este potrivire între naturile noastre?

— O cunosc de de-aproape: veți putea s'o formați și va fi vrednică de Dumneavoastră.

— Să mă tem însă de împotrivirea tatălui ei mai ales? întrebă pictorul, cu îngrijare.

— Luptă va fi, domnule Albinet, însă cred în izbândă.

— Îmi dați curaj, doamnă.

— Trebue să-l aveți.

— Aș voi ca în timpul cât voiu sta aci, să termin lupta și să plec însurat.

— In două luni de zile cred că se va putea... După ziua de mâine, voiu avea vorbă cu mama Zinchi... Am prins de veste că ea bănuește ceva....

— Da? cu atât mai bine...

*

In dup'ameaza zilei pictorul, după un somn bun de două ore, își privia noua lucrare cu adâncă luare aminte, când, i-se păru chip cunoscut că umbrește în dreptul unei ferestre.

Se apropiă: sfios, dar năzuind să fie văzut, deșteptul frățior al Zinchi sta înaintea ferestrei...

— Tu ești, Trifon? rosti cu voioșie pictorul. Vin'o 'nlăuntru...

Băcțandrul nu aștepta să i se mai zică odată.

— Ce vânt te-aduce pe la mine, piciule?... îl întrebă, râzător.

— Pentru vorba noastră de-atunci...

— Stai să'mi aduc aminte...

— Păi să-ți aduc eu aminte... Când ierai, atunci, la noi acasă... știi, când i-ai dat Zinchi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

chipu'... 'ți-am spus că fac și eu lucruri frumoase...

— Da, da... mi-amintesc... Mâine viu la voi: să mi le-arăți...

— Și... să trag nădejde că mă iei la București... să învăț meșteșugu'? îl întrebă cu hotărîre.

Pictorul îl privi cu luare aminte în care iera surprindere și mulțumire: îi plăcea îndrăzneala în care iera energie, îi plăcea acea inteligență in care iera poate o chemare. Nu hotărăsc oare întâmplări de acestea soarta unor anume talente?

— Să tragi nădejde, dragul meu... Te voiu lua cu mine când voiu pleca de aci...

— Cu Zinca, nu-i așa?' îi zise băețandrul, — cătându-i în ochi cu drag, nu însă fără un zâmbet șiret în istețimea lui.

Pictorul rămase surprins.

— Mi-a spus mie Zinca, — urmă Trifon, par' că rușinos, — c'o să vă luați și o să meargă cu dumneata la București... Și cum m'a sărutat, Zinca, atunci când mi-a spus vorba asta! Și-i venia să plângă de bucurie...

— Surioara ta e cea mai bună fată și cea mai frumoasă... rosti pictorul cu înfierbântare...

— Numai, uite ce, domnule Albineț, că mai mult de asta am venit la dumneata. Aseară a adus poștașul scrisoare dela nenea Stancu, fratele nostru, și am citit-o eu faichi și maichi... Zinca nu era de față.

— Stancu e la oaste?

— La Artilerie, departe... Nu arată unde, că așa e porunca... Și Stancu pomenește de Cuimă, care iera să ia pe Zinca... și că și-a făcut rost de concediu să vie, în sat.... Maica

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atunci, cam cu supărare, numa' cacă-i spune taichi: flăcăul vine, dar nu știu ce-i cu Zinca, Ilie...

— Ei, ce e cu Zinca! întreabă taica.

— Ce să fie! mă tem că i-a căşunat pe Domnu' ăsta, care i-a făcut chipu'...

— Ei, aşi!... a zis taica... Ce? ori i s'a făcut a traiu rău?

— Uite, de-aca, Ilie, de ce l'ai mai poftit în casă pe la noi... rosti maica...

— Aşa a rostit? zise pictorul, ascuzându-şi neliniştea supt un zimbet.

— Zău, aşa a rostit... Şi dacă a intrat atunci Zinca, în odae, maica i-a dat vestea cu Cujmă şi a şi început la ea cu gura, de-a făcut-o să plângă...

— Şi n'a zis nimic, Zinca?

— Hei... ba a zis... a spus curat, fata, că-i ești drag şi că vrei s'o iei de nevastă...

Băeţandrul se opri din vorbă, sfios, cam închis la faţă...

— Ei pe urmă? întrebă pictorul cu grijă.

— Pe urmă maica mi-a făcut vânt din casă şi ce-a mai fi fost, nu mai ştiu, dar Zinca n'a stat la cină şi azi n'am putut să mă prind de vorbă cu dânsa: am furat-o din ochi: icra pe gânduri şi se înfigea la treabă par'că s'ar fi ferit să nu-i aţie nimeni calea.

Pictorul îşi aminti repede ce-i spusese doamna Doescu. De dimineaţă, Zinca dăduse o raită pe aci. Ii va fi destăinuit Sevastei lucrul? Poate că da, de vreme ce îi rostise, că „va fi luptă“ până s'o dobândiască pe Zinca.

— Iţi mulţumesc, Trifon, că mi-ai spus cum stau lucrurile. Să ştii că de astăzi te socotesc frate şi viitorul tău e în grija mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Il desmierdă pe obraz, iar băiatul îi sărută repede mâna și i-o apăsă pe inima lui.

— Mă duc... rosti el... însă nu'și lua ochii dela portretul surorii lui și dela pânza în lucru.

— Îți plac Trifon?

— E mai mândru cum e aci, decât în cel dela noi... Și apoi, asta, — asta... par'că-i icoană dela biserică...

Pictorul zâmbi....

Îi făcea impresiunea că băețandrul așează o deosebire în mai bine pentru portretul de aci: însemna că instinctiv pricepea arta, că în el ierau însușiri firești cari fac pe artist.

Și, ca să deștepte în ființa lui acest simțimânt al artei, îi lămuri cât mai bine putu deosebirea dintre lucrul după natură și din memorie, dintre inspirația care dă opera și lucrul mai mult mecanic care dă copia. Aceasta, oricât de artistic ar fi redată, se va cunoaște că e o copie, chiar dacă același artist ar face-o.

Apoi, cu tragere de inimă, îi dădu o lecțiune de desen.

Când plecă, Trifon ducea cu el carton, creion anume, un mic ecber și o linie gradată, plin de bucurie că avea să deseneze și el figuri geometrice.

După ce rămase singur, Eugeniu își aprinse o țigară și se lungi pe pat, în bătaia gândurilor.

Venirea în concediu, a lui Cujmă, îl irită: furase el oare vr'un sărutat Zinchii? Ei și?

Impotrivirea părinților ei se arăta acum cu mult mai îndărătnică, și cine știe, hotărîtoare poate în folosul acestuia.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII.

Pietorul c'un băț gros în mână, pe care se sprijine din greu din când în când, se înfundă între două muscele pe un drum natural, la mijloc, c'un făgaș, cu buze uscate, rămas din zilele ploioase din urmă.

Drumul s'apleacă într'o parte, par'că l'ar fi îndesat cine știe cine și ploile i-au săpat aci albie de scurgere mâncând din poalele muscelului și adâncind-o puțin supt el.

Pe partea mai ridicată e mai bine de umblat, e mai bătătorită: roatele căruțelor nu s'afundă pe aci, ca la mijloc, unde taie făgaș înfrățit.

Pe cositura de nu demult fâneața săltată de ploi dese a început să acopere muscelele cu verdeață deasă și proaspătă pe care strălucește roua.

Ici, colo livezi îngrădite cu împletituri de nuiele râd cum parii cari țin împletitura, au dat ramuri și ramurile frunză: ca mâine poimâine te pomenești că s'or face copaci!

Soarele n'a răsărit de demult, răcoarea lipește, par'că de obraz umezeala văilor, fără să facă impresiunea neplăcută.

Și când dela cele din juru-ți ridici ochii, te uimește curățiа adâncurilor albastre, în care te simți cuprins de odată și de care ai voi par'că să te apropii, căutând culme pământească, dacă aripi nu ți se cade să ai.

Liniștea de taină, care și ea par'că ia raze de soare, ca să strălucească, fără martori, — smulge din suflet trudit gând turburător și toarnă alinase din largă cupă nevăzută, peste întreaga făptură a celui ce umblă fără s'o caute...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Eugeniu, deșteptat din zori cu rîsul pe gură și cu bucuria în ochi, după ce a lucrat la subiectul ce ține de vis, de pe pânza lui, prinește veste turburătoare, neașteptată pentru starea de suflet de acum, în legătură cu ce fusese mai ieri: Știoboran, care rar pleca la stâna lui, a trebuit să se facă într'acolo fiindcă nu știu ce întâmplare, nelămurită încă, dar firește păgubitoare, îl chemase degrabă.

Masa la care fusese potit se amâna, fără altă zi hotărâtă, iar ziua Dumineci de azi rămânea ca un pustiu pentru Eugeniu.

Lăsase de îndată lucrul, râsul îi apusese în timp ce soarele răsăria și bucuria i se ștersese ca o linie de zare în amurg.

Apucase dar toiagul, ca un bătrân în clipe de slăbiciune și o luase la drum, obidit, fără să-și vestiască gazdele.

Iar de ce înainta în singurătate, apropia cele spuse de Trifon, de plecarea aceasta a tatălui și un gând îi înfipse în suflet bănuiala că Știoboran nu plecase, că se prefăcuse că pleca, numai ca să-i taie lui pofta de-a-i veni în casă, de-a se mai afla aproape de Zinca.

Cujmă brigadierul își vestise venirea. Zinca își dăduse pe față dragostea pentru altul decât Cujmă. Ciocnirea dintre părinți și dânsa se întâmplase...

Părinții voiau să rămâe în legământ cu acela care era mai aproape de lumea și de viața lor, părinții își redeșteptau față cu „orășanul" boer și „zugrav" toate resimțimântele privitoare la om și la meșteșugul lui, care „nu făcea parale". Știoboran, mai ales, care păruse în ziua de Sân-Petru că gustase cuvântarea „orășanului" ca pe un rod copt și dulce, cules la vreme, — se de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

părta din calea lui și-l depărta din calea fie-și pe el...

Venirea lui Cujmă strica o punere la cale, care cu încetul, ar fi prefăcut sufletul lui Ilie și al Dochiei.

Așa judecare a stării de lucruri îl frământa pe Eugeniu, în mers, dar dulcea liniște râsfrântă din nemărginire asupra locurilor începu să-i înfiorească sufletul și să-i acopere adâncul turburat.

In razele de soare care sugeau roua și luminau mai cu putere fără să micșoreze răcoarea, lui Eugeniu i se înfiripa o rază nu mai puțin luminoasă: *dragostea Zinchi*. Lumina acesteea era speranța, — era înviorarea!

I se închipui cât de grea avea să-i fie Zinchi starea, între acela ce-i fusese logodnic și părinții poruncitori, — dar anume lucruri sufletești, de altfel ca și cele materiale, — se dobândesc cu jertfe și se gustă cu prețul suferinților.

In curajul Zinchi, în puterea ei de împotrivire, se încredea, însă el nu vedeà cu limpeziune felul în care izbânda avea să ia ființă.

*

In vremea aceasta venia pe drum, în pasul nerăbdării, dacă nu și în al bucuriei depline, un flăcău nalt, plin de vlagă, ars de soare și de vânt, oacheș după păr și după noaptea dintre pleoape, ras proaspăt, nu frumos, însă nici urât: un chip din acelea care, înfățișând energia și curăția de suflet, interesează și poate plăcea, mai ales după ce s'a prins la vorbă.

Uniforma de militar, destul de curată, îl prindea și'l arăta mai chipos... Avea gradul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

de plotonier. Nu vădia oboseală; — era numai îngândurat.

Pornit în concediu dela regiment, în tovărășia lui Tudor Slumea, din Miteni, venise prin Mușcel în Argeș și el se oprise o noapte, la Tudor.

Dar în noaptea aceasta amândoi flăcăii dădusără de *Gura Lumei*, cea pururea gata să strecoare venin chiar în adevărul unor vorbe.

Tudor afla că un „orășan drăcos" prinsese pe Sanda de inimă și Sanda nu să ferise de ispită...

Cujmă, afla și el, că orășanul, se săturase repede de lucru prea cu ușurință pus la cale, și plecase dela Miteni la Suhaia, unde'și mutase inima pe urma pașilor Zinchi lui Știoboran.

Și ce furtună se iscase în sufletele amânduror flăcăilor, furtună prinsă în adâncuri de văi unde răscolește și de unde numai pe urmă se revarsă mai departe.

Tudor iera mai năruit, fiindcă Sanda lui, după gura lumei, îl uitase în strângerea brațelor altuia: el grămădia două poveri de ură, în sufletul-i chinuit: una trebuia să se abată asupra Sandei, alta asupra orășanului.

Cujmă iera numai clătinat ca un copac în bătaia vijeliei, dar vedea cerul limpede, dincolo de el, — nădejdea că ciocoiul nu rupsese floarea ca la Miteni.

Rămânea cu grija, cu ura, cu frământarea dragostei în primejdie, dar avea să porniască la Suhaia gata să țină pept vrăjmașului fericirii lui, și să păziască granița dintre el și Zinca, după cum păzise granița Țării, de-a lungul unor culmi de munte.

Tudor rămânea să-și roadă frîul ca un „re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mont" care nu'și poate lua încă vînt; Cujmă plecă a doua zi să ia în pept bătaia vîntului spre satul dragostei lui amenințate.

Dar la despărțire, când își strânseră mâna, își prinseră din ochi un legământ tăcut: să'și dea ajutor de va fi „să'i-o facă" orășanului „hârbar".

Acum, pe drum spre Suhaia, când se întăria în nădejdea de-a'și găsi inima dragei lui în lumina legământului nu de prea multă vreme; când în teama că o inimă de fată e ca fulgul, când în necazul că nu se grăbise cu logodna și cu cununia. Nevasta, îi părea lui, — primește dela bărbat pecetea firii lui și nu mai are ușurința fetei.

La o cotitură i se ivi deodată înainte un „ciocoiu" și inima-i bătu iar chipul i se aprinse: căță spre partea de unde venia ciocoiul și repede-'și închipui că nu putea fi decât... *el!*...

— Bună ziua domnule plotonier, îi rosti pictorul, salutând cu multă prietenie pe un apărător al Țării....

— Bună ziua, domnule, îi răspunse, par'că mai îmbunat...

Chipul orășanului, i se înfățișa cinstit, de apropiat, — nu de „hărbar", căci poți cunoaște repede asemenea mutră...

Dar aproape în aceeaș clipă își zise:

— Tocmai așa om poate să fure o inimă încă nelegată bine de altul...

Zinca, ce e drept, îi dăduse pas de apropiere, însă, de!... nici macar inel dela el, nici macar bete dela dânsa... Pe urmă, se făcuse că el plecase la oaste...

Intr'o clipă două, câte nu se învârtesc în gândul unui om, cu repeziciune de fulger pe întindere mare de nori în frământare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De pe unde, domnule plotonier? îl întrebă, cu rîs de frăţietate pe buze...

— De departe, domnule... Sunt brigadier silvic pe-aici şi concentrat. Viu în concediu de trei săptămâni.

„In concediu"!

El este! îşi zise Eugeniu, însă nu'şi schimbă înfăţişarea.

— Dar dumneavoastră, Domnule?

— Eu sunt pictor şi umblu Argeşul să fac pictură după natură....

— Înţeleg... Avem locuri frumoase prin Argeşul nostru....

Pictorul îl furase deja cu priviri adânc cercetătoare de câteva clipe: îi făcuse bună impresiune ca militar; ca om, îşi da seama, că putea să fie uitat de-o inimă care încă nu se legase cu totul.

Firește că nu putea Eugeniu să meargă până acolo cu gândul, de a-i lăsa câmp liber, însă simţi şi părere de rău pentru lovitura ce avea să-i dea.

— Vă duceţi acuma, departe?

— Nu; mă pot întoarce. Sunt în gazdă, în Suhaia, la domnul învăţător...

I se posomorî lui Cujmă înaintea ochilor locul: la învăţător! Zinca venia la nevasta acestuia, destul de des, ca la binefăcătoarea ei....

La şcoală se putea vedea dânsa cu pictorul...

Şi atunci, repede îl întrebă, pe când pictorul, întorcându-se din drum, se potrivi în pas cu dânsul.

— Aţi umblat prin multe locuri?

— Sunt numai dela Sân-Petru aci... N'am avut încă timp.

— Cum vă pare Suhaia?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Foarte frumos sat și mai ales împrejurimile lui îmi plac.

— De Sân-Petru ați fost va să zică la serbarea școlară?

— Da, și 'mi-a făcut o impresiune bună... Am luat multe modele de țesături și de vestminte sătenești....

— De fete, nu? că avem frumusețî, nu glumă, — rosti, înroșindu-se și furându-l cu ochi lacomi.

Pictorul avu un zîmbet: înțelegea unde voia să bată flăcăul, însă nu se feri de adevăr.

— Ai dreptate, îi răspunse, scurt.

Lui Cujmă nu-i venia acum să mai siliască vorba, ca să prindă firul voit.

Nu-i venia nici să'l întrebe dela obraz, dacă fusese pela Miteni....

O dădu dar pe de ale oastei și pictorul își arătă destulă cunoștință. Apoi i se înfățișă, ca locotenent de infanterie în rezervă...

Plotonierul îl salută repede ca pe un superior, numai cât auzi ce grad are pictorul.

De aci vorbiră în privința războiului și a putinții întrării Țării în luptă.

Când ajunseră în sat, ierau în potrivire de idei și de năzuințî, ca români, și par'că uitaseră că avea să-i despartă repede... o inimă de fată.

— O să 'mi dați voe, domnule, să viu să vă văd? îl întrebă Cujmă, pe când pictorul îi întindea mâna.

— Negreșit, cu plăcere. Veî întrebà de pictorul Eugeniu Albinet.

Acum, pe drumul spre locuința lui dela ocolul Silvic, Cujmă își pierdea din voea bună: om ca pictorul.... cum să nu fure o inimă! Par'ia-răș își zicea: de 'i-a fi furat-o Bindil, fata des

BIBLIOTECA CENTRALĂ
„ASOCIAȚIUNII"
SIBIIU

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

teaptă cum este, nu se poate să nu se fi gândit că nu iera s'o ia de nevastă un orășan așa de învățat și poate cu dare de mână... Și din nou îi zîmbia nădejdea, cam printre nori de teamă, — dar îi zîmbia și-i întăria curajul.

Ii iera nespus de degrabă să se poată duce la ea acasă.

In acest timp Eugeniu se gândia cu seriozitate la starea de lucruri ajunsă la o răspântie hotărâtoare: n'o vor sili părinții cu sila să ia pe Cujmă? In trei săptămâni se putea grăbi nunta.

Atât de posomorât intră pe poartă, că Sevasta care tocmai venia din livadă în șorțul ei cu întâiele caise mai mult în pârgă decât bine coapte, — îl întrebă îngrijată.

— Ce ai, domnule Albineț?

— Doamnă, am că m'am întâlnit cu Cujmă, în plimbarea mea, și m'am întors în sat cu el. Dumneata ai cunoștință că tatăl Zinchii a amânat masa de astă seară? Ai cunoștință că a fost ceartă în casa lui Știoboran pe chestiunea noastră de inimă?

— Știu, domnule Albineț; 'mi-a spus Zinca, și, în adevăr că venirea lui Cujmă ne va da de lucru... Insă, ceea ce nu știi, e că, nu mai departe de cât cu vr'un ceas în urmă, am fost la Zinca acasă, am găsit pe tatăl ei...

— Va să zică n'a plecat la stână?

— Nu; a fost numai pretext. .. Le-am deschis vorba de-a dreptul și știu eu cum le voiu fi vorbit? Destul că 'i-am pus pe gânduri, față cu dragostea curată și trainică dintre dumneata și Zinca, față cu hotărârea energică a Zinchi de a nu mai lua pe Cujmă; față, în sfârșit, de năzuința dumitale serioasă de-a te căsători cu fata

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lor.... Mai cu greu de înfrânt e Ielea Dochia... Am admirat-o însă pe Zinca: a fost, nu se putea mai lămurită, foarte respectuoasă în rugăminte pe cât de neînduplecată în voința ei.

— Ah! doamnă, cum să'ți mulțămesc! rosti el, emoționat.

— Făcând-o cu adevărat fericită pe Zinca....

— De aceasta să nu te îndoești....

— Nu mă îndoesc, fiindcă 'ți cunosc caracterul...

— Nu se vor întoarce, când se vor vedea în fața lui Cujmă? întrebă totuși cu grijă.

— Nu'mi vine — a crede, fiindcă de auzit, au auzit glasul Zinchi....

— La sate nu prea țin părinții seamă, de asemenea glas... și sila-i cât colea, doamnă.

— E adevărat; în cazul nostru ei vor ținea seamă că Zinca e aproape și fata mea... In sfârșit, luptă dacă va fi, sunt sigură de izbânda noastră....

— Azi trebue să se ducă Cujmă pe la ei...

— Mâine voiu da și eu pe-acolo.

IX.

Când se pomeni Sanda cu Tudor că le intră pe poartă, par'că-i pieri ceva din suflet iar din nu știu ce junghiu de frică sângele i se trase din față.

Dar repede, — căci ce e mai repede ca gândul, — doar fulgerul,— repede 'și făcu socoteala șiretului care, vrea totdeauna câștig ori cum, de oriunde și cu oricine: s'a întors Tudor și pictorul a plecat? Tudor să fie binevenit. La urma urmei, el — decât să fie în cârcotă cu el...

Și unde i se porni înainte cu rîs plin de bucu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rie, cu brațe întinse par'că să cuprindă o lume întreagă odată cu Tudor, și unde strigă dulce și apăsat ca pe coardă de vioară: Tudore! Dumneata? Bine ai venit, Tudorel!, — că flăcăului i se topi ura în cea mai ferbinte strângere în brațe, în cel mai istovitor sărutat de logodnic.

— Mândră mai ești Sando... îi rosti petrecându-i, pe după mijloc, un braț care am tremura.

— Sunt pentru dumneata, Tudore.... Că și dumneata ești mândru, păi cum!

Și cum îl fura cu ochi galeși, în cari se gudura dragostea ca un coteiu înaintea stăpânului!

— Când ai venit? îl întrebă, alipindu-i-se de pept, nu fără nu știu ce înfiorare.

— Aseară, cam într'amurg.

— Și n'ai venit în-cua, îi spuse cu dojană...

— Păi, Sando, ieram ca vai de mine, după drum lung pe jos.... și ieram și cu Victor Cujmă din Suhaia, că împreună am făcut drumu'... că suntem tot la o baterie.

— Cujmă? și începu a rîde răutăcios.

— Dece rîzi, Sando? ...

— Are ce găsi Cujmă, la Suhaia.... 'I-a tăiat altu' creanga de supt picioare... Toate satele vorbesc.

— Știu unde bați, răspunse el, încruntându-se și lăsând-o de mijloc... Dacă-i vorba că satele vorbesc, apoi câte 'mi-au auzit urechile, numai într'o singură seară, și de tine, Sando... fiindcă „ciocoiu" a trecut întâi p'aci, și a stat la voi...

Ea ridică la el ochi plini de atâta nevinovăție mirată, că lui Tudor i se opri vorba'n gâtlej ca apa'n gâtul cișmelei când adâncurile strecoară pietriș care'l astupă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Gura lumii numai pământu' o astupă, rosti Sanda, oftând. E drept că la noi a fost în gazdă un ăla de pe la București, care zugrăvește; a vrut să'mi facă chipu', să se dea pe lângă mine, că socotia că pe la țară fetele sunt ca frunza: să le ia vântu' numai de cât... Da l'am pus repede la locu' lui, și dac'a văzut că n'are ce „zugrăvi" p'aci..., rîse șireata, în bătae de joc, — 'și-a luat călcăiele după ceafă și a nemerit-o la Suhaia, unde, pasă-mi-te, a găsit frunză'n bătaia lui...

Tudor crezu, fiindcă mândreţea Sandei îl obrocise de mult... Dâra pe care o trăseseră vorbele lumii, în inima lui, se acoperi în parte, dacă nu se șterse cu totul, căci mai rămâne ceva din bănuiala pe care o aruncă răutatea omenească, chiar în sufletele tari.

Atâta doar mai zise Tudor:

— Ci-că și ai tăi știu că'l îndrăgiseși.

Ea nu'și putu opri roșeața care-i arse obrajii, dar răspunse cu liniște:

— Firește, maica știa că'mi aține calea și când, 'i-a spus să'și caute altă gazdă, Dumnealui a plecat cu coada între picioare, din sat chiar...

Cu ce seninătate trăgea firul din caerul minciunii și cu câtă tărie de adevăr îl torcea în fusul graiului...! Unul, mai neobrocit ca Tudor și s'ar fi înșelat, — dar mi-te el!...

Și cu el de mână, par'că nu 'și-ar fi clintit dela el gândul, nici o clipă, — Sanda întră în casă, de mână pe Gherghina.

Nu-i venia femeiei să'și creadă ochilor, — întâi că vedea pe Tudor, dar mai ales c'o vedea pe fie-sa, luminoasă, de mână cu el.

Când veni și Bâznea de pe afară, și se gă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri1901-1932

siră cu toţii, ca înainte de plecarea lui Tudor, — fu zi de sărbătoare şi nunta se puse la cale peste două săptămâni.

Avea să se întoarcă la baterie, dar să 'şi-o ştie pe Sanda nevastă şi altfel să-i ducă dorul!

*

Pe Victor Cujmă când îl zări Zinca, — şi bine că'l putu zări la vreme, — se făcu nevăzută în fundul livezii, sări un pârleaz şi apucă drumul spre pădure. In căutătura ei de obicciu galeşă şi blândă, iera ceva tăios; apoi, ca o apă a mâhnirii se revărsă peste dânsa şi mări faţa cea dulce şi frumoasă, care plângea toată par'că.

Vezi-că, dupăce mijlocise doamna învăţătoare, de mlădiase gândurile alor ei; după ce şi Zinca îşi arătase cu inimă curată şi fără de codire dorul, maică-sa se pusese dimpotrivă:

— Ori cum aţi cârmi carul, boii n'or să poată trage, fiindcă fată dela sat n'o să fie de potriva unui albăstrui dela oraş... Eacă eu aşa vă spun şi nu vreau cine ştie ce să i se tragă fetei...

— Par'că ai dreptate, rostise Ilie, pufnind pe nas, cum făcea el, la necaz.

Trifon asculta, dintr'un ungher, şi nu'şi putu ţine între dinţi vorba:

— Par'că Zinca nu seamănă mai degrabă c'o crăşeancă, cu mintea ei, aşa cum i-a luminat-o doamna, la şcoală, şi mai pe urmă.

Dochia căţă la băcţandru, par'c'ar fi picat din pod.

— Tu, Trifone, în tărîţele albăstruiului? îi zise posomorâtă.

Ilie îl fulgeră c'o aruncătură vajnică din ochi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Șterge-te la nas, țingăule, și-apoi la sfat în casă, i se răsti.

Trifon se făcu roșu și ieși afară, mormâind.

— Dec! ce i s'a năluc it piciului! strigă Dochia, gata să-i ia urma și să'l urechiască, — ea, de obicciu blândă și tăcută.

Își sărise din țâțâni și nu se mai putea pune la loc.

De-aci, vorbă destulă, între bărbat și nevastă, și hotărire între ei să nu mai dea învățătoarei pas de amestec în casa lor.

Zinca, de-oparte, nu mai zisese nimic iar părinții, par'că nici o aveau în preajmă, așa n'o mai luaseră în seamă și se rostiseră pentru Cujmă.

La acestea se gândia Zinca, acuma, când se depărta de casă: o vor striga, o vor căuta: ea, nicăieri. Să priceapă încaltea Cujmă, că ei i se luaseră gând și inimă dela dânsul!

Dar dacă va pricepe și se va rîndui de partea părinților, pentru dragoste și casă cu de-a sila?

Ea își da seama că părinții sunt cei tari și o înnecea inima rea ce'și făcea în fața stării de lucruri ce nu se mai poate schimba.

Auzi pași, pe urma ei, și înfiorată, întoarse capul: iera Trifon. Se liniști și-i fu la îndemână că avea cu cine să tăinuiască.

Îi iera și mai drag frățiuul fiindcă ținea la dragul ei.

Spre partea amândurora bătuse vorba lui, în sfatul de-acasă.

— A venit ăl nepoftit... Să fi văzut cum l'a sărutat maica! Taica, chip, numai cât 'i-a zis: bine ai venit. N'am vrut să te las singură, Zinco...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și ochii dulci ai băețandrului se țintiră mângăietori la Zinca.

— Vorba e, Trifone, cum o scoatem la capăt? rosti fata cu descurajare...

— Zinco, el e numai pentr'o vreme pe la noi.. Tine-te, chip, pentru cununie, dar numai după ce s'o întoarce, de tot, dela oaste...

Fata stătu la socoteală.

— Trifone, nu vreau să mai creadă Cujmă că mai e chip de casă cu el. Să fac cum spui tu, ar fi poate o socoteală, dar nu e pentru sufletul meu și nici nu mi'l mai voiu în cale, ca omul când se știe logodit... Pricepi tu?

— Pricep că -ți-e drag cine 'ți-e drag, așa-i! și eu îl am la inimă pe domnu' Albineț...

— Nu-i așa, Trifone, că-i om de omenie? rosti ea, dulce zâmbind.

— Învățat și bun la suflet, Zinco. 'Mi-a spus că am plecare pentru meșteșug mare și 'mi-a dat să fac desenuri, ca să'mi deprind mâna...

— D'aia te-am văzut făcând nu știu ce, în livede...

O cuprinse repede însă iarăș gândul năvalnic al primejdiei.

— Ce să mă fac, de-a fi silă și grabă la taica și la maica? își rosti mai mult șieși.

Și câtă durere sufletească iera în adâncul ei, cu revărsare pe chipu-i drag!

Trifon oftă; necaz adânc îl frământa că nu găsia cum să iasă din greaua cumpănă.

Iar în vremea aceasta Ilie, Dochia și Cujmă începeau vorba dela capătul de unde o lăsaseră când flăcăul plecase.

Bucuria însă le iera numai la față, ca o lucire de raze pe de-asupra apei. La fund e întuneric și nămol. Intuneric și nămol sta în adâncul pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rintilor Zinchii, iar în al lui Cujmă, partea dintre lumină și întuneric: nu vedea pe Zinca venind, iera în așteptare și zîmbia cu grijă.

— Ia chiam-o, Dochio, porunci, încruntând din sprîncene, Ilie.

Dochia se făcu afară, strigă, căută, mormăi necăjită; strigă apoi pe Trifon. Dar nici ea, nici piciul, — și se întoarse cu chip brăzdat de ciudă.

— Nu știu unde focu' a fi, că nu răspunde... Nu știa, fata, că vii, și s'a fi dus la vr'o surată, rosti către Cujmă.

Lui nu-i prii vorba, fiindcă sufletului nu-i trebue uneori numai vorba, care, nu ține de cald oricând.

— Și stai mult în sat, Victore? întrebă Dochia.

Ea iera ceaf multă la vorbă și pornită să se facă lucrul.

— Numai trei săptămâni, leică Dochio, și mult 'mi-ar fi pe voe să putem nunti în vremea asta, s'o las la casa ei pentru cât a fi să țină concentrarea, zise Cujmă, cu neodihnă.

— Apoi, Victore maică, să fie precum ți-i voea, că fata le are toate gata. A fi maică-ta tot bucuroasă?

— Da, firește că da... Ce-am vorbit cu dânsa, până să viu încua? Doamne, că dor îmi iera de Zinca și numai ea îmi sta înaintea ochilor!...

— Cred, maică, cred... rîse Dochia cu duioșie, care, tot nu-i acoperia necazul și cele ce le mai știa.

— Dar uite ce, să nu vă cadă cu supărare cumva. Auziiu și dela maica, și din Miteni, pe unde trecuiu, că 'i-ar sta Zinchii în cale nu știu cine de pe la București, și că Zinca...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

— Ia taci, maică, cu vorba asta... se grăbi Dochia să rostiască.

— Ba nu, Dochio, se cade să spunem băiatului ce este și cum este, prinse a rosti, încruntat, Ilie...

Lui Cujmă îi trecu prin inimă un fior care-i trase sângele din față. Va să zică: tot iera adevărat!

— Dar las', că nu-i cine știe ce! strigă Dochia, aproape mânioasă.

— Măre băete, uite cum e lucrul...

Și Ilie începu a-i înșira cum întâlnise pictorul pe Zinca și cum îi făcuse chipul, cum venise apoi orășanul pe la ei și că prinsese pe Zinca de inimă.

— Fata nu te mai vrea, îi rosti cam aspru, dar una este să vrea ca într'un fel, și alta este să vrem noi cum ni e legământu' și cum e rostu'...

Ți-am ursit-o, ți-o dăm...

Așa cuvânt îi mai aduse viața'n față, dar în inimă i se făcuse scufundarea: iera sila un mijloc bun, dar nu mai iera bucuria senină, dar nu mai iera dragostea de-o parte și de alta, dar iera să fie grijă și teamă, mai apoi, după plecarea lui.

Il văzuse doar pe pictor, îl cunoștea, acuma, și deștept cum iera, își da seama că Zinca, îndrăgostită de el, îi rămânea lui...

Cât chin, pentru el, departe, și să'și știe nevasta în dragoste cu altul...

Dar iarăș, putea să se dea de-o parte, să nu facă părinților ei pe voe?

— Firește că 'ți-o dăm, întări și Dochia și uite, de mâine să vă duceți la primar, dumneata și Ilie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cujmă plecă mai îngreuiat de cum venise.

— Ascultă, Dochio, dosește din odae mâsgălitura aia cu chipu' fetei.

— Că bine zici... Am s'o fac obiele.

— Ba nu... Numai s'o dosești... că e de vândut, e de câștigat la ea.

Când se întoarse Zinca acasă, Dochia o și luă la trei-păzește, că de ce fugise, că dece nu voise să dea ochi cu Victor?

— Maică, 'ți-am spus-o și 'ți-o mai spun: nu iau pe Cujmă. Iar dacă mă siliți, îmi fac seama. Să știți că nu vorbesc de florile mărului! îi răspunse cu tărie de adevăr, care, puse pe gânduri pe Dochia.

— Doamne, dar ai înebunit de tot, îi strigă, încrucișându'și brațele.

— Mă rog, dacă vreți să mă plângeți, siliți-mă. 'Mi-e drag Eugen, ne iubim, îl vreau și mă vrea... Părinții își fac rostul cum li-i voea și putința, copiii, să și'l facă pe-al lor, după inima lor... fiindcă ei au să trăiască de-aci încolo...

— Și socoți c'o să te înzestreze Ilie?

— Eugen n'are trebuință de zestre... El mă vrea pe mine...

Dochia rămase de piatră: atâta judecată și atâta tărie, la fata ei, încă nu văzuse. Îi întrase apoi în suflet frica să nu'și facă Zinca seama, în adevăr!

Când întră în odaea în care dormia și nu'și mai văzu chipul, darul dela dragul ei, își frânse mâinile și făcându-se grămadă supt locul unde-i strălucia mai nainte, începu să plângă cu foc.

De altfel, în lacrimile acestea trecea să se topiască toată întărîtarea de pân'atunci a sufletului ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

*

Trei zile de-a rîndul veni Cujmă pela viitorii lui socri, — vorba se potrivia, fiindcă pornise hârtiile la primărie şi la biserică, — fără să fi putut da ochi cu Zinca.

Par'că simţia, fata, când vrăjmaşul s'apropia de casă, căci se făcea repede nevăzută...

Dar se făcu vîlvă în sat... Cum? cine-ar putea bine prinde de veste? Destul că, în trei zile, satul se şi împăţi în două; partea mai mare ţinea cu pictorul, din două pricini: una, fiindcă rămăsese înrîurită dela Sân-Petru de cuvântarea lui, alta fiindcă le iera tuturora mai degrabă la îndemână să se ducă fata din sat după un orăşan ca pictorul, decât după flăcău de-ai lor. Intre aceştia ierau flăcăii cari s'ar fi dat în vânt după Zinca şi le-ar fi părut rău s'o vadă a lui Cujmă.

Partea cu mai puţini părtaşi ţinea cu socrii şi cu ginerele tocmai pentru pricină dimpotrivă: dece fată din satul lor să se ducă după orăşan, să se înstreineze, să facă inimă rea unui flăcău de ispravă ca Victor Cujmă?

Cunoşteau şi aceştia că orăşanul iera „om şi jumătate", cu învăţătura lui, cu meşteşugul lui, — dar el să'şi facă rost la oraş, — fiindcă numai orăşancă iera de potriva lui.

Iera şi într'un timp când sătenii de-aci nu mai aveau rost la muncă... Să strîngeau la cârciuma lui Gruban, ori pe la răspântii obişnuite şi răspicau cu aprindere „lucrul".

Bărbaţii, ca bărbaţii, dar femeile ajungeau la ceartă şi gâlceavă şi se despărţiau certate.

Soţia preotului Doescu, cu două dramuri de necaz, pe picior, fiindcă nu'şi spusese faţă cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ea păsul, — însă și plecată să fie de parte lui, — arunca pe ferite dar cu stăruință, vorbă priincioasă pictorului.

Preotul, de altfel în marginile datoriei lui, arătase socrului și ginerelui, că cele trei strigări nu puteau fi făcute la vreme, în cuprinsul zilelor câte avea de petrecut Cujmă în sat.

Că putea sări o duminecă, o putea face, negreșit, ca hatâr, însă se înțelesese cu soția lui în privința zădărnicirii căsătoriei și a amânării până să se întoarcă ginerele de-al binelea în sat, după sfârșitul concentrării.

A patra zi se svoni că Zinca nu voia nici în ruptul capului să mai ia pe Cujmă și că taică-său, mai ales maică-sa, o siliau să'l ia. Altă dată asemenea sîlnicie ar fi trecut neluată în seamă. Acuma îndârji pe părtașii pictorului.

Ca un sfredeluș, neastâmpărat, Trifon ducea și el vorba și aţâța focul.

Știoboran, ieșind pe o linie a satului, la întâlnire cu unul și cu altul, tocmai fiindcă îi ajunsese la ureche ce iera în sat, — fu așa de vajnic luat în rîs și chiar dojenit, de unii bătrâni, — că'și pierdu sărita și se mânie. Mânia îi fu înzădar și se întoarse acasă foarte jignit.

Pentru întâia oară, la nu știu ce cuvânt al Dochiei, se iuți până într'atâta, că se certă cu ea furcă și o învinui că numai dela dânsa i se trăgea tot necazul: el s'ar fi plecat, la urma urmei să'și dea fata după cine-i iera ei drag.

Dar tot pentru întâia oară și blânda Dochie îi ținu pept la împotrivire și la ceartă, și-i tăiă scurt apa dela moară, că: Victor iera pentru Zinca.

In sfârșit mai potolindu-se și unul și altul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1932

sfătuiră în privința amânării, fiindcă părintele Ștefan arătase că nu iera vreme de-ajuns pentru rânduială.

— Las'că mă duc eu la părintele și la preoteasa, că știu eu cum a făcut pentru alții în două săptămâni câte-trele strigările, hotărî Dochia.

O înfuria peste măsură, pe Dochiă, pornirea satului; o înfuria „îndărătnicia" Zinchii și fuga ei de Victor, — și dacă iera vorba pe dreptate, ea iera îndărătnica, fără să se mai gândiască la cuvântul fetei că: „avea să'și facă seama".

Cujmă, după arătarea preotului că nu iera vreme pentru strigări, ajunse acasă atât de necăjit și de svântat, că Șeful ocolului se puse la vorbă cu el, de pricina lui.

— Ascultă Cujmă, nu suntem la capătul lumei: dă o fugă la Protopop; la nevoe, du-te la Episcopie, că e mai aproape, — și vino cu poruncă dela Prea Sfințitul.

— Știi că ți-i bun sfatul, domnule șef? chiar mâinc dimineață plec. Numai, să nu știe nimeni.

— Știm doar numai noi amândoi.

Trei ceasuri de drum până la Episcopie, până să dea ochi cu Prea Sfințitul, până să ia poruncă și până să se întoarcă în sat, — o zi. Apoi, o zi nu iera mare lucru. Bine că-i venise Șefului gândul cel bun.

Cujmă își puse pe căpătâiu capul, mai liniștit, dar în curând îl năpădi gândul că Zinca fugia de el, că Zinca nu mai iera a lui cu sufletul...

Și, ca dintr'un adânc de zare, un nor, care se ridică, vine și cuprinde cerul încet dar sigur, așa începu să i se arate, să se apropie și să'l ia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în stăpânire un gând nou dar gând întunecos, urît, de răzbunare, de faptă cu păcat: să se scape de pictor.

Se legase cu Tudor Slumea să-i fie într'ajutor. Dacă ar da prin Miteni întâi şi apoi pe la Episcopie?

— Aş face tot o zi, — să zicem două... Dar pun la cale gândul, şi viu şi cu porunca episcopului.

Iată cum încolţeşte într'un suflet ciuda şi curat gând de omor, — căci în ce alt chip putea fi scăparea de vrăjmaş?

Pe Cujmă îl fură somnul în vremea luptei cu noul gând.

A doua zi,. disdedimineaţă Cujmă plecă, însă nevasta Şefului Silvic nu'şi putu ţine gura. Satul ştiu, până la un prânz, unde plecase brigadierul...

Svonul ajunse la urechile lui Trifon şi Zinca de îndată ce avu vestea, se strecură şi dede o fugă la doamna învăţătoare..... Venia, galbenă la faţă şi trasă la ochi: suferia greu, biata îndrăgostită.

Pictorul se afla de vorbă cu preotul, cu învăţătorul, cu soţia lui.

Când Zinca le spuse şi lor vestea, preotul zise:

— Dacă aduce ordin dela Episcopie, ceiace e sigur, fiindcă nu-i lucru greu, nu voiu putea să nu urmez ordinului...

Deodată pictorul se ridică: se făcuse roşu, iera emoţionat, dar hotărât:

— Părinte, şi dumneavoastră doamnă şi domnule Doescu, sunteţi pe deplin încredinţaţi că iubesc şi sunt iubit, că dragostea 'mi-e cinstită şi gândul de căsătorie hotărît. In primejdia în care ne aflăm, de care nu mai putem scăpa, văd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901 1932

numai un mijloc pentru foarte scurtă vreme: incuviinţaţi, sfinţia ta ca preot şi dumneavoastră, ca prieteni, să plec cu Zinca la Bucureşti? Vă dau cuvântul de onoare că o duc la o mătuşă a mea, de unde o voiu duce la primărie şi apoi la biserică... Zinco, îi vorbi ei, luându-i mâna în mâna lui care ardea: primeşti să pleci cu mine, să scapi de primejdie, să fii nevasta mea? Gândeşte-te că avem numai ziua de azi... cât timp el lipseşte... Pe urmă, păziţi de el, va fi greu, poate cu neputinţă...

Preotul şi soţii Doescu se priviră în adevăr surprinşi, emoţionaţi, însă văzând şi ei că alt mijloc nu iera.

Zinca, galbenă la faţă, aproape tremurând, sta cu ochii plecaţi. Sinul i se sălta ca în cine ştie ce furtună lăuntrică: glasu-i lipsia, însă inima-i zicea „da".

— Dragă Domnule Albineţ, rosti preotul, nu eu pot fi pentru asemenea mijloc. Nu'l încuviinţez, dar nici nu vă pot opri: mă încred în cuvântul dumneavoastră... şi atât numai.

— Nu ştiu cum să'l dau mai cu putere, ca să fie mai vrednic de crezământ, strigă Eugeniu.

— Domnule Albineţ, vorbi învăţătorul cu seriozitate, în sate e obiceiul fugii. Nu'l aprob: l-am combătut, dar în cazul nostru, zic al nostru, fiindcă v'am încurajat iubirea, — nu văd alt mijloc....

— Lasă că e romantic, poetic... zise doamna Doescu. Scopul, apoi, scuză mijloacele.

— Ce zici draga mea logodnică? o întrebă cu duioşie Eugeniu.

— Da, şopti ea, privindu'l adânc, foc de roşie acum...

Eugeniu îi sărută mâna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să plănuim dar plecarea..
Şi începură a plănui.

*

Se înnoptase bine şi noaptea îşi prinsese pe zăbranic toate boldurile cu gămălii de aur, care de care mai sclipitoare.

Toată căldura strânsă de pământul bătut de arşiţă, se trăsese în adâncurile de sus şi răcoare umedă se lăsa din ele pe pământ, spre a'l răcori.

La multe din casele satului Suhaia lumina se stinsese şi în ele se furişa somnul.

Trudiţi, şi ai Zinchii se dăduseră odihnei... Toţi? Nu. Veghiau pe tăcute Zinca şi Trifon... Iar în curte, la loc dosit, înnălbiau două legături în care, cu multă ferire, fata pusese ce se putuse, pentru ea şi pentru Trifon, fiindcă frăţiorul avea s'o însoţiască la Bucureşti.

Cu ce bătăi de inimă fata se strecură din odae! Dar de dincolo de peste sală, nimeni n'o simţi. Uşa dela tindă o unsese de cu vreme Trifon şi o lăsase neîncuiată. Îşi găsi frăţiorul, pe prispă. Repede duseră legăturile la pârleaz, şi săriră pe acolo...

Până la drum erau numai cincizeci de paşi, printre două garduri, pe loc întunecos şi paşnic.

In drum aştepta trăsură bună cu doi cai, cu coşul ridicat, şi înlăuntru... pictorul...

Fără grai îşi strânseră mâinile Zinca şi Eugeniu; Trifon îşi avu o scurtă desmierdare pe obraji din partea pictorului şi trăsura se porni...

Plesniturile de biciu şi duruitura roatelor nu stârni nici o curiozitate, la ceasul acela.

Dela fântână, sfântă pentru amândoi înnamoraţii, trăsura apucă drumul Câmpulungului,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să nu se întâlniască cum-va cu Cujmă care putea veni în noaptea aceasta dela Curtea-de-Argeș.

Treceau pe aproape de Miteni, o luau spre Mușătești și întrau apoi în Muscel. Ocol mare, drum mai lung, dar închipuind urmărire, desigur că ca era să fie spre Curtea-de-Argeș, nu spre Câmpulung.

In adevăr că Cujmă iera și el pe drum. De s'ar fi dus întâiu pe la Episcopie și apoi la Miteni, întâlnia trăsura cu fugarii și poate că se întâmpla cine știe ce.

Cujmă venia în goana calului, cu ordinul Episcopiei către preot și cu făgăduința lui Tudor norocosul, de a-i da mână de ajutor, și intră în satul întunecos, ca într'un cuprins al luminii, în care-i rîdeau speranța și bucuria împlinirii.

Până trecură de Mușătești, Eugeniu și Zinca, unul lângă altul strânși pentru întâia oară, ca suflet lângă suflet pe una și aceiași cale, nu rostiră nici un cuvânt; se aflau încă în cuprinsul grijii și al nu știu cărei frici...

Numai Trifon, pe capră, alăturea cu flăcăul care mână, străpungea întunericul cu agerimea ochilor și printre buze șuera subțire și dulce, parc'ar fi înfiripat cine știe ce vis, cântat.

Dar când, după un popas scurt, la ieșirea din Mușătești, începură a urca șoseaua de trecere în Muscel, curentul văii le mai răcori obrajii și le invioră inimile.

Un braț al lui Eugeniu iera demult înlănțuit de un braț al Zinchii, însă în strângerea aceea nu vibrase nimic din lăuntru.

Fusese din partea fetei mai mult ca o căutare a unui sprijin, din o teamă instinctivă și în căl-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dura apropierii brațele li se încrucișară fără ca mâinile să se caute.

Acuma mâinile, după înviorarea momentului, se căutară, se strânseră dulce și capetele se aplecară unul către altul.

In acel întuneric dintre ei și dimprejur, ochii lor își lămuriră privirea și buzele par'că'și simțiră zâmbetul...

— Suntem în sfârșit în voia noastră, Zinco, șopti Eugeniu...

— Da, oftă ea, scuturându-se par'că de o greutate.

— Nu-i așa că nu'ți pare rău de plecarea de acasă?

— De ce să'mi pară rău? N'am inima cu mine și dragostea lângă mine?

Și o strângere a ei de mână dădu vorbelor o nouă întărire.

— De acum ești soția mea, Zinco.

— Mi se împlinește doru', Eugen..

— Din două doruri se face unul...

Dar prin ce frământare vecină cu descurajarea am trecut!

— Și mie mi se făcea negru înaintea ochilor când mă gândiam la ce mă așteaptă.

— Mâine le va fi grozavă deșteptarea, Zinco.., și, vezi tu, mă doare că le pricinuim asemenea necaz...

— Dar satu' e cu noi și satului o să-i pară bine... șopti ea.

O stânjinia și pe Zinca, în suflet, gândul că nu aveau s'o găsiască, rușinea ce le va fi când se va afla în sat fuga, — dar nu voia s'o spună.

— La urma urmei, zise Eugeniu, le va trece necazul și ne vor da învoirea... Poate chiar să-i avem la cununie....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Vrei, Eugen, să le scriem, de cum vom ajunge la București?

— Negreșit, draga mea. Nu ne ascundem locul, după cum nu ne-am ascuns iubirea. Și apoi, va trebui să le lămurim de ce l'am luat cu noi pe Trifon...

— Mi se pare că unde 'i-a lăsat și frățiue-meu, o să-i doară și mai rău.

— Ii vom face să înțeleagă că alt viitor trebue să i se lege băiatului...

— Ce bine ai făcut, Eugen, că te-ai gândit să faci alt om din el... A fost norocul nostru, al meu și al lui.

Și altă strângere urmă, după care căpușorul ei se lăsă dulce pe umărul lui.

El îi desmerdă obrăjiorii, îi cuprinse bărbia și-i apropiă gura de gura lui care închipuia sărutarea.

Și pentru întâia oară îi dădu și ea acest semn al dragostei.

Fără sgomot, dar apăsat, dulce cuprinzătoare și de nedespărțit pentru lungi chipe, le fu înfrățirea buzelor fierbinți, chiemând din adâncuri mulțămirea și revărsând în adâncuri fiori de plăcere.

Și prin contact fizic își trăiesc sufletele visul lor de iubire.

De aci înainte se înlănțuiră și mai strâns, se simțiră și mai mult unul al altuia și vorba li se mărgini la ceeace, iera nemărginit în ființa lor sufletească, — la iubirea lor, la traiul lor împreună, pe care munca și izbânda aveа să li-l facă fără turburări.

Noaptea înainta; unele stèle își schimbau locul, așa precum se părea ochilor: răcoarea se făcea mai unedă și mai tare, iar în tăcerea lun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gului drum, duruitul trăsurii monoton răsuna fără să fie luat în seamă.

Căldura din alipirea lor le făcea bine în acel aer viu de noapte; îndelunga nemişcare a corpului lor îi lăngezia din când în când, îi făcea să se simtă obosiţi....

Pe la patru dimineaţa, când ziua începu să se îngâne cu noaptea pe zările răsăritului, Câmpulungul începu şi el să se lămuriască, din o ceaţă uşoară ce i se flutura dinspre Râul-Doamnei...

Luminile de pe uliţi, obosite par'că, îşi vădiau miezul într'un nor vaporos din jurul lor.

De pe deal începu coborîrea în oraş...

— Unde să vă las, domnule? întrebă vizitiul — că uite, am ajuns.

— La gară, e prea de vreme... Să ne oprim la un otel... la care ştii dumneata, flăcăule...

— Bine, domnule...

Şi trăsura, de pe o uliţă dela poalele dealului, înşiră alte două, trei străzi şi se opri înaintea unui otel de bună înfăţişare, în apropiere de bulevard.

Fură duşi în singura încăpere liberă. Până la tren mai aveau vr'o patru ore.

Zinca, îmbrăcată cum iera, adormi îndată. Piciul se ghemui şi el, într'un fotoliu. Eugeniu ieşi pe bulevard să fumeze, să priviască la înfăptuirea zilei, să'şi guste în liniştea bulevardului mulţămirea şi să'şi înfrâneze nerăbdarea plecării....

X.

Găinile începuseră a cotcodăci, care mai de care să'şi laude isprava oului făcut, şi cocoşii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

să le țină ison cu bărbăție. Rațele și gâștele băteau din aripi, ridicate în vârful picioarelor: cercau să iasă dela cuib și să'și ia drumul la pârâiașul în care li-i drag să se scalde. Iera, acum în revărsat de ziuă, atâta gălăgie păsărească, încât Dochia sări din somn.

De obiceiu Trifon făcea ochi, cel întâi al casei, repede după el, Zinca, iar păsările își aveau merticul și libertatea.

— Ce-focu' au de ridică lumea'n sus își zise Dochia și repede aruncând ceva pe dânsa, dădu să iasă...

O făcu să steà pentru o clipă locului și să se mire: ușa de afară iera închisă, ușa dela odaia Zinchii tot închisă, — dimpotrivă obiceiului.

Veni dar până în dreptul ușii dela odaea fetei și strigă cu glas potrivit de tare:

— Zinco! Zinco... Nu te-ai sculat?

Nici un răspuns...

Atunci deschise... Odaia, goală.

— Atunci... e pe-afar', își zise și tipa, tipa, ieși, înaintând spre locul închis al cotețelor.

Păsările nu'și găsiau locul... și o întîmpinară fiecare cu strigătul ei...

— Măre, ce să fie? Nici Zinca, nici Trifon...

Ii strigă pe nume, de câteva ori, și căță în jur...

Numai câinele se arătă; gudurându-se și întinzându-se pe labele de dinainte, căscă lung....

In sfârșit aruncă ea păsărilor boabele, le schimbă apa și lăsând poarta lungă de stuf, înlături, intră iar în casă să caute pe Zinca și pe Trifon...

Caută înlăuntru, caută afară până în fundul livezii, — nicăieri.

— Măre, unde s'au dus cu noaptea'n cap?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi stătu pe gânduri foarte nedumerită, — aproape prinsă de nu ştiu ce teamă...

In aşa neclintire o găsi Ilie când ieşi şi el din casă.

— Da ce 'ţi-e Dochio, de par'c'ai prins rădăcină locului? o întrebă, cam sălciu.

— Iacă nu dau nici de Zinca, nici de Trifon... Nu's nicăieri...

— Ei! or ieşi ei la iveală... De! ca omu'...

— Ilie, nu-i lucru curat ... poarta mare e încuiată... şi ei nicăieri...

— Ia taci şi vezi'ţi de treabă...

Pe semne Dochiei i se năluci ceva în adâncul minţii, fiindcă se întoarse repede în odaia fetei şi numai decât ridică dela o ladă capacul...

— Maică Doamne! Să ştii c'a fugit, strigă, închinându-se şi apoi rămânând de piatră.

Dela galben de frunză uscată faţa-i trecu la roşu-vânăt ca pliscul curcanului şi ochii par'că i se înfundară în cap.

— A fugit... A fugit...! îngână...

Lăsând deschisă lada, ieşi aproape împleticindu-se şi, după sobă, în odaia unde dormia cu Ilie, căută pânza cu chipul Zinchii: pânza nicăieri!

Incă o dovadă că fugise...

Supt masa acoperită cu poală lungă, frumos cusută, ierau încălţămintele de zi de sărbătoare, ale tuturora; nu le mai găsi nici pe ale Zinchii şi nici pe-ale lui Trifon:

— Tot a fugit... şi a luat şi pe băiat cu dânsa...

Ii veni ameţeală şi se făcu jos grămadă, prididită de plâns amar: o înnăbuşiau necazul şi ruşinea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri/1901-1932

Ce iera să zică satul! cum iera să mai iasă în sat!

Işi apucă cu amândouă mâinile capul şi începu a se văita aplecându-se când în dreapta, când în stânga, între umeri, ca o limbă de clopot între păreţii lui de alamă.

In halul acesta o află Ilie... Cum îl simţi, Dochia începu a-i spune cu glas de lacrimi şi de vaet ce dovedise şi că fată şi băiat fugiseră... unde? Dumnezeu ştie!

Lui Ilie i se urcă în gât mânia şi într'un cloca un pisc înapoia căruia apune soarele.

— Cu „el" au fugit...! Ne-a luat fata şi pe Trifon... se mai văită Dochia cu sfâşiere de suflet adâncă...

Lui Iliei se urcă în gât mânia şi într'un clocot izbucni în glasu-i furios:

— N'ai vrut, muiere, să te pleci şi s'o dăm „ăluia"... Eacă ruşine acuma... Ptiu! ruşinea dracului!...

— Las'că nici dumneata, în sufletul dumitale, nu ierai plecat... zise Dochia cu durerea în care nu iera pornire de ceartă.

Ilie simţi adevărul acestor vorbe şi lăsă ochii în jos, potolindu'şi îndemnul de-a arunca vină Dochiei.

Se aflau amândoi în faţa unei nenorociri care-i lovia de o potrivă şi mijloc de îndreptare nu iera pentru acele clipe.

— Dar cum de n'am văzut? cum de n'am simţit? Cum de s'a dus şi Trifon? rosti Ilie.

Negreşit, fuga fetei iera o ruşine, dar a băiatului îl durea par'că mai adânc pe Ilie: cum? aşa ţinea Trifon la casa tătâni-său? Ce rău văzuse, din parte-i, băiatul?... Ce gânduri îl măcinaseră? Pe ce drum se hotărîse să apuce!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi Stancu, băiatul cel mai mare, se află la oaste!...

Iar el, om cu dare de mână, — rămânea singur...!

Ce blestem se abătuse peste casa lui care cunoscuse numai rost bun şi traiu liniştit?

După ce se mişcă din loc, cu greutate, ca legat de picioare, grăi răspicat, fără mânie.

— Dochio, mă pornesc să le dau de urmă...

— Ştii dumneata încotro s'or fi dus? răspunse Dochia, ridicându-se prăpădită de obidă.

— Incotro, în altă parte, decât la Bucureştii ăia unde stă „el"...

— Doamne fereşte, nu cred să se fi dus acolo.. O să'şi rîdă de fată cine ştie prin ce loc de vară, pe unde se duc boerii dumnealui!

— Adecă să nu fi ştiind nimic domnul învăţător? grăi cam în rîs Ilie, — rîs câinesc...

I se deştepta nu ştiu ce pornire de necaz împotriva învăţătorului şi mai ales împotriva nevestei acestuia.

— Ba or fi ştiind... Să se mai salte soarele şi m'oiu duce la dumnealor la şcoală... Doamne, Doamne! Draga maichi!...

Şi cu plâns de dor după Zinca, plecă chip la trebile casei, dar unde putea să apuce firul vre-uneia?

Ilie se sucì şi se învârti prin odae, ca în vizuina lui mistreţul, când simte primejdie pe aproape, fără îndemn de a'şi găsi loc şi de a'şi aşeza trupul dacă nu gândurile.

I se urca în câte-o clipă, două, ca un fel de căldură care-i ameţia capul şi înaintea ochilor îi punea ca o perdea de ceaţă... Ii venia atunci să apuce par'că pe cineva şi să'l strângă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndri1901-1932

gât... Acel cineva nu putea fi decât: „el", orășanul, care-i obrocise fata!

Pe urmă îl lăsă acea aburire caldă și par'că l'ar fi bătut cine știe ce vânt de toamnă, care spulberă frunzele îngălbenite, așa fiori reci îi înghețau mai de tot mâinile și i se resfirau de-a lungul spinării... I se muia mânia, dar simția slăbiciunea neputinții de-a face să nu se fi întâmplat ce se întâmplase.

La urma urmei orășanul se îndrăgostise de fată și o ceruse de nevastă...

Oricât nu le-ar fi fost la inimă, lui și Dochiei, nu se cădea oare să facă Zinchii pe voe?

Firește că nu'și închipuiseră la fata lor atâta tărie de suflet, încât să fugă de-acasă. — Dar nu iera oare obiceiu în sat? și fiindcă „el" nu iera țăran, se schimba lucrul când la mijloc iera dragostea?

Orbi și îndărătnici fuseseră amândoi, ca părinții.

Își dovedia aceasta și totuși nu'și putea opri necazul că pricepea așa ceva.

Gândul că iera bogat și că nu trebuia să i se întâmple rușinea, poate și gândul că vedea cum iera adevărul lucrurilor, — îl sfredelia fără milă.

Să plece după ei, să-i întoarcă, să acopere fuga, să facă în sfârșit nunta, ca la oameni cu rost de fruntași, — i se așeză cuget hotărît...

Vorba iera: va fi potrivire să nu se poată afla în sat?

La Cujmă nu se mai gândia, și tocmai Cujmă veni să-i sfredeliască și mai mult sufletul...

Dochia plecase la școală, silindu'și chip și umblet să nu dea vr'o bănuială celora cari o întâlniau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când Cujmă, mirat că nu-i iese nimeni înainte, — și nu de Zinca se mira, — se îndemnă să între în casă și să întrebe din tindă:

— Bucuroși de mine?

Ilie se posomorî și-i deschise ușa, ivindu-i-se flăcăului ca o zi fără soare.

— Bună dimineața, neică Ilie, îi rosti; viu dela Episcopie cu hârtia...

Ilie îi făcu semn să între, fără să-i răspundă în clipa aceea și după ce Cujmă trecu pragul, nedumerit, cu rîsul pierit, atunci îi zise de-a dreptul:

— Dacă nu veniai dela oaste, iera mai bine... Zinca a fugit în noaptea asta.

Dacă 'i-ar fi dat flăcăului cu un par, în creștetul capului, încă lovitura n'ar fi fost atât de răpuitoare...

Cujmă și văzu, după chipul lui Ilie, nu numai auzi, și pas de îndoială nu putea fi. Ceva i se nărui în suflet și'l încremeni pe locul unde se afla, tăindu-i glasul și puterile.

După câteva clipe de tăcere grea ca plumbul, Ilie rosti...

— M'am potrivit Dochiei, m'am plecat dorului dumitale, fătu'-meu, și am dat greș; fata n'a mai așteptat hârtia dela Episcopie...

Și iera și bătae de joc în glasul lui amărît.

— Acum, alt chip nu-i, decât să tăcem, ca să nu ne facem de rușine, dumneata și noi... Să 'ți iei gândul dela fată iar noi să-i întoarcem și să facem nunta.

Nici o vorbă de părere de rău pentru Cujmă, să-i fi fost mângăiere, să-l fi scos din înlemnire.

In hăul în care se lăsa greu ca o piatră, Cujmă tîra cu el mânie, rușine, după mândrie și dragoste, înfrânte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pricepuse ce i se spusese, pricepea și sufletul omului care iera tată.

Pentru Ilie mai era *ceva*, pentru el, nu: Tată, putea să ierte și să se mai bucure; el, îndrăgostitul schimbat și lăsat, nu avea decât să plece înapoi la oaste...

Par'că se mai desmorți, se mai săltă în sus din hău și avu doar puterea să zică, par'că altul ar fi grăit în locul lui:

— Rămâi sănătos, neică Ilie...

— Mergi sănătos, fătu' meu.

Dar când pe Cujmă îl lovi lumina și'l dogori arșița, se întoarse de-al binelea în lume și se găsi om, rămas de alt om, — furat de ceva scump în care'și avusese nădejdea, și în ochii lui de vultur prins pentru o clipă, se aprinse mânia împotriva „hoțului" și gând de răsbunare îi tăiă zarea ca un fulger...

— Am să-l găsesc eu... *acolo!*

„Acolo", pentru el, iera Bucureștii...

— Hei! și dac'aș pune mâna și pe *ea!*

Și nu moartea i se închipuia pentru dânsa, ci împlinirea altui gând. Să știe c'a strâns-o în brațe o singură dată și s'o lase stingheră, siluită!

L'a batjocorit, — s'o batjocoriască!

Nu'și dădu seama când ajunse acasă, nici când își umplu săculețul de drum cu care venise.

— Da'ce-i pe tine, Victore, auzi ca din vis pe mumă-sa, cu cosița ca colilia.

El i se uită în ochi, zăpăcit, și-i spuse întâmplarea par'c'ar fi băiguit, ca la lungoare, de-o înfricoșă pe lângă uimire.

— Și te duci? și mă lași?

— Nu tot iera să mă duc într'o zi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mă duc mai degrabă, să nu mă înece satul și vorbele'n vileag...

— Doamne! Doamne!.. Și te-oiu mai vedea, maică?

— Dumnezeu știe!...

Nu încercă bătrâna să-l oprească, fiindcă: „așa iera presemne scris", — și Victor al ei, ca mânat de cine știe ce putere nevăzută care nu cunoaște împotrivire, își luă „lumea'n cap", potrivindu'și pasul după gândurile care-l munciau.

În acest timp Dochia se întorcea acasă mai liniștită par'că din vorbele învățătoarei.

— Ei, cum e? o întrebă Ilie...

— O să fie bine, bărbate, îi răspunse, cătându-i blând în ochi. Să nu pleci după ei și așteaptă scrisoare...

— Care va să zică, știau ăi dela școală?

— Știau...

Nici Ilie, nici Dochia nu mai rosti vr'un cuvânt: — ierau în fața ursitei.

Trebuia să le fie ginere un orășan și... cine știe dacă iera să le fie prea deschis drumul la gospodăria „boerească" a fiicii lor!

In seara acelei zile care le schimba o zare a vieții, se întorcea din Câmpulung trăsura care dusese pe fugari și prin vecini se și strecură vestea...

A doua zi se făcu vâlvă și cei de partea orășanului dădură cu tifla, celorlalți... și se veseliră pe spinarea lui Ilie Știoboran.

*

Când trăsura care-l aducea dela gară, se opri înaintea unei case, de înfățișare îndestul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

bună, pe strada Labirint, Eugeniu se coborî, contrariat: nici o mișcare în curte, ferestrele închise și perdelele lăsate, grădinuța din față nestropită și prăfuită. Infățișare de lucru părăsit.

O servitoare a vecinului din dreapta ieși, de curiozitate și, cunoscându'l se apropiă.

— Cocoana a plecat la băi, domnișorule și Tinca s'a dus nu știu unde pentru câteva zile...

— Așa? Imi pare rău...

Se întoarse lângă Zinca.

— Drăguța mea, îi șopti, ai auzit? Nu-i așa că nu avem cum face decât să mergem la mine acasă?

— Firește, Eugen, îi răspunse fără turburarea vre-unui gând de teamă ori de rușine.

Pictorul locuia în catul al doilea al unei case din strada Frumoasă, un apartament întocmit din două încăperi mici, camera de culcare și sala de mâncare și o încăpere mare: atelierul, orînduit și ca salon.

Servitoarea, femee în etate dar încă în putere, îi iera și femee în casă și bucătăreasă, și nu-l supără prea dese ori cu toanele ei. Cel puțin îi ținea foarte curat încăperile, dacă în privința mâncării îl cam silia să ia calea birturilor.

Când Petruța îl văzu cu o frumusețe de fată îmbrăcată țărănește și c'un băețandru, strîmbă din nas: își aducea servitori, — mai ales fata!

Al naibii! o găsise!

Când îl auzi însă că-i spune:

— Petruțo, logodnica mea, — în curând nevestica mea, — cât p'aci să zică nu știu ce prostie, în unirea ei. Noroc că'și ținu limba și rîse dulceag:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine, domnule... Viață bună... Și veniți de departe?

— Dela Câmpulung, Petruțo... Hade, te rog, repede ia lucrurile și... aerisire...!

In acea seară, spre bucuria Zinchii, cinară la o grădină în care cânta o orchestră, lucru nou pentru frumoasa fată.

La ea se ațintiau priviri de admirare și de curiozitate, unele prea... espresive.

Ea se simți stânjinită și o spuse lui Eugeniu la ureche.

— Așa e lumea, pe la noi, drăguță. Aceasta să nu te supere...

— N'am să le iau în seamă... îi răspunse, rîzându-i dulce și discret.

— Te simți ostenită? o întrebă, la sfârșitul cinei.

— Nu încă...

— Ai voi să vezi teatru?

— De ce nu, — dacă nu ești tu obosit.

— Atunci să mergem...

Opereta, grădina „Otetelesanu" îi făcură Zinchii o impresiune nespus de plăcută, dar mai ales pe Trifon îl uimiră.

Asculta sfios, fără să prea înțeleagă, dar muzica îi da senzațiuni ciudate: iera o vrajă și ceva neliniștitor. I se deștepta îndemnul de a voi să înțeleagă, de a nu mai fi neștiutorul, băețandrul dela sat...

La plecarea acasă Zinca îl rugă pe Eugeniu să nu ia trăsură și se sprijini de brațul lui, plină de o mulțumire sufletească ce 'și-o resfrânse în privirile pe cari i le adância în ochii ce-i căutau pe ai ei.

In sgomotul iscat de trăsuri și de automobile, printre destulă lume ce încă mai prindea tro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indr1901 1932

tuarele, Zinca se izola în lumea ei lăuntrică, în care dragul ei iera totul.

Pe dânsul îl vedea, pe dânsul îl înțelegea din tot ce văzuse și înțelesese. Teatrul, grădina, muzica fuseseră o plăcere mai mult exterioară, a curiozității lucrului nou; și dacă iera frumos, frumosul acesta ajungea prin el până la dânsa, se împlinia prin dragul ei care înfățișării orașului.

Trifon pășia în preajma lor, când înapoi, când ceva mai înainte, după cum căuta să le lase loc amândurora, la întâlnirea cu altă lume, și trăia mai mult în sine, nedând luare aminte înfățișării orașului.

In sufletul lui lucra ambițiunea, ca o sondă în tărâm ce avea să dea peste puțin timp, materialul ce se spera; Eugeniu, numai cât găsise locul și-l pregătise. Energia, vigoarea, deșteptăciunea firească aveau să isbucniască.

Când intrară pe strada lor, le făcu impresiunea că numai apartamentul lor iera luminat și punea o pată aurie-roșatecă de-a curmezișul străzii.

— Drăguța mea, tu vei dormi colea, în odaia în care dormiam eu; eu și Trifon, vom dormi în atelier. Așa se cade... da? îi rosti Eugeniu, luându-i mâinile într'ale lui.

Ea îl privi galeș, înroșindu-se:

— Cum vrei tu, Eugen.

— N'o să'ți fie frică? rîse el șiret.

— Dacă 'mi-a fi, te-oiu striga... îi răspunse furându-l c'o privire de dulce viclenie.

— Imi dai o guriță, Zinco?

— Dac'o ceri, nu mă supără; dacă n'o iei 'ți-o dau eu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi-i încunjură gâtul cu braţele care ieşiau din mânecile scurte ale iiei.

Se ţinură câteva clipe îmbrăţişaţi, în timp ce sărutarea le iera fierbinte şi turburător de dulce.

El îşi hotărîse însă să fie cuminte şi îşi înfrână un tainic îmbold al inimii.

Îi sărută frumoşii ochi ca smaragdul, îi desmierdă părul făcut în două cozi bogate, date pe spate, şi-i rosti nu fără învăluire în glas:

— Noapte bună...

— Noapte bună, Eugen...

— Petruţo, vezi de domnişoara să nu-i lipsiască nimic... recomandă servitoarei, şi intră în atelier, unde după un paravan, Trifon dormia deja dus...

XI.

Cujmă e asemenea unui om intrat în apa unui rîu repede: curentul firesc îl trăgea în josul apei, — spre crima plănuită: omorul pictorului şi batjocorirea Zinchii; ceva din fiinţa lui îl făcea însă a se împotrivi curentului şi a înnota în susul apei: spre conştiinţa pericolului, dacă nu a imoralităţii faptei.

Ajuns în gara de nord, zăpăcit de mulţimea lumei şi a sgomotului, apucă mai mult în neştire, până să se întrebe unde o să se ducă? cum să-i găsiască?

Îşi aminti de Cişmigiu, dar nu şi de drumul care l'ar fi dus acolo. Întrebă dar pe un trecător şi după arătarea acestuia apucă pe de vale de Palat.

Frumuseţea grădinii în această dimineaţă răcoroasă de Iulie, îi făcu impresiune, îmbunându-i firea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Se așează pe o bancă așa ca să aibă în fața partea largă a lacului și rămase să privească apa și copacii, fără anume drum de gânduri.

Iera acum omul care se uită pe sine în fața unui colț de natură, care place, pe care nu-l admiră ca un suflet de artist, dar care inconștient îl interesează și'l adâncește în contemplarea lui.

Iera poate și oboseală fizică, aceasta încîlcurind sufletul, căruia îi strecoară o parte din ea.

Un copil, în trecere pe dinaintea lui, așa cum mușca dintr'un covrig, cu poftă, îi atrase luarea aminte și atunci simți că-i iera foame... Căută în juru-i... și dădu cu ochii de trunchiul de copac la care se servește câte ceva de gustat.

Când iera să se așeze la una din mese, — se deșteptă de odată, el întreg, — înjunghiat par'că de gândul fatal: Trifon! Trifon, fratele Zinchii trecea...

Iera băiatul cunoscut și-i părea altul, atât de luminos îi era lui chipul, în adânca mulțumire de sine că se vedea în grădina aceasta, mare cât un crâng, mai frumoasă decât oricare crâng de pe la ei.

Eugeniu îi dăduse voie să se ducă să se plimbe singur și-l îndemnase să vadă Cișmigiul...

Coborîse strada Schitu-Măgureanu, străbătuse aleea cea mare și acuma trecea pe lângă trunchiu...

Intâiul îmbold al lui Cujmă fu să-i steà în cale și să-i vorbiască. Repede se gândi însă că băiatului nu iera să-i fie la îndemână și apoi... pentru ceeace avea să fie, iera mai nimerit să nu știe nimeni că el se afla în București.

Aceasta nu însemna că nu trebuia să se țină pe urma lui Trifon. Dimpotrivă, avea ce face,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fiindcă putea să afle unde ședea răpitorul Zinchii, unde se găsia desigur și dânsa...

Ce întîmplare priincioasă! Și apoi... superstițiunea că... Dumnezeu, — de data aceasta puneă și pe Dumnezeu în cauză, — îi ajută să se răzbune.

Gândul răzbunării i se reînfipse și mai stăruitor, înăbușind teamă și descurajare.

Își uită foamea și se luă după pasul băiatului, cât p'aci cât pe colea, apropiându-se ferit pe unde se opria el, — înaintând de îndată ce el pleca mai departe...

Trifon iera mereu c'un rîs de mulțumire pe buze, plin de naivă admirare în care se vădia deșteptarea sentimentului artistic, care ațipise în sufletul lui până la întâlnirea cu pictorul.

Cu copilărească curiozitate stătu pe pod să priviască la mulțimea peștilor roșii, în neîntreruptа lor mișcare după ceva de îmbucat; dintre trecători le aruncau firimituri de pâine și ce luptă, între ei, să le apuce care mai de care!

Pe Trifon îl făcea să rîdă cu haz, să petreacă...

Pentru el timpul trecea în chip plăcut, fără vre-o grijă: pentru Cujmă, care aștepta posomorît și înciudat, trecea în nerăbdarea de-a ști ce voia să știe, în ațâțarea de a'și vedea mai repede izbutit gândul amarnic.

Și trebui mai mult de două ceasuri să rabde bunul plac al băețandrului ce nici visa pânda și urmărirea.

Dar în sfârșit Trifon ieși pe strada Schitu-Măgureanu și pe acelaș drum pe care venise și pe care'l putea recunoaște, se întoarse acasă.

Cujmă îl văzu unde intră și se opri de privi multe clipe la casa în care, *iera dânsal*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Deodată o roşeaţă vie şi o fierbinţeală de jar îi cuprinse obrajii: dacă ar intra şi el acolo! Poate că iera singură... numai cu frăţiorul...

Nu! nu iera cu putinţă, în mijlocul zilei... Casa iera prea mare... Desigur că mai locuia şi altă lume în ea...

Destul că aflase unde sta. Iera un pas de seamă, făcut fără nici o greutate...

Işi însemnă în minte numele străzii, numărul casei şi înfăţişarea ei, şi se întoarese tot pe drumul făcut, ca să nu se rătăciască.

A doua zi, dela un otel de pe calea Griviţei, unde dormi noaptea, nemeri uşor în strada Frumoasă şi se plimbă aproape un ceas de-a lungul străzii, până la atâta distanţă încât să nu piardă din ochi casa.

Intâi ieşi Trifon şi-l urmări cu privirea până ce coti în Calea Victoriei. Băiatul mergeà repede, par'că ar fi fost grăbit.

Cujmă avù îmboldul să între; un gând îl opri: ierà oare nevoe să ucidă pe pictor? Nu ar fi fost mai mare chinul lui dacă 'i-ar fi necinstit logodnica?

Un omor l-ar fi lipsit de libertate, pe dânsul, făptuitor; ar fi avut să sufere ruşinea degradării şi ocna...

Nu se mai bizuià pe iluziunea scăpării de pedeapsă...

Dar fapta ceastălaltă ce pedeapsă 'i-ar fi atras?

Ruşinea ar fi rămas de partea femeei, de partea lui Albineţ, şi desigur că el ar fi tăcut-o, că nu l'ar fi reclamat.

I se părea lui că nu l'ar fi putut ajunge nici un necaz.

Numai să-l vadă dar pe pictor că pleacă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de-acasă și el va intrà și își va împlini gândul.

In adevăr, nu după prea mult timp, pictorul ieși, după el cu servitoarea: se ducea în piață, să târguiască.

Se înfiorà de mulțămire sălbatecă: nu mai iera nimeni lângă Zinca!..

Așteptă până ce-i văzù că s'au depărtat și repede intre... Dar, lucru la care nu se gândise, o scară duceà sus... iar în sală ierà o ușă în dreapta, alta în stânga...

Unde ședea pictorul? jos? sus? Pe cine să întrebe?

Și ceva îl ardeà, îl scurmà.

Deodată, fără socoteală, urcă scara, asudând, roșu la față...

Se găsi iar cu două uși, una în dreapta, alta în stânga...

Dar dădù cu ochii de câte o cartă de vizită, pe fiecare ușă.

Pe cea din dreapta citì numele lui Albineț și inima-i bătù cu putere. Butonul soneriei ierà în preajmă; fără de codire apăsă pe el și, înfiorat, ascultă sunetul prelungit al clopoțelului.

Nu după multe clipe, auzi un glas întrebând: cine-i? glas care'l străbătu până în adâncul inimii...

— Eu... rosti el, înnecat...

In acea clipă pași repezi urcau scara...

Ușa se deschise; chipul Zinchii se ivi, nedumerit, dar când dădù cu ochii de Cujmă, vru să împingă ușa. El o apăsă cu putere și intră...

Pașii urcau repede...

— Dumneata? Ce cauți aci? strigă Zinca, palidă, cu spaimă, — și în spaima ei, începu să strige: ajutor!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransylvania.ro/mcm1901-1932

Când cel ce urcà scara auzi acest strigăt, năvălì înlăuntru; iera pictorul....

Schimbase haina şi uitase banii în haina lăsată... Pipăindu-se, când să cotiască strada care face un cot, nu'şi găsi portofelul şi acum se întorceà repede.

Foarte îngrijat la auzirea strigătului Zinchii, când intră şi văzù un militar care o cuprindeà în braţe, în timp ce ea se sbătcà să scape, — se repezi...

— Eugen... Eugen! strigă ea, de cum îl văzù...

— Mizerabile! tună pictorul...

Intr'o clipă Cujmă se întoarse, lăsându'şi prada şi scoţând revolverul, trase... ne stânjinit, în ura lui...

Glonţul străbătù pe pictor aproape de umăr, însă acesta avù îndemănarea să dezarmeze pe atentator...

— Te-a lovit? întrebă Zinca, cuprinsă de slăbiciunea groazei.

Dezarmat, lui Cujmă îi scăzu curajul şi rămase locului, cu capul plecat.

Haina albă a pictorului se făcù numai sânge între pept şi mănecă...

— Eugen... sânge! strigă Zinca şi veni să-l cuprindă în braţe.

Eugeniu, cu sânge rece, îi răspunse:

— Nu e nimic grav, drăguţă...

Focul de armă atrăsese însă luarea aminte a vecinilor şi cei de pe aceeaş sală a scării alergară... să asculte, îngrijaţi...

Atunci Trifon urcă scara.

— Ia vezi, băeţaş, ce e la dumneavoastră? îi rosti o doamnă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Băiatul o privi mirat, apoi deschise ușa, cu teamă par'că...

— Trifon, îi zise Eugeniu, bine că te-ai întors; vezi de chiamă pe doctorul Pește... E dela noi mai la vale... Repede...

Simția durere și început de slăbiciune.

Băiatul plecă nedumerit, îngrijat, fără să deà vre-o lămurire doamnei care-l întrebà din ochi...

Eugeniu, puse de-o parte arma, își apăsă mâna pe locul rănit și șezù...

— De ce-ai făcut fapta asta, domnule plotonier? i se adresă cu liniște... Aș puteà să te dau pe mâna justiției, dar n'o fac. Te iert... Trebuià să te gândești însă la un lucru, înainte de toate: moartea mea, dacă izbutiai să mă ucizi, nu'ți întorceà pe Zinca.

— Nu-l iertà, Eugen, nu-l iertà... rosti Zinca, plină de urà, fulgerând pe făptuitor... Dacă te pierdeam, ce mă făceam?

Și, isbucni în plâns, lăsându-se într'un fotoliu...

— Nu plânge, Zinco dragă... îi zise Eugeniu, trecând lângă ea.

— Nu plânge, îngână Cujmă, privind la ea ca un câine bătut, dar care înțelege durerea stăpânului și vrea pe el să'l mângâe. Am greșit... Să mă dea pe mâna justiției... Ieram nebun că plecaseși... și m'am pornit cu gânduri urîte pe urma dumneavoastră...

Zinca își încetă plânsul, neiertătoare însă în atitudinea ei.

— Domnule plotonier, ai adus turburare unui suflet ales ca al Zinchii și în adevăr că ar trebui să nu te mai iert... Te căiești însă de fapta dumnitale și nu ar fi omenos să nu ți-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neau, și eu și Zinca, seamă de căința ce arăți... Du-te sănătos... și fii ostaș vrednic...

— Mă duc... mă duc... îngână Cujmă.

Făcù un pas, doi, spre ușă, apoi, privind la Zinca:

— Te rog, iartă-mă... să mă duc mai ușurat...

Zinca se uită în ochii lui Eugeniu, care, îi zîmbi și îi strânse pe urmă mâna.

— Te iert..., îi rosti, — nu însă cu inima toată. Altfel nu puteà.

— Vă las sănătoși...

— Ia'ți arma... îi zise Eugeniu.

Zinca se ridică repede, cu teamă...

Cujmă își luă revolverul și-l puse în tocul lui, apoi după ce mai aruncă o privire Zinchii, ieși, cap plecat, inimă încărcată de obidă.

Atât de adâncit iera în sine că nu văzù pe Trifon cu medicul, și nici privirea urâtă ce-i aruncă băiatul.

El înțelesese că se petrecuse ceva rău; ce anume, nu'și da încă seama.

Pe Cujmă îl înrîuria acum nu căință, nu amintirea faptei lui, ci iertarea omului pe care îl rănise, pe care iera să'l omoare...

Asemenea îndurare par'că-i făceà rău; iera ca o umilire par'că pentru el... Nu mai puțin iera o ușurare, și nu'și tăgădui lucrul! Să fie liber, după asemenea faptă; să'și păstreze gradul militar, mândrie pentru dânsul; să se întoarcă la „divizion", vrednic de-a fi la bateria lui ca mai înainte, își dădea seama că iera un bine desăvârșit pentru el...

Stăruià în el mâhnirea că pierduse pe Zinca, pe fata frumoasă cum alta nu iera; imaginea ei dulce îi aduceà ca o sfâșiere a inimii, dar nu'și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

putea ascunde că „dragoste cu sila“ nu avea rost să fie.

Mai ales îl dureà căutătura ei plină de ură, strigătul ei: „nu-l iertà, Eugen, nu-l iertà“...

Pe urmă îi dădù dreptate; oare nu el încercase silă asupra ei? oare nu el iera s'o lipsiască de omul ei drag?

Ce minte avusese să se plece pe clina răzbunării!

Adâncul firii lui, bună de altfel, ieșià la față și iera în luptă fără multă împotrivire cu partea răutății, care se muià pas cu pas.

Omul e așa zămislit să găsiască pe cine să deà vina și e mulțumit când îl află: Tudor Slumea îi aprinsese gândul răzbunării...

El, cel puțin își găsise perechea, așa cum o lăsase...

O suflare de gelozie, ca un vânt fierbinte de miez de zi, vara, îi trecù peste inima rănită și-i redeșteptă resimțimîntul pentru Zinca și pentru pictor.

Un sgomot asurzitor îl trezi din mijlocul gândurilor adânci și cu spaimă abia putù să se feriască: un camion-automobil cât p'aci ierà să deà peste dânsul.

Sudoarea spaimei îl năvăli și cu bătăi tari de inimă își urmă drumul.

O sete arzătoare îl cuprinse apoi și, cătând cu ochii, și ei par'că însetați, văzù un birt — cârciumă, iar un miros de mititei la grătar îi aminti că nu pusese nimic în gură, de-cu seară.

Intră, fără multă socoteală, și, peste două ceasuri, ieșià de-acolo aproape ametit, cu plecare spre somn.

Se îndreptă la otel și dormì, neîntors, până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901 1932

supt seară, ca iar să mânânce, să bea și să doarmă: voià să'și înnece amarul vieții, să'și trândăviască trupul îngreuiat de mâncare multă, — să uite...

A doua zi se deșteptă la vreme, ca să fi putut plecà la gară... Nu se urnì însă, un gând îl stăpânià: să se ducă la pictor să vadă cum îi merge rana...

Ii iera în adevăr întâiul gând, repede însă încins de dorul de-a o mai vedeà pe Zinca, — așa numai, ca s'o vadă...

Dacă i s'ar fi ivit măcar o luminiță de prietenie, din frumoșii ei ochi verzi, din rîsul ei cu lipiciu, i s'ar fi părut că tot mai iera pentru el îndurare pe pământ.

Și oftă lung, lung, din adâncul adâncului lui: *s'o mai vadă!...*

Dacă și pictorul, după iertarea cu care l-a dăruit, i s'ar arătà nu prea strein cu firea, — ar plecà și mai îmbunat cu steaua lui...

Le-ar duce ceva: se vor luà; ce dar de nuntă să le ducă?

Ti! ce gând bun!

Ieși din otel și o porni aproape vesel, iar când dădù în Calea Victoriei, începù a trece cu ochii lucrurile de pe la vitrinele mari.

Își închipuià el, că pentru om ca pictorul, trebuia ceva, lucru subțire, frumos.., Dar ce?

Nu cunoștea ce iera de artă, ochii îi spuneau că iera frumos un lucru, fără să amănunțiască dece.

Vorba iera, că pentru el, când cumpără cineva, îi place cutare lucru și e bun cumpărat. Când cumpără pentru altul, e altă „gâscă'n traistă": trebue să'și închipuie cam ce 'i-ar plăcea acelùia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și urma să se uite, să se oprească acolo unde i se părea că vede ceva... Însă nu putea să se hotărască. Nu, nu se pricepea...

Aproape mâhnit pentru această nepricepere, începu a nu se mai uita pe la prăvălii.

— Adecă, ce-ar fi dacă le-aș duce flori? își zise, stând locului la colțul dinspre bulevardul Universității.

Ideea i se prinse de suflet ca lucru foarte nimerit: știa că Zinchii îi sunt dragi florile și nu se putea să nu-i placă și *lui*.

Își aminti că pe lângă „*Dacia*“ se vând flori de toate felurile și o luă repede în jos pe Calea Victoriei, apoi pe strada Carol până acolo. Pe când se uită să vadă unde ierau cele mai ochioase, dădù cu ochii de un loc unde unul avea colivii cu păsări cântărețe...

Îi veni în urechе ce frumos cântă un canar, la bărbier, în Târgu-Ocnei, pe unde trecuse, — și se îndemnă să vadă ce păsări avea negustorul.

Când găsi canar, nu mai putu de bucurie și negustorul i-l dădù pe chezășie că iera cântăreț.

— Da uite ce, domnule, unde-aș găsi o colivie, știi dumneata cum...

— Știu, domnule plotonier... Uite, hai cu mine...

Găsiră o colivie de alamă foarte bine lucrată și, mulțămit, Cujmă nu se uită la preț... Ar fi dat nu știu cât... Că de avut, avea el, de-o parte...

O negustoreasă socotindu'l îndrăgostit îi întocmi un mănunchiu destul de frumos și mare...

Foarte vesel, opri o trăsură și plecă cu colivia și cu florile. Drumul i se părea prea lung...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Avea nerăbdarea în adevăr a unui îndrăgostit care se duce la întâlnire cu drăguța lui... Drept e că nu iera Zinca, a lui, dar avea s'o vadă și-i iera destul par'că.

Numai de l'ar primi cu bunătate... Numai de n'ar vedea cine știe ce spaimă, în ochii ei frumoși... ca în clipa când se repezise la ea...

La gândul acesta, par'că i se întunecă înaintea ochilor și prin inimă îi trecù un fior.

— Ce dobitoc e omul când îi pune ceva dracul în gând, își zise.

In bucuria lui iera acum neliniște, teamă și trist se uita la flori, și trist se uita la canarul care săria în colivie și piuia, par'că neliniștit și el...

In sfârșit opri trăsura înaintea casei pictorului...

Când să se dea jos, nu știu cum își aruncă ochii la ferestrele dela catul al doilea, deschise: la una se ivise pe o clipă Zinca, atrasă de duruitul trăsurii.

Cum îl zări pe Cujmă se și dădù înnapoi și alergă în atelier, unde Eugeniu, pansat, sta întins pe o dormitoare, cu privirea țintă la portretul iubitei lui, căruia îi zîmbia...

Tocmai se gândia, nu fără melancolie, că putea fi mort, la ceasul acesta, dacă glonțul nenorocitului de plotonier, l'ar fi nimerit în plămân ori în inimă.

— Eugen, iar Cujmă... A venit în trăsură... îi strigă, drăguța de ea, par'că înfiorată, mai mult de spaima din ziua trecută.

Eugeniu o privi, surprins, nu însă iritat.

— Lasă'l să vie, dragă Zinco,. E semn că-i este adevărată căința: vine să vadă cum îmi este...

Se auzi sunetul clopoțelului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Primeşte-l tu, Zincuţo...

— Nu, nu; nu pot, Eugen... îi răspunse, cu duioşie pentru pictor...

— Nene Eugen, rosti Trifon, intrând foarte stînjinit...

— Ştiu cine e, piciule, îi zise Eugeniu zîmbitor. Poftește-l, pe lupul îmblânzit...

Şi, nu fără uimire, îl văzură intrând, pe braţ cu mânuncliiul de flori, în mână cu colivia, foarte stângaciu, necutezând să se uite la ei...

— Bună ziua, domnule Cujmă, îi zise pictorul, rîzînd de stângăcia lui.

Iera şi de rîs întrucâtva înfăţişarea lui, cu florile şi cu colivia... cu mutra lui de câine bătut.

— Bună ziua, domnule Albineţ. Uite nu vă fie cu supărare, un canar care cântă ca privighetoarea şi flori... că aşa dăm noi câte ceva, la ţară, pentru nuntă... rosti el cam înnecându-se...

Zinca nu se mişca, nu zîmbia... Nu putea să uite că dacă ieri nu venia, la vreme, Eugeniu, cine ştie ce se întâmpla cu dânsa...

— Dar, cu inimă bună dat, se primeşte cu inimă bună, domnule Cujmă. Trifon, ia colivia; Zincuţo, ia florile şi să-i mulţămim „prietenului" apăsă el, cu ironie, însă fără răutate...

Zinca trecu în odaia ei cu florile şi ca să facă plăcere lui Eugeniu, le aşeză într'un vas frumos de porţelan, înflorat.

Trifon, cu mulţumire, se şi îngriji unde să aşeze colivia.

Eugeniu, par'că nimic nu s'ar fi întâmplat, stătù multişor de vorbă cu plotonierul, care, nu'şi mai lua ochii dela chipul Zinchii... „fru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

mos! nespus de frumos... și par'că vorbind, lângă fântână..."

Iar în gând își zicea: ce om cu meșteșug mândru! Cum nu iera să-l iubiască Zinca!

Tocmai la urmă, când să plece, veni vorba de rană și Eugeniu îi spuse cu liniște că medicul îi scosese glonțul; că nu iera nimica grav, că în două săptămâni avea să se vindece locul.

— Domnule Albineț, îi rosti Cujmă cu adâncă părere de rău, încă odată te rog să mă ierți. Am fost nebun și 'mi-a venit mintea la loc...

— Negreșit că te iert, domnule Cujmă și cred să ne mai întâlaim.., îi zise, întinzându-i mâna.

Apoi, o strigă pe Zinca.

Foarte încurcat se uită la ea, când să plece...

La un semn de rugăminte al lui Eugeniu, Zinca îi intinse și ea mâna, ușor, ca o aripă de flutur care atinge o buruiană... însă nu-i zîmbi...

Cujmă plecă, oftând: *ea* tot par'că nu-l ierta cu toată inima...

— Bietul băiat, îi zise Zinchii Eugeniu, — n'are suflet vitreg... Nu-i purta pică, Zincuțo... și atrăgând-o la pept, o sărută dulce și duios.

Ea îi înlănțui gâtul cu brațele din care se resfira plăcut miros de săpun fin și-i șopti din adânc:

— Bine că ai scăpat, dragă Eugen... Te mai doare?

— Foarte puțin... când mișc brațul... Va trece și se va uită...

Un focos sărut le împreună buzele, în fața portretului care le rîdea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XII.

In ziua cununiei Sandei lui Báznea ajunse in Miteni vestea fugei fetei lui Ştioboran din Suhaia.

Aşa cum iera Sanda gata să porniască la biserică, şi iera nespus de mândră în razele betelei şi cu portul bogat, — când auzi vestea, îi bătù în galben chipul iar prin inimă-i străbătù junghiul geloziei şi al urii.

— Bietul Cujmă! rosti cu milă Tudor.

Apoi, cu ochi de dragoste cătând la Sanda, îi rosti:

— Numai tu cui te-ai juruit, Sando, ai rămas cu credinţă...

Ea se făcu a-i rîde cu drag şi-i rosti cu glas de clopoţel crăpat:

— Păi aşa sunt eu, Tudore!

Şi până la biserică, gură cleioasă, gât uscat, căutături tăioase în zări cu fulgere, plină de gânduri care-i întovărăşiau fiorii răutăţii, nu'şi putea gustà ziua, dacă nu a buucriei adânci, dar cel puţin a liniştei, în dorul de-a fi măcar a lui Tudor, fără necaz ascuns.

După cununie, în vreme ce lăutarii îi ziceau de foc, iar chiote şi pocnituri de pistoale înveseliau aerul şi sufletele nuntaşilor, Sanda trecea dela o gură a satului, la alta, să culeagă cu sete amănunte ale fugii Zinchii...

Şi par'că-i licări mai apoi nădejdea că Victor Cujmă nu iera să se lase: ba văzu par'că aevea cu ochi de batjicoritoare ură, pe Zinca şi pe pictor fără viaţă şi plini de sânge..., morţi de mâna lui Victor.

Tudor adecă nu 'i-ar fi făcut ei seama dacă ar fi luat-o pictorul pe dânsa?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901-1932

Şi cum se înfioră de teamă şi de grijă la gândul că tot 'i-ar fi făcut cine ştie ce, dacă ar fi aflat şi atât: că ca umblase morţiş după pictor.

Vorba e, că în tot timpul chefului nunţii şi până-i duseră cu alaiu acasă la Tudor, în zorii zilei, Sanda nu'şi putu lua gândul dela Zinca şi dela pictor: par'că îi ierau lipiţi de făptura întreagă; par'că bea şi mânca cu gura lor, par'că răsufla prin plămânii lor vârâţi în plămânii ei.

Cât iera de cuprins în bucuria fără margini, Tudor, tot furându-o cu ochi de foc şi cu gând de drăgostire, prinse par'că de două trei ori de veste că Sanda „lui" avea nu ştiu ce, că nu iera în toţi boii... şi-i dădu cu cotul, rîzându-i. Ea, repede îşi schimbă faţa, venia cu gândul între meseni ori între jucăuşi şi rîdea şi ea lui Tudor.

Iera meşteră'n prefăcătorie, şi'n clipa când trebuia.

După o săptămână de dragoste înfocată, la casa ei, Sanda rămase singură, cu socrii: Tudor se întorcea la „divizionul" lui, pe graniţă.

Şi gândul la pictor, la Zinca, i se înfigea iarăş în minte şi n'o lăsa în pace...

O stânjiniau apoi socrii, de cari nu fusese legată; o nemulţămia că nici nu mai iera acasă la părinţi, nici în casa ei cu bărbatul; se socotia mai mult străină aci...

De aceea, câteva zile după plecarea lui Tudor, fu morocănoasă şi aproape mută, în ciuda soacră-si, o guralivă care vorbia singură când nu avea cu cine.

Aşa că, bătrâna începu să n'o prea aibă la inimă şi să se jeluiască vecinilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I se înfiră rău Sandei căsnicia.

Şi întâia ceartă cu soacra izbucni în ziua când Sanda află că Zinca lui Ştioboran iera în Suhaia şi că se cununa acolo cu „*boeru*“ dela Bucureşti.

Să-i vie leşin, nu altceva; nu'şi mai găsia locul; nu vru să pue mâna la nimic în casă şi o vorbă a soacre-si fu uleiu peste foc...

După un potop de vorbe care de care mai urzicătoare, Sanda îşi aruncă pe cap broboada de nevastă şi apucă drumul casei părinteşti...

— Să ştiţi că nu mă mai vedeţi, până nu s'a întoarce Tudor, că nu cu voi m'am măritat, le strigă din pragul porţii, amânduror socrilor.

*

Nu se ţinea minte de când Suhăienii nu avuseseră nuntă mai mândră, cu mai multă bucurie obştească...

Cununau învăţătorul şi nevasta lui; lăutarii fuseseră aduşi din Piteşti...

Nunta îşi încinse veselia şi jocul în încăperile şcoalei şi în curtea ei.

Ilie şi Dochia nu'şi mai încăpeau acuma în piele, de bucurie, când vedea că nunta iera a satului tot, când vedeau că ginerele, par'că ar fi fost „*de-al lor*“, iera de vorbă cu toţi şi-i prindea de inimă pe toţi.

Zinca, dulce şi veselă cu toate suratele dela care îşi lua rămas bun ca fată; glumeaţă cu haz cu flăcăiandrii ce mai ierau în sat, răsfira asupră-le întreaga mulţămire a sufletului ei.

Toţi o pricepeau, toţi o primiau ca o lumină priitoare şi nici o umbră de patimă omenească nu trecea să întunece asemenea frumuseţe.

Iera în adevăr veselie obştească, în toată revărsarea ei curată, plină de haz, uşor răsuflată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de toți ca aerul și desmierdând ca adierea.

Când se juca *„de doi"*, cu schimb, flăcăii ținură să-i vie Zinchii fiecare alăturea și zicătorul găsia să spue în măsura jocului, cuvinte cu haz, — aproape versuri, — prin care unul și altul care-i făcuse ochi dulci altădată, își lua rămas bun dela dânsa cu jale glumeață.

Ea rîdea, cu rîsul ei dulce, cald, care mergea la inimă; rîdea cu plăcere și mirele ei, pătruns, în firea lui de artist, de frumosul dar născocitor al poporului, de curata și sănătoasa veselie cu care știe el să petreacă.

Când intră și el în joc, zicătorul găsi și pentru el, când schimba fata ori nevasta, cuvinte glumețe, din care ieșia în vază teama miresei să nu i-l fure alta, gândul mirelui că mai ierau și altele mândre și că-l îmboldia inima și spre dânsele.

Iar când câteva bătrâne se prinseră și ele la joc, numai de hazul de-a veni la schimb lângă mire, zicătorul rosti:

Țop și iarna lângă vară
Să înghețe 'ntreaga țară!...
Dar lucru neauzit,
Baba iarnă-a'ntinerit...

Când veni altă bătrână, la rând, zicătorul rosti:

Iernile veniră gloate
Să întinerească toate...
Ce minune'n satul nost':
Nici o babă n'a mai fost!

Hohote de rîs acoperiră glasul zicătorului și babele, făcând pe supăratele, se lăsară de joc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când veni rîndul bărbaților să schimbe femeile, zicătorul rosti:

Florile vin la albine
Să le șeadă și mai bine;
Dar vedeți, minunație,
Est-au miere n'o să fie...

Când Zinca ajunse lângă Eugen, zicătorul rosti:

Soarele 'mi-a răsărit,
Lângă soare am venit
Și cât el 'mi-o lumina
Tot la dânsul m'oiu uita.

Zicătorul văzu că și Dochia se prinsese în joc și când ajunse la ginere, glumețul rosti:

Vin socriță și mă'ntreabă
Dacă fiică-ta 'mi-e dragă.
Mi-a fi ori n'a fi, — ce iau
Inapoi eu nu mai dau.

Iar după ce Dochia trecu mai departe, zicătorul rosti:

Soacră și la alții du-te
Să pândiască și s'asculte:
Or s'audă în tot anul
Cum orăcăe *„găvanul"*...

Rîse soacra, c'o să aibă nepoțel; rîse Zinca făcându-se roșie ca floarea macului între firele de grâu; rîse ginerele, fiindcă nu fugea de *„găvane"*, și jocul *„de doi"* se sparse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Eugeniu își petrecu un braț pe după mijlocelul de albină al dragei lui, strâns în bete care păreau dungi de cer albastru cu stele, și se făcură mai de-oparte, între pomii din fundul curții.

*

Și seara de 14 August sosi... Satul începuse s'atipiască... Liniștea începuse a'și rosti cuvântul, împotriva căruia numai câte-un dulău arunca câte-un lătrat, ca o piatră în golul unei rîpi adânci.

Rouă din bielșug umezia cerul și răcoria vegetațiunea.

Nici o frunzuliță nu îndrăznia să'și miște făptura ușoară, de teama par'că de-a nu isca freamăt.

Licuricii, ispitiți de licărirea stelelor, se înălțau, închipuindu-se și ei stele.

Din când în când câte-un cărsteiu par'că trăgea scurt cu fierăstrul... iar greerii par'că se supărau că le strică armonia închipuită a cântecului tarafului lor.

Pe o cergă groasă așternută peste iarba cam îmbătoșată, supt bolta unui nuc din fundul grădinii, Eugeniu și Zinca își gustau dragostea, în taina acestei păci, pe care o vrăjiau sărutările și soaptele. Răcoarea trecea peste focul sufletului lor fără să-l atingă și să-l scadă... Supt bolta frunzoasă care-i despărția de înălțimile spațiului, ei trăiau un infinit de sensațiuni, care ierau pentru el culmea celor pân'atunci cunoscute și care pe dânsa o formau ca femee, și-i dădeau cea mai dulce cunoștință despre viață.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

În aceste câteva zile ei mai ales îi părea că umbla pe căi de vis; nu'şi puteà măsurà pe lungimea zilelor, toată mulţămirea ce-i rideà în ochii galeşi, ce-i înfloria pe buze ca în grădina sărutărilor; mulţămire pe care o simţia în întreaga-i făptură dulce înfiorată...

Iera însăşi Dragostea, desfăcută în ce privià sufletul, de orice teamă, de orice grijă ce 'i-ar fi fost stavile, şi în ce privia corpul, prinsă în cele mai fine mreje, catifelate, desmierdătoare care leagănă şi desfată.

Nimic brutal care sperie visul, fiindcă acela care bătea la portiţa inimii, avea delicateţea simţimântului, cuvântul dulce care poetizează, drăgălăşia desmierdării, gingăşia sărutului.

Şi acum când ea începuse să înţeleagă, preţuia delicateţea şi se alipia omului nu numai cu îmboldul instinctului, în dulcea turburare a ruşinii, dar cu acea tărie a credinţii în dragoste, care-i face pentru totdeauna trăinicia.

Pecetea îmbrăţişărilor lui îşi lăsà adânc întipărirea în fiinţa ei, întipărire ce niciodată nu se poate şterge, dupăcum, — cu toată cunoştinţa lui de femee, — adevăratul simţimînt al iubirii punea în el farmecul ce nu se poate uita, oricare ar fi apoi întâmplările vieţii...

Nu totdeauna astfel vorbeşte Amorul, acelora ce-i vin la altar cu darul inimilor lor; trebuie curăţia spre a fi sinceritatea; acestea nasc credinţa şi respectul, iar viitorul iubirii este sigur ca lumina, fără sdruncin, în nemurirea la care s'a ajuns.

Işi şoptiau pentru nu ştiu a câtea oară cât ierau de fericiţi, când, în acea linişte a întregii firi răsunară glasurile de aramă ale clopotelor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

bisericii și, mai de departe, ale aceluia dela cimitir.

Pentru câteva clipe amândoi, stăpâniți de fiorii lucrului neașteptat, mai ales în dulcea beție a îmbrățișărilor, ascultară, nemișcați, tinzând să înțeleagă din felul răsfirării sunetelor, însemnătatea vestirii...

Ce să fie? șopti Zinca, strângându-i mâna caldă.

Clopotele ajunseră repede la diapazonul alarmei:

— Să fie cumva foc în sat? rosti Eugeniu, ridicându-se, gata să alerge...

Ieșiră numai decât în poartă:

— Nu se vede nici o roșeață... zise Zinca, plimbându-și ochii în zările apropiate.

Ilie și Trifon se arătară somnoroși: printre genele îngreuiate de toropeala somnului li se strecura îngrijarea...

Curând, din deosebite părți ale satului, înfiripare de glasuri speriate întimpină glasul clopotelor.

— Hai să vedem ce este... grăi Ilie.

Din poartă Eugeniu îi zise:

— Vine cineva, grăbit, tată... Vom afla ce este...

Stancu, venit și el în concediu și care nu plecase încă, se ivi.

Din prag își aruncă în sus boneta ostășească:

— Mobilizare generală! Ura! Mergem la război! In zori plecăm, taică.

— Război? rosti Ilie cu îngrijorare.

— Fără teamă, taică! Ne ducm la izbândă!

Instinctiv Zinca se alipi de Eugeniu și-i căta în ochi, întrebătoare.

El îi cuprinse mijlocul și-i șopti:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poate că voiu pleca și eu...

Ei i se trase sângele din față.

Eugeniu întrebă pe Stanciu ce contingente sunt chemate...

— Hai la primărie, că acolo s'adună lumea și o să știm.

— Drăguța mea, nu te întristà... îi rosti Eugeniu, Zinchii... Du-te lângă mama și așteaptă'mi întoarcerea...

Ea i se mai uită în ochi cu teamă și se îndreptă spre casă.

Câte trei bărbații, pe urma cărora se luă Trifon, plecară.

La primărie, în vreme ce clopotele tot mai glăsuiau, se aduna satul; vorba: „mobilizare" trecea din gură'n gură, cum trec licăririle dela nor la nor.

Când primarul citi și ce contingente ieraŭ chemate, cei ce se cunoșteaŭ cuprinși în număr, ridicau fruntea semeț: în ochi li se citia hotărîrea... Bucuria avea să vină, și veni ca apa în scurgerea-i firească, de îndată ce primarul sfârși de citit telegrama telefonată....

Revărsare de glasuri în urale pline de vie însuflețire dovedia înțelesul mobilizării: *războiul*, și din vorba celor mai pricepuți ieșia încheerea că împotriva vrăjmașilor de veacuri avea să fie războiul.

— Va să zică, cumnate, se rosti Stancu către Eugeniu, vii și dumneata la rînd?

— Viu, și mă bucur...

— Zinca o să te-aștepte cu dor și cu credință.. îi zise cu sufletul.

— O iau la București cu mine; când va fi să plec la regiment, Trifon o va aduce acasă.

Eugeniu o găsi pe Zinca plânsă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Drăguța mea, îi rosti, în fața părinților, ești fire aleasă și trebue să înțelegi fără șovăire, că datoria către Țară trece înaintea oricărei alte datorii, înaintea oricărei simțiri omenești. Din clipa aceasta, ca și fratele Stancu, sunt militarul și tu trebue să fii mândră că sunt și eu în stare să mă duc la luptă...

O sărută, înviorându-i inima și îi zise să se pregătiască de plecare...

In adevăr, pe când ziua care urma să vie, se îngână cu noaptea ce își ascundea parte din stele, Ilie își încărca în brișca cea mare băeții și fata...

Dochia nu'și putù ascunde lacrimele, dar le ură drum bun, cu glas tare de caldă duioșie, în lumina curajului.

*

La comandament când Eugeniu se înfățișă în uniforma lui de locotenent de infanterie și se interesă de regiment, i se răspunse să mai aștepte câteva zile.

In aceste zile însă tristețea Zinchii se accentua și adeseori rouă de lacrimi îi împânzia privirea.

Desmierdările, vorbele lui Eugeniu nu-i puteau da mângâiere. Curajul și-l simția; nu'și simția odihna, nu i se risipia o dureroasă teamă: iera prea mult îndrăgostita, prea de curând fericita și prea adând alipită sufletește de iubitul ei!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA II.

I.

Judeţul Argeş icra în fiorii turburători ai apropierii vrăjmaşului.

Deja spre sfârşitul lui Octobre pătrunsese pe Valea-Topologului şi dinspre Câineni-de-Argeş, la Titeşti.

La începutul lui Noembrie Sălătrucul e evacuat de ai noştri; e retragere dincolo de Aref şi de Rădăcineşti.

Şi eată în dimineaţa zilei de 12 Noembrie c călcat şi Negoiul.

Printre cele două gheburi ale lui vrăjmaşul îşi face loc pe cărări grele, duce pe catâri tunuri „demontate" şi năvăleşte potecile, în tăcerea premergătoare zorilor.

Când prind de veste slabele cete româneşti ce erau acolo de apărare, vrăjmaşul îşi forma coloanele de înnaintare.

Trupele se retrag în cea mai mare grabă spre Curtea-de-Argeş, care, în aceiaş zi primeşte întâiele obuze ale năvălirii.

Cum intrară vrăjmaşii în Miteni şi lăsară o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

gardă de vre-o șasezeci de inși, Simion Bâznea se grăbi să se ducă la primărie și să ceară în gazdă oaspeți.

— Dacă ne-om arăta noi, primitori, zisese el nevestei, e chip să scăpăm cu obraz curat...

— Vezi, taică, de alege mai spălați, îl sfătuise Sanda. Iera să zică: „mai tineri", dar își oprise vorba pe buze.

Primarul puse amărăciunii chip liniștit și supus, și ascultă porunca unui austriac, care îngăima ceva românească, în ce privia ce trebuia să dea îndată satul, pentru oastea năvălitoare.

Austriacul zîmbi când i se lămuri cererea fruntașului Bâznea, și-i despărți din ceată doi soldați cam piperniciți după înfățișare și un vlăjar de prusac gradat, voinic, nu urît, dar trufaș, obraznic, grosolan.

— Numai doi vreau, rosti Simion, punând două degete supt ochii Neamțului.

— Trei am zis, trei merg cu tine, se răsti Neamțul și Bâznea plecă fruntea.

A doua zi iera pe deplin orânduit serviciul de supraveghiare în comună, de primit darea în natură și de transport.

A treia zi iera înregistrat tot ce producea obștea comunei, pe câte anume locuri și dacă ierau cât de mici tărâmuri care rămâneau neproducătoare.

Se notă apoi numărul vitelor și păsărilor fiecărei case; fură făcuți răspunzători de ele oamenii ce le aveau; li se statornici cât lapte, câte ouă și câte din păsări și vite aveau să dea când li se va cere.

Mai ales oile le căutau și le luau printre cele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dintâi, spre a le trimite la „etapele" lor principale.

Cară, căruțe, brișci câte putură găsi nerechiziționate de armata noastră, nu mai fură la îndemâna locuitorilor, ci gata la trebuințile vrăjmașului, ca și fiece sătean.

Se impuse, din cele dintâi două zile, curățenia pe ulițele satului și dresul drumurilor unde iera nevoe, până la jumătate distanță de la care altă comună avea supraveghiarea și împlinirea lor.

Multă strășnicie în paza poruncilor și în împlinirea lor.

*

Când vlăjarul de prusac intră în casa lui Bâznea, trecù prin încăperi și își alese pe aceea în care locuise pictorul Albineț, iar pe cei doi soldați îi rîndui în odăița Sandei.

Când dădu cu ochii de Sanda, își înfipse în ei căutătura și își răsuci mustața, în atitudine de războinic cuceritor.

Apoi, fără nici o stânjinire, o chemă cu degetul să-l urmeze.

Gherghinei îi pieri fața; Sanda se făcu a nu lua seama.

— Du-te, maică, în odae, îi zise Gherghina.

Se aflau în tindă. Ea ascultă. Bâznea îi făcu Prusacului semn să intre la el. Acesta se gândi o clipă, grohăi ceva în limba lui și trecu în odae.

Nu după mai mult de-un minut auziră strigăte și bătăi din picior.

— Ne-am găsit beleaua cu șoacățu', zise Gherghina. Vezi, dumneata, Simioane, ce vrea, că, drept să'ți spun, mie mi-i frică...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Până să ajungă Simion în dreptul uşii, uşa se şi deschise şi vajnicul se ivi în prag...

— Ei, ce vrei? rosti cu chip întrebător Simion, mai să-i abată împotriva urîciosului.

Prusacul îi făcu semn cu întreg braţul să vie, îndrugând ce vrea.

Când Simion intră în odae, înţelese după arătarea la sobă, că voia foc, mai mult decât vedea că este; pe urmă îi închipui că vrea să mânânce.

In acest timp şi cei doi soldaţi se arătau nerăbdători, în odăiţa lor, căci după tonul vorbei lor, se înţelegea că chiamă, că vor şi cer şi ei ceva.

Fiindcă arătau piperniciţi, cât ierau de mărunţei şi de slabi, Gherghina le trimise pe Sanda.

Amândoi îi rîseră deşănţat, clipindu-i din ochi şi spunându'şi că iera frumoasă, apoi îi făcură semnul mâncării şi al băuturii.

— Vi-i foame, vreţi şi băutură, dihăniilor, le zise Sanda; mai lungiţi-vă pofta...

Şi le făcu semn să mai aştepte apoi vru să iasă.

Unul din ei dădu buzna să o apuce pe după mijloc. Ea se feri, i se înbufnă şi ieşi, afurisindu-l...

— M'oiu uita la voi, chirciţilor... le îngăimă pe când trecea din tindă la bucătărie, unde iera Gherghina...

Chiar în acea zi, spre seară, Simion se duse la primărie şi dădu ochi cu Neamţul care arăta a fi cârmuitorul gloatei de străini...

Putu să-l facă să-i priceapă plângerea că oaspeţii năzuiau la fata şi chiar la nevastă lui,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și-l rugă plecat să-i scutiască casa de rușine; încolo, iera bucuros să dea ce i se cerea.

Presemne că Neamțul nu iera tocmai din cei sălbateci și mărgini la cuviință pe oaspeții lui Simion, fiindcă de a doua zi vlăjarul, deși tot arțăgos și posomorît, nu mai năzui la Sanda, iar ceilalți doi, doar cât cântau ori vorbiau sgomotos când ierau acasă, — încolo... nici o încercare.

Sandei însă începu să nu i se mai pară Prusacul tocmai înfiorător. Il fură azi, îl fură mâini cu căutături scurte dar aprinzătoare și par'că i se făcu a împrietenire cu el.

Pasă-mi-te, prinse de veste vlăjarul, acelor căutături, și începu să'și mai îmblânziască ochii, să'și mai descrețiască fruntea, să'și cheme pe buze închipuirea câte unui zîmbet.

Ierau acum două săptămâni dela așezarea în sat; trupe mai trecuseră și mai schimbaseră din cei lăsați aci dela început; Prusacul rămăsese însă și luase el comanda acestui post din Miteni.

Franz Mittel își pusese în gând să ia cu binișorul, ceeace 'i-ar fi reușit și cu de-asila. O cauză iera că-i plăcea mult Sanda; altă cauză iera că'și asigurase rămânerea pentru mai mult timp aci. Ce iera cu binișorul, îi putea fi și plăcere, în liniște gustată. Sătenii ierau apoi ascultători și, fără să slăbiască disciplina, putea fi și el mai puțin aspru. Sarcina postului ne fiindu-i prea grea, viața în sat iera s'o aibă mai tihnită, lângă o frumusețe ca a Sandei.

In timp ce din alte sate se strecura aci pe nesimțite svonul multor siluiri și asprimi sălbatece, locuitorii din Miteni începeau să se creadă mai cu îndurare dela Dumnezeu, iar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Franz Mittel aproape să vadă deschizându-i-se Walhala, vechiul Raiu Teuton.

Sanda se feria de ochii mume-si și se apropia cu semne vălite din ochi, de Prusacul care-i păreà pe atât de frumos pe cât era de voinic. Ce păcat că nu putea să schimbe cu el nici o vorbă!

Dar dacă cuvântul nu le putea fi punte de trecere și de ieșire pe acelaș mal, începură a vorbi oarecari daruri ale lui Franz: ciocolată, magiun, pișcoturi, prune afumate foarte gustoase, cutii cu conserve și zahăr bucăți.

Chiar părinții ei se înșelară și prinseră a'l socoti pe Herr Mittel om cum se cade, căutând la dânsul fără oțerirea dela început.

Iar când Franz le mai și luă din casă pe cei doi soldați, Gherghina cât p'aci să-i zică: „Dragul meu"...

De Crăciun îl poftiră la masa lor pe Herr Franz, care deprinsese unele vorbe românești.

Uitau că e din vrăjmașii Țării, că nu le putea fi prieten...

Ierau mai liniștiți decât toți ceilalți din sat; aproape nu li se mai lua nimic din ce aveau și ierau datori să dea: ce le mai trebuia?

Iar a doua noapte de Crăciun le fu greu somnul, căci nu simțiră pe Sanda cum și când se strecură din odaca în care pâlpâia lumina candelei dela icoane...

Herr Franz înțelesese din ochi că nu iera să mai aștepte „Boboteaza" spre a vedea când se deschide cerul și aștepta, ca pe cărbuni, ivirea îngerului bălan cu ochi ca cerul.

Și nu avu, Herr Franz nevoe nici de cele câteva vorbe românești deprinse...

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In Suhaia intrară tot în aceiaș zi năvălitorii. Cârciumarul Gruban făcu aci ceeace în Miteni făcuse Bâznea, ba încă cu multă plecăciune și cu pornire de răzbunare pe câțiva fruntași, între cari, firește, nu se putea să nu fie Știoboran.

Satul fiind mai mare decât Mitenii și mai în bătaia drumului mare, postul militar fu mai numeros și cu mult mai aspru.

Preotul Zănescu, Ilie Știoboran și un unchiu al lui Victor Cujmă, brigadierul Silvic, — fruntașul Cojocea, — fură închiși de a doua zi, pe când în casele acestora comandantul Postului încuartiră câte patru-cinci soldați.

Preotesa părintelui Zănescu, știind puțin limba Germană și energică precum iera din fire, se duse la comandant și-i lămuri greșeala ce se făcuse cu arestarea soțului ei care nu avea nici o vină...

Comandantul, un subofițer prusac aproape în vârstă, păru mulțumit că i se vorbește în limba lui, într'un sat ca acesta, dar îi plăcu femeea și 'i-o spuse cu brutalitate soldățească, îndrăznind s'o cuprindă în brațe și s'o sărute.

Ea nu se revoltă, nu ridică glasul, însă îi vorbi cu fermitate căutându'și cuvintele și-l făcu să se astâmpere.

— Dacă vrei să fii om cum se cade, dă drumul soțului meu; dacă vrei să vezi o gospodărie românească cinstită și vrednică de stimă, poți pofti în casa noastră și cred că nu ne vei mai fi vrăjmaș cu sufletul... îi zise apoi.

Prusacului îi plăcu vorba; îl înrîuri în bine par'că atitudinea femeei acesteia.

Nu promise nimic însă și o lăsă să plece.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Numai după vre-o câteva zile dădu drumul preotului.

In casa lui Ştioboran iera în adevăr spaimă şi lacrimi.

Brutele ce ierau în gazdă, ştiind că iera arestat capul familiei, siliau pe cele două femei ale casei să le dea ospăţuri şi năzuiau cu violenţă la Zinca.

A patra zi, biata Zinca fugi la doamna Doescu, învăţătoarea, dar şi aci dădu de spaimă: şcoala se prefăcuse cazarmă şi sărmana femee sta ghemuită în bucătărie, plângând, ameninţată să sufere cea de pe urmă necinste.

Işi împreunară lacrimile şi groaza, strâns îmbrăţişate, şi cu sfâşiere de inimă se gândiră la cei-ce nu mai ierau lângă ele, să le proteagă, să le îmbărbăteze.

Ce iera de făcut? Pe cine să cheme în ajutor?...

Pe când astfel se întrebau, privindu-se cu desnădejde, auziră paşi greoi în sală, paşi ce se opriră înaintea uşii, în dosul cărcia îşi aveau ultimul adăpost.

Grozavă nelinişte le opri în loc suflarea pentru câteva clipe: ce însemna aceasta? Nucumva aveau să fie atacate? Sângele li se trase din faţă; răceală ca de beciu li se împrăştiă în toată fiinţa. Presimţirea că aveau să fie batjocorite, fără putinţă de scăpare, aproape să le ia cunoştinţa de sine.

Dar după cinci lungi minute cât o eternitate, de aşteptare supt stăpânirea groazei, nu mai auziră nici o mişcare şi se întrebară din ochi, par'că cu o licărire de speranţă, că se înşelaseră...

— Să ni se fi părut? şopti Sevasta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poate că treceau numai, şopti Zinca.

Inimile încă li se mai băteau neregulat.

De-odată o puternică opintire sgudui uşa şi făcu să trosniască încuetoarea şi uşorii.

Ele săriră şi căutară loc unde să se pitiască...

O nouă opintire, alte trosnituri, de astădată şi a lemnului uşii.

Zinca avu o inspiraţiune.

Alergă de deschise ferestruia ce da în curte, în apropierea uliţii şi începu să strige cu desnădejde: ajutor! Sevasta îşi uni glasul, ca să mărească sgomotul.

Auziră nişte vorbe, cari după intonaţiune, nu puteau fi decât înjurături nemţeşti.

Apoi câteva lovituri cu patul puştilor răsunară în uşă şi probabil porunca năvălitorilor de-a li se deschide.

Cine să răspundă însă la strigătele bietelor femei?

Norocul lor totuşi, să treacă atunci un subofiţer, — acelaş cu care stătuse de vorbă doamna Zănescu, soţia preotului.

Cum auzi acele ţipete femeeşti, îşi închipui că iera vre-o siluire şi, în timpul zilei, cu atâta sgomot să se întâmple, i se păru presemne că nu iera lucru de îngăduit.

Intră dar în curtea şcoalei-cazarme, şi la glasul lui poruncitor, asediatorii se strecurară în încăperea cea mare... fără să sufle.

Subofiţerul le făcu să iasă şi după îngălbeneala lor, după spaima ce le desfigura aproape, înţelese adevărul şi le spuse să nu se teamă: amândouă pricepură după espresiunea chipului lui.

După un ceas încă nu se liniştiseră pe deplin. Nu avea Sevasta siguranţa de-a nu se mai re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

înnoi atentatul, iar Zinchii îi iera teamă să se întoarcă acasă.

Incepuse a se însera. Ceața îndesia umbrele serii. In odăiță se răcise simțitor... Nu le venia nici să facă focul, nici să aprindă lampa.

— Zincuțo, nu te mai duce acasă în seara asta, se rugă Sevasta.

— Nici mie nu'mi vine. Ce-o să'și închipue însă maica?

— De va fi neliniștită, va trimite pe Trifonel încoace.

— Biata maica... fără tăicuțu' în casă...

Tăcură pentru câteva clipe.

— Hai să facem focul, Zincuțo.

— Să'l facem. Să nu aprindem lampa?

— Ba da... Uite chibriturile

Lumina le mai liniști; în curând văpaia lemnelor de fag mări lumina și le dădu întâia senzațiune de căldură.

Când auziră că bate cineva în ușă, tresăriră și le pieri iar fața, deși ciocănitura nu iera brutală.

— Eu sunt, Zinco... se auzi'glas de băețandru.

— E Trifonel, zise Zinca cu drag și descuiă.

Băețandrul intră și dădu bună-seara..

— M'a trimis maica să te iau acasă, Zinco. S'au liniștit afurisiții . . .

Și ochii lui licăriră de ură.

— Nașa zice să rămâiu noaptea asta cu dânsa... fiindcă... prea e singură. Spune măicuței să nu'mi ducă grija...

— Bine, Zincuțo... bine... Da... par'că nu știu ce-aveți...

Și cu ochii cercetători le privi adânc.

— Ei, nu-i nimic, Trifonel, rosti Sevasta. Am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trecut prin puțină spaimă... ca în vremuri de astea.

— Cum nu le putem plăti, când ne fac ce ne fac!... rosti băețandrul cu glas năbușit de ură.

Sevastei îi dădu ceva prin gând.

— Ascultă Trifonel, vrei tu să dai o fugă până la Gruban și să-i spui că'l rog să vie la mine, dacă nu acuma, mâine dimineață însă negreșit?

— Cum să nu mă duc!

— Întreabă'l la ureche, dacă are și ceva mâncare, că azi n'am fost în stare să gătesc nimica.

— Bine. Eacă mă duc... și de-o avea, aduc eu...

— Să trăcști, Trifonel.

Mai ușurate, așteptară.

Din încăperile mari le veniau la auz glasuri, tropote de pași, mișcare, — ca o pregătire par'că de plecare.

In adevăr, plecau cei-ce trebuia să meargă pe front și în locul lor aveau să vină alții, pentru puțină vreme de odihnă. Numai de câteva zile, și în ce hal ierau frumoasele încăperi curate ale școalei!....

Trifon se întoarse cu două farfurii adânci, cu mâncare și cu pâine.

— Mâine dimineață vine. Acuma cârciuma e plină de Nemți: beau de svântă pământul!

Noaptea o trecură cu somn întrerupt, supt răsfrângerea spaimei suferite și a grijii.

Dimineața veni Gruban. Știm că pentru doamna Doescu și pentru bărbatul ei, cârciumarul avea adânc respect.

Sevasta îi povesti ce i se întâmplase ei și Zinchii și'l rugă să le aibă grija, fiindcă el din cauza negustoriei lui, iera silit să fie bine cu năvălitorii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine, cucoană Sevasto, bine... răspunse, aruncând însă Zinchii o căutătură cam ciudată.

Nu avea nimic pe Zinca, dar iera fata lui Ilie şi lui Ilie i se trăgea dela dânsul închisoarea. Deşi Zinca nu ştia şi nu bănuia lucrul, lui Gruban totuşi nu-i iera la îndemână că o vedea înaintea lui...

Şi apoi, nu iera plecat s'o păziască şi pe ea.

*

In ziua de Sfântul Nicolae i se dădu drumul lui Ilie şi bietul creştin veni acasă prăpădit de nemâncare, de nesomn, de grija a-lor lui.

Oricât îl tot cercetaseră în privinţa turmei lui de oi, nu-i putuseră scoate altă vorbă decât că o dăduse armatei româneşti... fiindcă... 'i-o rechiziţionase.

Gruban pusese câteva fitiluri că nu iera aşa, însă fiindcă Ilie răbdà nemâncarea, nesomnul, închisoarea, comandantul fusese silit să nu'l mai ţină închis: îl punea numai supt de aproape supraveghere.

Aceasta nu'l îngrija pe Ilie: turma lui iera aşa de bine ascunsă în loc tăinuit, că Nemţii neavând cum să dea p'acolo, el rămânea în siguranţa de-a 'şi-o păstra.

Mai târziu, ştia el cum să aibă veşti de turmă şi cum să'şi trimită acolo vorba.

Aşa se lămureşte cum după plecarea din ţară a vrăjmaşului, ieşiră repede la lumină oi şi lână.

Cu cât trecea timpul, posturile de ocupaţiune de prin sate se mai obişnuiră cu locuitorii, întrucât nu le dădeau nici un prilej de nemulţămire ori de teamă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un lucru numai mira pe șefii posturilor: ierau prea mulți pârâtori; li se denunța mereu că anume sătean ascundea câte ceva, ori tăia câte-un porc, câte-o pasere, fără voea comandaturii...

Se pornia cercetări și în adevăr, la unii se găsià lucruri de-ale mâncării ori de-ale casei, ascunse; la alții, cari știau să ascundă bine, nu.

Se dădeau amenzi, zile de închisoare... Se pedepsiau însă și pârâtorii... când pâra nu avea ca rezultat nici o descoperire.

Da, a putut avea vrăjmașul dovada acestei micimi de suflet din partea unor săteni de-ai noștri, rămași acasă.

II.

De „prietenia" dintre Herr Frantz Mittel și Sanda lor, Simion și Gherghina ierau acuma siguri.

Iera însă bielșug în casă; Franz se făcuse vesel și îndruga o românească mai înțeleasă; fiecare masă le iera chefușor, care le plăcea fiindcă nu-i ținea parale: cum să nu închidă ochii în ce privia legătura cu străinul?

„Sanda nu mai iera fată mare"... Bărbatul ei cine știe de iera să se mai întoarcă... Vremea iera așa, cu necazurile ei, — cu bunătățile ei. Să uite pe unele, să se folosiască de altele, ca oameni cuminți, „iera lucru nu se putea mai cuminte".

Pe la sfârșitul lui Ianuarie Sanda avu un vis: i se păreu că Zinca sta de gât cu bărbatul ei care se întorsese dela războiu și că o arătau satului întreg, ca rușine, fiindcă ea fusese c'un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Neamț. Intr'atâta de aevea îi era sensațiunea rușinii și a necazului că începu să plângă și să se svârcolească în pat...

Herr Frantz se supără că'i strică somnul iar ca se deșteptă asudată și căutând, la lumina pâlpâitoare a candelei, să zăriască perechea nesuferită.

Atunci își dădu seama că visase și că o furase somnul lângă ibovnicul de altă lege.

Se strecură binișor din așternut și pisicește trecu în cămăruța ei, tot plină de visul supărător. Cuibărindu-se supt plapoma ei, după ce se simți bine singură, prinse a se gândi la Zinca, pe care aproape o uitase de când mai ales pe dânsa „o bucura" Neamțul.

Oare ce iera pe la Suhaia?

Nu se găsise oare vr'un Frantz și pe-acolo, pentru „cucoana" Zinca „a orășănită"?

Iera în stare, păcătoasa, să nu se uite la nici unul, în dorul lui bărbatu-său!

Ce-ar fi dacă ar mâna ea lucrurile de dinapoi, ca nu un Franz, dar niște soldați proști s'o murdăriască pe „cucoana" de dumneaei?

Cum să'l facă pe „Neamțul ei" să priceapă lucrul?

Ce să-i spună de Zinca, așa ca să'l supere împotriva ei și să'l îndemne pe el să'i împliniască răzbunarea?

Cât se bătu cu gândurile, o bucată bună de vreme, pace să poată chibzui lucrul!

Și mai mult de ciudă, nu putea s'adoarmă.

A doua zi stătu posomorîtă de se miră Herr Frantz.

Seara, dă bine de rău, cum se aflau numai amândoi la taifas, la gura sobei, ea îi aruncă vorba:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La Suhaia...

— Ia wohl: Suhaia . . . Știi Suhaia . . .

— Acolo este o nevastă frumoasă care se laudă că nu'i pasă de Nemți... Că, oricare s'a legat de ea, l-a pus la locul lui... Pricepi, Franz?

— Priceput... ia...

— Nu poți trimite doi de-ai dumitale, știi, voinici, să n'o scape din mână, ca să nu se mai laude că face cum vrea dânsa? Pricepi?

Neamțul se gândi mai multe clipe, îi văzu rîsul câinesc și-i înțelese gândul...

Dar fiindcă iera frumoasă, adecă dece nu s'ar duce el? —

Legătură de post avea cu Suhaia, iera dar motiv să se repcadă pân'acolo...

O întrebă cum o chema pe femeea aceea și-i dădu a înțelege că... „o să facă el"...

In adevăr, nu trecu o săptămână și Herr Frantz se mută la Suhaia, cu ocupațiunea, ca ajutor al Șefului de post, mult mai în vârstă ca el, iar în gazdă, după cerere, fu trimis la Ilie Știoboran.

Când dădu cu ochii de Zinca, își răsuci mustățile și voi să o și desmierde pe supt bărbie. Ea fugi în odae. Aceasta nu-l supără; știa cum să... procedeze: ca dincolo.

Mutarea lui fu pentru Sanda prilej să'și muște mâinile de necaz: începuse să ție la Frantz pe urmă se potoli la gândul că nu se putea să n'o răzbune Neamțul... Zinca nu iera să scape...

*

Herr Frantz începu acelaș „manej" ca la Miteni, însă își dădu repede seama că nu mergea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca dincolo: nu i se primia nici un dar; nu putea prinde la vorbă măcar pe bătrâni, în pofida Zinchii, până să'i mlădie şi să ajungă fără silnicie la frumoasa care-i stăpânia gândurile.

Iera pe la 20 Februarie şi în preziua plecării la Piteşti c'un transport de victuale adunate: porci, păsări, nuci, ouă şi bânză. Ierau patru care încărcate ochiu.

Herr Frantz, cu gândul bine hotărît de-a întrebuinţa şi violenţa, chibzuise cum să procedeze şi ceruse dela trei stricle cu vin, nu atât curajul cât hotărirea şi îndemânarea. Voia să-i facă pe bătrâni să primiască fapta, odată împlinită, şi el să rămână apoi „amantul" celei tinere şi „prietenul" tuturora. Iera plecat spre concesii, fiindcă farmecul femeei îl cam prinsese de inimă.

Se închise dar în odae şi stătu cufundat în linişte, ameţit, însă cu urechia ţintă. Avea un soldat cu el.

Partea grea iera că, dela venirea lui, Zinca dormia la un loc cu părinţii şi cu băiatul.

Planul iera ca, ajutat de soldatul lui, să lege pe bătrâni şi pe băiat şi el cu tânăra să treacă apoi în odaia lui.

De cu vreme cercase tăria încuetorii dela odaia lor şi se încredinţase că, un umăr bun în uşă, şi treaba iera gata. Bătrânii nu aveau nici o armă: cu ce s'ar fi apărat? Mai pune apoi spaima şi gândul că satul iera supt ocupaţie militară, vrăjmaşă, şi carul trebuia să meargă pe patru roate.

Pe umă, iera el meşter să dreagă lucrurile din car.

Când i se păru meşterului Frantz că somnul prinzându-i bine supt aripi, i se făcea lui în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ajutor prin zăpăceala întâului salt din amorțire, — dădu de dușcă încă un pahar și se ridică.

Își dădu seama cu oarecare surprindere că nu iera tocmai treaz la cap nici tocmai tare în bălerile picioarelor, însă simți că dorința îi iera mai aprigă de-a o face pe ibovnicul și deci îndemnul de-a intra în acțiune, mult mai sfredelitor, mult mai hotărît.

Făcu semn lui Peter soldatul, care aținia c'un ochiu și pândia cu celalalt și se îndreptă spre ușa lăsată într'adins neînchisă bine. O făcu înlături, ca să'i vină lumină în tindă și se apropiă de ușa . . . raiului întrezărit.

Zinca nu adormise, supt îndoita apăsare a gândului încărcat de tristeță cu privire la Eugeniu al ei și a presimțimântului că avea să se întâmple ceva catastrofal.

Urechea ei prinse repede ușoara frecare a țițînilor ușii de peste tindă, în clipa când privirea-i fu lovită de lumina care puse o dungă galbenă supt ușa odăii lor.

Se ridică într'o rână; inima-i bătu ca sgâltâită; suflarea i se opri; o nădușeală o năvăli: se apropia nenorocirea...

Simți că cineva iera înaintea ușii și repede hățină pe mumă-sa...

— Maică, scoală... îi șopti...

— Ei, ce e? ce'ți-e? avu timp să zică, smulsă din toropeala somnului adânc...

In acea clipă o puternică opintire în ușă sparse tăcerea cuprinsului amenințat și încuetoarea sări cu scoaba care ținea zăvorul și limba broaștei; iar ușa se deshise.

— Săriți! strigă Zinca, făcându-se ghem în colțul patului...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ilie sări, în adevăr, uluit: sări și Dochia, sări Trifon, frecându-se la ochi...

Frantz năvăli, asupra tatălui, care încercă să se împotrivească, și-l legă strîns: el era mai de temut.

Dochia voi să iasă afară și să strige: soldatul o cuprinse în brațe și Frantz trecu de-o legă și de-o asvârli jos într'un colț.

Trifon scăpă însă afară, zăpăcit, neștiind ce să facă, înfricoșat.

— Stai aci și-i pândește!.. îi porunci Frantz, — soldatului, — apoi se îndreptă spre Zinca .

Nenorocita, cu ochi mari de spaimă, aproape în nesimțire, urmărise legarea părinților și acum, ca paralizată, aștepta apropierea vrăjmașului....

Numai când se simți apucată și strânsă în brațe, avu o încordare a disperării care-i dădu putere să se sbată și să loviască în obraz pe mișel.

Această „insultă" adusă unui „erou" al Împăratului invincibil, împrăștiă aburii vinului și deșteptă în asediator puterea mușchilor și sălbătăcia animalului înfuriat..

O ridică brutal, strângând-o în brațe ca în clește și, rostind cine știe ce înjurături, cu glas fieros, străbătu tinda, intră la el și c'un picior furios făcu să se închidă ușa odăii.

Trifon se deșteptă după câteva clipe și se îndreptă repede la bucătărie, încins ca de jar de gândul de-a ucide....

In băețandrul liniștit se răscolià furia puiului de leu ce'și simte părinții în primejdie.

Apucă toporișca tăioasă și un cuțit lung bine ascuțit și resistent, apoi se întoarse în odae, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

timp ce de peste tindă s'auziau gemete de luptă, înnăbuşite.

Inainte de-a putea soldatul să preîntâmpine neaşteptata năvală a băeţandrului, acesta îi şi înfipse în pept cuţitul până în plăsele. Soldatul căzu fără să zică pis!

Repede tăiă legătura tatălui şi a mumei şi întinzând lui Ilie, cu hotărîre de surprins, toporişca, îi zise:

— Hai la ălalt, că cine ştie ce'i face Zinchii...

Ilie, apucat de mânie, luă toporişca şi se repezi urmat de Trifon.

Dintr'o aruncătură de ochi înţeleseră grozăvia: Zinca, mai goală, sta lungită ca moartă; Neamţul o privia, par'că zăpăcit...

Cum îi văzu că intră şi pricepu că avea să lupte, îşi scoase din buzunar revolverul.

Insă nu avu timp...

Ilie îi şi dădu în cap o puternică lovitură cu toporişca, în timp ce Trifon îi implânta pe la spate cuţitul...

Frantz căzù intr'un lac de sânge; se sbătu câteva clipe şi rămase moale şi greu, de-a curmezişul odăii.

Tatăl şi fiul se priviră un moment, uluiţi: se răzbunaseră, însă ce iera de făcut, după fapta care iera să aibă urmări strașnice?

Simţiră ivirea Dochiei în prag: iera galbenă ca ceara şi tremura ca de friguri. Ii clănţăniau dinţii.

— Doamne, ce-i cu Zinca ?... îi îngăimară buzele.

Văzură atunci că trupul nenorocitei avea tresăriturĭ, că par'că rostiau ceva buzele ei vinete, că partea de sus a feţei iera ca pojarul de aprinsă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Repede Maica se apropiă și o cuprinse în brațe, apoi o înveli până la pept și începu să'i frece brațele și tâmplele, șoptindu-i cuvinte duioase.....

Ilie își veni în fire: în ochi avea licăriri fieroase.

—Ascultă, Trifone.., Trebue să-i ducem d'aci. Avem de lucru amândoi... și nici vântu' să nu știe ce s'a întâmplat.

— Da, taică...

— Or să caute p'aci, când or vedea că nu mai vin la post... E întuneric, hai și i-om târî ca pe vite, blestemații, colo . . . la ripa din pădure...

— Acolo, taică...

— Înfășoară pe soldat în velință, fă un nod și pornește; eu viu cu ăsta... Vezi să nu prea curgă sângele, să facă dâră...

Și, în vreme ce Zinca, încălzită de plapomă și de frecătura mâinilor măicuței, își venia în fire, însă urma să fie sdrobită trupește și sufletește, — Ilie înfășura strâns în velința pe care căzuse mișelul de Neamț, după ce-i înfășurase capul despicat, într'un șervet lung.

Zinca părea că nu vede; Dochia vedea și sta îngrozită.

Drumul dela casa lui Știoboran, la pădure, urcă la deal printre case din fericire cufundate în întuneric și'n somn greu....

O patrulă germană străbătea satul, noaptea, însă pe liniile mai de seamă: iera noroc că linia casei lui Ilie iera mărginașă.

Trifon, c'o vigoare aţâţată de mânia strânsă în sufletul lui de atâta vreme, începu târîrea trupului bine învăluit. La întâmplare, luase și ducea la subsuoară o lopată de fier.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Câinii de prin curţile liniei simţiră mişcare şi începură să latre, însă de pe la culcuşul lor...

Cu cât urcă, sufla mai greu, băeţandrul, şi sudoarea începea să-i broboneze fruntea şi să-i umeziască şira spinării.

— Ascultă Dochio. Lasă fata acuma. Pune-te şi spală locul, de sânge, şi aşterne altă velinţă: ştii să nu se bănuiască nimica, nici aci nici dincolo... Hai.. Eu.. îmi duc Neamţu'...

Si-i fu o scrîşnitură rostirea numelui vrăjmaş.

După douăzeci de minute de târîre viguroasă Ilie ajunse înlăuntrul pădurii, acolo unde o tăiă de-a lungul o rîpă adâncă, pe fundul căreia se porniau şivoae în vremea ploilor.

Trifon aşteptă, sprijinit pe lopată.

— Ei, cum e, taică? întrebă băeţandrul, printre dinţii strânşi încă de ură.

— Doarme adânc, Neamţu'... rînji Ilie. Ce-a căutat, a găsit...

— Să nu-i îngropăm mai bine? Uite lopata....

— Hai şi 'i-om cobori în ripă . . . Om vedea noi pe urmă, acolo...

Ca pe nişte tăvăluci îi prăvăliră de-a dura. De unde se opriau trupurile la câte-o tulpină de copac, le făceau vânt mai departe şi tot aşa până în adâncimea nisipoasă şi pietroasă pe alocuri, a rîpii.

Drept te-ai gândit, Trifone... Hai şi le-om săpa groapă, colea, mai pe coastă, să nu-i mânc vr'un puhoiu, ştiu eu, la vale...

Când Ilie, când Trifon săpând din uădejde, groapa fu făcută, destul de adâncă şi trupurile aruncate, printre blestemele amândurora, apoi groapa acoperită şi bătăturită bine. Mai multe pietre de-asupra şi bălării uscate îi pierdură semnul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Își șterseră năduşala, se odihniră puțin și răsuflară, apoi se întoarseră. După stele, chibzuiră că nu mai iora mult până la cântători.

Acasă găsiră pe Zinca culcată în odaia lor, băiguind ca în friguri și din când în când sbătându-se și gemând ori par'că apărându-se de ceva care o infricoșà.

Incolo, toate rînduite, par'că nimic nu s'ar fi întâmplat. In odaia vrâjmașului, când se uită cu lampa, îi văzu mantaua și tunica...

— Hei, astea nu's de lăsat aci, nevastă, rosti Ilie... Trifoane, ia-le și le îngroapă în fundul livezii și bătătureşte să nu se cunoască. Auzi, tu?

— Lasă pe mine taică.

După vr'o jumătate de ceas începu să ningă: se schimbase vântul, se înnorase repede și ierà semn de vijelie de iarnă:

Faur aveà chef să ferece...

Nu mai ierà acum nici o lumină decât a candelei, în casa care trecuse prin spaimă și prin necinstire; însă nimeni nu mai dormia: ierà acum destinderea mușchilor încordați, oboseala sufletului sguduit ca și a trupului pus la muncă, îndreptarea gândurilor spre ziua ce aveà să fie plină de primejdia răspunderilor, în caz de bănuială...

Ilie se temeà de slăbiciunea firii femeești, cu privire la Dochia și de starea ca de boală, a Zinchii: dela ele puteà să se însemne urma pe care să porniască bănuiala.

De Trifon nu se temeà... Iarà inimos băiatul... El începuse treaba.

Auzià din când în când pe Dochia oftând din greu, și tot învârtindu-se în pat; auzia sbuciumările bietei fete-a lui și se neliniștià. Apoi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gândul că Neamțul izbutise a'și bate joc de Zinca, îi puneà dogoare în trup și ură incá necscată, în sufletul de tată. A! dacă l'ar mai fi putut omorî odată, „pe nemernicul străin de sânge și de lege"!

Începură în sfârșit să cânte cucoșii și vântul să se liniștiască: par'că începu, odată cu această alinare a firii, să se aline și biata Zinca.

Iar pe când zorile mijiau pe zarea răsăritului, printre fulgii de neauă cari cădeau mari, umezi și deși, somnul prinse a se abate peste aceste trupuri sleite de puteri.

Un sgomot de cară pornite la drum, deși înnăbușit întrucâtva de pătura zăpezii, le-ar fi spus, de l'ar fi putut auzi, că transportul cu care avea să se ducă Herr Frantz, — plecà..

III.

Cea dintâi se deșteptă Zinca... Privi, mirată, cum toți dormiau când ziua albă lumină bine încăperea. Văzu grămădită la geamuri neauă și privì cum ningeà de des și de liniștit. Incă nu'și aduceà aminte de cele întâmplate. Dar odată cu mișcarea ce făcu ca să'și mai desmorțiască trupul, întocmai după cum un guștер țîșnește din iarbă și în iarbă să pierde fosnindu-o, așa îi răsări ei din întunericul nopții ce trecuse uluitoarea priveliște a năvalei vrăjmașului și amintiri răvășitoare îi fîșîiră acum, la lumina zilei, necinstea și rușinea.

Pentru dânsa, duioasă și dulce îndrăgostită de bărbatul ei, și mai ales la începutul unei fericiri luminoase de-odată întreruptă, asemenea întâmplare îi vărsà în toată ființa groază, desgust,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

disperare, și ca o scufundare din care nu se mai poate ridică sufletul, urmă cunoștinții stării ei.

Lacrimi grele începură a-i curge, în tăcerea dimprejur și în furtunoasa frământare din adâncu-i. Își acoperi fața cu amândouă mâinile, ascunzându'și-o supt plapomă, par'că ar fi voit să'și înăbușe viața odată cu rușinea și cu scârba.

Plânsul i se făcu însă hohot sfâșiitor, oricât ierà de înnăbușit, și deșteptă pe Dochia... Repede își aminti bătrâna și alergă plină de milă la fiică-sa.

— Taci, maică, nu mai plânge... Dumnezeu știe că nu ești cu păcat... Vrăjmașul își are plata... Nu mai plânge...

Ilie și Trifon făcură ochi odată: Ilie se deșteptă cu mintea liniștită.

— Nu mai plânge, fata tati... îi zise cu blândețe dar cu seriozitate...

Fă'ți chip de pază și de liniște...

Or să vie jigodiile să'și caute frații... Să nu bănuiască nimic, dar nimic, că altfel o pățim rău.. Haide, sculați-vă... Uite, ceasu-i la nouă. Ne-am deșteptat boerește.

Pe buzele lui rătăci un zîmbet crud...

Ziua aceea, albă de zăpadă cu strălucire mată, care împrăștia un aer curat, pronspăt, se trecu fără nici o supărare nouă.

Codrul ierà încărcat de neaua oprită pe crăngi, casele par'că'și puseseră alte acoperemințe cu streșini late și aplecate; liniile satului își așternuseră groase velinți albe și numai cele ce ierau drumuri obișnuite pentru cară, purtau urme lustruite.

Gerul începu în spre seară să încremenească neaua, să fixeze urmele pașilor, să toarcă flori

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de promoroacă pe ramurile subțiri pe cari neaua nu se putuse opri.

Faur își urmă ferecarea: trecuse repede dela zîmbete false de primăvară la rîsul alb al iernii care nu se vrea cu una cu două biruită, — și urzià flori pe geamuri, și încărcà ramurile, și înroșia nasurile, și ardea urechile, ca în vremurile lui bune.

Un frumos apus de soare plin de văpăi reci și numai cu lumină puternică, păru că aprinde neaua punându-i răsfrângeri ca de sânge și repede se pierdu în umbrele serii, lăsând numai dungi de roșu șters, în verdele și în albăstriul zării.

Seara o găsi pe Zinca abătută într'un colț al patului, cu brațele aduse pe după genuchi, cu privirile ațintite la jarul din gura sobei, sprijinită de părete, trasă la față, adâncită în noianul gândurilor, din care mai ales unul răsăria cumplit de chinuitor: fusese necinstită!

Cu nimic nu se putcà împăcà starea aceasta de fapt, oricâte ușurări căutase mumă-sa să-i aducă.

Și nu ierà numai faptul în sine; mai ierà gândul că făptuitorul fusese dintre vrăjmașii pustiitori ai țării.

Se aștepta, în speranța ei din răstimpuri, să vadă pe Eugeniu al ei... Acum, după groaznica întâmplare, i se făcea credință întoarcerea lui: dar cu ce chip i se va înfățișà? Cum își va puteà da drum dorului și dragostei de el? Ce va fi cu ea, când se va simți în brațele lui setoase de dânsa?

I se păreà că nu mai putea fi vrednică de numele lui, de dragostea lui, de îmbrățișările lui...

Dar, ca să'i spună necinstea a căreea victimă fusese, a! nu... Mai-de-ales ierà moartea...

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Patru zile trecură și mai multa siguranță de ei le statornicià felul obișnuit de-a fi în casa lor.

In a cincea zi, după întoarcerea carălor, fu uimire la post: se raportase șefului că Frantz Mittel nu însoțise transportul, că nici soldatul Peter Wald nu fusese văzut.

Subofițerul Protzki încruntă din sprincene, bătu din picior și se uită urît la cei din juru-i: ce însemnà dispariţiunea aceasta?

Dădu ordin să se ducă numai decât la gazdă și să întrebe, și să cerceteze ce s'au făcut?

Un caporal mustăcios însoțit de 3 soldați porni numai decât și intrară sgomotos câte patru, în curtea lui Ilie.

Cum îi văzu Trifon, care ierà pe lângă prispă, dădu fuga înlăuntru:

— Taică, vine-o patrulă...

— Să nu vă daţi de gol, le șopti Ilie, și ieși întru întâmpinarea Nemților, plecându-se supus înaintea șefului.

Necunoscători ai limbei, prin semne își vorbiră și caporalul înțelese că oaspeții plecaseră, că „Unter ofițer" își lăsase lada...

Caporalul se uită cu adâncă luare aminte prin odae, inspectă odaia gazdei, apoi cămăruța soldatului... Nimic de bănuit.

Cercetă curtea: zăpada ierà o pânză unică albă, fără altă urmă de pași decât dela casă la bucătărie, dela bucătărie la curtea cu coșarul vitelor și cu coteţul păsărilor.

Cercetă și pe-acolo: nimic iarăș de bănuit.

Se întoarse pe prispă, stătu pe gânduri câteva momente, apoi, fără să arunce vre-o privire celor de gazdă, plecă.

Nedumerirea șefului de post fu nu se poate mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turburătoare: transportul nu'l însoțiseră; dar ce se făcuseră atunci?

Să se fi dus la postul din satul de unde venise Frantz, trebuiă mai înainte să'și fi cerut voie: disciplina impunea. In tot cazul, s'ar fi dus singur. Ce se făcuse soldatul Peter Wald?

O licărire de bănuială îl puse pe gânduri și se informă dela caporalul câte persoane locuiau casa.

Când află că ieră și o femee foarte tînără și frumoasă, — caporalul mustăcios o furase cu căutături poftitoare, — bănuiala luă corp: desigur că năzuise la acea tinerețe și că valahii își răzbunaseră omorîndu-l. Soldatul sărind să-l apere, căzuse și el victimă „datoriei"...

Căutând să'și dea seama ce timp fusese în noaptea transportului, își aminti că ninsoarea începuse dinspre ziuă: avuseseră timp când să-i facă să dispară și neaua acoperise urmele.

Dădu numai decât poruncă să aducă la post pe toți ai casei și trimise după soția preotului care vorbia puțin germana.

— Ne chiamă la ei, — le spuse a-lor-lui. Ilie. Băgați de seamă: vorba să ne fie: au plecat, a fi fost cam după miezul nopții. Unde? nu știm... Nu ne vorbiam, fiindcă nu ne pricepeam nici noi, nici ei, limba.

La post, când dădură cu ochii de doamna Zănescu, par'că se mai liniștiră, deși nedumeriți că o vedeau aci.

Intâia întrebare a Șefului fu:

— Cum s'a purtat Unter-ofițerul în casa lor?

— Bine... Ieră om liniștit.

Celelalte se urmară fără să fi putut observă Șeful nici o codire, nici o schimbare a chipului, într'atât de liniștiți în curajul lor se arătară toți,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Li se dădu drumul, însă Șeful nu'și înlătură bănuiala.

In câteva zile Faur desfereca: neaua se topi și se scurse de pe locurile din bătaia soarelui.

O patrulă vizită iarăș curtea lui Ilie, palmă de loc cu palmă de loc. Insă și unde ierà groapa cu mantaua lui Frantz, locul se așezase așa de bine, că nici o deosebire nu săria în ochi.

In timp ce patrula aceasta bătea codrul în zădar, anume ștafete cercetau prin satele megieșe. Un soldat se duse până la Miteni. Postul de acolo raportă că nu'l mai văzuse pe Herr Frantz Mittel...

Intraseră în pământ și el și soldatul Wald... și firesc nu ierà.

Șeful raportă atunci la comandamentul din Pitești, de unde veni îndată un locotenent de cea mai trufașă și mai sălbatecă înfățișare cazonă.

Acesta, însoțit de șeful postului și de cinci soldați, veni la casa „răsvrătiților", — cum îi numi el, — și puse să facă săpături în diferite pânți ale curții cari lui îi părură suspecte, apoi cercetă cu luare aminte odăile și în urmă puse să-i bată pe fiecare pe rând, spre a-i sili să mărturisiască.

Ilie suferi bătaia fără să crîcniască: numai că se făcuse tot o sudoare peste tot corpul.

Dochia leșină, gemând.

Zinca, după patru lovituri, se făcu moale și bătaia încetă...

Trifon avu imprudența să se uite înfruntător la locotenent și fu bătut mai tare: însă răbdă, până la sfârșit, cu bărbăție, deși ierà sângerat.

Față cu asemenea tărie de corp și de suflet, locotenentul plecă fără să mai rânduiască și închisoarea și-conchise la dezertare, neputând găsi altă pricină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dochia căzu bolnavă, și din cauza loviturilor, și din cauza fricii de-a nu li se descoperi cumva răzbunarea.

In sat, în chip tainic se svoni lucrul și mulți se bucurată că alde Știoboran „curățiseră" doi vrăjmași.

Gruban cârciumarul fu atât de nemernic încât să strecoare în urechile Nemților credința că Știoboran ucisese pe Mittel și pe Wald; fiindcă altfel nu se putea lucrul.

Seful postului se înciudă, îi trimise în gazdă zece soldați cari îi ocupară casa toată și-i grămădi pe ai casei în bucătărie.

De aci începu pentru ei adevărată viață de chin.

Zinca, spre a nu mai fi victimă, plecă într'o noapte și se ascunse la părintele Zănescu.

*

După atâtea supravegheri din partea Postului, cari răbufniau în câte-o chemare în fața Șefului; după tot felul de necazuri din partea soldaților, nenorocita Zinca avu cea mai de groază descoperire în adâncul ființii sale... Chip de îndoială nu puteà fi... Ierà prin Aprilie.. După anume socotire, purtà rodul mișelescului viol din noaptea de Faur.

Incepu a plânge cu lacrimi fierbinți... Ce rușine să spue mumei! Ce desnădejde vecină cu nebunia, când se gândia la Eugeniu!

In sfârșit, trebui să șoptiască mumei adevărul sguduitor..., stare de nespusă amărăciune, scârbă... Dar lacrimile nu ierau de-ajuns..

Maica alergă la preoteasa, unde găsi pe doamna Doescu, cărora le destăinuì grozăvia. După

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

anume păreri de o parte și de alta, trimiseră după moașa satului... și hotărârea fu, lepădarea, când va fi fătul în 3 luni.

In timp ce se urmă regulat ceeace aveà de făcut moașa, Zinca își venià în fire și puterea trupească i-se înfiripà. Voința de-a se scăpà de rodul străin, o întăriă și așezà pe urmele suferinții de de pe chipul ei, înviorare...

Nu mai plângeà, nu mai oftà din greu, începeà să se hrăniască și hrana să se prindă. Se întorceà la viață. Luminița speranței își mărise licărirea.

In ziua când simți întâiul efect al tratamentului, par'că i se ridică în suflet o simțire nouă...

Rodul străin ierà totuși un început de ființă care se plămădise în ființa ei și luà viață din sângele ei.

Vorbià instinctul maternității...

Ierà copilul ei, — la urma urmei.

Un început de milă, o aburire de dragoste o puseră pe gânduri...

Dacă l'ar fi lăsat să vină în lume și să'l dcà cuiva să'l crească, să'l știe că trăiește și că poate ajunge om, de folos și el, ca toți oamenii?

Mila se făcu jale, dragostea se făcu dor, lacrimi din ele îi painjiniră ochii...

De-odată însă văzu aevea un chip iubit, mâhnit și mustrător, și se înfioră de rușine; văzu repede alt chip, brutal și pornit spre nelegiuire, și se înfioră de groază și de scârbă.

Ierà copilul ei, însă nu copilul din iubire, nici măcar din o împrejurare firească și permisă...

Ierà copilul siluirii și siluitorul rămâneà vrăjmașul, năvălitorul, „omul de altă lege și de alt neam“....

El își plătise cu viața nelegiuirea, trebuia și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rodul dela el să o plătiască cu dispariţiunea înainte chiar de deplina lui înfăptuire!

Se mustră pentru acea simţire pe care o socoti slăbiciune şi îşi trimise gândul plin de căinţă şi însetat după iertare, în spre acela care, de departe, o vedeà numai pe dânsa, frământat de dor şi de nerăbdare.

Şi a fost, în adevăr, pentru o singură dată unica ivire a instinctului matern...

De-aci, judecata şi voinţa rămâneau stăpâne pe gândul ei de scăpare, la lumina dulcei licăriri a speranţei.

La sfârşitul lui Maiu, în dureri ca şi acelea ale unei naşteri la vreme, Zinca se văzu uşurată de sarcina chinuitoare şi pe cale de-a uità mustrarea de conştiinţă pentru un fapt de care totuşi nu ierà vinovată.

Cu toate acestea sângele pierdut, truda în dureri, o sleiseră trupeşte şi întoarcerea la sănătate i se făcoà cu încetinime.

Muma, fără contenire; prietenele, cât de des în preajma ei cu îngrijirea trupului şi cu întărirea moralului, izbutiră să o pună pe picioare, în destul de curând.

Când se văzu afară supt nucul unde odată — i se păreà că ierà cine ştie cu câţi ani înnapoi! — primise pentru întâia oară sărutul şi strângerea în brate a lui Eugeniu, oftă dulce, duios şi îşi păru fulg de uşoară, la razele de soare, la umbra frunzişului, supt cerul necuprins, curat şi dătător de viaţă!

Îi ierà dar cu putinţă şi întoarcerea la fericire? Cătă lung şi rugător la cer, se închină adânc înfiorată de credinţă, dulce turburată de speranţă şi stropi cu lacrimi curate ca diamantele aceste simţiri din sufletul ei curat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In timpul acesta vestea înfrângerilor germane din Moldova, oricât de înnăbușită de năvălitori, ajungea la urechile șefilor și chiar la ale soldaților, pe teritoriul ocupat.

Ura împotriva a tot ce ierà român se ațâța, însă fără voia lor se vedeau mai puțin plecați spre obrăznicie și spre persecuțiune, afară de excepții.

Cu toate că starea Zinchii o făceau din nou ispită pentru poftele lor, soldații din casă nu mai îndrăzniau să năzuiască la dânsa.

Ierau numai nedumeriți atât de cauza stării de mai nainte cât și de cauza acestei reînvieri.

De altfel Posturile începeau să'și micșoreze efectivele și pe la 30 August în casa lui Știoboran rămânea numai un soldat și acesta în etate.

Liniștea se întorceà, și ea, în cuprinsul mult încercat al familiei și ochii tuturora priviau în zarea viitorului cu destulă încredere.

Se părea că se vor opri aci încercările acestor vremi de răstriște.

IV.

Eugeniu Albineț e în capul unei trupe de recunoașteri în direcția castelului Negroponte la nord de Grozești.

E noapte, dar luna printre nori strecoară palide răsfrângeri de lumină... Ruinele castelului, încunjurate de parcul ce ierà odată mândria lui, au zimbetul trist, al celui ce moare c'un regret.

Se zărește destul de lămurit, dela punctul de unde trupa s'a oprit spre a cercetà, stricăciunile pe cari le-au pricinuit bombardările, în mai toate părțile parcului.

Se aud din diferite direcțiuni, aci focuri de ar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mă, aci pîciitură repede dar scurtă, de mitralieră; aci câte o lovitură de tun, al cărecu ecou are când să se piardă în liniștea nopții.

După ce observă câteva minute locul în direcția castelului, de astă dată ca militar, fiindcă nu vede nici o mișcare, dă ordin de înnaintare, ferită, de-a lungul unei coline ce merge într'acolo cu înnălțime scăzută.

Auzul tuturora e foarte luător aminte spre a prinde orice mișcare ce ar dà de bănuit; privirea tuturora e ageră spre a străbate și a surprinde.

Sunt șaizeci de oameni în pas ca unul, șaizeci de răsuflări în una și cea mai fără răsunet călcătură, de nu pare omenească.

De-odată un sgomot de arme îi oprește pe loc. De-asupra lor se ivește o trupă vrăjmașă.

Un ordin scurt, mai mult un semn cu mâna, și ai noștri se repeḑ pe coasta ușor de urcat, înnainte ca vrăjmașul să aibă timp a'și dà seama și a trage.

Incăerarea e pept la pept, în tăcere, — încăerare de aproape fantome, — în timp ce luna trece repede, prin pătura norilor, argintâudu-le marginile fără să resfire lumină.

E numai sgomotul mișcărilor și al loviturilor...

Față în față cu căpitanul e un sublocotenent, cu revolverul în mână...

In timp ce o armă se aplecă să loviască pe Eugeniu, sergentul Roată, cel ce nu se deslipește de căpitan, primește lovitura și șovăe o clipă!

In acel moment sublocotenentul german trage și nu nemerește pe Eugeniu. Acesta s'a ferit de lovitura patului puștii și trage el acum în sublocotenent.

Germanul, duce mâna la pept, cade într'un genuchiu și apoi se răstoarnă pe spate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Roată, își vine repede în fire și se agață de soldatul ce-i dăduse lovitura; se apucă unul pe altul... și vor să se lupte.

C'un glonț Eugeniu îl abate pe soldat, lovindu'l în ceafă..

Luna se ivește, ca să lumineze brațe ridicate în sus... și corpuri în spasmuri...

Cum vede căpitanul că e stăpân pe situație, se apropie de sublocotenent și pune un genuchiu lângă el, ridicându-l așa ca să-i sprijine capul pe genuchiu...

Ofițerul german, tânăr, plăcut de înfățișare, deschide ochii, cată lung la căpitan și după o sclință de-a vorbi, șoptește în limba franceză:

— Nu voiu scăpà...

— Imi pare rău, camarade... Jeram în apărare totuși....

— E lege, în războiu. Dacă vă nemeriam eu, nu scăpați dumneavoastră.

Se opri zimbind trist, — apoi, după o clipă:

— Sunteți cavaler, domnule... Pot să vă cer o îndatorire...?

— Să vă ducem pe brațe la ambulanță: poate să fie speranță de scăpare...

— Nu e.. Simt. Vă rog, deschideți'mi tunica... Așa... Luați portofelul... Așa... In el veți găsi o scrisoare și niște acte de familie... Spuneți-mi că, după pace, veți face să ajungă în Colonia, la familia mea, scrisoarea și actele...

— Sunt căpitanul Albinet, — pictor în viața civilă și vă promit, pe onoarea de militar, că voiu împlini ce'mi cereți... De va fi să mă pierd în vr'o luptă, voiu îngriji ca alții să vă împliniască dorința...

Sublocotenentul îi zimbi și-i întinse mâna.

Eugeniu 'i-o strânse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mulțămesc, camarade...

— Dar nu vă putem lăsà aci...

— E... prea târziu... murmură și își duse moale mâna la pept.

Avù o horcăire, pe buze i se ivi sânge și capul i se plecă: murise.

Și ai noștri, și vrăjmașii prinși, priviau cu milă la scena aceasta.

După ce Eugeniu îl lăsă pe iarba măruntă, se descoperi: toți îl imitară...

Privind în juru-i, văzù un copac singuratec, ale căruia ramuri suferiseră din trecerea vre-unei ghiulele rătăcite.

— Băeți. cum am puteà să-i facem groapă și să-l înmormântăm măcar pe el?

Soldații se uitară unul la altul.. N'aveau decât puștile. Pământul, uscat, ierà tare.

— Să trăiți don' căpitan, înnaintă Roată și-i zise: dacă'mi dați voie să mă întorc aici cu o lopată, până la miezul nopții îi îngrop pe toți...

Din jurul Castelului se auzise însă schimbul de focuri de revolver. Pân'acolo tot să fi fost cinci sute de metri... O mișcare se simți dinspre Castel și împușcături începură în direcția lor.

— N'avem timp.. Innapoi băeți...!

Și încadrând pe prizonieri, ai noștri o luară repede pe supt colină, ducând puștile celor prinși.

Focurile îi urmăriră fără să-i atingă.

Prinșii ierau în număr de treizeci și cinci; ai noștri pierduseră șapte oameni.

Răniți ușor ierau zece.

Eugeniu raportă încăerarea și dădù știință că poziția dela acel punct ierà bine păzită.

Retras în cort, trist de moartea simpaticului ofițer vrăjmaș, scoase portofelul de marochin cafeniu și'l deschise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Într'o despărțire găsi un plic cu adresa: **Baron Ad. Förster, Palatz Hôtel, Colonia.** Îl pipăi: cuprindeà de sigur, și o fotografie.

In cealaltă despărțire găsi alt plic, nelipit, cuprinzând vr'o cinci acte, patru scrise în limba germană și unul în limba franceză. Acesta ierà act de naștere liberat de primăria orașului Nancy, din anul 1896, pe numele Frantz Adlerberger, fiu al colonelului Hans Adlerberger, alsacian, și al doamnei Henrieta Ernestina, născută du Parny.

Mai găsi zece bancnote de câte o sută mărci fiecare, două de câte cincisute mărci și câteva cărți de vizită cu numele:

FRANTZ ADLERBERGER,
Student al Facultății
de Științe. Berlin.

Ce fotografie să fi fost în plicul cu scrisoarea? Poate a unei iubite... dece nu fiică a persoanei a căreia adresă ierà pe plic?

Poate că avusese, sărmanul, presimțirea că va muri și pregătise aceste plicuri cu speranța că vor fi trimise de vre-un camarad, în Patrie, la adresa lor...

Iubise și el... de sigur... Poate că fusese logodnicul acelei fete din Colonia... Și odată cu el se stinsese și simțimântul, iar acolo, un suflet trist și îngrijat aștepta desigur vești dela cel ce-i rămăsese drag...

Eugeniu oftă, înduioșat, și își promise, lui acuma, să facă să ajungă la Colonia, cel puțin ultima gândire la iubita lui, a acestui tânăr.

Ierà de mult pe asemenea gânduri, când Roată se strecură în cort.

— Să trăiți, don' Căpitan...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce, nu te-ai dus să te culci?

— Să ierți, l'am îngropat...

— Pe tînărul? Când? cum?

— A fi vre-o jumătate de ceas de când 'i-am zis: fie-i țărîna ușoară...

Da, uite ce, don' Căpitan, să nu mă certi: l'am căutat și am găsit ceasornicul ăsta de aur, un briceag frumos și un inel... Fă dumneata ce vrei cu ele... Revolveru' numai... par'că l'aș ține eu, dacă'mi dai voie...

Eugeniu luă ceasornicul și'l privi: ieră potrivit de mare, cu capacele artistic lucrate, pe cel din față purtând o coroană, în smalț albastru, la mijloc.

Deschise capacul: pe partea de dinlăuntru, în smalț, ieră portretul unei femei, chip matur dar foarte delicat și drăgălaș, cu ochi albaștri...

Își aminti că și ochii tânărului ierau albaștri: portretul înfățișă poate pe mama lui și ceasornicul ieră un dar al ei.

Inelul ieră de logodnă: ghicise că sărmanul fusese logodit.

Briceagul, de cel mai fin sidef, cu ape limpezi, irizate, aveă limbile de oțel, de asemenea fin, și pe o parte a lui, două inițiale: „F" și un „A" în mijlocul unei mici coroane de lauri.

— Sărmanul! mai oftă Eugeniu...

Apoi, către Roată:

— Ascultă, camarade, ia să facem un pachețel, din toate acestea... De voiu muri și eu, tu să cauți să le încredințezi vr'unui ofițer. Voiu alătură o scrisorică, cu rugămintea de a fi trimis familiei lui pachetul.

— Ia lasă, don' Căpitan, că d-ta și eu nu ne dăm pielea nici unui popă de p'aci... rosti Roată, glumeț...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Om înțelept e cel ce se gândește că mai aproape e moartea. Hai..

Într'o bucată de foaie de cort învălui portofelul cu hârtiile și celelalte lucruri, legă bine cu sfoară pachetul și scrise adresa: **Baron Ad. Förster, Palatz-Hôtel, Colonia. — Germania.**

Scrise apoi cu creionul câteva rînduri și strecură fila pe supt sfoară pe partea contrară adresei.

— Vezi tu, Roată? pun pachetul în lada mea militară. Tu, să nu uiți ce 'ți-am spus.

— Las' c'o să-'ți aduci tot dumneata aminte, don' Căpitan:..

Eugeniu zîmbi, nu tocmai trist, față cu asemenea credință a devotatului camarad.

V.

Martie 1918 se apropie de sfârșit și pe teritoriul încă ocupat, Germanii grăbesc transporturi de grâne și de câte alte produse ale țării, în timp ce supraveghiază cu asprime arăturile și semănăturile de primăvară.

Încă nu-și închipuiesc de fel că sunt atât de aproape de-a fugi, din acest grânar binecuvântat de natură, care le-a dat bielșug de neașteptat.

Veștile, rele pentru ei, ce le au din Apus, încă nu le spulberă speranța victoriei și a dominațiunii asupra lumii, însă îi posomorăsc și-i fac lesne supărăcioși.

În Suhaia casa lui Ilie Știoboran e în liniște.

Zinca se plimbă prin livadă în dup'amneaza zilei.

'Și-a venit bine în fire: e frumoasă, fragedă la chip, dar peste acest lustru al tinereței plutește

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

tristeţea, ca o ceaţă uşoară peste flori de grădină.

Poartă în sîn, de ne mai deslipit de acolo, scrisoarea dela iubitul ei Eugeniu, primită de câteva zile numai, şi când îi simte, la câte-o mişcare, uşoara foşnire, se înfioară dulce, şi nu poate rezistă ispitei de-a o citi iar şi iar.

Scrisoare scrisă de multă vreme, şi tocmai acum sosită ca un oaspe tainic şi neaşteptat dar scump şi sărbătorit cu inima toată!

O scoate dela sîn, caldă şi străbătută de mirosul corpului ei curat, o sărută cu rouă de lacrimi şi o citeşte cu zîmbet de rază 'n răsărit.

Ce avânt de dragoste în aceste rînduri, unele aproape şterse, însă adâncite în mintea ei ca o sămânţă în ogorul arat!

Iar când o strânge şi o înnapoiază cuibului, ca pe o păsărică în colivie după ce 'şi-a isprăvit cântecul în câteva clipe de libertate, — un oftat îi îngreuiază sufletul cu amintirea celor pătimite. Nu poate uită, nu'şi poate pierde grija şi teama că Eugeniu, aflând, ar urgisi-o poate.

Gândul acesta e ghimpele trandafirului dragostei şi al speranţelor ei, şi de câte ori îi simte înţepătura, se simte şi nenorocită.

Nu mai vorbeşte de acest lucru cu prietenele ei bune, Sevasta şi Ileana Zănescu, ci numai cu mumă-sa adeseori, atunci când e mai apăsată de obidă, atunci când simte nevoia mângâierilor mamei.

Se oprise de câteva momente supt nucul neuitat al primelor sărutări de odinioară, când poarta se deschide cu sgomot, împinsă brusc cu piciorul şi cutremur o cuprinde când vede pe Şeful de post însoţit de şase soldaţi cu armele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce mai poate fi năvala aceasta, după atâta vreme de liniște?

Nu îndrăznește să se miște de supt nucul stufos și încărcat de roade.

Germanul, foarte atâțat, posomorît și plin de-o hotărîre sălbatecă, înaintează până la ușa casei și pune pe un soldat să loviască în ea cu patul puscii.

Dochia se ivește, nedumerită, dar când vede ceata și cuprinde c'o ochire înfățișarea tuturora, se face ca ceara și i se învălue pe dinaintea ochior.

Germanul știe acuma puțină românească.

— Unde este „parpat al tum'tale"? o întreabă fioros.

— Acasă... îngână ea, pierdută.

Ilie, auzise sgomotul și acum se ivi, înfiorat și el de-o rea presimțire.

— Ce poftești, domnule Șef?

— Mergeți cu noi... Unde este tinera?...

— Nu-i acasă, răspunse muma...

— Pine. Găsim noi... Tar puiat?

— Băiatul, s'a-dus la fâncață.

Când se îndreptau spre poartă, Șeful zări pe Zinca, încremenită locului.

— Fino cu noi... îi porunci sălbatec.

Cu moartea'n suflet Zinca se urni de supt nuc...

Soldații îi luară pe câte trei în mijlocul lor și grupul se îndreptă către pădure, spre adânca nedumerire a bieților oameni.

Pe linie, de prin curți, se iviră la porți cei ce prinseseră de veste că se întâmplă ceva neobișnuit...

Trupa ajunse la începutul pădurii și vestea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neînțelesei întâmplări se cobori la vale și străbătù satul cu iuțeală de fulger.

Preotul își închipui o nenorocire și-i bănui cauza, întrevăzând rezultatul dureros. Repede trimise după Trifon, la fân, în imediată apropiere de fâneața lui, îl chemă la el acasă și, spre mirarea băiatului, îl ascunse cum putù mai bine, fără să-i deà nici o lămurire.

Cu cât trupa înaintà înlăuntrul pădurii și luà direcțiune bine cunoscută de Știoborau, lui îi piereà fața și închipuirea adevărului îi sguduià sufletul: de sigur că se dăduse peste trupurile celor doi germani!

Când soldații îi siliră să se coboare pe o pârtie ce se vedeà că ierà proaspăt bătută de picioare omenești, înțelese că chip de scăpare nu mai puteà fi pentru el, — poate pentru toți ai lui!

Dochia și Zinca tot nu pricepeau încă rostul aducerii lor aci, însă inima le spuneà că aveà să li se întâmple am rău.

— Halt! auziră glasul Șefului.

Trupa, cam resfirată din cauza coborișului greu, se opri: pe marginea unei gropi de mai mult timp descoperită, — după cum arătà pământul dat mormane de amândouă părțile ei, — zăceau două corpuri nu pe deplin putrezite, ca și hainele lor. Niște veliți cari păstrau pete de un cafeniu închis, ierau aproape putrede și întinse în preajmă.

Se cutremurară Ilie, Dochia, Zinca: acum înțelegeau și ele!

— Foi omorît, foi! le strigă răgușit de ură și de mânie. Șefu!... Foi îngropat aci... foi! Dertcifel! foi!

Ilie ridică la Șef ochi plini de mândrie: să fi făgăduit, nu socoti că ierà vrednic de el; să cearà îndurare, nu ierà vrednic de numele de român

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

față cu vrăjmașul Neamului. De ierà scris să moară, va muri fără să'și slăbiască demnitatea.

I se înfiorà sufletul de durere că i se pierdeau poate soția, fiica, fiul mezin, — dar moartea mai degrabă, decât să'și plece fruntea!

— Eu 'i-am omorît, vrăjmașule, fiindcă îmi necinstiseră casa... Nu vă mulțămiți că ne-ați supus Țara, vreți să ne și necinstiți... Blestemul nostru românesc asupra capetelor voastre trufașe!

Și ierà atâta mândrie, ură și măreție în înfățișarea lui turburător de energică și de luminoasă, în acea tăcere de pădure înfiorată de ecoul acestor cuvinte, că Șeful, dacă nu înțelegeà tot, pricepeà sufletul care nu ascundeà nimic.

Se făcuse roș-vânăt și gata par'că să se repeadă și să sfâșie, el, pe „criminalul" care îndrăznise să se atingă de supuși de-ai Kaizerului nebiruit!

Scurt, poruncitor, plin de mânia care'l clocotia, spuse soldaților câteva cuvinte și aceștia coborîră până în albia țipei, dincolo de firicelul de apă care se mai prelingia după ploaia liniștită de câteva zile în urmă.

Dochia sta cu capul plecat; Zinca în care se deșteptà dragostea pentru viața amenințată, le urmări mersul...

— Zinco, auzi atunci pe tată-său, fugi... Ceacă...

Șeful tocmai se dà mai de-o parte...

Dintr'o opintire disperată Zinca o apucă la deal, cu inima bătându-i să se rupă, însă fără să'și piardă cumpătul.

O salvă de împușcături răsunară adânc, înnăbușită de maluri...

Ca niște copaci cărora li se mâncase rădăcina, Ilie și Dochia căzură fără nici o mișcare.

Un soldat se repezise deja după Zinca. Tînăr,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sprinten ca și dânsa, o ajunse aproape de buza malului... și puse mâna pe ea, în timp ce alți doi veniau din urmă.

Ce ordin urîcios oare dăduse Șeful, de se aprinseseră în ochii tuturora sclipirile vii ale unei mulțumiri bestiale?

In timp ce nenorocita femee ierà târîtă, mai moartă de spaimă, spre fundul rîpei, — Șeful urcà, încă vânăt la față, plin însă de sălbateca trufie a unui act de dreptate, împlinit.

Aproape de fundul rîpei, lupi aprinși de lubricitate se năpustiau rînd pe rînd asupra unui corp, care mai da semne de viață, numai prin tresăririle cărnii ce suferià fără ca sufletul să aibă cunoștința de sine.

Când paturi de pușcă și çălcâie îndârjite se abătură peste el, spre a'l strivi în țîșniturile de sânge, viața sburase: nenorocita ființă care mai putuse visà în acea zi la fericire, turburată totuși de grijă și de-o teamă — dulcea soție de câteva clipe a artistului iubitor, — ierà numai un stârv însângerat... o grozăvie a sălbătăciei „civilizate“ Germane!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

PARTEA A III-a.

I.

Ziua e frumoasă dacă este s'o iei după albastrul cerului, după soarele viu strălucitor şi dacă nu ţii seamă de vântul care suflă ca din nişte foale aşezate în zările apusului.

Vântul nu-i vinovat dacă uliţile oraşului au prea mult praf; el suflă şi praful se ridică în bătaia lui când ca o perdea care întunecă şi orbeşte, când ca o coloană ce ameninţă în vârtejul ei înălţimile.

Poate că e vinovat dacă te gândeşti că nu lasă vaporilor timp să se condenseze şi din nori să devie ploae. Seceta e cucoană, vântul, cavaler: se înţelege lesne de ce dealurile dimprejurul Iaşilor în loc să aibă verdeaţa sănătăţii în faţă, se înfăţişează anemiate, bătând într'un verde gălbuiu vecin cu vestejirea.

E secetă îndrăcită dela începutul primăverii anului de graţie 1918.

Copacii s'au îmbrăcat cu frunze, fiindcă nu pot face altfel, însă, în toiul lui Maiu, frunza e mărunţă, fără vlagă, tânjeşte.

Feluritele semănături sug lacome roua, puţină şi dânsa, şi înnalţă spre largul prea de îndelung timp senin, guri care cer ploae, care strigă după viaţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o stradă din apropierea Halelor, la fereastra dinspre curte a unei case cu păreți albi stropiți de cu iarnă de noroiu, stă Eugeniu Albineț, cufundat pe gânduri.

E înnaintat la gradul de maior în rezervă și i se pregătește reformarea din cauză de invaliditate de războiu.

I s'a trecut o rană dela frunte, însă 'i-a rămas amintirea ei: semnul, — un punct central mat, cât o monedă de argint de cincizeci de bani, dela care pornesc în raze câteva încreșturi.

Ochiul stâng 'i-a fost extras și în orbită poartă acum un ochiu de sticlă, însă nu de coloarea celuilalt: i s'a pus ce s'a găsit, rămânând să'l înlocuiască atunci când se va puteà.

Incă nu s'a obișnuit cu ideea că are numai un ochiu și de fapt vede mai cu greu; privirea i se obosește mai curând, nu mai are siguranța ei de altă dată nici cercul de lumină în care privirea unui ochiu se complectează prin privirea celuilalt.

Speră însă să i se deprindă cu încetul cel drept de a'și luà asupra-i toată sarcina unei vederi intregi; — altfel, cariera lui de pictor i s'ar compromite.

De când a plecat dela front nu se mai simte în putere de creațiune.

In modesta cameră ce 'i-a găsit-o comandantul Pieței, își trece zilele în monotonie.

Strada nu'l atrage, împrejurimile orașului nu'l ispitesc, către anume prietenii nu se îndeamnă, spectacolele nu-i promit vre-o distracțiune.

E suflet-închis care aspiră la libertatea de-a trece cât mai curând o graniță artificială; e numai dor în nerăbdarea de-a se vedeà lângă o ființă dragă, la care necontenit visează.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

De când cu tratativele de pace, s'a rânduit să poată trece în „teritoriul ocupat" militari demobilizaţi şi invalizi, cum şi civili refugiaţi, — dintre aceştia mai puţini, mai mulţi dintre cei dintâi, cari sunt plugari.

Şi Eugeniu a înnaintat anume cerere.

Roată, devenit sergent, socotit invalid, nu s'a lăsat mai pe jos: pentru el ierà chestie de viaţă să urmeze a fi lângă Eugeniu.

Rana dela umărul drept i s'a vindecat, dar braţul îi ierà fără putere. Şi-i venià foarte greu să se simtă, el, vlăjarul, cu braţ aproape ca de „mămăligă"..

Tot el să mângăià însă în chip glumeţ:

— Am să'l învăţ pe stângul să fie mai drept ca dreptul, şi, ia să nu m'asculte!

Se făcuse rînduiala ca Ministerul de Interne din Iaşi să întocmiască tablouri, după cereri, de numele, profesiunea şi locul de aşezare în teritoriul ocupat.

Tablourile se trimiteau la Ministerul de Interne din Bucureşti, de unde se supuneau Comandaturii Germane.

Aceasta, făceà cercetări prin poliţia ei asupra poziţiunii fiecărei persoane şi acordà sau refuzà „permisul" de trecere, după cum informaţiunile ierau de natură s'o liniştiască sau să-i deà de bănuit.

Bănuiala ierà că persoana puteà fi element de „turburare printre locuitori", mai drept, împotriva dominaţiunii vrăjmaşe.

Aşa, în privinţa lui Eugeniu Albinet informaţiunile culese îl arătau ceeace în realitate ierà: pictor. În calitatea aceasta el nu inspirà însă Comandaturii încredere: ca intelectual, ca artist,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fusese desigur printre acei ce doriseră războiul Țării Românești în contra Germanilor.

Ca Maior invalid, o impresionà și mai în rău pe onorata Comandatură, — dar militarilor în rezervă și invalizi, puteà să le învoiască întoarcerea pe la locurile lor, cu condițiunea, de-a nu fi provocatori.

Pe când dar Sergentului Ioan Roată, ca plugar, deși invalid, îi liberà permisul, lui Albinet i'l refuză, deși o cercetare, la locuința lui, nu descoperise nimic învinovățitor.

Când dela Ministerul de Interne i se spuse că nu i se acordà „auss-weissul", nor i se lăsă pe frunte și-i întunecă vederea pentru câteva clipe. Nu ierà de discutat, de mijlocit; trebuià să'și înfrâneze mânia și să se plece împrejurărilor.

Dar suferinții nu puteà să-i comande. Și câtă suferință la gândul că nu puteà să se vadă lângă frumoasa și dulcea lui soție!

Nu puteà, nici în vis de groază, să'și închipuie că nenorocita ființă zăceà într'un mal de rîpă, în modul cel mai neomenos de sălbatec sfâșiată!

Acasă, chemă pe Roată.

— Ei, camarade, gătește-te de plecare, îi zise, cu veselie silită.

— Plecăm, don' Maior? strigă vlăjarul luminându-se ca în fața soarelui.

— Pleci numai tu, Roată. Pe mine nu mă primesc Nemții.

Lui Roată i se plecară ochii și chipul i se înnegrì, par'că i l'ar fi supt întunericul.

— Să nu te mâhniască lucrul, camarade. Fiindcă nu pot să merg și eu, ducerea ta e un bine și pentru mine. Iți dau scrisoare pentru nevastă, o vezi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr/1901-1932

i-o dai, îi ceri una dela ea pentru mine și te înforci la Iași.

Roată ridică repede ochii, ceva mai luminați.

— Dacă-i vorba pe întors lângă dumneata, mai vii de-acasă. Când e să plec?

— Joi dimineața, adecă poimâni.

— Un lucru numa', don' Maior: eu m'am scris pentru Muscel, județu' meu. Oiu puteà de lânea Câmpulung să mă duc în Argeș?

— Da cum nu... Cel puțin așa cred. Doar sunt megieșe județele...

Și numele județului îi aduse aminte noaptea plină de emoțiuni a fugei lui cu Zinca, dela Suhaia până la Câmpulung...

Zîmbi dulce acelei închipuiri în care se vedeà strâns alipit de Zinca, -în trăsura care-i duceà spre fericire, și supt înrîurirea aceasta se așeză să-i scrie.

Roată, nici vesel, nici trist, — dar nemulțămit, de sigur, — ieși să'și facă anume socoteli, cu gândul la satul lui, la casa lui, la pământul lui.

Aveà pe mumă-sa și pe fratele ei, becher bătrân, cam surd, cam scurt la vedere, dar om de muncă și legat de casă...

Dor îi ierà de maică-sa, pegreșit; îi stà la inimă s'o vadă și să-i simtă sărutările pe obraz.

Dar nu'l turburà supărarea bătrânilor pentru când ierà să le spună că aveà să'și facă în altă parte de Țară rost pentru viață: i se înfipsese adânc în suflet dragostea-de Albinet și departe de el 'l-ar fi fost cu neputință tralul.

Vorba e, Nemții 'i-or dà voe să se întoarcă la Iași? Aci ierà aci!

Își făcù de treabă în odae și trase cu coada ochiului spre pictor: tocmai lipià plicul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

— Uite ce, dom' Maior da' oare Nemții m'or lăsà să trec iar dincoace?

— E de gândit, în adevăr, la așa ceva. Voiu chibzuì cum să facem. Mă voiu interesà mâine la Minister.

— Că, altfel, de!...

După scrisoarea către soția lui, plină de dragoste și de speranțe ademenitoare, se gândi la o scrisoare către nașa lui, domna Doescu: trebuià să-i vestiască moartea de erou a soțului ei, — moarte însă nespus de dureroasă pentru ea!

În termenii cei mai bine găsiți îi descrise vitejia lui, apoi presimțirea lui că va muri și cum 'i-a încredințat o scrisoare pentru dânsa. Fu vibrător de căldură și de sinceritate în cuvintele de mângâiere și i se puse la dispoziție pentru orice nevoe ce va fi să aibă.

Mercuri îi încredință lui Roată scrisorile și un bilet dela un funcționar superior din Ministerul de Interne către Directorul din Ministerul de Interne din București, însărcinat cu „auss-weiss-urile". Când Roată va fi să se întoarcă la Iași, se va duce la București să dea acelui Director biletul și el aveà să-i înlesnească întoarcerea.

Joi, îl duse la gară: ierà al doilea tren cu persoane ce se înnapoia în „teritoriul ocupat"...

Se despărți de vrednicul Roată, cu părere de rău, atins de întristarea lui adâncă: dar partea egoistă, că'l trimiteà să-i facă un serviciu, îl mai împăcă cu sine.

*

La stația Pădureni, distanță de aproape opt chilometri de Mărășești, unde ierà aspru serviciu de graniță german, Roată trebuì să aștepte șase zile până să poată să vadă Mărășeștii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îi ajunsese lui din Iași la ureche că Nemții caută pe fiecare călător, și că ià din merinde, din lucruri, dacă li se par că sunt prea numeroase și mai ales scrisori sau alte hârtii.

Ascunsese dar scrișorile în căptușeala tunicei, unde le cususe bine. Ca merinde aveà peutru vr'o zece zile; lucruri, nimica de seamă.

Trecu dar repede în partea de unde aveà să se urce în tren.

Când se văzù în vagon, nu avu ochi decât spre a privi cu nesaţiu la pământul binecuvântat, și cu cât înnaintà spre lăuntrul Munteniei, i se resfirà pe chip dragostea și jalea de țara încă supt stăpânire străină. Gările ocupate de Nemți; numai limbă nemțească...! In tren, par'că li erà frică tuturora să'și grăiască în limba lor altfel, decât încet, cu pază.

Dela Chitila fu îndreptat spre Câmpulung, unde ajunse ca nici odată ostenit trupește și gârbovit sufletește: numai mutre nemțești și răstire obraznică nemțească!... Ierà în județul lui și par'că se afla departe...

Când ridică ochii spre Mățău unde'și aveà cuibul, îi veniră lacrimi în ochi... și cum i se dede voe, o luă repede la picior, cu săculețul la spinare și cu dorul în umblet.

Par'că 'și vedeà căsuța... dincolo de biserică, înfiptă'n vârful dealului...

Pe când trecù apa, tot atât de împărțită în brațe și tot așa vorbind din valuri ca odinioară, se opri și-i cătă în susul care par'că aducea aur scânteitor în curgere neîncetată.

Ridică voios din umeri, rîse cine știe căror închipuiri și c'un oftat din adânc își spuse cine știe ce gând într'un „E-hei!“ puternic...

Începù a urcà mai-mai ca iepurele, pe cărarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe care 'i-o cunoșteau picioarele, iar când ajunse în vârf, ca pe-o frunte de uriaș, plimbă privirea pe de-asupra orașului, a dealurilor și până departe'n zări și din priveliștea întreagă, păstrată în mintea lui, nu desprinse amănunte care să fi rămas ca semne din năvala vrăjmașilor.

După câteva momente treceă închinându-se, pe după biserică, și în mai puțin de un sfert de ceas se opriă înaintea unei căsuțe tot curățică, tot năltuță, privind spre drum pe-o singură fereastră.

Numai gard nu mai aveà curtea și când își aruncă ochii, mai la nici o casă nu văzù împrejmuire.

Intră de-a dreptul dar în bătătura casei, când și auzì glas supărat de femee:

— Care-i acolo?

— Om bun, de departe, Măicuță, rosti cu duioșie'n glas.

— Maica Domnului! Tu ești, Ioane!

Și se ivì de după un coșar, slabă, îmbătrânită, amărîtă, suptă de dor și de griji, ca omul când pe toate le duce el singur.

Stătù o clipă aproape de el să'l priviască bine, să se pătrundă dacă aevea'l vedeà..

— Doamne, Ioane, par'c'ai mai crescut!...

— Când mânânci multe răbdări prăjite, crești, maică...

— Dacă nu prea arăți slab, Ioane...

— Păi când ici în spangă mulți vrăjmași cum să nu te îngrași! Și așa, cu bine te-am găsit, maică!...

— Cu bine-ai venit, Ioane...

Și numai acuma îl sărută Maica pe obraz, fără lacrimi dar cu inima toată pe buze, iar el îi sărută mâna și o luă de mijloc să între'n casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi tot Roată mă chiamă,... rosti, glumeţ, lăsându'şi trupul între pat şi masă pe un scaun de lemn care-i părù perină. Da' unchiu unde-i?

— La fâneaţă...

— Tot scurt vede, rău aude şi mult duce?

— E-hei, de n'ar fi fost el, Ioane, nu mă mai găsiai. A simţit pe vrăjmaş când venià dinspre Mateiaş şi dinspre rîu... şi mintea l-a povăţuit ce s'ascundă şi nici că găsiră Nemţii locu' cu pricina. Cum făcea apoi de se'nţelegea la vorbă cu vrăjmaşu', eu nu ştiu; eu ieram mai moartă, de frică; el, o scoteà la capăt şi ne-am putut păstrà văcuţa. Viţelu', juncănel, ni l'a luat, chip cumpărat, acuma vr'o două săptămâni...

— Şi's tot ascunse lucrurile?

— Tot; d'apoi cum altfel?

— Las'c'or să se ducă derab', măicuţă, că li s'a împlinit...

— Să te-audă Maica Domnului!

Şi multă vreme sfătuiră, că trebuì şi el să povestiască...

Dar când sfârşi, nu se putù răbdà să nu'şi deà pe faţă gândul ce-i stà pe vârful limbei:

— Numa', vezi dumneata, măicuţă, nu's pentru multă vreme la vatră...

— E-lei!

— Va să mă'ntorc lângă don' Maior la Iaşi, până 'i-or dà şi lui Nemţii drumu' să se întoarcă la Suhaia'n Argeş.

— De, măicuţă... Cum 'ţi-e porunca la oaste... Bine c'o mai duce Vasile...

— Dumnezeu să'l ţie, cât a face casa umbră...

Bătrâna oftă: în oftarea aceasta, câte gânduri, pe care nu le spuneà!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

II.

Cireşar îşi resfirà căldura de vară pe toate nezăritele cărări ale înălţimilor de sus.

In livezi cireşii rîdeau cu toate roadele lor coapte, cu rîs de chihlibar străbătut de raze, ori cu rîsul roşu al poftelor aprise.

Firea îşi arătà nepăsătoarea-i veselie din zile senine cu zări întinse.

In Suhaia, dela înfiorătoarea dramă a casei lui Stioboran, satul par'că nu mai trăià. Atât de adânc străbătuse în inima tuturora sălbătăcia Nemţilor, cu ura pentru ei şi cu mila de nespus pentru Zinca cea mândră mai ales, — încât la muncă ierau posomorâţi şi acasă cu teamă şi fără îndemn spre nici un fel de bucurie.

Sevasta Doescu nu se puteà mângâià şi durerea ei străbăteà şi în orele de clasă, înrîurind pe copii...

Oare nu ştiau toţi ce se întâmplase şi decе „doamna" ierà tot chip de ceară cu pecetea mâhnirii?

In sburdălnicia lor nu mai ierà veselie; în sgomotul ce făceau ierà stânjinire; plutià peste dânşii răsfrângerea groazei care stăpânia tot satul.

Pe la casa lui Stioboran, care treceà, — copil ori om în tot locul, — aruncà repede căutătură şi înfigeà ochii în pământ, de teama să nu care cumva să fie prins că se uità cu milă la porţile sfârmate, la uşile luate, la ferestrele sparte, — la înfăţişarea de loc prădat şi pustiit.

Nu mai ierà nimic în casă, în curte... Doar pomii rămăseseră să deà roade şi ce e drept, rodiseră frumos... pentru guri vrăjmaşe!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Scăpasé numai Trifon. Oricât îl căutaseră însă, fusese în zadar.

Şeful de post pusese tot satul la amendă silindu'l să spună ce se făcuse băiatul. Satul plătise, posomorât, fără vorbă, însă de Trifon nici un semn: par'că n'ar fi existat.

Şi se ştiă doar că băiatul plecase acolo unde ierà turma de oi, — dar în ce loc, nimeni nu'l ştiuse vr'odată.

Gruban însuşi, oricât ierà de nemernic, oricât trăià de bine cu vrăjmaşii din îndoita socotinţă a negustoriei şi a pazei lui, păstrà într'un colţ de suflet ură în potriva acelora cari măcelăriseră o familie de-a satului.

Şi nu numai odată ierà în cugetu-i mustrare par'că, unde nu căutase să apere pe Ştioboran, fiindcă el ştiuse de îndată ce se descoperise cadavrele celor doi Nemţi.

Se vorbise în cârciuma lui; în auzul lui se desfăşurase bănuiala că Ilie cu ai lui îi omoriseră şi planul lor de răzbunare.

Deprinsese atâta nemţească, încât să înţeleagă; aveà atâta trecere înaintea lor încât să încerce a le îndrumà altfel bănuiala, — şi... tăcuse.

De aceea, cel puţin în ce privià pe Trifon, căută să'şi astâmpere vechia vrăjmăşie şi izbuti întrucâtva să-i facă pe Nemţi să creadă că băiatul nu luase parte la omor...

Totuşi, dacă vrăjmaşii l'ar fi găsit, nu se ştie de nu 'i-ar fi făcut şi lui de petrecanie.

In această zi de Cireşar căzù dela drum lung în Suhaia, Ion Roată, îmbrăcat sărăcăcios sătenește. Ii dăduse prin gând că nu puteà să-i fie la îndemână în uniforma lui de sergent... şi se îmbrăcase cu ce găsise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Făcuse drumul când pe jos, când în căruțe întâlnite dela câte-un sat la altul.

Numai când vedeà căruțe ori cară însoțite de soldați Nemți, se ferià într'o parte din drumul lor, până treceau.

Pentru orice întâmplare aveà la el libretul militar și „auss-weissul"-ul nemțesc.

Cum intră în Suhaia întrebă de casa preotului.

Un școlar îi răspunse:

— Hai, că te duc eu. Ce? ori nu ești de p'aici?

— Sunt de pe unde 'i-am întărcat pe Nemți de n'au putut trece în Moldova...

— N'au trecut? rosti băiatul făcând ochi mari. Spuneà p'aici, cine spuneà, că au luat țara toată...

— Vezi-că mâncară prea mult pământ, băețoș, și dacă li se umflară burțile, nu putură trece pe unde ieram noi...

— Ești soldat, neică? îl întrebă cu drag.

— Taci să n'audă vr'un șoacăt...

— Uite casa părintelui Niculae...

— Să trăiești, puiu de român...

Peste câteva minute toată școala știà că venise în sat un soldat tocmai dela Moldova.

Doamna Doescu îndată ce prinse șoaptele, întrebă pe școlar și se simți în adâncă neliniște.

Neliniștea i se făcea nerăbdare cu cât treceau orele, cu cât se apropia sfârșitul clasei.

Aveà presimțirea că ierà să afle ceva, că nu în zădar venise om strein de sat, tocmai din Moldova...

După ce dădúse școlarilor drumul, se pregătià să deà fuga la părintele Zănescu, când îl zări venind alături c'un săteau...

Inima-i bătù puternic și cât sânge mai aveà în obraz i se trase și acela... Gândul unei nenorociri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indr1901-1932

îi fulgera prin minte și aștepta, aproape înfrigurată.

— Bună-seara, doamnă Doescu...

— Sărut mâna, părinte Niculae... îngână ea, sorbind cu ochii pe sătean.

Părându-i că vede milă în căutătura lui, întinse brațe rugătoare de odată și strigă:

— Spune'mi, a murit, nu-i așa?

Părintele se înfioră, surprins de instinctul care o făceà să ghiciască.

— Doamnă Doescu, îi zise preotul, înaintând și luându-i o mână, ai scrisoare dela Ștefan...

— Imi scrie? Unde-i? Trăiește?...

— Să intrăm în casă și s'o citești...

Ea stătù câteva clipe cu ochii în pământ, frântă între speranță și teama de adevăr, apoi le șopti:

— Poftim...

Școala urmà să fie cazarmă, însă numai în partea dinspre față. Dinspre curte încăperea cea mare ierà clasă pentru băeți și fete și învățătorei i se lăsase o odae și bucătăria.

In această odae în care nu-i mai licărise nici o bucurie, în care, dela întâmplarea nenorocită a familiei Știoboran, nici vr'o speranță nu îndrăznià să-i mai ușureze monotonia mâhnirii, — Sevasta își duse musafirii.

Fără să rostiască vr'un cuvânt Roată trase din sîn scrisoarea și 'i-o întinse.

— Nu-i mâna lui Ștefan... grăi, privind plicul, la lumina asfințitului învăpăiat ce străbăteà prin geam.

— E mâna lui don' Maior Albineț... rosti Roată.

— Va să zică... tot a murit Ștefan... Cui m'ai lăsat, Fănică!... avù un țipăt sfâșietor și se făcù

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ghenu lângă pat, izbucnind în plâns înnăbușit dar sguduitor.

Părintelui îi veniră lacrimile în ochi: le avea în suflet de când cunoșteà adevărul.

Roată sta drept, fără să clipiască, galben la chip, bătut de suflarea acestei dureri.

— Doamnă Doescu, buna noastră prietenă, îi rosti preotul, suntem o mare familie românească în focul mistuitor al durerii atâtor pierderi ce nu se pot uità... Să nu fie însă chip de mângâiere înaintea Datoriei noastre și a Idealului ei? Să nu străbată în inimi oare harul tămăduitor al îndurării Dumnezecești? Citește, te rog ce ți se scrie... Nu se poate ca în jurul vestei triste să nu fie lumina faptelor care astîmpără durerea, înnalță sufletul și'l face să primiască jertfa.

O ajută să se ridice, o făcù să șeadă și îi desfăcu plicul.

— E scrisoare dela finul dumitale și un plic dela Ștefan... .

Incă sughițând de plânsul ce ierà mai mult acuma în ființa ei decât în ochi, Sevasta citi scrisoarea lui Eugeniu.

— Bietul Fănel. Aveà presimțireà că va muri... rosti, stăpânindu'și năpădirea lacrimilor.

Intinse preotului scrisoarea și o desfăcù pe-a lui Ștefan.

Printre lacrimi ce începură a-i înceținì privirea o citi, și de ce înnainta mai mult în tot acel cuprins plin de dragoste, de duioșie și de jale, de amintiri din vremi și de regrete care acoperiau viitorul, lacrimile se făceau șir și câte-un sughiț adânc ce voià să fie izbucnire dar se oprià, — o sguduià și-i tremurà mâinile, și-i slelà puterile...

Când termină, brațele-i căzură pe ghenuchi, privirea cu totul întunecată de lacrimi rămase în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fiplă într'un punct al podelei, răsfrântă însă adânc în lăuntrul sufletesc, şi o dureroasă încremenire îi ţintui făptura: ierà nimicirea în faţa adevărului care nu îngădue nici o speranţă, nici o îndoială.

In acele momente se ivi doamna Zănescu: de-aci aveà să înceapă intervenţiunea unei inimi de femee, prietenă cu adevărat, şi între două femei ce se încred una în alta şi se iubesc cu sinceritate, e cu putinţă ca împreunându'şi jalea să ajungă la acea mângăiere, care, dacă nu tămăduesţe o rană, o poate face cât mai puţin dureroasă.

Părintele şi Roată plecară.

— Să mâi la mine, creştine, îi zise dânsul, până ce va puteà biata femee să-i scrie Maiorului.

Are şi ea să-i deà o veste... şi ce veste Dumnezeule!

— Aoileo! făcù Roată... Veste rea pentru don' Maior? Părinte, nu mă ţine pământu'.

Şi 'ntr'un puhoiu de vorbe, în care sufletul lui îşi deschideà cale, îşi vădi toată dragostea, toată admirarea, toată cinstea în care îl ţineà pe don' Maior al lui.

— Nu mă duci, părinte Sfinţia-ta, la casa nevestei lui don' Maior? întrebă apoi, cuprins de amarnică bănuială.

— Nu putem vorbi în drum. Ţi-oiu spune acasă.

Şi nu mai schimbară nici o vorbă până la locuinţa preotului.

Aci, cu semnele celei mai vădite mâhniri, îi povesti cele întâmplate.

— Nenorocul, — nu ştiu cum să-i zic împrejurării care-a scos la iveală cadavrele Nemţilor!... M'am dus, ferit, de-am văzut locul... Din ploi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

s'a surpat o margine a malului și a făcut șanț de scurgere apelor cari lovind mereu locul unde ierau îngropați necinstitorii, au mâncat pământul... Niscareva câini ori poate vr'un lup au dat de stârvuri și le-a tras de-oparte să rupă din ele... Niște soldați nemți umblând după tăiat copaci, au dat peste hoituri și cunoscură oameni de-ai lor în păturile putrezite în care fuseseră învăluite...

Roată asculta, dar auzia vorbele venindu-i ca din altă lume..., din lumea celor mai de groază închipuiri pe care o minte nu le poate născoci. Asculta, înțelegea grozăvia, iar gândul i se ducea la Maiorul lui, înfricoșat că trebuia să-i ducă el, vestea nenorocirii...

Seara începuse a'și strecură prin geamuri umbrele care închideau la față lucrurile din odae și ghemuia prin unghere întunecimi.

Și preotului nu-i venia să facă lumină, ca de teama de-a nu'și vedeà unul pe chipul celuilalt răvășirea sufletească.

Tăceau, fiecare cuprins de gânduri cari aveau câte-o potrivire în desfășurarea lor.

Cel predomnitor în mintea lui Roată ierà acuma: cum să se ducă, el, cu vestea? Tocmai el?... Cine știe ce desnădejde ierà să'l cuprindă pe bietul lui Maior? La o pierzare, când e dragoste, câte nu se întâmplă?... Ei, dar tot ierà mai cuminte să se afle el, lângă don'Maior, și să fie cu ochii în patru și cu gura pusă pe tors mângăiere.

In toată noaptea aceea nu închise ochii, cu toate că'l trăgeà osteneala spre somn. Vedeà cu ochii grozăvia faptelor și nu aveà astâmpăr: cum ar fi sărit asupra Nemților să tragă în ei ca în câini turbați! Nu ierà chip însă și mânia îl arseà. Își frământà mâinile și se tot răsuceà în culcuș ca vulpea flămândă care s'a întors fără să fi putut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index-1901-1932

apucă vre-o pasăre! Bietul don' Maior!... Săraca nevasta lui mândră și bună! Și eacă le îngădue Dumnezeu unele ca acestea!...

Poate că unde și Ilie omorâse pe Nemți!...

Da' adecă de ce-i omorâse? Așa de frunză-verde? Tot fiindcă năzuiseră la necinstea casei!

A doua-zi Roată ierà fiert și opărit... Luni întregi de veghere, de frământări, de lupte, nu'l sleiseră ca noaptea aceasta de trudă a sufletului...

Pe când sta în curtea preotului, cufundat pe gânduri tot de-un fel și par'că fiind altele, — se pomeni cu o bătrânică încovoiată de umeri, galbenă ca frunza și sbârcită ca smochina, dar blândă la glas și bună par'că de suflet.

— Măicuță, dumneata ești de pe la Moldova unde se bat ai noștri?

— Eu, mătușă...

— Nu cumva ai auzit pe-acolo sergentu' Victor Cujmă?

— Victor Cujmă? E sublocotenent mătușă...

— Sublocotent, măicuță? Trăește?

Și se îndreptă, că o trăgeà în sus de umeri bucurie dulce, care-i străluci în ochi printre lacrimi ușoare.

— Trăește; l'am văzut. Ierà prieten cu don' Maior și cu bietu' don' locotenent Doescu... Se întâlniau, când se puteà...

— Așa, maică? Și nu vine-acasă, că'mi e dor de el, că nu voiu să mor până nu l'oiu vedeà...

— Când s'a face pace, se'ntoarce...

— Se face pace?

— A început... De luptat, nu ne mai luptăm p'acolo...

— Maica Domnului să mi'l aducă. Spune-i multă sănătate și să trăești fățu' meu, că 'mi-ai mângâiat sufletu' și bătrânețea!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și nu știu cum venise plecă bătrânica. - tipa-tipa... să ducă și altora din prea plinul sufletului ei de mamă.

— Eacă și-un crâmpeiu de bucurie în o pădure de mâhniri plouate, își zise Roată, clătinând din cap.

In dis-dimineața zilei următoare preotul și Roată se duseră în pădure și se coborîră în râpă, găsiră lesne mormântul, — mormanul de pământ grămădit fără rânduială, supt care dormiau somnul veșnic trei făpturi jertfite.

Preotul rosti o scurtă pomenire și binecuvântă mormântul. Roată, nu tocmai ușor la plâns, nu'și putu opri câteva lacrimi.

— Fie-le țărîna ușoară!... rosti.

Aci putrezià dragostea lui don' Maior al lui... Săraca! — Săracul!

La întoarcere, — ca și la ducerea în pădure, — aruncă împreună cu preotul căutături de jale la locuința pustie a lui Ilie.

Nu îndrăzniră însă să între, ca să nu ajungă lucrul la urechile Nemților...

*

A patra-zi Roată își luă rămas bun dela preot, dela preoteasă și dela învățătoare.

Ducea cu el scrisori dela dânsa și dela preot, — veste de spaimă dar negreșit și vorbe care să potolească sufletul obidit.

Acasă la el, mai de mila mume-si, mai ținut de gândul că pentru veste rea e totdeuna vreme, — Ion Roată socoti să mai steà până pe la Sfântu'-Petru.

Noroc că în Mățău nu ședeà nemțime, — poate unde satul e la o palmă de loc de oraș.

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Deja de mai de mult, oricât îl stânjenià nedeprinderea vederii unui singur ochiu, Eugeniu, cu toate că nu mai are pentru moment puterea de creaţiune, după cum am mai spus, — se ocupà în anume ore cu terminarea unor schiţe, a unor pânze mici cu subiecte din luptele în care fusese.

Il bătèà gândul să facă o expoziţiune în Iaşi, cu asemenea lucrări ce însemnau o epocă.

Pe la sfârşitul lui Iunie vre-o sută de bucăţi, caracteristice, în adevăr, ierau gata puse pe carton şi uşor înrămate, sau chiar în rame bune de lemn, dupăcum se puteà face, în acest timp, mai simplu şi mai de bună înfăţişare.

Câteva peisagii ierau bucăţi de înnaltă artă care-i meţineau reputaţiunea.

O reproducţiune, în mic, din memorie, — de când ierà pe frontul Buzăului, — a scenei dela fântâna din Argeş, — „la Fântână", — ierà bucata cea mai interesantă.

Inchiriase în tovărăşie c'un pictor din Iaşi o despărţire dintr.o prăvălie ce se găsià goală, pe strada Lăpuşneanu.

Prospectul amândurora ierà trimis persoanelor cunoscute; ziarele îl înregistrară; în două zile el şi tovarăşul îşi aşezară lucrările cum putură mai estetic într'un cuprins nepotrivit ca lumină şi ca spaţiu, şi în ziua de Sfântul Petru, nu fără emoţiune, expoziţia se deschise.

Dar dacă artistul se simţia încălzit de bunele aprecieri şi de partea materială care-i întreccà aşteptările, — omul devenià nervos, îngrijat peste măsură, unde nu aveà nici un cuvânt din „teritoriul ocupat".

Pornià dela expoziţie, acasă, îngândurat, plin de nerăbdarea de-a ajunge, cu speranţa să gă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

siască pe Roată. Acasă, aceiaș singurătate care'și băteà joc de speranțele lui.

Temerea că se întâmplase ceva la Suhaia începeà să'l turbure.. Dar ce se putuse întâmplà? Nu îndrăznià să'și închipue anume împrejurare nenorocită.

Se îmboluăvise Roată? Lucrul nu puteà fi cu neputință. Dar cei de-acasă puteau găsi mijlocul de-a-i trimite scrisoare cu vr'o ocaziune. Ocaziuni nu lipsiau, scrisori începuseră a se primi „de dincolo".

Roată apoi, bolnav chiar, nu găsià cum să scrie un cuvânt?

Expoziția ierà numai pentru cincisprezece zile. Pe la 10 Iulie nu-i mai rămăsese nici o lucrare nevândută...

Exprimându'și față cu o persoană „sus-pusă" situațiunea și dorința de-a se întoarce acasă, aceasta i se oferi să stărue și-i cerù o nouă petițiune...

Înviorat de speranța aceasta a plecării, mulțămit că reformarea îi ierà aprobată și rămâneà numai o ultimă formalitate de împlinit, îngriji el însuși în două zile expedierea acasă, la cumpărători, a lucrărilor și a treia zi se duse la Ministerul de Interne să se informeze.

Un plutonier cu fața întreagă rașă cicatrizată, cu gura puțin strâmbă și cu pleoapa ochiului drept trasă în jos, așa că descoperià o parte a globului ochiului, i se prì deodată în față.

— Cumnate... dragă Eugen...

Pictorul îl privì surprins.

— Așa-i că, nu mă mai cunoști? Sunt Stancu Stioboran.

— Tu, Stancule? și-l îmbrățișă...

— Eu, cum mă vezi. Uite cum am scăpat de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

moarte... schilodit de 'mi-e nuștiu cum să'mi arunc ochii într'o oglindă. Or să fugă de mine, fetele din sat, ca de dracu'... încheiă râzând, c'un biet râs, schimbat și el de cum ierà odată.

— Ce faci la Minister?

— Mi-am rânduit plecarea... Mi-a venit „ausweiss"-ul ăla, cum îi zic românii, după Nemți. — și poimâni plec acasă... Of! cu ce dor!

— Stai să iau și eu o informațiune și mergi cu mine la masă și apoi unde șed.

— Eacă aștept... Ce bine'mi pare că te-am întâlnit...

Pictorul se depărtă, foarte impresionat de neașteptata întâlnire și de urâțenia bietului Stancu..

La biroul „evacuărilor" i se spuse că în adevăr s'a făcut lucrarea pentru altă mijlocire la București.

Se întoarse, luă pe Stancu de brat și porni la birtul din Piața Unirei.

— Când ai ști, Stancule, cât sunt de neliniștit, în doral meu după Zinca și după ai noștri...

— Ca tot omu', Eugen...

Îi povesti atunci cum trimisese pe sergentul Roată, la Argeș, și cum aștepta în zadar de-o lună și jumătate.

— Bine că te-am găsit, Stancule și bine că te întorci. Îți voiu dà altă scrisoare pentru Zinca și te rog să te faci luntre și punte să'mi poți trimite vești... Poate să nu'mi învoiască nici acuma Nemții întoarcerea acasă.

— Tot câini la suflet, lovi-i-ar turbarea!

— Unde-ai fost în timpul din urmă?

— Apoi, de pe la Sibiu, am luat-o pe la Turnu-Roșu și tot înnapoi, și tot înnapoi, mereu în luptă defensivă și de retragere până ce ne-am pomenit în refacere și pe urmă la Oituz, la Cașin, până ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

m'a împroșcat în obraz pământu' răscolit de-un obuz. Mi-am apărat chip ochii, cu dreapta și niște fărîme de schijă mi s'au înfipt în brat... și 'n palmă... Uite, degetele 'mi-au rămas țepene... Dar de obraz am pătimit rău, frate, și vezi cum m'a pocit drăcia de pământ... Noroc că n'a fătat „scroafa" spre mine, că nu mă mai chemă Stancu. Da' dumneata, Eugen....?

— Nu mă vezi c'un ochiu... ceacăr? L'am dat dijmă vrăjmașului și 'mi-am pus unul de prisos, ca să zic că am ochiul...

— Bine că ne-am ales cu atâtea. Am cetit că bietu' domn învățător Doescu s'a pierdut.

— L'am văzut înainte de-a muri... Sărmanul prieten!...

— Câți s'au mai dus, frate, câți!... oftă Stancu...

— Ca la războiu pe moarte și pe viață, Stancule. Acuma, invalizi cum suntem, de ne-am vedea pe-acasă!

— Ne-om vedea, Eugen, ne-om vedea. Eri am fost la deal, la Ministerul de Războiu... Ci-c'o să fiu reformat... la Sfântu-Așteaptă.

— Ba nu, Stancule... Se împlinesc formele; eu, uite, sunt gata...

— La ăi mari, da la ăi mici!

După ce a treia-zi îl duse pe Stancu la gara Nicolina, de unde avea să plece trenul cu evacuați, Eugeniu se întoarse acasă, par'că mai ușurat: avea impresiunea că plecarea fratelui Zinchii îl apropia și pe el de casă.

Pe drum i se închipuì în minte scena revederii a doi soți, într'un decor liniștit de verdeață, în preajma căruia casa albă și curată par'că rădea prin ușa și prin ferestrele deschise...

De îndată se puse la îndemână ca vestmânt de casă și repede se așeză la lucru plin de însuflețire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dispoziţiunea sufletească a zilei îi redă inspiraţiunea şi puterea de muncă.

Ora de masă trecuse de mult şi artistul uită stomachul...

Când îi păru înfiripat subiectul, gustă ceva din ceeace aveà supt mână în casă, neconteniud de-a'şi privi lucrarea şi de-a-i studià amănuntele, — şi se reaşeză la lucru...

In resfrângerea de lumină a unui asfinţit de vară care par'că puneà foc Galaţei, ce se zărià dela fereastra lui, Eugeniu se ridică, cu privirea obosită.

Işi pusese la prea mare încercare singurul ochiu.

Dar pânza i se înfăţişà cu calităţi aşa de mulţămitoare de colorit şi de espresiune, că zimbi pe deplin satisfăcut...

Chipul femeei şi al soldatului aduceà cu chipul Zinchii şi cu al lui...

Auzi atunci glasul gazdei şi un glas bărbătesc, par'că cunoscut.

Gazda, o femee măruntă şi îndesătică, bătù la uşă şi o întredeschise:

— E un ofiţer, domnule Maior... Zice că vă cunoaşte...

— Să poftiască, chiar dacă nu'l cunosc...

Sublocotenentul Cujmă se ivi, sfios, însă cu înfăţişarea celui ce vine cu drag la un prieten.

— A! dumneata eşti, Cujmă? Ia poftim... Şi-i întinse mâna.

Cujmă 'i-o strânse, aruncă o privire adâncă pânzei şi zise:

— Lucraţi mereu, domnule Maior.

— Şi numai c'un ochiu, dragul meu...

— Ce frumos! esclamă. „Invalidul, acasă!“ Şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum le vorbește fața, rîsul... lui și ei. Si ce aidoma e pornirea unuia spre altu'... Zău, e frumos!

— Imi pare bine că'ți place; însemnă că e izbutit tabloul. Ia șezi. De unde vii, Cujmă? Ia de ici o țigară.

— Din Basarabia, domnule Maior. Am avut de lucru p'acolo cu nespălații ăia de Ruși bolșevici... Da 'i-am regulat... de le-au mers fulgii... Am concediu de opt zile și am adus niște hârtii la Minister... Cum nu ierà să viu să vă văd? N'o să vă supărați că v'am adus și câte ceva de p'acolo...

Se repezi în sală și se întoarse c'o desagă plină în amândouă părțile, pe care o puse într'un colț.

— Te-ai apucat de comèdii, Cujmă, îi zise Eugeniu râzând.

Se simțiă vesel.

Îi apucă seara, de vorbă; gustară împreună cina și se uitară iară, până târziu, în înșirare de amintiri și de impresiuni...

Pe după mieżul nopții, când să se deà odihnei amândoi, căci îi oprise la el pe Victor, auziră sgomot înfundat de pași și de vorbă, pe șoptite.

— E Roată, mi se pare, rosti Eugeniu și inima-i bătu, iar sângele îi pieri din față.

Deschise repede ușa, dar în întunericul sălii, ușor luminat de lampa din odaia lui, nu văzù pe nimeni.

Roată dormià de obiceiu peste sală, într'o odăiță în care gazda își țineà lucruri de prisos.

Imboldiți de-un gând stăruitor, deschiseră ușa: pe întuneric Roată se gătià să'și deà odihnei trupul trudit de drum și sufletul plin de obidă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III.

Roată nu se mai putuse în ceic de pe urmă răbdă şi îşi luase inima'n dinţi să se înfoarcă, sol al nenorocului şi al jalei.

Se strecură cum se strecură până la Bucureşti şi se înfăţişă la Ministerul de Interne cu scrisoarea mântuitoare. I se răspunse să aştepte câteva zile. Nu ierà mare treabă, câteva zile: vorba e, ce-ierà să facă el în aceste zile, în mijlocul Nemţimei ălei mari şi în sgomotul de bălciu de Sân' Ilie, ca la Câmpulung, în vremile bune?

— Mă, da nevleg m'a mai făcut maica! Uitam că don' Maior are şi el, casă p'acilea... Ia să-i dau de urmă, după adresa din sân...

Şi, întreabă ici, întreabă colcà, minunându-se de mândreţea ulicilor, mai alta decât a celor din Iaşi, — ajunse în strada Frumoasă...

Când să bată în uşa dela drum, eată ieşià o cucoană bătrână, naltă, mândru îmbrăcată, cu „bariş“ subţire pe obraz...

— Ce vrei, soldat? îl întrebă ea.

— Sergent, să iertaţi, cucoană.

Sergentu' Ion Roată din 24 Infanterie... Acilea stă don' Maior Eugen Albineţ? pictor, cum îi zice...

— Albineţ? Unde-i Eugen? Ce face? Sunt mătuşa lui...

Roată salută:

— Sărutăm mâinile... Don' Maior e sănătos de trup, c'un ochiu teafăr... şi nu ştie că 'i-a murit nevasta, colo, în Argeş!

— Doamne! ce spui? 'i-a murit? Când? cum? Ce nenorocire!... Ia vino sus de'mi spune. Nu mă mai duc...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un ceas aproape îi povesti Roată, multe și de toate de prin războiu, și pe urmă cele întâmplate în Argeș la Suhaia.

Biata mătușă plânse nenorocirea nepotului ei drag, recomandând sergentului să-i spună grozava veste cu încetul... Ah! dece nu puteà să meargă și ea la Iași! Dar să'l facă pe Eugen să se întoarcă la București și ea să-l mângâie din toată inima.

Il opri să mâe la dânsa, până își va scoate „auss-weiss"-ul și-l ospătă ca pe-o rudă.

— N'o fi având nici bani d'ajuns, bietul băiat! Am să'ți dau eu, Roată, să-i duci... Și să-i spui că toate acasă îi sunt la locul lor... Uite, vino să'ți arăt portretul nevestei lui, mititica nenorocită!...

Când ochii lui Roată se ațintiră asupra minunatei pânze „la Fântână", rămase cu gura căscată și încremenit..

— Mă, da frumoasă ierà săraca!

Apoi, cu adâncă jale:

— Doamne, cum o s'o mai jeliască! Par'că 'mi-e frică să-i duc vestea!

— Să-i stai în preajmă, Roată, să nu-i vie vr'o nebunie bietului băiat! Auzi?

— Cât despre asta... oftă sergentul...

După o săptămână plecă, ducând o scrisoare a bătrânei și cinci mii de lei, pe lângă scrisorile doamnei Doescu și părintelui Zănescu din Suhaia.

*

— Te-ai întors Roată? Ai văzut lumină și n'ai venit cu veștile, când știai cu câtă nerăbdare te-așteptam, îl dojeni Eugeniu.

— Ieram frânt de drum, don' Maior... îngăimă bietul Roată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Te cred, camarade... Dar, oricum. Ia te rog, vino'n-coace.

Cap plecat, oftând, mergând par'că la tăiere, Roată urmă pe Eugeniu și par'că nici nu văzù pe Cujmă.

Eugeniu se uită bine la el, la lumina lămpii, și'l lovì adânca răvășire a chipului și stânjinirea care'l făceà să nu ridice ochii la el.

Ce însemnă înfățișarea aceasta?

— Poftim scrisori, don' Maior... îl auzi rostind ca din fund de groapă.

— Roată, izbucni Eegeniu, ce s'a întâmplat? dece ești așa de greu la vorbă?

— Citește, don' Maior... Citește!...

Eugeniu, cuprins de fiori, desfăcù repede scrisorile, cu mâini tremurătoare și întâia pe care o apucă, fu aceia dela mătușă-sa...

Dela primele rânduri însă, Cujmă îl văzù cum se îngălbenește și cum se ridică de-odată privind cu ochi rătăciți în spre Roată...

— A murit Zinca? De ce'mi scrie așa mătușămea?... Roată, e adevărat?...

Intrebarea aceasta din urmă e mai mult un horcăit.

Roată pleacă și mai mult capul îngreuiat de jale...

— E așa, don' Maior, îngână c'un oftat din adânc.

Eugeniu rămâne împietrit, cu brațele de-alungul corpului strânse, înțepenite, cu degetele înfipte în scrisorile aproape mototolite...

Cujmă vine și-l sprijină de un braț al lui, înfiorat adânc de vestea aceasta.

— Domnule Maior, curaj... îi șoptește.

Eugeniu tresare ca deșteptat din primul somn

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și se uită la Cujmă, apoi la Roată, care'l privià cu toată inima lui mâhnită în ochii înlăcrimați...

— Roată, cum s'a întâmplat?

— Citește, don' Maior... eu nu „pociu" să spuiu...

Eugeniu, ca amețit de-o băutură tare, prin fumul căreea caută să'și țină cumpăna și să vadă, — se lăsă în fotoliul de lângă masa de lucru și de lumina lămpii apropiind scrisoarea semnată de părintele Zănescu, începù a citi.

Cu foarte mare îndemânare scrisă, arătà toată grozăvia întâmplării, trecând însă peste faptul siluirii pe care i'l înfățișà numai ca încercare, ceeace a pricinuit moartea celor doi nemți.

Din însești indiscrețiile soldaților ce luaseră parte la arestare și la crudul desnodământ din albia râpei, preotul, ca mulți alții din sat, îi cunoșteà în întregime grozăvia. In scrisoare îi arătà numai descoperirea cadavrelor celor doi nemți și împușcarea familiei în afară de Trifon.

— Moartă, moartă! Am pierdut-o! șopti bietul Eugeniu și isbucni în plâns cu hohot, cum nu plânsese încă în viața lui...

Iar în acest plâns cu bielșug de lacrimi, i se sleià întreagă făptura sufletească, toată dragostea care'l făcuse să simtă farmecul vieții, tot prezentul în care nu mai puteà să aibă lumină!

— Moartă, moartă!... repetà mereu la câte un nou sbucium, pe care'l provocà fiecare amintire ce-i treceà prin minte și-i învârtià cuțitul în rana inimii.

Cujmă nu cunoșteà cauza, dar simțià o înțoarcere a dragostei lui de odinioară, ceea ce-i măria în suflet jalea că se pierduse o mândrețe de fată ca Zinca, cu jalea de-a'l fi văzut pe pictor nespus de nenorocit.

Dragostea lui Albineț nu se oprise ca dragostea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

lui; el se bucurase de cununie, de împlinirea unui dor; el lăsase în ea o soție...

Și să afle de-odată, când să se întoarcă lângă odorul scump, moartea iubitei, de mână vrăjmașă, în ce chin, în ce desnădejde!

Nici nu ierà de închipuit dar, ceea ce sinuția el, — Cujmă, — față cu ceeace trudià sufletul nenorocitului pictor, pentru care aveà cea mai desăvârșită prietenie.

Roată, plângeà și el, mai mult în suflet decât cu ochii, de nemângăiat ce se simția, ca unul care adusese vestea sdrobitoare!

Și în odaia, în care lumina lămpii începuse a se micșorà cu încetul, trei suflete se adânciau în acea tăcere grea de haos, în care orice cuvânt ar fi răsunat ca un bulgăre aruncat.

Când lumina începù să pâlpâc a stingere, Cujmă îi trecù brațul pe subsuoară, lui Eugeniu, și-i zise duios:

— Haide, domnule Maior, culcă-te... Ne lasă lampa...

El îl privi, fără să înțeleagă, se lăsă a fi desbrăcat de Roată și de Cujmă, a fi învălit, și capul par'că i se afundă nu pe perină, ci într'o genune în care se duceà încet, încet cu mintea și cu corpul...

Cujmă îl privi câteva clipe, apoi se lungi, îmbrăcat, pe o dormitoare. Roată trecù în cămăruța lui, după ce suflă în mica flacără în care fitilul își arătà sgura.

In începerea durerii se strecurà numai o ușoară răsfrângere a luminii unui felinar din stradă, la care obiectele dinlăuntru păreau fantome.

Răsuflarea pictorului adormit se frământà în tăcere cu oftări întretăiate de șoapte de friguri, mișcări nervoase ale brațelor, cu tresăriri ale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

corpului... Sufletu-i suferiă şi'n acest somn greu. Corpul, sdrobit, dormiă, dar se resimţiă de durerea celui dintâiu, care, veghiă, trudindu-se.

*

A doua-zi Cujmă nu se deslipi de lângă dânsul şi în lungi convorbiri întretăiate de lacrimi, omul acesta simplu dar de inimă, aproape criminalul de altă dată faţă cu Eugeniu, — putù să i fie dacă nu mângăiere, desigur însă că agentul unei potoliri a sufletului, în durerea care se aşează la fundul fiinţii omeneşti.

Citiră amândoi rând pe rând cele trei scrisori, discutară împrejurările, se revoltară împotriva nemerniciei vrăjmaşilor şi ajunseră la ideea de fatalitate, în faţa căreea să pleacă fruntile cu resemnare.

O înlănţuire de împrejurări pe de-asupra cărora nu ne putem ridică, ia numele de **Fatalitate**; pe unii îi scuteşte de răspunderi, altora le mai uşurează durerea, în anume momente. Uitarea nu poate să ne-o dea deplină decât după ce s'a ros resortul durerii.. Unele amintiri hrănesc durerea prin canalul regretelor; amintirile apun, durerea se potoleşte iarăş; regretele rămân totdeauna la urmă ca sgura de pe urma fierului bătut la nicovală. Regretele sunt adeseori amărăciunea vieţii întregi.

Tot timpul concediului Victor Cujmă şi'l petrecù în preajma pictorului.

Nici odată un suflet mai puţin cultivat nu s'a alipit cu mai multă tragere de inimă de-un suflet superior, pe care să'l înţelegă şi până la care să se urce.

Dacă Eugeniu îi puteà mulţămi lui Cujmă pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

tru dovada de devotament ce-i dăduse, Cujmă îi puteà mulțămi cu atât mai mult pentru idei și cunoștinți ce ierau ceva nou pentru el și pe cari le simțiă că aveau să rodiască în ființa-i sufletească.

Intre artist și brigadierul silvic se așează prietenia care ține cât viața.

Dar după plecarea lui Cujmă, acea hotărâre a lui Eugeniu de-a'și înfruntà descurajarea, căzû supt nivel ca apa căreia izvoarele nu-i mai dau cantitatea, din cauza atmosferei secetoase ce înconjoară pământul.

Intr'o săptămână numai, obrajii i se făcură ceară înnegrită pe care s'a tras linii și anume adâncături.

Cu fereastra deschisă, înfundat în fotoliu, sta ore întregi aproape în nemișcare, din când în când oftând, căutând afară fără să vadă, în neștire apucând câte-o țigară și aprinzând-o.

Adesea aceasta i se stingeà și-i cădeà dintre degete; uneori îl frigeà și inconștient îi da drumul.

Se părea că o parte din viață i se dusese.

Gândurile? fluturări de fulgi negri într'o zare fără lumină.

Se legà de viața fizică în chip mecanic: auzià sgomotul unor vorbe, urmà unor anume îndemnuri, dar nu le mai înțelegeà rostul, dar nu'și mai scuturà amorțeala spre a'și deșteptà voința, spre a'și sădi energia.

Bietul Roată umbla numai în vârful degetelor, îi vorbià fiindcă ierà nevoe numai decât, îl rugà fără să stăruc, îl veghià însă fără încetare.

De-lângă ușa lui din sală ori adesc ori dintr'un colț al odăii asculta, îl privià cum sta mut, prăpădit de obidă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și măsura timpului par'că nu mai există nici pentru unul, nici pentru altul.

In primele zile ale lui August Roată își puse'n cap să-i vorbiască de luptele de c'un an în urmă, lupte de neuitat, și în adevăr izbuti să-i deștepte amintirea.

Vorbi de anume episoade, însă fără însuflețire, până ce de-odată mintea îi puse înaintea privirii pe ofițerul German cu ochi frumoși albaștri, în momentul când expirà pe genuchii lui.

Chipul i se mai înviorà; în privire i se răsfrânse o hotărâre. Ii reîncepeà viața conștientă de sine.

Se ridică și-i zise lui Ion să deschidă lada militară, iar el căută, găsi un pachet și'l privi lung.

— Ți-aduci aminte, Roată?

— Da, don' Maior, vrăjmaș ierà, dar nu'ș decc, n'aș fi vrut să moară...

— Știi tu, Roată, că trebue să mă țin de cuvânt?

— Cum adecă, don' Maior?

— Să fac să ajungă pachetul la Colonia.

— Și e departe pân'acolo?

— Altădată cam vr'o 3—4 zile cu trenul...

— Multe stații or mai fi, Doamne, tocmai câte trebue ca să se rătăciască pachetu'...

— Ai dreptate... S'ar cuveni dar să mă duc eu să'l duc... rosti, ademenit de asemenea gând.

— Da dacă t'ei rătăci și dumneata?

— Atunci cum să fac, Roată? Și par'că închipui un zâmbet.

— Știu eu? Să ne ducem întâi la București; pe urmă, om vedeà.

— La București nu mă mai trage inima să mă duc. La Argeș... ce să văd?

Ochii i se umplură de lacrimi.

— Uite ce, don' Maior... văzuiu niște nemți p'în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iași, se grăbi Ion să vorbiască, numai să nu-i deă pas de jale. Dacă am dă unuia din ei pachetu'? Acela nu s'ar rătăci, că ar ști drumu' până unde ziseși...

— Drumul îl știu și eu, Roată, fiindcă am trecut de două ori prin Colonia... Oraș mare, frumos... Și de-acolo, pe Rin, — o apă ca smaragdul, limpede ca lacrima de dor, — m'am dus până la Amsterdam...

Iar mintea urmărià calea printre maluri pe cari burg-urile se țineau de mână, pe dreapta, pe când pe stânga din când în când întâlnià castele feudale pe câte-o culme...

Admirabile peisagii! Și ce timp, atunceà, de tinerețe veselă,, arzătoare de-a cunoaște, de-a culege impresiuni, de-a'și închinà Artei toată puterea!

După multe clipe de scufundare în trecut, puse la loc pachetul și veni de se așeză la masa de lucru, unde'și plecă între mâini capul.

Un dor de-acele locuri, un dor de călătorie, de înstrăinare, de-a fugi, de-a se depărtà de nenorocirea ce'l copleșise, îl cuprindeà din ce în ce: bani aveà, lucru de seamă pentru asemenea pas; nimic nu-i putea fi piedecă... Un an de zile, poate doi l'ar fi putut redà Artei dacă nu interesului de viață cu ori ce preț.

Se ridică și începù să se plimbe. I se puse înainte greutatea călătoriei: războiul se urmà încă în Apus; în Germania iera greu de străbătut pe-asemenea timp, mai ales ca român.

Dar dacă s'ar duce în Elveția? Geneva, Montreux, îl atrăgeau... Pe unde însă? Prin Rusia doar... De-acolo în Norvegia... în Anglia, apoi în Franța... Nu'l sperià lungimea drumului, ci neputința de-a mai străbate prin Rusia...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ierau aproape trei săptămâni de când nu ieșia din odaia lui. Se hotărî să plece în oraș și să se informeze.

Spre marea lui uimire află că Germanii permiteau întocmirea unui tren care să treacă prin Austria până în Elveția și că se făceau înscrieri a Ministerul de Interne.

Alergă numai decât acolo și avù partea să i se primiască petițiunea și să i se deà speranța. Motivul îl avea: invalid; dorința de-a'și pune ochiul, de-a'și căutà sănătatea. Figura lui răvășită vorbia îndestul.

Rămâneà să'și pregătiască formele și porni la Ministerul de Războiu. Acolo i se spuse că e reformat, cu pensiunea gradului său, iar dela serviciul Sanitar i se dădù un act doveditor că aveà nevoie a'și căutà sănătatea în Elveția.

Așa dar, àveà să plece!

Nimic nu întreprinde omul fără ca pe lângă folos să nu fie o nemulțămire: regretà că nu se puteà duce la București, în trecere, ca să'și vadă mătușa și atelierul.

La întoarcerea în țară, rămâneà să se ducă în Argeș: până atunci vrăjmașul uricios desigur că nu aveà să mai fie pe pământul românesc.

Mai avù ca o sfâșiere de suflet ce se sfârși într'un oftat, când se mai gândi la scumpa dispărută și silindu'și lacrimile să rămână în cuprinsul ascuns al durerii, se întoarse acasă.

— Ei, cum e, don' Maior? Băiat ori fată? îl întrebă Roată.

—Băiat, pentru mine, care nu mă gândesc la fete, fată pentru tine, care va trebui să'ți faci rândul, Roată, îi zise cu tristeță în tonul lui glumeț.

— Aoileo! Cum vine vorba, adecă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Plec în străinătate, de-a dreptul de-aci, fiind că prin Bucureşti nu am voe să trec. Tu, camarade, te vei duce la Bucureşti să duci scrisoare mătuşii mele şi câte una, la Suhaia, naşei şi părintelui Zănescu. Pe urmă, dragul meu prieten, — urmă afectuos, — te vei aşezà acasă la Mătău şi vei aşteptà cu răbdare să mă întorc, — şi să'ţi fie împăcat sufletul, fiindcă mă voiu întoarce sănătos, bun de mùncă şi ceva mai vesel...

Roată plecase capul şi ascultà, ca bătut de Dumnezeu.

— Să nu te mai văd, don' Maior, cine ştie câtă vreme?... îngână el, topit de obidă?

Lui Eugeniu i se făcù milă.

— Dacă ar fi cu putinţă, Roată, crezi că nu te-aş luà p'acolo, cu mine? Abia mi s'a învoit mie să plec...

— De, aşa-i, don' Maior...

— Tineri suntem amândoi, Roată, deci ne vom mai vedeà.

Şi-i luă mâna de 'i-o strânse cu toată prietenia.

IV.

Inainte de-a'l însoţi pe Eugeniu în călătorie, să ne mai întoarcem odată în Argeş, de astădată la Miteni.

E cam pe timpul când Roată plecà dela Mătău la Bucureşti.

In casa lui Simion Bâznea e zi de chef şi veselie: numai lăutarii lipsesc. La masă sunt doi germani dela post, camarazi de arme ce se împacă de minune a fi camarazi şi la dragoste. Par a nu ţti unul de altul, însă amândoi, de şi de deosebită vârstă, se bucurà de nurii Sandei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sanda, grasă și veselă, voinică în șolduri și lată'n spatele numai carne bine hrănită, cu peptul ca un uger de vacă elveţiană, privește îndrăznet, rîde deșanțat ca un puiu de cumătră ce'mi este. Ţ leică-teleleică în toată puterea cuvântului, de o frumusețe care chiamă, c'un suflet care gonește.

Camarazii Germani nu se uitau la suflet; ei aveau frumusețea corpului voluptuos, fără nici o piedecă, supt ochii binevoitori ai părinților ghiftuiți.

Dela Herr Franz Mittel, Sanda rămăsese c'un copil și copilul creștea în casă.

Părinții îl socotiau dela ginerele plecat, fiindcă așa îi încredințase Sanda. Aveau ei vreme să creadă altfel? Se mai gândiau ei apoi la Tudor, care, desigur că nu ierà să se mai întoarcă?

Ii supără numai un lucru: Mateiu nu se înfruptă din veselia lor, din viața lor... Nu-i puteà aveà pe Nemți la inimă și nici chiar pe sora lui.

Toți ai casei se dădeau în coate cu ei; el sta deoparte, își vedeà de muncă, umblà să aibă ce să facă numai să nu prea deà ochi cu ai lui și când nu ierà chip de făcut ceva, se înfundà pe unde puteà și își rumegà pe tăcute ura împotriva Nemților și necazul împotriva alor lui.

Gherghina și Simion tot îi mai ziceau câte-o vorbă de ceartă, tot căutau din când în când să-i siluiască „încăpățînarea".

Sanda nici par'că'l vedeà, nici par'că știà că'l avea frate. Dar în inima ei îi purtà necaz și nu-i ierau tocmai la îndemână chipul și purtarea lui.

Sanda deprinsese destulă nemțească, spre a se înțelege cu ibovnicii ei; cheful le ierà dar nu numai la mâncare, ci și la vorbă.

Cel mai tânăr își permitea desmierdări și de față cu părinții ei: el ierà cel de drept și cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm.1901-1932

drepturi. Al doilea ierà de rând numai când își făcèà vânt de-acasă întâiul.

In sat se știà lucrul aproape în amănunte și ierà singura casă în care, pe față și fără vr'o stânjinire, se întâmplà ce se întâmplà.

Mai ierà câte-o rușine și prin alte case văduve de bărbați: dar acolo cel puțin, de fricà și din siluire vrăjmașă..

Celor scutiți de-asemenea rușine le ierà milă și jale față cu cei ce ierau siliți s'o rabde.

Dar față cu neamul lui Bâznea ierà obștească scârba și nimeni nu mai da bună ziua decât sărmanului Mateiu, când rar îl puteà întâlni.

Căci, pe cât îi învoià nevoile, băiatul se ferià să deà ochi cu lumea, din pricina rușinii neobrăzate de-acasă.

*

In seara acestei zile de chef, picà, dela drum lung, acasă la mumă-sa, Tudor Slumea, slab, jigărit, c'un picior de lemn, supt care răsunà trist locul pe care călcà.

Cu tot timpul călduros, el nu lepădase mantaua aproape trenţăroasă, supt care de-abia i se ţineau pielea și oasele, în o tunică veche și cârpită.

Dar pe peptul mantalei se vedeau patru decoraţii, pe brațul drept al ei semnul a trei răniri, pe umeri gradul de plotonier.

Purtà pe cap o „bonetă“ soioasă, dar o purtà la o parte...

In înfățișarea lui de trunchiu despoiat de coajă, ierau trăsuri de energie, ierà călirea în prinejdii, ierà anume mândrie.

Nu ierà mizeria descurajată care umblă să cerșiască; ierà mizeria din nepăsarea superiorilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ghiftuiți: aceștia trag foloasele gloriei și a traiului bun material; cei ce s'au expus mai mult și au scăpat ciuntiți, trag... pe dracul de coadă.

Pentru cei morți e pomenirea; cei morți nu le mai fac viilor fericiți, nici o greutate care să-i indispue...

Pentru cei vii ciuntiți e mica pensiune, e titlul de crou, pe care îl șterge indiferența!

Tudor trecù pragul casei pe când amurgul începeà să'și presare umbrele în vale, pe când în apus mai dăinuiau dungi de lumină viorie-gălbue.

— Bucuroși de oaspeți dela drum lung, maică?

Femeea sări de pe marginea vetrei, unde împletià și ciorapul cu undrelele în el îi scăpă jos.

— Tudore maică, tu?

Și aproape să-i vie rău când îi zări piciorul de lemn.

— Sando! unde ești, Sando?

Femeea se îngălbeni și începù a se boci:

— Las'o pe Sanda, Tudore, că nu-i vrednică de noi.

— Cum adecă, maică?

Si glasul lui Tudor se muiă ca la strânsoare de gâtuire.

— Haide'n casă, hai să fac lumină și 'ți-oiu spune, și te-oiu amărâ de cum ai venit, dacă așa ne-a fost scris cu mehenchea de fată a lui Bâznea.

Femeea aprinse lampa, în timp ce Tudor stà uluit locului, lângă ușă, mai galben decât cum intrase, mai sleit decât de oboseala drumului lung.

Numai printr'o minune se țineà pe picioare...

Maica se uità lung la el...

— Și fără un picior... îngână ea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Maică, ce e cu Sanda? întrebă el, începând să fiarbă.

Trecuse prin dureri trupești în cele trei rânduri când fusese rănit, dar chipul Sandei îi fusese tărie și dragostea mângăiere.

De câte ori o jelise că-i duce lui dorul și că'l așteaptă poate fără nădejde multă, plină de obidă, ne mai găsindu'și locul!

Și ce se putuse întâmplà, de auzise din gura mume-si asemenea vorbe de hulă pentru Sanda, de chin pentru dânsul?

— Maică, 'ți-a fi foame, 'ți-a fi sete... Las'o pe Sanda... Uite coleà, ce s'a găsi... că nu te-așteptam azi...

Și așeză pe masă două talere, și tăià „pâinea dela Nemți", fiindcă mălaiu nu aveà, și puneà o fiertură rece de fasole verde și brânză.

— Nu'mi-e foame, maică, rosti el șezând, cu piciorul de lemn, întins. Spune ce e cu Sanda, să mă liniștesc, ca la războiu, dupa câte-o luptă...

Maica se hotărâ atunci să-i spue, și-i spuse din fir până în ață cum Sanda plecase la al de tatăsău, fiindcă nu se putuse aciuà pe lângă dânsa și cum, de-aci, ține-te pânză să nu te rupi, s'a înhăitat cu toți Nemții cari au trecut prin sat. Făcuse și un copil. Ziceau că-i cu tine, Tudore; da' Doamne ferește nu-i, că doar am socotit cu lucrurile și apoi moașa Petra, — o știi, — 'mi-a spus cum e lucru'. Or să ți-o cânte la ureche că-i așa și pe dincolo, dar tu să nu le dai crezământ, că toți din casă sunt una cu Nemții... Acù are doi, mehenchea, că nu-i mai ajung... S'o lași, maică; nici să te uiți la ea; ca la cine știe ce otreapă!... Cât ai avut-o de dragă, așa s'o urăști, și s'o urăști și s'o scârbești... sfârși cu vrăjmășie, neîndurata femee.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Bietul Tudor ascultase cu tot atâtea junghiuri în inimă, la fiecare învinuire adunând în sufletu-i mânie, vrăjmășie, îmbold de răzbunare.

Când mumă-sa sfârși, el tot par'că mai ascultă, și alt glas par'că îi repetă fiece vorbă învinuitoare care'l sfredelia îngrozitor.

In așa stare rămase multe momente, până ce femeea îi puse mâna pe capul plecat greu.

— Tudorel maică, la ce atâta inimă rea? De-ai fi fost acasă, și ea de lângă tine ar fi găsit cum să se ducă după cine știe cine! Așa-i e fieru' și numai moartea o să-i vie de hac!

Moartea!

Cuvântul acesta răsună în făptura lui aprinsă, ca o lovitură c'un fier într'un zid de peșteră: vuetul este ca de trăsnet și vuește în toate adâncimile, de înfioară, de cutremură...

Moartea!

Numai ea, moartă, i s'ar fi liniștit sângele și i s'ar fi limpezit mintea. Altfel, s'o știe cu alții, s'o întâlnească rânjindu-i ca unui prăpădit, chiar dacă s'ar fi despărțit de dânsa, — n'ar mai fi fost viață pentru dânsul!

Vorba mume-si se înfipsese cu alt înțeles în gândul lui și față cu asemenea hotărâre, se potoli, se ridică, privi prin casă și par'că i se făcu la îndemână, că ieră în sfârșit unde crescuse!

La alt îndemn al mume-si se așeză la masă, îmbucă cu foame și începù apoi să-i povestiască de prin zilele de amar ale războiului.

Povestià, însă o parte din gând îi fugeà din când în când la planul răzbunării, cum fuge pe cină piatra de îndată ce scapătă dela anume loc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A doua-zi de dimineață Sanda află, nu fără înfiorare de câteva clipe, că Tudor se întorsese... Eacă! nu murise pe-acolo, ca atâți alții!

Repede însă ridică din umeri:

— N'are decât să vie unde mă știe.

Dar ziua trecù fără să se iviască Tudor și Nemților ei nu le spuse nimic.

De altfel, ce ierà să le spue?

Și ce puteà să zică Tudor? Unul ierà în gazdă la alde tată-său și mumă-sa... Cellalt, venià, ca la prieten...

Că mâncau la olaltă, așa ierà porunca, — și cum puteau face altfel?

Oricât le potrivià Sanda toate în gândul ei, nu-i ierà la îndemână, cum nu le ierà nici bătrânilor.

O dungă de grijă li se puse pe frunte, ca un creț pe apă la întâia suflare de vânt.

A treia zi, nici picior de-al lui Tudor...

— Ce zici, maică, o întrebă pe bătrâna, să mă duc așa într'o doară?

— Ba să stai locului. Vie el, dacă-i e dor de tine, îi răspunse ea, înțepată.

— Nici de copil nu-i e, că'l are, — rosti ea, jignită par'că...

Copilul împlinise în Iulie acum, un an și ierà înțărcat. Avea cap prea mare, ochi albaștri spălăciți, asemănare de partea Sandei. Nu ierà urât și creșteà grăscior, voinicel.

Plângeà rar, gângurià mult și se jucà cu mâinile și cu picioarele lui, în veșnic neastâmpăr.

Își dădeà bine seama și Sanda că nu ierà dela Tudor, ci dela Neamțu'; dar nu-i venià nici în cugetul ei să'și spună adevărul.

De-aceea rosti copilului, desmierdându'l:

— Nu vine tată-tău, maică, să te vadă... Nu vine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Copilul îi gânguri vioiu și-i rîse...

Dacă Tudor nu venià, nu însemnà că se lăsà de gândul lui.

Chibzuise că Nemții ierau stăpâni în sat, în casa lui Băznea, și că dacă se arătà și făceà tărăboiu, tot el ierà să ispășiască...

Mâre, nu aveau să steà Nemții cât lumea, în țară! Numai cât ce aveau să plece, și, lasă! îi venià lui rândul!...

Sufletul lui ierà ca locul jos pe care apa se tot strânge, se tot strânge și își adâncește fundul până să'și taie scurgere...

Doamne, cum aveà să'și scurgă ura și batjocura!

Tudor începù să se ducă pe ici, pe colo prin sat să deà o bună ziua, să asculte câte-o vorbă care arătà scârba satului, să înghită cu noduri rușinea ca și câte-o mângâiere. El, nici nu pomenià de Sanda: par'că nu 'i-ar fi fost nevastă, după lege; par'că n'ar fi fost într'un sat cu dânsul.

— Tace, da 'i-o coace... ziceau unii și alții...

— Sando, îi ziceà Gherghina, să știi că Tudor adună din gura satului frunze căzute.

— Nu'mi pasă! răspundeà Sanda, ridicând din umeri și șoldindu-se ca rața'n umblet.

— La urma urmei dracu' să-i aleagă gândurile! pufnì mumă-sa.

Teama le ierà tuturora în cuget, însă nu 'și-o spuneau: ierà vitejia fricosului în pădure: fluerà ca să'și deà curaj și să-i parà scurt drumul.

*

In sfârșit eată'l pe pictor în trenul întocmit pentru Elveția și Franța...

Roată, împrostit de obida grea a despărțirii, privià din marginea peronului, la vagonul în care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

se urcase aproape vesel pictorul, — don' Maior al lui !

Trenul numără puține vagoane, ca pentru vr'o două sute de persoane, câte fuseseră admise să plece din țară.

Eugeniu luase cu el suma cât fusese stabilită pentru fiecare, în afară de costul drumului.

In dublul fund al valizei de mână își aveà tot capitalul și grija lui ierà să scape acest capital. In lada militărească își pusese colorile și pânzele începute.

Când se urni trenul, mai salută odată pe bietul Roată, care sta drept acum, cu mâna la „bonetă" și gara rămase în urmă, în sgomotul mulțimii ce petrecuse pe cei ce plecau.

Dela Târgu-Frumos încolo începură a face cunoștință unii cu alții, călătorii din acelaș vagon, cari nu se cunoșteau.

Eugeniu, retras la un capăt al vagonului, lângă ușa de-afară, privià melancolic cum fugeà terenul, — iluzie optică, — în sgomotul de ferărie cu ecou mai închis ori mai pronunțat, după loc.

Gândurile-i treceau dela o idee ce i se întrerupeà brusc, la o imagine din trecut, care se ștergea repede: amestec ciudat, în potrivire însă cu fuga trenului, cu sgâlțiiturile, cu sălțăturile.

A doua zi dimineața ierà la Pădureni, unde, după o scurtă ședere ca tren special, trenul se opri la Mărășești.

Aci avură toți călătorii să sufere o căutare amănunțită.

Lui Eugeniu i se obiectă de ce duce cu el colori, pânze, creioane, și numai după intervenția unui militar român, care esplică Neamțului că domnul ierà pictor și că nu'și putea lăsa uneltele, după cum nu'și lăsà meșteșugul, i se puse semnul de liberă trecere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Dar numai când se urcă din nou în tren, răsuflă: suma fusese scăpată, de şi i se răscolise tot, în ladă şi în valiză.

La Ploeşti trenul deşi se opri vr'un ceas, nimeni nu avù voe să se coboare în staţie şi eată-i pe drumul spre munţi!

De-a lungul liniei, ici colo se vedeau urme dela luptelor, şi cu cât se apropiau de Predeal, semnele ierau mai vădite... Predealul încai, cu gara mai toată ruinată, cu frumuseţea de vile trecută prin ghiulele, le făcù tuturora impresiune deprimătoare...

In Transilvania, prin Austria, regiuni de războiu, gândurile tuturora ierau ca supt apăsare. Şi numai când începură a urcà de-a lungul Inn-ului muntele ce desparte Austria de Elveţia, sufletele începură a se mai desmorţi.

In dimineaţa următoare trenul se opriă la Lausanne, unde Eugeniu se coborî. Cunoştea bine marele oraş, de pe Leman, însă nu voi să rămână decât până la ora 2 dup'amează când aveà vapor pentru Montreux.

Işi consemnă lucrurile în gară şi plecă în oraş să'şi beà cafeaua cu lapte.

I se păreà că se află în altă lume.

Deşi înconjurată de ţări în stare de războiu, Elveţia nu se înfăţişa prea îngrijată.

Atât doar că-i lipsià surplusul de populaţie străină, izvor, pentru Elveţieni, de multe câştiguri însemnate.

Căută un medic oculist şi acesta îi schimbă ochiul de sticlă nepotrivit, cu altul de coloarea şi de mărimea ochiului bun, aşa că îşi redobândi înfăţişarea de mai înainte. Ii recomandă ochelari cari să-i menajeze ochiul bun, când e lumina prea vie şi-i dădu o pereche din depozitul lui medical...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îl întrebă, cu interes, de România, de luptele petrecute și'l opri la masa de prânz: îi făcuse medicului cea mai bună impresiune.

— Și unde ai de gând să te așezi, amice?

— La Montreux, de o cam dată.

— Pentru August e încă prea cald, jos.

— Dar sus, la Croisset?

— Cunoști, cum văd, localitatea?

— Am stat la Croisset, în două veri consecutive...

— E foarte puțină lume, est-timp: câțiva refugiați din Rusia, din Germania, din Belgia... Francezi, de fel: am fost chemat la o bolnavă de ochi, în săptămâna trecută... Ți-o recomand, ca pictor: e o figură foarte caracteristică... I-am scăpat ochiul drept... Dacă mă chemă cu două trei zile mai târziu, n'ar fi fost nimic de făcut... E o familie din Colonia.

— Din Colonia? întrebă Eugeniu, tresărind, amintindu'și și de sarcina ce'și luase...

— Cunoști pe cineva din Colonia?

— Pe nimeni, însă dumitale, doctore, pot să'ți povestesc un episod din războiu, din care a rezultat pentru mine o misiune...

Și-i spuse întâmplarea cu tânărul ofițer german Frantz Adlerberger...

— Adlerberger? rosti foarte surprins medicul Ferrier... Eată o potrivire curat care ține de magie... Tocmai Adlerberger se numește familia unde am fost chemat, la Croisset.

— Cum se poate? Să fie oare a tânărului meu?

— Este doamna Adlerberger, încă destul de frumoasă femee cu chip foarte distins și sunt două domnișoare: aceea pe care o am încă în cură și una pe care numai cât am zărit-o...

— E cu ochi albaștri, doamna?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Da; am luat seama că-i are chiar de-o foarte plăcută coloare: un albastru-lila de-o curăţie deosebită şi cu căutătura foarte dulce în care e multă melancolie...

— Ochii lui Franz... zise Eugeniu, amintindu'şi de chipul de pe capacul ceasornicului... Ce greu îmi va fi, — dacă în adevăr doamna e muma tânărului, — să-i comunic moartea lui... şi mai ales episodul...

— Dragă maestre, nu va fi nevoe să-i spui că s'a luptat cu dumneata... îi zise medicul. Persoana care a dat moartea, în duel sau în războiu, e privită de familie ca un omorâtor şi inspiră antipatie... ca să nu zic mai mult.

— Ai dreptate, doctore... De altfel nu cred că e nevoe nici să mă prezint eu cu scrisoarea şi cu obiectele... Le pot trimite... Pentru mine e destul să'mi ţin cuvântul de-a le face să ajungă la destinaţie.

— Fie şi aşa. E de altfel, prudent, fiindcă voieşti să stai mai mult timp în localitate. Azi e Marţi; Vineri e ziua să mă duc să'mi văd bolnava... Voiu aveà plăcerea să te vizitez şi poate să admir vr'o operă de-a dumitale deja terminată: artiştii au inspiraţiuni repezi în localităţi frumoase.

— La revedere dar, doctore... Iţi mulţumesc din suflet pentru bunăvoinţă...

Inainte de ora 2 Eugeniu se plimbà pe cheu în faţa micii staţiuni a debarcaderului, unde este şi vama: vaporul, se opreşte şi la Evian, pe ţermul francez al lacului, de unde ia călători; — la vama aceasta se face dar cercetarea pass-poartelor şi a cuferelor mai mici. E un control serios.

Vaporaşul se desprinse dela debarcaderul Evian-ului şi începù a străbate lacul în curmeziş, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

luciul însorit al apelor ici ca safirul, colea ca smaragdul...

Căldura ierà puternică, însă o temperà o adiere dinspre munte, care încreţià ici colo faţa Lemanului.

Lacul se întinde dela Geneva până în fund la Aigle, de unde începe valea Champéry, — în lăţime prin unele părţi de o jumătate de chilometru, în lungime de câţi-va chilometri, printre şiruri de munţi mai apropiaţi de lac sau ceva mai depărtaţi, cum e la Lausanne.

La capătul lacului încep masivuri impunătoare ce'şi înalţă culmile, unele stâncoase, altele împădurite, altele cu ninsori şi cu blocuri de ghiaţă eterne.

Din micul port se poate vedeà „Dent-du-Midi", în direcţia văii Champéry, sclipitor în ninsorile grămădite peste cele vechi făcute sloiuri şi din cari se vor mai adăoga peste ele pojghiţe nouă de ghiaţă.

„Trient"-ul, gheţar pustiu, râde la soare un râs de curcubeu.

Vaporasul se apropie mereu; valurile ce le iscă roţile lui, încep să se răsfrângă până la ţărm.

Un fluerat subţire ca un glas de copil se aude, un abur alb ţâşneşte de odată cu fluieratul şi vaporul făcând o graţioasă cotire ajunge la cheu cu vârful în direcţia pe care o va urmà.

Câteva persoane debarcă şi se opresc la vamă, în timp ce vr'o douăzeci altele, din Lausanne, se îmbarcă repede, timpul de oprire fiind scurt.

O espresiune de mulţămire melancolică, dulce, acopere chipul pictorului. Işi prinde loc în faţă, se aşează, îşi aprinde o havană din cele luate din oraş, şi se cuibăreşte bine spre a'şi lăsà privirii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toată libertatea de-a se pătrunde de frumusețile peisagiului și de-a admirà...

Vaporașul fluerà și se depărtează de țărm, luându'și pe la mijlocul lacului drumul drept, fiindcă nu se va mai opri decât la Montreux.

Pentru celelalte orășele ce aproape se țin de mână pe țermul stâng, până la Aigle, sunt alte vaporașe cu diferite ore de cursă.

Eată **Ouchy** deliciosul colț plin de verdeață din coasta Lausannei, cu cheul lui alb, cu otelul mare înconjurat de un parc superb, loc de odihnă sau de convalescență pentru mulți bolnavi în cura medicilor din Lausanne.

Adierea plăcut răcoritoare se simte mai bine în mijlocul lacului fermecător... Privelișlea ia caracter mai definit de măreție și de desfășurare.

Orășelele, dintre cari **Vévéy** e cel mai de seamă, se resfiră și apar mai atrăgătoare în diversitatea fizionomiei lor, cu cât vaporul trece prin dreptul fiecăruia.

Montreux începe a se desfășurà dela țărm spre munții cari-i fac fala... Privirea lui Eugeniu îl cuprinde și'l amănunțește aevea și cu amintirile...

Dar gândul acum i se îndreaptă, cu nuștiu ce simțire de teamă par'că, spre familia necunoscută, care puteà fi în adevăr, a lui Frantz, și căreea el aveà să-i dea lovitură de jale și de durere.

Să se întâmple asemenea putință, de-a o întâlni, unde nici prin vis nu-i trecuse!

Ceva apoi, fără voe i se deșteptă în cuget: ce fel de tip de femee ierà bolnava medicului **Férrier**, de-i atrăsese acesta luarea lui aminte, ca artist?

Alt-ceva apoi: plicul ierà adresat: „baronului Adolphe von Förster. Putea el să'l înrediuleze

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvana.ro/mdr1901-1932

mamei lui Frantz? Baronul acesta ierà desigur tatăl logodnicei nenorocitului tânăr, ori vre-o rudă, căreia Frantz îi dădeà sarcina de-a vesti pe familia lui şi pe a logodnicei...

Eată o încurcătură.

In sfârşit, va vedeà ce va face, după ce se va aşezà la Croisset.

V.

Vaporaşul acostă la cheul Montreux, în apropiere de marea gară. Nefiind ora trenului ce vine dinspre Italia pe la Simplon, în faţa cheului aşteptau totuşi omnibusuri şi breacuri ale otelurilor, şi vizitiii începură a strigà numele otelului fiecăruia:

— Grand-Hôtel, domnilor!

— Terminus!

— Kaizer-Hoff!

— Hôtel des Bains-Palace!

— London et Brighton Hôtel...

— Bellevue Hôtel!

Eugeniu se apropiă de micul „châsseur" al omnibusului hotelului Bellevue şi-i dădù recipisa lăzii, apoi se urcă, salutat de vizitiu.

Peste cinci minute plecà.

Otelul e în una din cele mai frumoase poziţiuni, de unde vederea lacului şi a întregii privelişti e minunată.

Montreux are puţini locuitori. E mai mult un orăşel de oteluri şi de vile care aşteaptă streini din toată lumea.

In timpurile de linişte e mişcare multă. Acum abia se simţià, deşi sezonul începeà. Şi totuş se aflà ceva lume, însă şi aceasta nu prea plecată spre sgomot. De altfel, mai multă viaţă ierà la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Croisset, de-asupra orașului, în munte, până unde ducea un funicular.

Eugeniu luă pentru o săptămână o cameră, în care timp avea să se urce la Croisset, să'și aleagă camera și apoi să se fixeze acolo.

După ce împlini formalitățile sosirii, cerute imperios de gerantul otelului, ieși în oraș.

Când să treacă pragul portiței de fier, o domnișoară naltă de statură, svelță, brună cu ochi de un albastru închis, mari, codați, galeși, da să între, însoțită de o doamnă, searbădă de figură și modest îmbrăcată...

Eugeniu salută și se făcu în lături spre a le lăsa să treacă.

Tânăra își oprì privirea asupra-i, — și ce privire desmierdătoare! — îi răspunse ușor la salut și spuse câteva cuvinte în limba germană, doamnei, care, păreà să fie de condițiune inferioară față cu tânăra.

Eugeniu, fără voe i se uità pe urmă: ierà o ivire grațioasă care interesează o privire de artist.

Inima nu puneà nici un interes.

Tânăra, după ce urcă treptele mari de piatră, se opri o clipă, două și întoarse capul spre portiță... poate fără voea ei, și dânsa...

Privirea lui Eugeniu se întâlni cu privirea ei, tot o clipă numai, căci el se grăbi să iasă, ca să nu pară necuviincios.

— Plăcută figură... își ziceà în acest timp tânăra; pentruce m'a privit așa? se gândi mai apoi.

Chipul ei plin de distincțiune, cu obraji de-o albeață întrandafirată; mai rară la brunete, ierà foarte dulce și cu atât mai atrăgător, însă ușor văl de melancolie i'l acoperià: tinerețea ei nu aveà înviorarea unei voioșii senine, care e firească și-i dă strălucire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vilma, i se adresă femeei, cu nu provoc prin atitudinea mea. Dece m'a privit așa domnul de adineauri? îi zise în limba germană.

— Domnișoară, nu se poate să nu faci impresiune. Ești prea frumoasă, îi răspunse guvernanta sau mai drept „doamna de companie", ceva mai mult decât o servitoare, ceva mai puțin decât o guvernantă.

Tânăra oftă, rămase pe gânduri câteva clipe, apoi își luă pălăria...

— Vezi, te rog, Vilma, dacă ai vr'un ziar, — vr'o scrisoare... Ah! scrisoarea, pe care o tot aștept în zădar!...

Rămasă singură, tânăra copilă, — să fi avut nouăsprezece ani, dați cu dărnicie, — se așeză în dreptul ușii-ferestre deschisă de-asupra unei terrațe și își pierdu privirea de-a lungul lacului ca o oglindă.

A doua-zi Eugeniu vesti biuroul otelului că se duce pentru o zi și o noapte la Croisset și plecă la stațiunea funicularului.

Trenul întocmit din trei vagoane mici — cutioare, — fără pridvor, — clasa I, II și III, și un vagon pentru transport de lucruri, mai mult de victuale, — se puse în mișcare la ora nouă dimineața, pe un timp splendid de luminos.

In vagonul de clasa I-a, ierau 6 persoane, — între cari tânăra cu însoțitoarea ei.

Eugeniu salută, la intrare. I se răspunse. El se așeză în fața ei, în colțul liber.

Ea purtă îmbrăcăminte de vară de coloare cenușie-deschis, simplă, dar care-i ședea prea bine. Gulerul de marinar îi da și mai multă tinerețe. Pălărioara de pae, aproape ca acelea pentru bărbați, îi împlinia înfățișarea aceasta.

Eugeniu desfăcu „Gazeta de Lausanne", nu spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a citi cât spre a puteà, neobservat, să amănuntiască trăsurile frumosului chip...

Poate că de dânsa îi vorbise doctorul Férrier. In adevăr prezintă ceva tipic ca finețe, ca regularitate, ca drăgălășie, — plantă omenească selecționată, care nu se poate să nu atragă privirile.

Ochii mai ales, cu acel albastru care părea une ori negru, catifelați, galeși, ierau pururea par'că în urmărirea unui vis, iar când se ridicau asupra cuiva, atingeau sufletul cu ușoară dar dulce desmierdare.

Nu se puteà închipuì ceva mai poetic în o figură omenească.

Mintea artistului fotografià, spre a reține pe lăuntrica placă a sensibilității creatoare, fiecare amănunt al grațiosului întreg.

Tinerei fete nu-i scăpă „manevra“ aceasta, însă ierà departe de a se simți stânjinită ori enervată. Destul că se făceà a nu luà seama. Ea singură nu'și esplicà dece nu-i displăceà această atențiune; poate unde nu se depărtà de cuviință.

Trenul urcà mereu, aerul devenià mai răcoros, privelișteа luà desfășurare mai întinsă; culmi ce abia se zăriau de jos, își arătau vârfuri și spinări... „Dent du Midi“ creșteà; „Trient“-ul luà înfățișare mai îndrăzneață; albul etern al înălțimilor se făceà mai vast și mai scânteietor.

Croisset nu e nici măcar cătun... E numai un corp de clădire impunător, cu patru fațade și cu trei caturi, căruia îi sunt date în preajmă dependințele necesare, așa ca să nu jignească privirea dela ferestre.

Drumul până la câțiva chilometri merită numele acesta de drum; pe urmă, muntele, care de jos pare ușor de urcat, devine stâncos, prea drept, primejdios de urcat chiar acum, vara.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muntele pare a se răzbună pentru îndrăzneala cu care au voit oamenii a'l supune lor. Natura își reià repede drepturile, devenind sălbatecă, fieroasă, violentă mai-ales în timp de iarnă și uneori vara.

Drumul, iarna, acoperit de neauă, tăiat de crăpături ce se fac pe neașteptate supt picioare, e numai ghețușcă ce se surpă.

Dela Croisset mai cu seamă, mai sus, la Dermas — sanatoriul pentru tuberculoși, — numai cu funicularul se poate urcà la anume ore, ori cu sănii conduse pe-alături de anume cunoscători ai muntelui.

Croisset dispune de-o verandă foarte frumoasă, în dreapta căreea se află salonul vast, numit „baia pielei". Largi fotoliuri de piele îl ocupau de jur împrejur, ca într'o cabină de vapor. In mijloc, mese, scaune de pae și în fund un „bar", cu teșghea. Aci se beà tot felul de băuturi spirtuoase, se fumà și se sta de vorbă.

Camere sau apartamente ierau luxos mobilate, cu lumină electrică, cu calorifer, care, uneori funcționà și vara când ierau căte două, trei zile vijelioase, de se răcià aerul ca iarna.

Tot ce se puteà închipui spre a ocupà timpul celor ce nu aveau nimic alt de făcut decât să petreacă, ierà orânduit în otel și în preajmă, atât pentru vară cât și pentru iarnă, cât și pentru escursiuni cu conducătorii cei mai siguri.

Accidente foarte rar se întâmplau și atunci Englezilor, prea îndrăzneți și prea curioși.

La Croisset, est-timp se aflau în total vr'o sută de persoane, familii și singuratici.

Pentru iarnă începuseră a veni, la biroul otelului, înscrieri pentru camere și pentru apartamente, de aceea, la cererea lui Eugniu, de a i se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

da o cameră, fu rugat să arate dacă va rămâneà şi pe iarnă, — acest anotimp socotindu-se aci dela Octobre.

Eugeniu îşi luă camera pentru şase luni. In socoteala ei întră masa, serviciul, baia, distracţiunile, în afară de băutură.

Otelul aveà o orchestră de instrumente cu coarde foarte bine alcasă: bucăţile ierau pentru danţ în toate serile, afară de Joile în care se executau concerte cu muzică clasică.

In acea dup'amează, după ce Eugeniu citi tabla cu numele oaspeţilor otelului şi dădu peste numele doamnei Henrieta Adlerberger, — Vilma cercetà şi ea tabloul. Altul, în urmă, decât numele lui Eugeniu Albinet, pictor, — nu găsi şi-l aduse la cunoştinţa tinerei sale stăpâne.

— Un pictor, îşi zise ea. Se esplică atunci dece m'a privit atât de mult...

Apoi, rămase iar pe gânduri, în urmărirea cine ştie cărei imagini.

După o scurtă plimbare până în dreptul unei prăpăstii, Eugeniu se duse la funicular şi se coborî la Montreux.

Simţi, în drum, că i se duce prea mult gândul la deosebit de frumoasa necunoscută şi par'că-i fu necaz pe el.

Deprins să'şi analizeze simţirea, găsi potrivire între simptomele dela „Fântâna" din Argeş şi cele dela portita otelului Bellevue.

Doar că atunci ierau cu vioiciunea tinereţei netrecută prin pasiune şi apoi prin durere, iar acum cu stăruinţa pe care n'o acopere în de-ajuns melancolia cel puţin, dacă nu tocmai mâhnirea şi regretul.

— Nu, nu voiu să mai iubesc! nu voiu! îşi zise şi se sili să'şi aţintiască privire şi gând la peisa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

giul pitoresc, în destul de simțita lui varietate, pe măsura coborîrii funicularului.

A doua zi nu'și putu opri îmboldul la muncă, întocmai ca un poet inspirațiunea, supt dulcea apăsare a unei idei, supt înrâurirea unei ființi care dă corp ideei.

Pe pânza lui, aproape în mărime naturală, începù repede a se întrupà aevea înfățișarea necunoscutei, cu o rară pùtere de asemănare, de-o dulce melancolie, privind în zările unde numai gândul se duce și pe cari numai sufletul le lămurește.

Portretul ierà cel din ziua când o revăzuse în funicular.

Aceiaș înfrigurare la ei, în mișcări, în combinarea justă a colorilor, aceiaș îndemânare în focul inspirațiunii.

Pe fereastra-ușă larg deschisă îi veniau aburiri răcoroase plăcute, dinspre lacul ușor învălurat.

Se depărtă, la distanță, și privi adânc: ochiul îi spuse că înfățișarea generală nu păcătuià prin nimic.

Se simți obosit însă și lăsă pensula, apoi rămase, tot dela acea distanță, mult timp în contemplarea portretului.

De-odată nu știu ce mâhnire îi deșteptă un oftat adânc și închise ochiul.. O imagine ce-i fusese scumpă se ridică în zarea lăuntrică a minții și cine știe în ce chip anume i se înfățișà căci își plecă între mâini capul și începù să plângă..

Ce îmbold ciudat îl făcù, după potolirea lacrimilor, să sară, să apuce cutitul pentru colori și să se repeadă să radă seducătoarea întrupare de pe pânza care par'că tremurà?...

Auzi însă câteva lovituri în ușă și se opri, —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ruşinat par'că, aşa cum ar fi fost surprins asupra înlăptuirii unui sacrilegiu.

Lăsă cuţitul, dădù mai de-oparte cavaleta şi deschise.

— A! dumneata, doctore. Poftim, îl întâmpină cu mulţămire.

Doctorul îi strânse mâna şi'l privi ţintă.

— Eşti turburat, maestre... ori... în curs de creaţiune? îi zise, zimbind.

— În adevăr, lucram... însă mă răvăşiseră şi nişte amintiri dureroase...

— Sensibilitate de artist... fire de artist, care trece repede dela o stare la alta. Ai rămas în Montreux?

— Nu; 'mi-am reţinut cameră la Croisset, pentru şase luni.

— Eu trec numai. Mă duc la bolnava mea. Imi dai voe să văd noua operă, cu totul nouă pentru mine?

Pictorul trase cavaleta în lumină potrivită.

Doctorul privi multe momente pânza, în care timp surprinderea, satisfacţiunea, admiraţiunea, i se zugrăviră în ochi şi pe chip.

— „Silueta" acestei fiinţi nu'mi pare streină... Maestre, nici o măgulire. Iţi spun adevărul: ea'tă arta cea mare... Admirabilă înfăţişare! Delicioasă espresiune... Ai un prieten mai mult.

Şi-i strânse călduros mâna.

Pictorul, înroşit de mulţămire, nu răspunse în privinţa persoanei nici un cuvânt.

— E o lucrare din memorie.

Doctorul îşi închipuì atunci că fiinţa ieră în legătură cu amintirile ce-i dăduseră turburarea în care'l găsise.

— Din memorie? esclamă el. E surprinzătoare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la artiștii mari, această facultate a talentului lor!..

— Voiești să prânzim împreună, doctore? Îmi datorezi această plăcere.

— Bucuros. Funicularul e pentru ora două, și acum e tocmai douăsprezece.

— Ne coborâm la masă?

— Peste o jumătate de oră. Să mai vorbim. Mă interesezi din ce în ce mai mult.

Doctorul Férrier ierà foarte cult și aveà cunoștinți întinse literare și de artă plastică. Bucuros dar se prindeà în discuțiuni de natura aceasta, când aveà și omul cu care să discute.

Jumătatea de oră trecù prea repede.

*

In salonul apartamentului pe care'l ocupà, la Croisset, familia Adlerberger, doamna Henrieta lucrează la o tapiserie în colori.

E în adevăr frumoasă încă, de statură înaltă, subțiratecă, cu mâini de mare finețe, cu picioarele mici. In ochii mai mult viorii decât albaștri, e o infinită espresiune de blândețe și de bunătate, dar umbrită de-o adâncă tristețe. Gura mică, atunci când râde, — acuma râde foarte rar, — doar cât zimbește trist, — are farmecul unei cireși însorite.

Acea mâhnire stăruitoare care 'i-a răpit din frăgezime și din sănătate mai mult decât anii, o datorește unei îndoite cauze: aflarea că soțul ei făcuse spionagiu în Patria ei, Franța, în urma cărei împrejurări, de îndată ce izbucni războiul, familia fugì în Germania, la Colonia, locul natal al soțului, — și a doua cauză plecarea la războiu a fiului ei, de care nu mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nimic. La acestea se mai adăoga starea sănătății nu tocmai liniștitoare a fiecii salo Emma-Liana.

Boala dela ochiul drept ierà trecătoare, după încredințarea medicului Férrier, specialist. Ce însemnà însă debilitatea aceea care nu îngăduià tinereței să'şi ià toată desvoltarea şi vioiuciunea ?

Biata mumă nu ştià, nu bănuià că şi pe fiica ei o rodeà aceeaş cunoaştere a păcatului tatălui: copila se considerà franceză. Şi, culme a ironiei soartei, fratele ei luptà în contra Patriei de naştere şi de educațiune; fratele ei preferase să fie German, în ora cea grea când Franța ierà mişeleşte atacată.

Emma-Liana aveà numai şasesprezece ani şi jumătate: în epoca creşterii, teribila taină o lovise ca o boală care atacă organismul în esența lui.

Emma-Liana ajunsese statura mume-si, dar ierà firavă şi numai distincțiunea, nobleţea de rassă corectà acea lipsă trupească.

Dar ochii mume-si, dar albeţea de blondă, dar părul bogat de-o coloare ca a aurului, fin şi mătăsos, dar acel „nuştiu ce" nedefinit, suav însă şi grațios, care eterizează frumuseţea femeiască, făccau din făptura Emei o desăvârşire a creațiunii.

Emma-Liana citià în o carte, în preajma mume-si.

Atunci intră domnişoara cu care se întâlnise pictorul.

Pusă alături cu Emma, n'o întreceà pe aceasta, însă ierà mai plină de viață şi interesà mai mult. Se desprindeà din făptura ei un fluid mai intens de atracțiune, ca tot ce se apropie mai mult de natură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

Oricum, puteà fi cestiune şi de gust în favoarea domnişoarei necunoscute.

— Citeşti, Emma? o întrebă ea.

— Da, Elsa...

Vorbiau în limba franceză. Niciodată Emma şi muma ei nu întrebuinţau pe cea germană, cu toate că o cunoşteau.

— Nimic nou, doamnă? o întrebă Elsa pe Henrieta.

— Nimic, copila mea. Trăim în aceiaş atmosferă de crudă nelinişte şi de zădarnică aşteptare...

Nici un cuvânt despre colonelul Adlerberger, făcut de Germani General de brigadă.

Ierà aproape o separaţiune între dânsa şi soţul ei. Neputându-se hotărî să se întoarcă în Franţa, se retrăsese la Geneva şi din primăvara acestui an venise la Montreux şi apoi la Croisset.

Elsa avù un oftat; Henrieta îi furişă o privire de milă.

O bătae în uşă, — şi o femee în casă a Henrietei, vesti pe doctorul Férrier.

Elsa voì să se retragă.

— De ce pleci când vine medicul, Elsa? Rămâi, drăguţă.

Medicul intră, sărută mâna cea delicată şi după ce se înclină Emmei îşi opri privirea, surprinsă, la Elsa.

— Domnişoara Elsa von Waldeck... o prezintă Henrieta.

Medicul se înclină, cu aceiaş atitudine de surprindere în înfăţişare.

Elsa se simţi ne la îndemână: ce însemnà asemenea atitudine?

Ea o luà drept admiraţiune nestăpânită, lucru ce nu se puteà permite.

— Nu vă puteţi închipui domnişoară von Wal-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deck, rosti medicul, pentrucc surprinderea cea mai neașteptată pe care o vădesc?

— In adevăr, mărturisesc, domnule, că n'o pot înțelege, îi răspunse fata cu oarecare mândric.

— Aci am onoarea de-a întâlni originalul și la Montreux, la otel Bellevue, am avut plăcerea-să admir cea mai artistică copie, care nu întrece originalul.

Mare surprindere în înfățișarea Elsei acum, cât și la Henrieta. Emma-Liana ascultă, însă fără nici un interes: ea păreà totdeauna departe...

— Te-ai fotografiat, Elsa, întrebă Henrieta.

— Nu, doamnă; nici nu m'am gândit.

— Atunci rugăm pe domnul doctor să ne esplice...

— Poate că nu ieră necesar să dau pe față un secret de atelier de pictor, însă numai surprinderea mea e de vină.

— Dar te rog, șezi, doctore, zise Henrieta.

— Vă mulțămesc, doamnă. Șezû.

Elsa era viu interesată... Dece gândul j se duse de odată la tânărul necunoscut? De ce ún fior cald îi străbătù ființa? Se înroși, — simțindu'și obrajii fierbinți, — și privi drept la medicul ce se pregătiă să vorbiască.

Doctorul Férrier povesti în ce chip i se prezintase un tânăr cu plăcută înfățișare, pentru consultațiune medicală; cum, interesându'l situațiunea de invalid de rĕzboiu, din Orient, și de pictor, vorbi îndelung cu dânsul și fù atras de inteligența și de cultura lui; cum, în cele din urmă, îl vizitase aci chiar la otelul Bellevue și'l găsise lucrând... Le lămuri impresiunea vie ce-i făcuse opera artistului, aproape terminată, căci nu-i mai rămăsese decât fondul care să încadreze portretul... și că se despărțise de ar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

tist fără să'l întrebe cine ieră persoana. Îmi înțelegeți acum, doamnă și domnișoară, surprinderea când m'am văzut în fața originalului.

— Dar când te-a văzut, Elsa? întrebă Henrieta, cu zîmbetul ei trist.

— Doamnă, îmi amintesc că pe când voiam să infru în curtea otelului, un domn 'mi-a făcut loc să trec și nu uit să vă spun că, la întoarcerea mea dela Montreux, acest domn se află în vagonul funicularului...

— Vedeți, domnișoară, cât e de admirat puterea de sensibilitate receptivă a marilor talente? I-a fost de-ajuns artistului timpul dela Montreux până'aci, și desigur că numai din priviri fugitive, spre a ne dà o capod'operă...

Și medicul spre a opri aci lucrul, se ridică și se apropiă de visătoarea diafană.

— Domnișoară, îmi dai voe să văd ce mai face ochiul nostru?

Copila îi zîmbi liniștit, răsturnă capul pe spatele fotoliului și medicul potrivindu'și lupa la ochiul drept, începù cu cea mai desăvârșită ușurime de atingere să cerceteze ochiul.

— Perfect... Numai să nu'l obosim, domnișoară. Când citim, să ne punem micul bandaj negru, ca să'l ferim de lumină și de sforțarea de-a privi...

— Nu-i așa că vei ascultà, Emma, îi zise muma apropiându-se și desmierdând mătăsosul păr de aur.

— Da, mamă...

— Va să zică, doctore, nici un tratament de-acuma?...

— Afară de spălătura specială cu apa ce 'i-am recomandat, încă timp de două săptămâni cel puțin...

— Și mai vii să ne vezi?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De azi peste opt zile, da... Imi dați voe să plec, fiindcă trebue să fiu astăseară la Lausanne.

— Atunci, la revedere doctore și vă mulțămim cordial.

Își luă rămas bun și dela fete și ieși, petrecut de Henrieta, — lăsând-o pe Elsa în ciudată frământare de suflet.

— Doctore, câteva clipe numai... de vorbă, se rugă Henrieta.

Intrară în camera Emmei.

— Mă îngrijește, doctore, starea de debilitate stăruitoare a Emmei și par'că 'mi-e teamă să consult pe medicul de sus, dela Dermas... ca să nu cumva să'mi recomande sanatoriul acela, care pentru mine înseamnă o condamnare.

Medicul se gândi puțin.

— Doamnă Adlerberger, imi vine greu să emit o părere asupra acelui sanatoriu, deci asupra unui confrate... In privința domnișoarei, după cât observațiunea 'mi-a permis, eu cred că debilitatea nu prezintă caracter de primejdie. Totuși, dacă primiți, pot să invit pe doctorul Arboux, specialist, — somitate medicală, — să mă însoțiască data viitoare și să examineze pe fiica dumneavoastră.

— Da, doctore, sunt hotărâtă, și'ți mulțămesc.

Medicul îi sărută respectuos mâna și plecă.

Pe drumul spre Montreux își întrebă conștiința: făcuse bine de'și arătase rezerva față cu Sanatoriul dela Dermas? Da, fiindcă Leysin cu sanatoriile lui îi prezintau mai multă siguranță de onestitate și de îngrijire. — Făcuse bine de vestise încântătoarei Elsa opera pictorului?

Ieră numai arta în mișcare de creațiune, la pictor, ori și unul din acele fulgere pasionale care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

într'aripează imaginațiunea dar sădesc un simțimânt foarte omenesc?

Nu va determina oare intervențiunea lui o apropiere între acești doi necunoscuți până ieri-alaltă-ieri?

— A — ba! întâmplarea își are tainele, concluse filozoficește.

VI.

Emma-Liana, de o extremă delicatețe trupească, nu'și puneà debilitatea în legătură cu întâmplătoarea taină a familiei... O socotià mai de grabă ceva firesc ei.

De vr'o câteva zile, vedeà și dânsa pe pictorul român și se deșteptase în ea curiozitatea nu de-a-i face cunoștința ci de-a'și arunca o privire la portretul prietenei sale Elsa.

Elsa, de partea ei, nu'și mai puteà astâmpărà, — nu curiozitatea, — ci adevărat dor de-a'și-l vedeà și chiar de-a intrà în relațiuni de cunoștință cu extraordinarul artist: să facă din memorie portretul cuiva și acesta să fie capo-d'operă, nu-i părea lucru comun.

Camera lui ierà la catul al doilea, întâmplător de-asupra camerei sale: balcoanele veniau unul de-asupra celuilalt... Pașii, nu i-i auzià, în camerà: zidul ierà gros și covoarele, groase.

Dar în balcon îi puteà auzî umbletul.

In salon îl zărise de vr'o două ori, însă nu se putuseră salutà.

Ea, căutase cu privirea să'l facă s'o salute. Ierà închipuire sau realitate? el par'că se ferise și ideeà aceasta o nemulțămià.

In adevăr că numai-subiect de artă fusesc ea, pentru artist, iar pentru om... nimic?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Își spuse că, la urma urmei, ierà logodită și cu inima dată: interesul ei ierà pentru pictorul care-i făcuse portretul iar nu pentru omul „ce trebuià" să-i rămână indiferent.

Acest „trebuià", din gândul ei, arătà că tocmai puteà fi contrariul: o interesà și omul.

— A! din curiozitate... dintr'o vagă dorință de-a mai schimbà monotonia din ființa mea intimă, în mijlocul obișnuitelor petreceri cari nu mă atrag. Nici o cunoștință... „simpatică".

In acest fel își prezintà Elsa lucrul. Ierà instruită; aveà putința de-a judeca serios și de-a pătrunde taina frumusețelor Artei; ierà muzicantă, — o pianistă de forță; — să aibă cu cine discutà prietenește, în mod camaraderesc, — o! fără gând de curtenire, negreșit, — ar fi fost pentru ea o nu se poate mai nemerită ocaziune de petrecere intelectuală.

Iarăș însă nu voià, nu puteà să deà dânsa motiv de apropiere.

Pe urmă, mai intervenià un element de stânjinire: pictorul ierà Român, — deci vrăjmaș al Germanilor... Desigur că se luptase în țara lui cu Germanii.

Și un suflu de mândrie teutonă îi trecù prin privirea ce i se înnăspri...

*

In Vinerea viitoare, doctorul Férrier veni însoțit de renumitul specialist Arboux.

In timp ce acesta, în prezența mamei, esaminà pe Emma-Liana, în camerà copilei, Elsa țineà de urât lui Férrier și aduse vorba, cu meșteșug, — așa credeà dânsa, — de portretul ei.

Doctorul înțelese curiozitatea firească, mirân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

du-se, că în acelaș loc fiind amândoi, tinerii încă nu se cunoscuseră.

— Domnișoară, îi zise, înclinându-i-se, dacă doriți, pot rugà pe amicul meu Albineț să trimită aci pânza.

Elsa se înroși, — de plăcere, — și mulțămită de tactica delicată a medicului, care nu impuneà cunoștința.

— Sunt curioasă, domnule doctor, să văd ceea ce dumneavoastră, cu competență, numiți „o capo-d'operă"...

— Este, domnișoară, este. Vom „dejuna", ei și Arboux cu pictorul nostru și-i voiu esprimà dorința doamnei Adlerberger...

Funerea înainte a doamnei Henrieta ierà încă o delicată prevedere a medicului.

— Vă mulțămesc, îi răspunse Elsa în chip amical, în timp ce înfiorare caldă îi desmierdà ființa...

Emma-Liana se ivi, îndestul de impresionată de cercetarea medicală la care nu se așteptase.

Și în timp ce se puseră la vorbă câte-trei, în cestiunea portretului, Henrieta ascultà, cu inima bătând, lămuririle medicului.

— Doamnă, debilitatea pare a fi organică, la fiica dumneavoastră. Nu văd primejdie, însă văd necesitatea unui sistem de viață fizică, bine determinat și bine condus: exerciții fizice cu măsură, hrană rațional dată cantitativ, fără oboseală, mai multă veselie în preajma domnișoarei... Ca localitate, v'aș recomandà Leysin, în vilă particulară, și ca medic, pe doctorul Alliard dela Sanatoriul „Chamossaire". Un cerc de cunoștinți „amabile" cum se găsește la Leysin, care e și orășel, îi va prinde bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Trebue să mă duc dar la Leysin, zilele acestea. Pe când mă pot stabili acolo?

— In Septembrie, pe la 15—20... când frigul, deşi sănătos, al iernii, încă nu începe... Altitudinea la Leysin-sat e de 1400 metri, la Leysin-orăşel şi sanatorii e dela 1600 până la 1800 metri.

Diferenţa de altitudine dintre acolo şi aci, e neînsemnată, însă viaţa de acolo e în favoarea Staţiunii.

— Vă mulţămesc călduros, domnule doctor.

— Vă voiu dă o scrisoare pentru doctorul Alliard şi observaţiunile mele, în plic închis: aceasta să nu vă îngrijiască; e obiceiu medical cu anume termeni de indicaţiune a unei stări.

— Nu'i prescrieţi nimic pentru timpul cât vom mai stă aci?

— Un tonic, da...

Medicul se aşează, făcù reţeta, scrise scrisoarea şi indicaţiunile, apoi trecù în salon...

Aci, se opri, în extaz:

In lumină potrivită, pe o măsuţă, sprijinit de un vas pentru flori, stă pânza, terminată şi deja înrămată...

Medicul Férrier se dusese şi o ceruse pictorului.

— Dar e de-o perfecţiune neîntrecută, esclamă doamna Adlerberger, zâmbind mai cu căldură, în starea de suflet în care ierà: speranţa de bine îi alinase teama.

— In adevăr, zise Arboux, e o cap'd-operă, — şi privi la Elsa. Domnişoară, eată-vă în două exemplare de cea mai desăvârşită factură artistică.

Ea se înroşi, râzând:

— A! domnule doctor, pictorul m'a văzut în chip prea măgulitor pentru fiinţa mea...

Emma-Liana privià, privià pânza, ne mai în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

destulându-se, sinceră admiratoare în fața artei, fără nici o simțire de invidie față cu amica ei.

Elsa era toată numai fierbințeală din elemente ce se aprind: mulțumire, mândrie, recunoștința pentru artist, dragoste de opera lui, dor de-a nu se despărți de imaginea ei.

*

„Cere de cunoștinți „amabile" zisese doctorul Arboux.

Și gândul Henrietei se duse nesilit, fără nici un presimțimânt rău, la cine altul pentru timpul cât va mai sta aci, — dacă nu la pictorul de a căruia seriozitate, inteligență și suflet artistic îi vorbise cu autoritate medicul Férrier?

— Ascultați, fetelor, le zise în seara acelei zile, Henrieta. Pictorul a fost „gentil" și ne-a trimis opera să 'i-o admirăm... E firesc să-i răspundem prin „gentilețe" la fel: să'l învităm pentru mâine seară la ceaiu... Voi, ce ziceți?

Elsa avù acelaș fior ce-i se repetă de îndată ce ierà prilejul.

— Cu plăcere, mamă, zise Emma, foarte liniștită, ca în fața unui lucru firesc, deși ieșià din obiceiul familiei.

— Elsa nu zice nimic? întrebă Henrieta.

— Plăcere este și pentru mine, doamnă.

Câtă deosebire între tonul Emmei și al Elsei. Dar mai ales ce mișcare ciudată în sufletul ei! Hotărât lucru: se petrecea ceva imperios în ființa ei morală.

In seara acelei zile doamna Henrieta, — iarăș contrariu deprinderilor, — puse pe amândouă fetele să se îmbrace ca pentru serată, și se coborî în salonul de dant, ceeace le miră pe amândouă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce însemnă schimbarea aceasta, la doamna Adlerberger?

Fapt pozitiv e că nu displăcù nici Emmei-Liana lucrul acesta.

Elsa ierà mai liberă şi totuşi nu intrase niciodată în salonul pentru danţ; cel mult se dusese regulat la concertele de Joi, însoţită de Vilma.

Dar ivirea fetelor şi mai ales a tristei doamne, care inspirà un adânc respect, o tăcută milă, tuturora, — produse mirare, în acelaş timp e'un simţimânt de plăcere, de simpatie, ce străluci în privirea, în mişcarea fiecărui oaspe al otelului.

Vast salon mai mult lung de cât larg, cu o lojă pentru muzică, cu păreţi ornamentaţi cu „stucărie" artistic lucrată, în brâc de jur-împrejurul tavanului şi făcând rame oglinzilor mari şi braţelor cu becuri electrice, — nu cuprindeà nici o mobilă. Numai draperii bogate la ferestre şi la cele două uşi monumentale.

De-oparte şi de alta a lui se aflà însă câte-o încăpere elegant mobilată, — salon verde şi salon galben, — pentru acela ce se odihniau după danţ.

Două uşi mai mici duceau una în bufet, alta în cabinetul de „toaletă" pentru femei.

Sala de concert ierà în altă aripă a otelului, în acelaş dispoziţiune ca acea pentru bal.

Doamna Henrieta observă fizionomia adunării, foarte bine dispusă pentru ea, şi se apropiă de acele câteva persoane cu care schimba din când în când câte-o vorbă în parc sau la masă.

Ea şi fetele mâncau nu la masa mare ci la una retrasă într'un colţ, al sălii: ierau numai şase mese, în toată sala, pentru familii cari ţineau să se izoleze.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Amândouă fetele fură înconjurate de câteva tinere ca dânsele...

Ierà o pauză între danțuri.

Amândouă cercetară însă cu privirea cuprinsul, până în cele două saloane de delăturі.

Pictorul, nu părea aci.

Eugeniu, de când se mutase la Croisset, terminase pânza după cum am văzut, dar își încordase voința să nu dea pas inimii pe clina spre care se simțià plecat.

Această familie ierà una, de sigur, — căci dacă o fată ierà fiica, cealaltă nu putea fi decât rudă, — și el ierà solul durerii, mai mult încà, în conștiința lui: omorâtorul lui Frantz.

La ce desnodământ, dacă nu la cel ușor de prevăzut, ar fi ajuns iubirea lui și a fetei, dacă se întâmplà și dânsa să'l iubiască?

La ură, poate și la răzbunare de partea ei. — la suferință de partea lui.

Cu toate acestea după ce medicul Férrier veni și'l rugă să împliniască dorința doamnei Adlerberger de a trimite tabloul, — inima lui tresări de-o speranță dulce, și acum, înainte de-a se coborî în sala de danț, privi lung, lung acea minunată întrupare.

Sigur că o va întâlni în salonul pentru danț, se grăbi pe la ora zece să se ducă... și, eată-le pe amândouă fetele, însoțind pe doamna.

Se dădù după draperia monumentalei uși și observă întâi pe Henrieta: asemănarea cu pictura de pe ceasornic ierà de netăgăduit... Observă apoi pe Emma-Liana și'l interesă acea înfățișare diafană de silf... Dar când privi la Elsa, simți că i se aprind obrajîi, că ființa i se înfioară, că zare întinsă de lumină i se destinde în infinitul în care se cuprind pasiunile omenești.

Gândul la ființa dispărută tragic îi mai puse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tăișul unei mustrări, în o cută a inimii; — își zise însă: viața cere viață; în vârtejul altor vieți. E egoism, dar îl îndreptățește firea lucrurilor... Iubești, vei mai iubi, după cum nu încetezi de-a te hrăni. Destul este când cu iubirea ta nu faci nimănuia rău, nu jignești poate decât o amintire care din ce în ce e ursită decolorării.

Ieră poate o apărare „pro-domo", însă cine 'i-ar fi aruncat piatra?

Și de-odată se hotărî să înainteze.

De când venise aci masa 'și-o avusese în camera lui, afară de prânzul din acea zi împreună cu amândoi medicii.

De acum înainte va fi între toți, ceilalți, va căutà prietenii, distracții, și... **va iubi!**

Doamna Adlerberger se apropià de fetele ei, când Elsa îi șoptì:

— Doamnă, uità-te: e pictorul.

Inima ei bătcù arzător.

Henrieta îi ieși în întâmpinare; el văzù intențiunea și i se plecă respectuos.

— Domnule, vă mulțămesc pentru atențiunea dumneavoastră că ne-ați înlesnit să vă admirăm opera în adevăr uimitoare.

— Recunoscător, doamnă, pentru atât de mare bunăvoința, îi răspunse el, emoționat.

Fetele se apropiaseră:

— Domnule, copila mea Emma-Liana, domnișoara Elsa Waldeck.

Eugeniu, aprins la față, li se înclină, șoptind, mai emoționat:

— Incântat, domnișoarelor...

Formula obișnuită, însă privirea ce-i adresă Elsei aveà altă însemnătate și Elsa înțelese cu inima, făcându-se jar la chip.

In sfârșit, cunoștința începeà.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901-1932

Dându-se semnalul unui al doilea valț, pictorul întrebă pe fete, ne-putând s'aleagă, spre a nu ofensă pe nici una:

— Aș dori să vă fiu cavalerul, în valțul acesta.., dacă'mi acordați favoarea...

— Eu nu dantez încă, domnule; altfel, aș face-o cu plăcere, răspunse Emma-Liana, parcă cu regret.

— Poate un cadril, Emma, îi zise mumă-sa învăluind-o cu o privire dulce.

— Poate... zise copila.

— Atunci, domnișoara Waldeck?

— Cu plăcere, domnule...

Și i se anină gratios de braț, depărtându-se cu el, până să înceapă orchestra.

— O teamă de nedescris mă agită, domnișoară, la ideea de-a-mi se socoti îndrăzneală executarea unui portret fără voința persoanei... îi zise el cu întonare caldă.

— Domnule... un portret banal ar fi în condițiunea aceasta; o înaltă operă de artă, e scuza artistului și totdeodată gloria lui.

— Vă mulțămesc din suflet, domnișoară: 'mi-ați liniștit conștiința...

— Sunteți Român?

— Da, domnișoară: Eugeniu Albineț... Cunosc din Germania Berlinul, Weimar, Francfort — pe

— Main, Colonia...

— A! cunoașteți și orașul meu natal, — Colonia?

— După o ședere de trei zile în oraș, am făcut escursiunea dela Colonia la Amsterdam, pe Rin, acum șapte ani...

— In 1912... Eram de 12 ani atunci, îi zise zâmbind...

Dănțuitor bun și elegant, se potrivi în mișcări cu buna dănțuitoare care ierà Elsa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Henrieta și Emma îi priviră tot timpul cu plăcere, cu interes.

— Emiliana... îi zise muma, ai voe să joci cadril. Trebue să ne mai modificăm felul de viață...

— Cu plăcere mamă...

In această mulțime ierau numai bărbați în etate și băețaudri neajunși de vârsta crudei mobilizări...

Numai trei Ruși ierau mai tineri, dați dezertori în țara lor, fii ai unor familii mari, însă conspiratori intrați în legiunea fioroasă a nihiliștilor. Își păstrau exteriorul datorat nașterii și creșterii, dar sufletul lor ierà îndoctrinat revoluționar-terorist.

Câte-trei făceau grup separat, petrecându'și viața mai mult în „bar"-ul care le da plăcerea băuturii.

— Unul însă, — cel mai tânăr dintre ei, — .pusese ochii pe Elsa și pândià prilej să-i facă cunoștința, s'o convertiască la religiunea teorii: ierà un fanatic.

Cam urât, semănând mai mult a Calmuk, deși fără răbdarea de-a mai face pe cavalerul de „bon-ton", nu îndrăznise să pripiască lucrul.

Când văzù pe acest strein frumos, tânăr, — de curând venit și deja în grațiile domnișoarei, — avù un rânjet și o strânsoare de inimă.

— Ce, D'mitri, 'ți-a luat înainte altul? îi șopti unul din tovarășii, care-i observase de mult atitudinea.

— Nu e nimic. Volonca; lupul răpește, nu umblă cu plecăciuni...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII.

In seara următoare Eugeniu ierà poftitul doamnei Adlerberger.

In găteli de casă simple dar fine și care îmbrăcau perfect de bine pe amândouă fetele, Elsa, mai cu atențiuni pentru pictor, Emma-Liana cu prietenie născândă, Henrieta cu resemnare în delicatul ei prieteșug, — dădeau artistului cea mai dulce mulțămire și totodată convingerea și mândria-că ierà în cercul unor ființi din lumea cea mai bună...

I se cerù să povestiască de prin războiu și el se execută fără să s'atingă de naționalitatea vreunui vrăjmaș. Puse în lumină adevărată numai eroismul, fără pereche în lume, al plugarului-soldat român, cu o vervă care plăcù. Apărarea ultimei bucăți de țară cu hotărârea de jertfă până la unul — arătându-le toate împrejurările grele, — le făcù impresiune profundă. Rolul ofițerilor Francezi, de organizatori și de luptători eroi printre camarazii Români, îl scoase cu atâta entusiam în relief, că observă adâncă înduioioșare și licăriri de mândrie în privirile Henrietei și Emmei-Liana.

Elsa păstrà acela atitudine de impresiune generală. Rolul Francezilor nu-i ierà simpatic.

Se făcu apoi muzică: Elsa vrăji pe pictor cu interpretarea ei plină de sentiment, în justețe și ca technică.

Trăià bucățile pe care le cântà, par'c'ar fi fost rupte din propriul ei suflet. Școala Italiană pre domină în execuțiune.

Emma-Liana îl rugă dulce, cu glas sfios, să-i lase o amintire în albumul ei de desen.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eugeniu, supt ochii amânduror fetelor, în timp ce Henrieta cu ajutorul Vilmei, pregătia ceaiul, — din câteva trăsături de creion, dădu silueta foarte grațioasă a Emmei-Liana...

Apoi semnă numele lui și data: 3 Septembrie.

Emma bătu din mâini cu plăcere: nu fusese așa de copilăros voioasă, nu se ținea minte decând:

— Uite, mamă, uite!...

— Foarte delicată și asemănătoare schiță... Mulțămim, domnule Albineț...

— O! doamnă, pentru atât de puțin.

— Puținul care ne face plăcere e echivalent multului cari ne inspiră admirațiunea.

Eugeniu întoarse pagina și schiță cu tot atât de mare ușurință și siguranță silueta doamnei Adlerberger, în atitudine de pierdută pe gânduri.

— Artistul nu se poate să nu fie psicholog, îi zise, zâmbindu-i melancolic, după ce'și privi schița. Încă odată vă mulțămim... Vă rog, poftiți în jurul mesei, domnule, domnișoarelor...

Elsa trăiă după bucățile muzicale, din viața unui vis pasional, al cărui început nu 'și-l mai ascundeă. Sinceră cu sine, energică atunci când hotărà, nu se mai apărà de plăcerea noului ei simțimânt.

Fusese pân'acum logodnica lui Frantz Adlerberger mai mult din considerațiuni de avere. Unchiul ei, baronul von Förster, proprietarul otelului Palatz din Colonia, în care'și avea și el apartamentul, bătrân becher, intim legat cu Adlerberger, îi ceruse ei căsătoria cu Frantz în schimbul marii averi ce posedà dânsul ca unchiu.

Altfel, partea de moștenire 'i-ar fi fost mică. Elsa se obișnuise dela etatea de 15 ani cu voința unchiului, pe urmă prinsese o simpatie timpurie de Frantz, însuși el destul de tânăr. Logodna se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

făcuse după mutarea la Colonia, a famliiei lui Frantz și în timpul de două luni, până să plece, gustase din taina iubirii între logodnici naivi, romantici.

Elsa rămăsese cu amintirea acelor dulci impresiuni aproape copilărești, însă inima ei pasionată nu găsise adevărata înfiorare a simțimântului hotărâtor.

Îndelunga lipsă a eroului unui moment de înfiripare amoroasă, poate fi dăunătoare celui ce lipsește.

Și de câte ori Elsa se gândise cu tristețe, ce e drept, că nu'l va mai vedeà! Iar unc ori, convingerea aceasta nu o emoționà în de-ajuns. Cu adevărat suferià ca Germană, față cu sentimentul general din Elveția că Germania aveà să fie biruită.

Terenul dar pentru o iubire puternică, ierà întrucâtva pregătit în ființa ei robustă și ardentă: moștenise puțin sânge italian dela bunica ei.

Doamna Adlerberger nu primise cu toată inima căsătoria aceasta, însă când o văzù pe Emma că se leagă intim cu Elsa, că Elsa e caracter bun și că răspunde dragostei fiicii sale, începù cu încetul să se deprindă cu ideea.

La plecarea ei din Colonia Elsa i se arătă atât de tristă și totodată atât de dispusă să însoțiască pe Emma-Liana, că ea însăși dobândi învoirea unchiului von Förster.

Stăteau într'un apartament, însă Elsei îi lăsà libertatea întreagă.

In timpul ceaiului și după el, convorbirea se ținù asupra Artelor în genere și Eugeniu avù prilejul să constate la Elsa o educațiune muzicală întinsă, cu opiniuni proprii de luat în seamă, spi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rit critic însemnat și dorința de-a ști cât mai mult.

Se esprimă apoi cu ușurință și avea farmec în espunere, poate tonul uneori cam autoritar, dar acesta puteà fi pus în seama convingerii iar nu în a îndărătnicie acestei convingeri.

Privirea lor, în timpul discutiunilor, pe cari Emma le ascultà cu interes, — se intâlnià adesea-ori și acelaș fluid le însufleția, determinând înțelegerea între sufletele amândurora.

*

A doua-zi Elsa se coborî în sala de mâncare, pentru cafeaua cu lapte, înaintea Henrietei cu Emma-Liana.

Par'că ar fi așteptat-o, Eugeniu se află în picioare, lângă una din ferestre, privitor la frumusețea panoramei munților, însă atent la acei ce intrau.

Dimineața ierà răcoroasă, dar soarele se urcà în seninul curat cu strălucire ce da viață și voioșie.

Cum o văzù că intră, o întâmpină și o salutà cordial. Ea îi întinse mâna. El 'i-o sărută.

— Închipuiește'ți, domnule Albineț, că azi chiar fac o mică escursiune până la Leysin, cu Vilma. Doamna Adlerberger, în urma sfatului medicului Arboux, se va muta în acea stațiune și 'mi-a dat însărcinarea de a ne căutà o vilă.

— Cum? plecați din Croisset?

Și atât de vădită-i fu surprinderea aproape dureroasă, că Elsa simți contra-impresiunea, cu aceiași tărie.

— Nu e prea departe, domnule Albineț, Croisset de Leysin...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Dar nimic nu mă ține aci, domnișoară, esclamă el cu spontaneetatea dragostei, căreca nu i se pune în calc considerațuni, oricât de drepte.

Elsa nu se putu opri să nu râdă, dulce însă, încurajator.

— Atunci, domnule, ce-ar fi dacă ne-ați fi cavaler până la Leysin, să alegem împreună?...

— Și să'mi găsesc și eu cuib?

Cred că nimic nu se poate împotrivi dorinții dumneavoastră. Cunosc Leysin-ul și aveam intențiunea să stau și acolo, dela Februarie înainte..

— Atunci, e potrivire de situațiune. Vă mulțămesc, domnule Albinet. Sunteți bun să sunați? Poate că bem cafeaua împreună?

— Potrivire de situațiune iarăș, domnișoară, îi zise, pe când sună.

Când veniră Henrieta și Emma-Liana, ei sfârșiau cafeaua.

— V'a fost foame înaintea noastră, le zise Henrieta, zâmbind.

— Inchipuește'ți, doamnă, începù Elsa, că domnul Albinet ierà în ajunul de-a'și mutà reședința la Leysin... pe care'l cunoaște.

— Cu adevărat? făcù Emma, cu bucurie copilăroasă.

— Eată o împrejurare care ne poate folosi...

Ii povesti cum de hotărâse pentru Emma, mutarea lor, și'l rugă să însoțiască pe Elsa și să aleagă vila... ceea ce pictorul primi, negreșit, ca și cum n'ar fi fost deja înțelegere între el și Elsa.

*

Dela Montreux se poate călători la Aigle cu trenul și cu vaporul. Elsa alese vaporul, timpul urmând a fi frumos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eată-i traversând coltul lăcului, foarte prieteni, comunicându-și impresiunile ca doi camarazi. Numai anume mlădieri duioase ale glasului, când terminau câte-o frază puteă se trădeze că intră și câte-o bucățică de inimă în vorba lor.

Drumul e scurt dela Montreux până la Aigle, mai scurt decât cu trenul, care înconjoară și se oprește la vr'e două stațiuni, între cari una însemnată e Territêt.

Aigle are un mic port, în apropiere de gară. Ca stațiune, Aigle e de importanță, căci în ea se oprește Simplonul și dela ea pornește altă linie pe coasta munților ce fac față Leysin-ului, până la Diablerets, pe distanță de 35—40 chilometri.

E orășel cu puține case și la începutul văii Champéry, pe o colină, are un otel cu patru fațade și cu cinci caturi, impunător ca înfățișare pentru cei ce vor o poziținne frumoasă însă nu la înălțimi mari și nu în contat cu bolnavii de pept.

Escursiunile de aci, pe valea Champéry, străbătută în mai tot lungul ei de apa Ronului, sunt foarte gustate și duc în locuri foarte pitorești.

Din gară, pe o linie mai de-oparte, pleacă micul tren din cel mult două sau trei vagoane, care devine funicular de îndată ce începe urcușul spre Leysin.

Drumul e fermecător; de ce trenul sue mai mult, de ce valea pare prăpastie iar munții răsar mai impunători.

Nu mai iei în seamă scârțâitul osiilor vagonetelor, silința din greu par'că cu care ele urcă, mereu, înfruntând muntele uriaș.

Ronul, din ce în ce se vede ca o panglică așternută de vr'un inginer pentru cine știe ce măsură-

. . . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toare, dar pe care o serpuește vântul, curentul văii.

Valea pare că se înfundă, munții iau altă poziție, se îndesesc și se apasă par'că unii pe umerii celorlalți spre a'și ridică vârfurile unii asupra altora: „Dent du Midi" și „Trient"-ul își desfășoară întreaga măreție albă de ghețuri și de ninsori eterne.

Eugeniu și Elsa, singuri în vagonul din urmă, privesc, schimbând rar câte-un cuvânt de admirare sfioasă par'că, fiindcă în fața majestății naturii numai gândul poate sta înrâurit intim. Cuvântul esprimă totdeauna slab impresiunea. Cuvântul scris îi poate da poezia și coloritul personal. Ceea ce se vede și se simte rămâne fără esprimare.

Fotografia reproduce, pictura imitează: amândouă se apropie de adevăr, diferind prin espresiune.

Să vezi însă cu ochii, adecă să trăiești ceea ce vezi și în ce vezi, este toată frumusețea și sensibilitatea în acțiune intensă.

Nu știu Eugeniu când luase o mână a Elsei în mâna lui...

Tocmai când trenul trecea pe dinaintea „Sanatoriului Popular", vederea acestei clădiri albe cu ferestre numeroase, îi deșteptă la realitate și cu surprindere se văzură mână în mână.

Ea 'și-o retrase, înroșindu-se; el zâmbi galeș.

— Am ajuns, îi rosti...

Trenul își luase poziție orizontală și intră supt acoperemântul de sticlă al stațiunii Leysin.

*

Pe un platou înclinat ușor, cam de vr'o sută de metri lărgime, e drumul principal, printre vile și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prăvălii până la capătul orășelului. Un otel mare în care nu se primesc bolnavi e aproape de capăt; mai sus, și mai jos, de cealaltă parte a drumului, sanatoriul „Chamossaire".

Mai de vale, de unde clima începe a fi mai plecată, e Sanatoriul „Aux Anglais", apoi mai jos altul, al unui medic, unde se face cura de soare pentru anume boale.

Pe urmă, pe diferite trepte de înălțimi, vile de toate formele și mărimile, cari de cari mai gratioase chiar în modeste înfățișări, înconjurate de grădini.

O pădure de brazi acopere coasta muntelui până la oarecare înălțime, cu drumuri și poteci.

Pe una din aceste trepte se ridică o biserică albă, strălucitor de albă, c'un singur turn, cu presbiterul lângă ea...

Preotul deservent e dintr'un ordin religios care poartă vestmânt alb, — dacă nu mă înșel: Franciscan.

Priveliștea Leysin-ului e în adevăr seducătoare prin verdeața și prin florile cari îl smăltează, iar de jur împrejur prin lanțuri de munți cari deschid felurite perspective în o admirabilă varietate de forme și de nuanțe de alb și verde.

— Dar e foarte plăcut, foarte frumos, foarte interesant, rosti Elsa, rotindu'și privirea... Nici nu are de-a face cu Croisset, nici chiar cu Montreux.

— Așa zic și eu, domnișoară. Dar încă să faci de aci drumul, cu automobilul, până la Diablerets? „Să vezi și să nu mai uiți", cum zice un cântec al nostru popular.

— Ce crezi, domnule Albinet: dacă am căuta să prânzim? Imi e o foame, de nit pe unde-am venit.

— Foarte la timp și foarte ușor de găsit. La

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

otelul acesta mare ierâ odată masă pentru trecători... Dacă nu va fi, coborâm colo, în sat, pe platoul cela destul de vast pentru asemenea poziţiune, şi la o cârciumă pentru turişti, vom găsi masă „à la minute“ nu tocmai rea...

— Ştii că mai bine'mi place aşa, la întâmplare? E ceva nou pentru mine...

— Cu atât mai bine. Să ne coborâm, cam cu inconjur, dar mai sigur... Uite o trăsurică. Tocmai nemerit... Amice, se adresă birjarului, te duci să iei pe cineva?

— Da, domnule, dela cârciuma lui moş-Berniquet...

— Cu adevărat? Eşti un birjar de aur cu biciul de mătase. Să ne duci pe noi la moş-Berniquet.

— Cu plăcere, domnule... Daţi-vă osteneala de vă suiţi.

Apucară pe drumul cel mare, înclinat, şerpuitor, şi după vr'o zece minute, o luară la dreapta pe drum natural, de-a curmezişul platoului şi intrară în sat.

Trei şiruri de străzi nu lungi, case cu unul şi cu două caturi, cu ferestre şi cu uşi văpsite verde, unele curăţele, altele nu tocmai.

Dar la 1400 metri înălţime şi cu priveliştе mai restrânsă decât sus, destul de atrăgătoare, şi un sat urât poate face să i se uite urâţenia.

Cârciuma lui moş-Berniquet, firmă rămasă, — căci acum fiul urmă tatălui, — nu poate aveà altă înfăţişare decât a ori cărei cârciumi în care e vinul slab dar gustos şi mâncarea din fripturi, ouă, slănină, fructe, brânzeturi variate.

Ba une ori şi câte-o plăcintă de mere ori de brânză, de'ţi lingi degetele, pe cari ai grijă să le speli mai naiute de masă şi după. Elsa nu mai puteà de plăcerea unei asemenea mese, printre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lucrători și câțiva turiști ce se duceau spre Sépey și Mont-D'or, pe jos.

Mâncă foarte cu poftă, — mai cu poftă decât oricând. — rădea mai viu și dulce ca de obiceiu și nu știa adesea dacă mai ieră altcineva în cârciumă... poate chiar în lume, — când întâlnia privirea lui Eugeniu.

Vilma, mâncă, tăceă, par'că pricepeă ce se începeă, par'că'și da seama că ea ieră de prisos...

Eugeniu, la cafeă, — excelentă! — își cerù voe să aprindă o havană din cele găsite aci. Elsa invoi... Ar fi invoit poate și o sărutare, cine știe!

Cârciuma are unele apucături ale ei, și, Doamne ferește de molipsire!

— Știți, domnișoară că ne vom întoarce pe jos, sus, și de jos în sus e mai lungulet drumul și mai greu urcușul? îi zise, râzând, familiar.

— Iată ceva nu tocmai plăcut, o mărturisesc... răspunse ea, tot râzând.

— Hei, Berniquet-fiul! strigă Eugeniu.

— Poftim, poftim...

Și Berniquet-fiul, o prăjină de om, subțire și bătoasă, se înfățișă prea plecat și prea supus.

— Mă rog, putem găsi o trăsură, o căruță, un poștalion, până sus la Grand-Hôtel? Aud?

— La ordin, domnule. Numai până să adăp calul, și gata...

— Cu condiție să-i dai ovăzul, la întoarcere, dacă-i bătrân...

— Are vrâsta unui tras la sorți...

Și Berniquet-fiul se depărtă zâmbind.

Când ajunseră sus, cam hurducăiți de trăsura fără arcuri, ierau tot voioși. Lăsară pe Vilma în squarul de lângă biserică și ei plecară să viziteze vilele.

Această sarcină, neluată în seamă, ținù aproape

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

două ore, dar în sfârșit găsiră o vilă, la capătul cel mai de sus, lângă pădurea de brazi, — cu vedere minunată, înlăuntru gospodărească, cu patru încăperi și bucătărie, la catul întâiu, și cu terrață de pământ prefăcută în grădină cu flori. In catul de jos locuiă proprietara. Calorifer, lumină electrică. Bucătăreasă și om de serviciu aveă gazda la îndemână: totul, 16.000 lei pe an. Deși războiul ieră de jur împrejurul Elveției, trebuincioasele se aduceau, ceva mai scump, însă ierau din bielșug.

Elsa dede arvună o mie de lei și vesti sosirea pentru 20 ale lunei.

Gazda se oferì să adune anume proviziuni pentru data sosirii.

Din vizitele făcute, Eugeniu ochisc un mic apartament din două încăperi, pentru el, în apropiere de vilă, ceva mai jos.

Dar fiindcă se familiarizaseră îndestul, el și Elsa, primi sfatul ei să iă o singură încăpere mai mare la Grand-Hôtel unde să aibă masa...

Lăsă dar pe Elsa lângă Vilma, care aproape adormise, și se duse la otel. Alegerea și învoirea fu repede făcută; arvuna, dată; ziua, fixată.

La întoarcerea lângă fermecătoarea de al cărcea glas îi plăceà s'asculte, ea îi zise:

— Avem oare timp să plecăm înnapoi, la Montreux?

— M'am informat. Funicularul a plecat la ora trei. Se întoarce la 9 și pleacă dimineață la opt.

— Să rămânem dar aci? Atunci, știi ce? voiu cere ospitalitate gazdei cu vila iar dumneata, la otel, — nu-i așa?

— Da, domnișoară. Mă duc să o înștiințez și după cină, vă conduc la odihnă...

Ea îi râse dulce, dulce, dulce...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamna Adlerberger rămase mulțămită de felul cum fuseseră orânduite toate. Mai ales că ierà să'și aibă masa ei, acasă, o încântà.

Prin faptul că pictorul va sta la Grand-Hôtel, ele puteau să ià parte acolo la serate, la petrecerile obișnuite ale otelului.

Fără să-i treacă prin minte putința unei închegări de dragoste între vreuna din fete și pictor, Henrieta începeà să'l considere ca prieten, cavaler, — ca un sprijin al unor femei singure.

In zilele până la plecarea dela Croisset, legătura de prietenie aproape familiară, respectuoasă și delicată de partea pictorului. — se mai strânse între el și Henrieta.

Emma-Liana îl privià ca pe un frate. Elsa, foarte în rezervă de față cu ele, își luà înfățișarea de camaradă veselă, glumeață și la timp potrivit, serioasă și judicioasă, de îndată ce ierà numai cu el. Aceasta se petreceà când se plimbau. In salon, aceeaș rezervă.

Asemenea față dublă a vieții lor, le mărià pe tăcute iubirea. Insă nici o vorbă prin care simțimântul lor să se arate cuceritor, cu declarată putere de stăpânire și de anume drepturi.

In ziua de 20 își luară rămas bun dela Croisset, care ierà să le fie amintire, cu titluri deosebite, fiecăruia din ei.

Poziționea la Leysin, făcu Henrietei și Emmei o impresiune din cele mai bune, și o gustară în amănunt numai după definitivă așezare și după ce medicul Alliard stabili sistemul de cură pentru Emma.

Copila aveà să vină în fiecare zi, la anume ore, la „Chamossaire", unde aveà să facă exercițiile, să ia parte la anume jocuri „de sănătate", iar acasă să ia gustări și odihnă la anume ore.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII.

10 Noembrie.

Intreaga privelişte, în amfiteatru, e albă, de cea mai frumoasă albeaţă, numai că se înfăţişează în forme deosebite şi de deosebite mărimi.

Muntele Chamossaire 'şi-a acoperit vârful pietros cu care par'că ameninţă să împungă cerul, 'şi-a acoperit pâraele care şerpuiau şi păreau pe trupul lui ca nişte cute; 'şi-a acoperit poenile solitare..

Brazii de pe poalele lui, cari îi stau ca un tiv bogat ce undulează, cu cari natura pare că'l dezdăunează pentru crestele lui goale, — abia se mai cunosc din multa neauă care le apasă crângile. Verdele lor e înnecat de albul năvălitor.

Murran-ul mic, Murran-ul mare, Dent-Favre, Dent des Morcles, 'şi-au pierdut fizionomia şi par nişte uriaşi poponeţi albi ai căror umeri se ating în încremenire.

Trien-tul 'şi-a pus broboadă peste ghetarii sclipitori ca nişte faţete diamantine. Luciul unora se vede, însă umbrit de streşini de neauă. Numai când soarele va ajunge în poziţiunea de-a le arunca oblic razele, aceste luciuri îşi vor pune benzi de curcubeu.

„Dent-du-Midi" care de aci e privit în faţă, în toată măreţia lui, 'şi-a luat şi el blana pe spinare iar mai în jos de concavitatea dintre cei „doi dinţi" 'şi-a întins **„marea de nori"** care dă iluzia unei mări învălurate, de câteva nuanţe de cenuşiu şi negru.

Verdeaţa de pe coastele lui a înghiţit-o marea aceasta care ţine uneori săptămâni întregi.

Diablerets, apare în depărtare, ca ghemuit în albul mat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Gingașul Gümflüh cu creste cochet rânduite, ca o focioară a șirurilor muntoase; **Mont-D'or** cu chipul sever și Pic-Chaussy, care pare totdeauna supărat, au aceiaș atitudine de atleți liberi întoge albe, gata să le arunce pentru când lupta o vor începe.

Iar Ronul, pe valea adâncă nu'și mai cunoaște malurile și curge, — otel topit, — însemnându'și calea cotită pe albul încremenit...

Viiele Leysinului, sanatoriile, înnoată în acest alb care devine par'că obositor; satul de pe platoul de jos cu cârciuma lui Berniqeut-fiul cu tot, abia își arată vârful nasului, reprezintat prin acoperemințe, din enorma cătime de neauă, după două zile de nins liniștit într'una. Soarele s'a ivit de dimineață printr'un văl ușor de ceață, ca un balon roșu scăpat de-o mână de copil; pe urmă s'a ridicat împrăștiând ceața și strălucind, îndestul de cald, fără să poată însă topi un singur fulg de neauă, fiindcă un frig sănătos stă de pază, fără să sufle cu vr'o gură de vânt.

Pe locul obișnuit pentru „foot-bal" băeți și fete îmbrăcați cu vestoane albe de lână împletită, pe cap cu „berete" albe, — unele cu urechi, — se joacă voios, în râsete ce sună ca niște clinchete de clopotei.

Pe șoseaua largă și foarte cotită, cu coborâș repede, își fac vânt în săniuțe, câte doi ori unul singur, tineri și tinere fete. Săniuțele alunecă vijelios, trăgând pe zăpada încremenită linii lucioase... Unele se răstoarnă dacă nu's bine cârmuite în goana lor și cârmacii se aleg cu rostogolirea în neauă, cu o clipă de spaimă, cu nasul înzăpezit și cu râsul pe buze, gata să îndrepte sania și să meargă până jos...

Pe alte cline, anume alese, se fac partide de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„bobsleigh", nu lipsite de mici accidente cari fac să țâșniască râsetele vesele ca niște artificii.

Bolnavii de pe la sanatorii, învoiți să se plimbe pe asemenea timp, privesc cu jind toate aceste mișcări și își întăresc speranța că, — la anul, — vor puteà să petreacă și ei așa.

Emma-Liana iese din vilă. Și ce frumos o prinde albeața vesmântului lânos, și ce schimbare în bine, în figura ei, ceeace o înfrumsețează. I s'au împlinit obrajii și i s'au mai rotunjit; ușoară roșeață ca o pulbere trandafirie pe foi de crin, îi dă aspect de sănătate; ochii îi sunt mai espresivi; acel văl de melancolie și acea plecare spre visări, 'i-au dispărut, — totuși, păstrându'și supragingășia.

E în adevăr acum ispititoare.

Intr'o lună și jumătate s'a împlinit această transformare.

Și nu numai aerul, hrana, regularitatea de mișcări și de odihnă 'i-au dat această înflorire care umple de bucurie pe Henrieta.

Intrarea lui Eugeniu în viața lor de familie a contribuit mult. El ierà aproape fiu Henrietei, frate Emmei, plin de prevedere și de sfaturi date cu atât de mare duioșie și delicatețe, că nu puteau fi refuzate, că nu puteau fi neascultate, iar rezultatul se vedeà și-i dădeà dreptate.

Mai totdeauna el însoțià pe Emma-Liana ca s'o ducă ori s'o aducă dela sanatoriu. El dirigeà petrecerile de familie, la care luau parte câteva cunoștinți de sezon. El își luà sarcina să vegheze și asupra aprovizionării...

Și toate, le făceà lăsându-se în umbră, ferindu-se de a i se aduce laude, — fericit să întoarcă acestor ființi bune, răul ce le pricinuisc prin moartea lui Frantz.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Emma-Liana în adevăr îl considerà frate şi-i arătà acea dragoste sinceră şi curată care se lipeşte de suflet. De câte ori o spuncà mume-si în chip dulce copilăros şi muma zâmbià — căci acum zâmbià foarte adese ori.

Accesele de melancolie şi de grijă, le lăsà pentru momente când se află singură.

Ea binecuvântà întâmplarea care-i pusese în cale pe acest artist, mare pe cât de delicat, şi nu puteà să 'şi-l închipue altfel, şi nu puteà să-i găsiască purtării vre-un mobil ascuns.

Ierà ca o renaştere în fiinţa sufletească a acestor două făpturi alese.

Elsa, sigură de stăpânirea ei suverană, une ori cam autoritară, asupra inimii pictorului, dar şi iubindu'l fără nici o rezervă, — se deprinsese cu felul lor o legătură în aparenţă mai mult intelectuală...

Ca cestiune de conştiinţă, Elsa ascunsese inelul de logodnă şi avcà grija aproape de toate zilele să nu prindă de veste Henrieta sau Emma.

Nici una însă, în desfăşurarea a ceeace ierà o viaţă nouă pentru ele, nu luà seama acestui efect care le-ar fi dus la cauză.

Negreşit că pictorul, în 'stare de întoarcere la tinereţe sufletească, nu ar fi răbdat atât de mult o legătură numai pornită spre intelectualism. Să simtă mai de aproape acele emoţiuni ce se răsfrâng în cuvinte pasionate, în desmierdări ferite, ar fi fost pentru el adevărată înviorare şi mulţumire.

Insă ideea că ar fi trebuit atunci să se dea pe faţă şi să'şi înstreineze simpatia familiei Adlerberger, la care înstreinare n'ar fi rămas de-o-parte Elsa, — îl astâmpărà. In felul lui de-a fi, în iubirea lui, ierà suferinţa aceasta, — mică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

În ziua aceasta de zece Noembrie, ispitit de ideea de-a începe un tablou de războiu, după caetul lui de schițe, căutase caetul și ierà acum necăjit că nu dăduse peste el.

Găsise însă cele două plicuri, cel cu adresa pentru baronul Förster și cel cu hârtiile lui Frantz.

Gândul de-a le trimite la Colonia, fără să se mai ducă el acolo, îi ținù prins aproape o jumătate de oră: trebuià să găsiască mijlocul.

Pachetul, cum îl rânduise el pe când se aflà pe front, îl desfăcuse într'o zi, îmboldit de-o tainică dorință de-a mai vedeà ceasornicul cu chipul mumei și hârtiile bietului Frantz.

Nu puteà lungì la infinit neîndeplinirea cuvântului dat.

Pe de altă parte, ierà mai nemerit poate ca muma să nu'și mai aștepte fiul. Va fi durerea vie a pierderii lui, câtva timp, dar mângăierea nu se puteà să nu vină. Și ierà mai de preferat mângăierea care în cele din urmă alină și lasă amintirii sclipiri de înduioșare, decât continua grijă, în teamă și așteptare.

Acestea 'și le ziceà privind ceasornicul, portofelul în care ierau banii, hârtiile una câte una...

In acea stare de gânduri în care amănuntele îșì pierdeau din însemnătate, pe când puneà la loc banii în portofel, una din cele patru cărți de vizită cu numele lui Frantz, alunecă supt biroul de lucru, fără să bage el de seamă.

Puse dar într'un plic gros portofelul cu banii și cu cărțile de vizită și'l lipì. Puse hârtiile în alt plic și'l lipì.

Cum să facă cu ceasornicul și cu cuțitașul?

Să le păstreze el până la cine știe ce ocaziune?

Alt gând: dacă le-ar strecurà în vre-o mobilă a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Henrietei? Nu acum curând... Altădată, — când va crede el.

Îl încurcau aceste obiecte.

Trebuiă să ià informațiuni dela biuroul poștal, local, dacă un pachet ar puteà ajunge în Colonia, la destinațiune: în caz afirmativ trimiteà totul.

El rămâneà, poate pentru totdeauna, nedescoperit, ceea ce, desigur, ierà în interesul dragostei lui pentru Elsa și în al simpatiei pentru Henrieta și Emma.

Situațiunea adevărată a Elsei în familia aceasta, încă nu o lămurise. Ierà prietena Emmei și atâta.

Dacă în convorbirile cu el Henrieta pomenise adeseori de fiul ei, niciodată nu dăduse Elsei titlul de logodnică a lui.

S'ar fi părut că muma uitase legătura dintre fiul ei și Elsa. Stăruià, desigur, în sufletul ei, amărăciunea că fiul rămăsese German și că Elsa ierà Germană.

Nici chiar în intimitatea lor, când vorbiau de Frantz, nu-i mai zisese de mult Henrieta, Elsei: „logodnicul tău"...

O iubià, — dar nu ca pe o viitoare fiică.

Ierà o taină a sufletului Henrietei, iar pentru Elsa o împrejurare care-i scuzà depărtarea de legătura pe care acum o numià „pripită".

*

Eugeniu auzì o bătae în ușă și îndată glas dulce cunoscut, care-i puse râs pe buze.

Ierà Elsa.

Pentru a treia oară, acum în urmă, venià să'l ià, dânsa, la plimbare, la joc.

Îi deschise repede ușa și Elsa intră, foarte drăgălașă în costumul alb de lână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901-1932

— Maestre, cum? încă nu ești gata? îi zise dulce dojenitor-ironic.

— Numai cu bluza să mă îmbrac, domnișoară.

— Imbracă-te; eu nu mă uit...

Și începù acciaș inspecție a pânzelor puse ici, colo, fără rânduială, picturi cari-i făceau „mare plăcere...

Când să fie în dreptul biuroului dela perete, de-asupra căruia ierà „lupta dela Tabla-**Buții**", zări o cartă de vizită supt biurou, și în timp ce Eugeniu își trăgea bluza de lână care-i acoperia ochii pentru câteva clipe, Elsa ridicà acea cartă.

Repede citi numele, și o înfiorare adâncă o făcù să-i piară pentru o clipă sângele din față...

O cartă a lui Frantz, acì, la pictorul „ei"?

Fără voe rămase cu carta în mână, ne-putându-și deslipì privirea dela rândurile, cari, oricum, îi evocau nume, un chip, — amintiri!

— Sunt la ordinul dumneavoastră.., îi zise el, voios, și se apropiă, în mână cu „boneta".

Curios, se plecă și citì numele lui Frantz; se îngălbeni o clipă, se stăpâni apoi, dar privirea lui întâlni pe-a Elsei, surprinsă, întrebătoare.

Cu prezență de spirit Eugeniu rosti atunci:

— O aveà domnișoara Emma-Liana... Ierà vorba să-i schițez ceva pe dânsa... Cum ați găsit-o?

— Ierà supt biuroul dumneavoastră...

— Va fi căzut din nebăgare de seamă, căci umblasem cu niște hârtii înainte de venirea dumneavoastră. Căutam un caet de schițe din războiul nostru...

— Ce ușor uitați: e la Emma...

— Bine ziceți. Uit lucrurile ce pot fi uitate... Numai simțimântele nu se pot uità...

— Vorbiți în trecut?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aș fi fericit să pot vorbi... pentru viitor...

Ierà întâia oară că alunecau pe clina aceasta.

Ea se înroși tare și plecă ochii. Puse carta pe biurou și rosti repede:

— Plecăm?

— Da.

Coborâră. Lumina soarelui, aerul viu le dădù prestanță, după întâia turburare pe neașteptate a unor vorbe cu anume înțeles.

Peste puțin intrau în jocul de „Foot-bal" de pe terrața Sanatoriului „Chamossaire".

Emma, în joc deja, ierà numai bujori pe chip și râsul mulțămirii îi luminà drăgălașa figură ilăreascà.

La un moment de pauză, Emma-Liana se apropiă de Eugeniu.

— Am avut un vis, domnule Albineț, îi zise răzând.

— Și nu mi'l spuneți, domnișoară?

— Sunt pe cale să vi'l spun: Se făceà că ierà ziua de naștere a mamei și că-i oferiam o pânză: portretul ei de mâna dumneavoastră...

Plecă ochii, rușinoasă, emoționată.

— Vis ușor de împlinit, domnișoară...

— Când un maestru îl poate împlinì nu-i așa?

Și cu privirea îl întrebă, dulce-rugătoare.

— Când e aniversara aceasta?

— La 26 Decembrie...

— Veți oferi mamei dumneavoastră acest dar al afecțiunii pentru cea mai bună dintre mame.

— Cum să vă mulțămesc? o! cum?

— Considerându-mă frate...

— Din toată inima...

— Domnișoară, vi-i rândul! strigă un băețandru foarte viguros.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea îi privi adânc de dulce și fugi. Cum îi bătea inima!...

El i se uită pe urmă, îndoioșat.

— Ce'ți spuneà Emma? veni să'l întrebe Elsa, care, jucând, îi privise stăruitor.

Une ori nu se puteà Elsa apără de câte un acces de gelozie.., ușor risipit apoi.

— O taină, domnișoară...!

— Taina cărței de vizită?

— Ceva mai mult și voiu să vă cer părerea, cu promisiunea din parte-vă că...

—...nu voiu da taina pe față... Ne-am înțeles... Uite-vă rândul acum.

*

Dece carta aceea de vizită îi rămăsese Elsei înnaintea ochilor?

Ceva fără însemnătate în banalitatea ei, devreme ce nu purtà rânduri scrise de mâna lui Frantz, și cu toate acestea îi da de gândit...

Ierà o deșteptare înceată, și care tindeà să ià intensitate, a vre-unei mustrări de conștiință a amintirii că ierà să-i fie bărbat, Frantz Adlerberger?...

Vrem să trecem, cu voință, peste anume împrejurări ce-au fost, izbutim să le înlăturăm și credem că uitarea le-a covârșit: dar e de-ajuns ca aripa de flutur a unei întâmplări să le atingă, și vedem cu emoțiune că trecutul se întoarce, că amintirile vorbesc.

Făcând împreună drumul acasă, Elsa și Emma-Liana, — Eugeniu aveà să treacă pe la poștă, — Elsa o întrebă:

— I-ai dat lui Abinet o cartă de vizită a lui Frantz?

Emma o privi cu ochi mari.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aveam vr'o două-trei, însă nu'i-am dat nici una...

— Când m'am dus să'l iau dela otel, am văzut o carte: Frantz Adlerberger, student la Ştiinţe, — Berlin.

Chipul Emmei se întunecă uşor.

— Cărţile de vizită pe care le am eu, sunt numai cu numele lui.

— Atunci, de unde, carta aceea? se gândi Elsa, foarte intrigată.

Eată o turburare în sufletul amândurora.

Emma-Liana îşi aminti de „germanismul" fratelui ei şi se întristă: cărţi de vizită cu titlul acesta îi căzuseră supt ochii. De unde o putuse avea pictorul pe aceea?

Elsă, descoperind acea carte şi acum „minciuna" pictorului că Emma 'i-o dăduse, — ieră în frământare: de unde o avea? dece minţise?

O suflare de neîncredere în caracterul lui Albinet, trecă peste inima ei.

In acea seară, — fără Eugeniu, — nu fu însufleţire în casă şi Henrieta o puse pe seama ostenelei.

Dar dacă Emma trecă repede peste această turburare şi adormi liniştită, odihnitor. Elsa, deşi ostenită, — nu se pută lăsă somnului: „dece mai ales o minţise", ieră punctul în jurul căruia i se învârtia gândul şi dorinţa de a pătrunde ceea ce i se înfăţişă în chip de taină.

Ii veni în minte că poate o luase dintre atâtea altele, streine, pe cari le avea Henrieta, într'anume vas, obiect de artă.

In care scop însă? şi dece zisese că 'i-o dase Emma?

Avea intuiţiunea, vagă încă, a unei tainice împrejurări... plină de însemnătate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De-odată îi scăpără gândul:

— A luat-o, cu intenţiunea să mă facă s'o găsesc şi să observe ce simţire esprim faţă cu amintirea de logodnicul meu... Ştia dar că am fost logodnica fiului Henrietei? Probabil că-i va fi spus dânsa, în vre-o convorbire cu el, şi lucrul acesta l'a nemulţămit, l'a făcut, poate, gelos... A! da, aşa trebue să fie, de vreme ce pentru întâia oară 'mi-a dat a înţelege că mă iubeşte...

Da, da... legătura între aceste două fapte petrecute, e vădită. A minţit, ca să deă o justificare momentană şi e nedrept să-i bănuiesc caracterul... E om de imaginaţiune... artistul!

Un zîmbet dulce îi lumină chipul şi privirea ei galeşă fermecătoare.

— Ar trebui să-i árăt că'l iubesc şi să ne lămurim asupra stării mele din trecut. — Gelozia denaturează un simţimânt atât de dulce ca iubirea şi dă suferinţi. Il voiu scuti de ele.

Liniştită, în calda înfiorare a acestei hotărâri, Elsa adormi cu zîmbetul pe buze.

Eugeniu, cât de puţin îngrijat în privinţa incidentului cu carta de vizită, se gândiă acum să facă pachetul: i se dăduse ştiinţă că traficul „coletelor" şi scrisorilor între Germania şi Elveţia nu suferise nici o întrerupere.

Pachetul lui se puteă duce dar, cu siguranţă, la Colonia.

Rămânea să discute cu sine cestiunea numelui aceluia care îl expediă. Să'şi pună numele ori altul, închipuit?

Se hotărî pentru un nume fictiv, însă socotì că ierà bine să esplice acelui baron Förster, cum se întâmplase moartea lui Frantz, cum 'şi-a luat îegământul de-a face să ajungă scrisori şi lucruri, la destinaţiune şi, în sfârşit, regretul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, — totuși stăruind că fusese în legătură apărare.

Scrise dar în limba franceză rânduri pline de adevăr, de demnitate, de duioșie; arătă că voise să vină la Colonia dar că împrejurările nu-i permiteau, că făcuse întâmplător cunoștința mumei tânărului, că stimă această familie vrednică de tot interesul și că-i venise foarte greu să-i înmâneze aceste „relicve". Il rugă apoi să păstreze taina chipului în care-i veniseră ele.

Când să semneze însă un nume oarecare, se opri.

— Dacă'l rog să păstreze taina, e fiindcă îl cred om de onoare, în stare s'o facă. E leal dar să'mi pun numele... Și semnă: Maior Eugeniu Albinet, Regimentul 24 Infanterie. Invalid de războiu. Grand-Hôtel, Leysin. — Elveția.

Se mai gândi câteva clipe, par'că cuprins de-o temere.

Aproape să prefacă scrisoarea și să pună iar nume fictiv.

Ceva tainic, ciudat, îl opri. Ridică din umeri, puse scrisoarea lui în pachet și'l sigilă legându'l și cu sfoară.

Scrise, sus: **efecte militare ale unui ofițer german, mort.**

Apoi, mai jos: domnului baron von Förster, Palatz-Hôtel, Colonia.

Făcù două fracturi, le aplică sigiliul cu ceară și cu tuș, apoi rămase multe momente pe gânduri, cuprins de tristețe

IX.

In seara a doua a Crăciunului romano-catolic, încăperile apartamentului doamnei Adlerberger aveau deosebită înfățișare sărbătorească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Flori, dela florista de supt Grand-Hôtel, împodobiau mesele odăilor: în una ieră un pom de Crăciun frumos decorat și luminat cu lumânări colorate și cu mici felenare de hârtie multicoloră; în alta, o masă încărcată cu dulciuri de tot felul dela cofetăria din preajma gării. Într'o răcitoare își arătau gâturile aurii patru sticle cu șampanie.

In salon se aflau, la ora 9, doctorul Alliart, medicul Sanatorului „Chamosaire", medicul Férrier venit în acea zi dela Lausanne, invitat de Eugeniu, și două familii belgiene, una dela Gand și alta dela Louvain, cu copiii lor, șase la număr.

Emma-Liana, copilăroasă, veselă, fericită, sta în mijlocul copiilor, printre cari, o fetiță de 14 ani, ieră cea mai în vârstă, — mai de potriva ei.

Elsa, ușor decoltată, ca în gătează de seară „de gală", în vestmânt de un albastru-șters foarte simplu dar elegant, peptănată „à la vierge", ieră fermecătoare și o dulce veselie îi da poleiu de aur frumuseții.

Eugeniu nu mai puteă de dragul ei și acea espresiune ferită, dar în clipe anume foarte mult zicătoare. Elsa o gustă ca pe o băutură rară din o cupă de preț.

Henrieta, în roche neagră cu dantelă „crême", ieră de o distincțiune mai accentuată, pe care o puneă în lumină voea-bună a acestei aniversări: împlinia patruzeci și cinci de ani. Dar cine i i-ar fi dat?

Când îi găsim, Elsa tocmai trecea la piano și se făceă tăcere. O grațioasă sonată de Bach, admirabil de bine amănunțită și cu adâncă simțire interpretată, smulse aplauze meritate cu drept cuvânt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eugeniu, în picioare, lângă ea, întorcea paginile cu îndemânare.

— „L'étoile du berger", îi şopti el, arătându-i textul.

— „Etes-vous le berger?", îi şopti ea, zâmbind.

— „Si vous êtes mon étoile", îl şopti şi el.

Şi după o serie de game vijelioase, par'că spre a'şi mai mlădia degetele, începù bucata în adevăr delicioasă.

Trecù apoi la câteva cântece de Crăciun, pe care le cântă în şir ca un „pot-pouri" şi se ridică, salutată de aplauze.

— Dar sunteţi mare pianistă, domnişoară, îi zise Férriér, cu însufleţire.

Ea se înroşi de plăcere.

— Adevăr e că ador muzica, răspunse ea cu convingere.

— Dar pomul, pomul! zise un glas argintiu de băeţel.

— Să trecem la pom... Poftiţi, vă rog, rosti Henrieta...

Emma-Liana se furişase dejà, emoţionată, în camera cu pomul.

Când intrară, întâiul lucru care-i opri pe toţi în extaz, iar pe Henrieta o mişcă până la lacrimi, — fu portretul ei în ramă bronzată, sprijinit de partea de jos a pomului. In figura de o espresiune gânditoare, luminată de un zâmbet uşor al unei mulţămiri tainice, băteà becul electric din părete.

Henrieta ierà înfăţişată în picioare, înaintea unei ferestre mari larg deschisă, privind în zarea unui peisagiu vag „estompat" şi lumina zilei o reliefà nu se puteà mai artistic.

— E darul tău, Emma, nu-i aşa?

Şi o cuprinse în braţe, sărutând-o. Copila îşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

lipi căpușorul de aur, de pieptul ei, și avù un oftat de mulțămire adâncă, cu rouă de lacrimi diamantine.

— Dar dumneavoastră, cum să vă mulțămesc, domnule Albineț, amicul nostru?

— Cu acest titlu pe carel primesc cu recunoștință, doamnă.

Și, sărută filial-respectuos mâna pe care ea 'i-o întinsese.

Urmară amănunțirea calităților picturii și ideea, apoi laude la adresa „maestrului", — și sărbătoarea pomului începù în o familiaritate voioasă, în adevăr de rîmnit la ea.

In scurt timp, pe masa de noapte din camera Heurietei, rămasă închisă, în tainica lumină a veghiătorii colorate, sta un plic îndestul de gros, de pânză, cu cinci sigiliuri roșii și cu adresa scrisă de o mână aspră.

Sosise cu trenul de seară și curierul o adusese pe la opt, iar servitoarea de casă a Henrietei o pusese pe masă, fără să întrerupă pe stăpână-sa dela pregătiri...

Câte lacrimi, câtă durere aduceà plicul acela, și în ce zi mai ales!

Intâmplarea vreà contraste în viața oamenilor, adese ori violent manifestate, ca în marele cerc al Naturii.

După plecarea musafirilor, — Elsa găsi o clipă spre a strânge lui Eugeniu, cu totul altfel mâna; Henrieta își duse copila, cu șoapte desmierdătoare, de o culcă în odaia ei bine aerată, și intră alături, la ea, c'un oftat de mulțămire foarte alinător...

Își terminase pregătirile pentru culcare, când privirea i se opri, surprinsă, la plicul cu cinci,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ochi roșii și avù o impresiune vie de teamă, de mâhnire, plină de fiori.

Se apropiă și'l privi pe amândouă părțile. Ierà din Colonia și expediat de Von Förster, unchiul Elsei, pe adresa ei însă. Nu-i scrisese ei niciodată: dece acum?

Se hotărî să'l desfacă și ceea ce-i lovi privirea, întâi, fu un plic închis pe care cunoscù scrisul fiului ei, și pe care'l rupse repede fără să se uite la celelalte hârtii, — apoi citi cu sete:

Castelul Negroponte,
România.

„Scumpă mamă, până acum nu am avut presimțiri; poate că nici nu am avut timpul să le am: sunt abia în al 23-lea an! In luptele aproape fără încetare, ce ducem în contra unor vrăjmași mai puțin numeroși dar de vitejie și de energie mai presus chiar de ale noastre, — trebue în mod leal s'o recunoaștem, — presimțirea sfârșitului apropiat mi s'a năluciț acum trei zile și m'am hotărât să'ți scriu.

„Dragă și bună mamă, dă'mi voe să'ți cer iertare și să te rog să mă ierți, — fiind-că am lovit cu încăpățînare ancestrală în simțiri delicate ale Francezei și ale mamei, simțiri pe cari trebuià să le am tot ca lucru moștenit și cu mai mult drept de prioritate.

„Incă odată iartă „Teutonului" și adă'ți aminte numai de Francezul în fiul tău pe care sunt sigur că nu'l vei mai vedeà".

Lacrimi fierbinți îi încețuiră privirea și trebuì să le șteargă timp de câteva minute, ca să urmeze mai departe:

„Nuștiu dacă'ți vor ajunge aceste rânduri...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Poate că vre-un camarad atent va binevoi să îngrijiască expedierea pliculuĭ cu toate hârtiile mele...

„Dar când voi primi în mod oficial ştirea, plânge-mă, scumpă mamă, căci ieram în floarea tinereţei şi purtam altă floare în sufletul meu plin de iluzii: pe-a dragostei.

„Plânge-mă...“

Se opri din nou şi izbucni în hohot de plâns, căzând lângă patul pe care'şi aplecă între mâini capul.

Tocmai după vr'o zece minute reîncepŭ citirea:

„Plânge-mă cu duioşie dar nu cu disperare, fiindcă îţi rămâne Emma-Liana, aceea care te reîntrupează cu toate calităţile, — pe care o iubesc şi o sărut călduros.

„Spune-i, te rog, Elsei, că am iubit-o cum nu-ştiu dacă se poate iubi mai mult, şi că'mi iau ultimul rămas bun dela dânsa şi dela iubirea noastră...

„Dacă voiu aveà curajul, îi voiu scrì şi ei şi-i voiu înnapoia portretul pe care mi l'a dat în seara logodnei.

„O ultimă rugăminte: iartă tatălui meu, care ţi-a greşit mai mult decât mine, pentru ceea ce-a fost un serviciu pentru Germania şi o trădare faţă cu Franţa...

„Voiu murì cu ruşinea aceasta pe frunte şi cu regretul în inimă că nu am înţeles, de când trebuià, gravitatea lucrului.

„Poate că moartea mea va fi o parte din ispăşirea păcatului lui.

„Iţi sărut, scumpă şi dulce mamă, de mii de ori obrajii, ochii, mâinile; sărut chipul tău dela ceasornicul dat de tine şi te rog să faci fericirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Emmei, care, imi va mângâiâ țărîna de pe pământ străin..!

Fiul tău nedemn
dar devotat, Frantz".

Apăsă pe buzele ei și o sărută în alt șiroiu de lacrimi scumpa scrisoare și rămase multe momente așa, până ce arzătoare dorință de-a află amănunte, o făcu să ia scrisoarea lui von Förster, din care căzu portretul Elsei.

Il ridică și'l puse pe măsuță, fără să'l privească, și începu a citi:

Palatz-Hôtel. Colonia
15 D-brie 1918.

„Stimată doamnă nu pot ști, deși am cercetat, cine a adus pachetul în care am găsit această scrisoare și aceste acte, împreună cu ceasornicul și c'un briceag, ale scumpului nostru dispărut.

„Ceasornicul și briceagul le-am încredințat Generalului Adlerberger, care, rănit, se află în spitalul militar „Kaizer-Vilhelm" din oraș.

„In nota anonimă se lămurește că Frantz a căzut mortal lovit în pept de glonțul adversarului cu care s'a luptat în o încăerare de patrule. Frantz a tras întâiul și nu a nimerit, adversarul, tot un ofițer, a fost mai fericit, pentru el. Lupta a fost leală și anonimul regretă că în legitimă apărare, a avut mâna atât de fatală.

„Frantz 'i-a încredințat plicul, închis, pe care'l aveă asupra lui, și cele două obiecte, și l-a rugat să le trimită familiei pe adresa mea.

„Anonimul aduce laude curajului și bunătății sufletești ale lui Frantz și termină cu lămurirea că l'a înmormântat la loc ușor de găsit și a pus soldați să-i deă onorurile militare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

„Dacă Elsa, față cu asemenea împrejurare, nu mai poate rămâneà lângă dumneavoastră, o aștept să vină acasă.

„Primiți, vă rog, stimată doamnă, sincerile mele regrete și respectuoase salutări.

„Von Förster".

Srisoarea aceasta aveà și tonuri reci care ar fi surprins-o pe Henrieta, în dispoziție liniștită de spirit. Ea nu citi, nu simți decât ceea ce privià pe fiul ei. Presimțimânt care s'a adeverit, din nenorocire, își zise aproape tare și mai citì odată scrisoarea lui Frantz.

Acum nu mai aveà lacrimi: începeà haosul durerii în care se nimicește ființa sufletească, în care totuși amintirile flutură ca niște scânteieri ce apar, dispar, ca să apară iarăși, ca să înrădăcineze durerea, ca să smulgă orice speranță, ca să facă fioroasă realitatea asupra căreia nu se mai poate reveni.

Ziua albă o găsi încă neculcată. Dar putèà oare să doarmă?

Privise hârtiile, care nu mai aveau nici o însemnătate, mai recitise scrisoarea, își rechemase imaginea lui Frantz, se gândise la acela cu care Frantz se luptase și împotriva căruia nu simți ură: fatalități ale războiului crunt!. Oameni cari s'ar împrietenì, s'ar iubi și s'ar stimà, se întâlnesc față în față cu arma în mână și caută să'și răpiască unii altora viața!

De nu'l nemerià nici vrăjmașul, pe Frantz, lupta ar fi urmat și unul din ei sau amândoi ar fi căzut, jertfe ale unei necesități sălbatece!

Câte gânduri nu se perîndară în mintea ei de femeè cu judecată și de mamă, lovită de două ori: de trădarea soțului, de moartea fiului. — O

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

mâhnise adânc simțimântul de german, al acestui fiu, dar iubirea de mamă, dacă nu primià acel simțimânt, nu'și micșorase intensitatea. Pe soț însă nu putcà să'l ierte: el o înșelase cu falsa lui iubire, cu aparențele cavalerești; el o luase ca pe oricare altă franceză, numai ca să'și îndreptățiască încetățenirea și să poată mai cu temeiu trădă o țară ce'l primise prietenește și-i încredințase o sabie... Nu, nu'l puteà iertà: de-aceea nici o fibră nu-i atingeà starea lui de rănit: nu se luptase oare, după trădare, în contra Franței?

Frantz cel puțin fusese trimis să lupte în contra altor neamuri... Frantz, în aceasta cel puțin, o ascultase.

Bietul copil! Scumpul copil!.. Rămâneà de-acum o imagine dispărută, o amintire, pentru toată viața, scumpă!...

Odată cu ivirea zilei și în timp ce auzià mișcări în vilă, se sili să fie curagioasă ca să apere pe Emma-Liana de o durere prea vie care 'i-ar fi primejduit sănătatea.

*

Von Förster, om posac, brutal, dar mai mult din vechi apucături de militar, nu aveà inima tocmai după înfățișarea de dinafară:

Ca militar înțelesese din scrisoarea maiorului Român, caracterul acestuia și datoria de militar; își dăduse seama că fiind în relațiuni de prietenie cu familia lui Frantz, nu trebuià să fie cunoscut ca omorâtor al acestuia, în luptă, și am văzut din scrisoarea lui către Henrieta că-i păstrà taina.

De altfel și Generalul, căruia baronul îi dusese obiectele și căruia îi citise scrisoarea lui Eugeniu, fusese de aceiaș părere cu dânsul; femei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

singure, aveau nevoe de un prieten, de un sprijin și maiorul ierà în măsură să le fie, ca o desdăunare, pentru că fusese silit să le piardă fiul și fratele.

Generalul Adlerberger nu ierà un brutal, își recunoșteà față cu soția lui, purtarea nedemnă, dar rămâneà German de suflet. Icrà în stare să înțeleagă devotamentul, și acțiunea maiorului Român o încuviințà.

Grav rănit la frunte și la obraz, răbdà cu energie durerile și nu se temeà de moartea, la care se gândià, pe care o simțià venind, deși nu o dorià.

Se gândise să scrie și el soției, cu ocaziunea acestei morți care'l lovise fără să'l sgudue: Dar... își închipui că ierà de prisos: mângăieri nu puteà să deà Henrietei; ca să-i ceară iertare, nu îndrăznià. Ierà, față cu dânsa, condamnatul la veșnic dispreț, — ceea ce ierà ca și o moarte. Iluziuni nu'și făceà, după cum remușcări nu'și permiteà. „Cariera" lui de soț se sfârșise. De va fi să moară, va muri departe de ea, și atâta tot!

*

Când Emma-Liana intră la mumă-sa, zîmbitoare, cu întâiele raze de soare ce veniau dinspre Mont-d'or, și văzû chipul desfigurat de durere, al mume-si, rămase în prag mută de surprindere și de frică.

— Ce ai, mamico? Ce s'a întâmplat?

Henrieta înnaintă, o cuprinse în brațe, o sărută și ducând-o să șeadă, îi zise, stăpânindu-se:

— Trebue să avem curaj, dragă copilă. Nenorocire este, pierdere de neîndreptat este, jale putem aveà, — însă fatalitatea războiului trebue să o întâmpinăm fără să ne lăsăm sdrobite.„

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

—Mamă... Frantz?

— Da, copilă: Frantz al nostru nu mai este...

Copila își duse mâna la inimă unde simți un junghiu și se făcu palidă ca moartea...

— Copilă, curaj, îi zise muma, luând-o iar în brațe...

Dar o simți moale: leșinase.

Atunci, cuprinsă de spaimă, strigă ajutor. Elsa și Vilma năvăliră...

O făcură, câte-trele, să-și vină în fire și când își aminti copila, se aruncă de gâtul Elsei isbucniud în plâns.

— Elsa... am pierdut pe Frantz! Ce te vei face tu!... îi strigă cu disperare.

Elsa se îngălbeni și avù ca o șovăire de-o clipă, apoi, către Henrieta:

— Când? cum? de unde-o știi, doamnă?

— Eată plicul dela unchiul tău Von Förster... Eată scrisoarea lui...

Elsa se repezi și luă scrisoarea...

— Citește tare, Elsa, se rugă Emma...

Oricât ierà de ciudată situațiunea ei, față cu ea însăși mai întâiu de toate, ca una ce începuse a fugi în altă parte; oricât se silià să nu plângă, să'și facă în citire ferm glasul, — lacrimile nu-i ascultară voința, când termină.

Se îmbrățișară cu Emma și plânseră împreună.

— Curaj, le tot șoptià Henrieta... Să'l iubim în amintirea noastră de el.

X.

In acelaș dimineață, pe când Eugeniu se pregătià să iasă, încă supt înrîurirea frumoasei seri ce petrecuse, curierul îl întâmpină și-i înmână o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scrisoare recomandată. Il căutase în seara din ajun, dar nu o lăsase în biuroul otelului, căci voià să aibă semnătura lui pe recipisa de predare.

Cum plecă postașul, o desfăcù repede și cătă semnătura.

— A! dela Von Förster...

Și citi cu interes:

Palatz-Hôtel. Colonia
15 D-bric 1918.

„Domnule Maior, vă înștiințez că am primit pachetul și am luat cunoștință de cuprins, cu părere de rău pentru moartea lui Frantz Adlerberger, c'un simțimânt de simpatie față cu cavalerismul dumneavoastră...

„Am încredințat tatălui ceasornicul și cuțitașul, far mumei îi expediez tot acum scrisoarea și hârtiile lui Frantz.

„Fiți sprijin și, de se poate, mângăiere mamei și surorii lui, căci văd în dumneavoastră un om de inimă și credeți în deosebita mea considerațiune.

„Adolph Von Förster."

— Așa dar azi vor fi primit și ele... Ah! ce jale trebue să fie acolo, după o seară ca cea de ieri! Biata mamă!... biata soră!..

Și-i veniră lacrimi în ochi...

Să se ducă numai decât? Nu... El nu trebuià să știe vestea înainte de-a 'i-o fi spus ele...

Din cuprinsul scrisorii lui Von Förster înțelegeà că el îi păstrase taina... ba încă îl îndemnà să le fie sprijin, prieten...

Puteà dar să rămână pe lângă ele și, la timp potrivit, să o aibă și el sprijin pe Henrieta: se gândià la desnodământul iubirii lui...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Curierul, dela Grand-Hôtel o luă spre villa „Aux Ifs“ unde locuiă Henrieta.

Se găsise mai târziu altă scrisoare, tot din Colonia, pe adresa: domnișoarei Elsa von Waldeck, villa „Aux Ifs“ și curierul o duceă acum.

Când sună, Elsa ieșiă să iă puțin aer și să se plimbe în pădurea de brazi, singuratecă.

Curierul o salută.

— O scrisoare recomandată pentru dumneavoastră, domnișoară.

Curierul pentru vile și oteluri cunoșteă pe fiecare locuitor al lor, dar mai ales anume figurile ținea minte și numai puțin prietenia dintre anume persoane.

— A! din Colonia... zise Elsa...

Și semnă ricipisa.

— Am dus tot acum o scrisoare, și tot din Colonia, domnului dela Grand-Hôtel, pictorul... amicul familiei dumneavoastră...

Elsa avù un gest de surprindere repede stăpânit...

— Domnul ierà acasă?

— Da; 'mi-a semnat ricipisa...

Salută respectuos și se depărtă, coborând la șirul de vile de mai jos.

Elsa rămase locului pentru câteva clipe, foarte nedumerită.

— Din Colonia, scrisoare pentru el? Nu 'mi-a spus că are prieteni acolo....

Dar, să vedem ce scrie Unchiul.

Mergând pe drumul alb bătăturit de frigul nopții și cu urme de săniuțe și de pași, desfăcù scrisoarea și începù s'o citiască:

Palatz-Hôtel. Colonia
16 Decembrie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Dragă Elsa, nu sunt cu totul sigur dacă se întărîse în inima ta dragostea pentru logodnicul tău, dar vestea pierderii lui pe care o vei avea, înainte de scrisoarea mea, tot îţi va fi pricinuit jale şi regrete. Sărmanul Frantz, ieră foarte tânăr, bun German, şi promiteă pentru viitorul lui seriozitate, putere de muncă şi carieră frumoasă.

„Acuma rămâne să mă gândesc la tine. Pentru cei ce se duc, e amintirea, dar pentru cei ce rămân, trebue grija de asigurare a viitorului.

„Eşti încă destul de tânără ca să mai aşteptăm, iar eu am aceleaşi intenţiuni faţă cu tine, de astă dată lăsându'ţi libertatea de-a'ţi alege, la timp, un tovarăş de viaţă.

„Ieram prea legat de Adlerberger tatăl şi ştiu că 'ţi-am silit întrucâtva mâna... Nu am alt prieten căruia să te mai fac jertfă.

„Dacă această împrejurare pe care, oricum, o deplângem, nu'ţi mai poate îndreptăţi şederea lângă familia lui Frantz, te aştept. Reumatismul nu mă lasă să viu eu să te iau.

„Generalul Adlerberger e foarte grav rănit. Medicii spun că nu va scăpà. N'am scris de aceasta soţiei lui, pentru cauze pe care le cunoşti... I-am spus numai că e rănit.

„Dar dacă doamna Adlerberger ar voi să vină să'l vadă, va fi ocaziune să nu vii singură.

„De sănătatea mea nu te îngrijì, dacă voeşti să mai stai până la primăvară acolo.

„Unchiul tău,

„Von Förster".

De-odată se opri pe loc, ţintuită de o idee ciudată....

Frantz murise pe tărâm ocupat de vrăjmaş;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

obiecte și plic le încredințase vrăjmașului cu care se luptase... Numai acest vrăjmaș, rămas biruitor, puteà fi anonimul care trimisese obiecte și scrisoare... Și prin poștă nu le putuse trimite din țara lui, fiindcă, desigur, nu ierà stabilită corespondența cu Germania.... Sau va fi găsit pe cineva care să plece din România, sau însuși el a putut plecà... Dar în Germania și așa, nu puteà trece, ca fiind în stare de Războiu încă cu Aliații României. Ar fi fost lucru îndrăznet pentru un Român, — deși pace se încheiase între România și Puterile Centrale, — să caute a venì în Germania... Acest Român se oprise dar în Elveția, țară neutră, desigur în trecere spre Franța, la care Românii țin atât de mult...

Deci, din Elveția s'a trimis aceste lucruri.

De ce însă Românul acesta n'ar fi... chiar pictorul, care ne-a povestit scene de războiu?... A fost militar, 'i-a putut trece lui sarcina camaradul care....

Alt gând, care-i făcù inima să bată puternic: nu ierà oare însuși el omorâtorul lui *Frantz*?

Par'că i se învăluì pe dinaintea ochilor și ceva înnăbușitor i se urcă pe pept până la gâtlej.

I se adusese și lui o scrisoare din Colonia, — în acelaș timp cu plicul venit Henrietei și cu scrisoarea ce ținea ea în mână... Trebuià să fie o legătură... Trebue să-i fi răspuns unchiul ei, căruia el îi trimisese lucrurile.

Numai decât se întoarse și luă drumul spre biuroul poștal....

De serviciu ierà o domnișoară cu care Elsa, de câte ori se ducea la poștă, schimbà salutări întrucâtva prietenoase.

Elsa își făcuse deja planul cercetării și deci întrebă pe acea domnișoară:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Incredințasem cuiva de aci un pachet de trimis la Colonia, domnului baron von Förster... Mi se scrie acum că n'a fost încă primit... Vă amintiți, domnișoară?

— Nu avem prea multă expediție, domnișoară, ca să nu'mi amintesc. Pachetul mi l'a dat mie domnul Albinet, pictorul, amicul familiei dumneavoastră.

— Tocmai...

— E poate întârziat, dar desigur va fi primit... Dacă voiți, pot întrebà oficiul din Bâle... care să cerceteze mai departe.

— Vă mulțămesc, domnișoară; voiu mai aștteptà.

Salutà și se depărtă, foarte aprinsă la chip: el ierà dar! Intâmplarea îl pusese în fața familiei lui Frantz și departe de-a fugi de ea, căutase din contra să se apropie și să i se facă prieten.

Aci avù o îndoială: de unde puteà el cunoaște conținutul scrisorii ca să fi cunoscut numele ofițerului? Afară numai dacă nu i-l spusese Frantz pe când murià?

A! da... „carta de vizită" cu numele lui Frantz!. Ii aveà acum lămurirea... De-aceea o mințise cu atâta prezență de spirit...

Dar pentru care scop se apropiase de familie?

— M'a văzut pe mine... și prin mine a ajuns la familie... M'a iubit numai decât și nu s'a putut depărtà....

Și totuși, a căutat să'și țină cuvântul, cu riscul de a fi descoperit ca omorâtor al lui Frantz!...

Eat-o în primul conflict cu conștiința ei: să recunoască cavalerismul și trecutul omului și totuși să înceapă a'l vrăjmășì fiindcă îi ucisese logodnicul!

Da, un simțimânt de vrăjmășie o înnăbușià

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

deja și-i turbură iubirea. Mândria ei de Germană începeă să se revolte că un vrăjmaș al germanismului îi furase inima...

Ceva, mai accentuat decât oricând, se ridică în inima ei pentru Frantz care se jertfise ca German și-i redeșteptă mai cu stăruință amintirea că'l avusese logodnic.

Nu ierà în joc tocmai iubirea lui pentru ea nici o iubire la fel, dela ea la el; ierà numai starea de fapt că logodnicul ei ierà German ca dânsa, în opoziție cu iubirea deja puternică pe care o dăduse omului ce-i omorâse pe logodnicul German...

— Trebue să'l fac să'mi mărturisiască adevărul și voiu vedeà dacă am ascendent asupră-i, își zise cu energie...

Se duse dar drept la Grand-Hôtel și se urcă la el fără codire.

— Intră, auzi glasul care-i ierà foarte familiar și plăcut, — care, acum, îi făceà o impresiune ciudată...

Pictorul sta pe gânduri cuprins de-o tristețe foarte adâncă, de când își închipuise că familia primise scrisoarea lui Von Förster.

Când o văzù pe Elsa, se ridică repede și zâmbi, luminat, întinzându-i mâna...

— Bine-ați venit, domnișoară...

Ea se făcù a căutà par'că ceva în urmă, ca să nu-i strângă mâna.

— Am uitat că nu 'mi-am luat „alpenstock"-ul... zise, fără zîmbet. Nu v'ați coborât pân'acum? Nu credeam să vă găsesc.

Răceala ei, figura ei neobișnuită încă pentru el, îl impresionă.

— Ieram în pregătirea unui subiect, așa, ca idee generală... îi răspunse.

— Știți ce s'a întâmplat la noi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Când?

— Negreșit că azi, de vreme ce aseară ieram în sărbătoare...

Făcu o pauză, în care timp îi luă seama. El, stăpânindu-se, arătă numai așteptarea de-a află ce se putuse întâmplă.

— Fiul doamnei Adlerberger a murit în războiu...

— O! biata mumă! esclamă el cu sinceritatea părerii de rău... Nu întrebă însă mai mult.

— Vă puteți închipuì ce jale e în villa noastră....

— Imi închipuse, domnișoară... Dar sunt fatalități ale războiului...

— Și știți pe ce front a murit?

— Departe?

— Pe frontul român... și-i aținti o privire adâncă.

— Moartea seceră pe toate fronturile, zise el clătinând din cap...

Elsa înțelese că altfel ar fi trebuit să răspundă, arătând mirare cel puțin, dacă nu ar fi fost el în joc. De-aceea, avù inspirațiunea să scoată scrisoarea unchiului, să i-o arate și să-i zică:

— Imi scrie unchiul meu von Förster din Colonia... De ce 'mi ascundeți, domnule Albinet, ceea ce nu'mi ascunde unchiul? Dumneavoastră 'i-ați trimis pachetul cu lucrurile lui Frantz Adlerberger și 'i-ați scris cum s'a întâmplat... După cum unchiul meu n'a arătat doamnei Henrieta cine e persoana cu care s'a luptat Frantz, nu-i voiu spune nici eu, însă vă rog prietenește, povestiți-mi mie totul... vă rog...

Pictorul, mai palid decât oricând, însă pe deplin stăpân pe sine cu cât Elsa da lovitura, — o privi, când ea termină, cu duioșie adâncă și-i răspunse:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vă rog şedeţi şi veţi avea amănuntele toate.

Ea se aşeză aşa ca să rămână în umbră şi aşteptă, în timp ce inima-i bătea tare şi pe când o cuprindeau deja călduri.

—„Domnişoară Elsa, am plecat într'o seară, pe lună, c'un detaşament patrular, spre Castelul Negroponte de unde ne hârţuiau mereu vrăjmaşii, în recunoaştere, de-a lungul unei coline care'şi micşorà înnălţimea spre Castel. Văd, ca atunci, luna aci apărând, aci dispărând printre nori: simt şi acum emoţiunea înnaintării, în tăcere, cu pază, ca să nu ne simtă vrăjmaşul foarte veghiător. Oamenii mei înnaintau cu mâna pe armă, gată de atac. Din când în când, în acea tăcere răzbufnià de pe departe câte un foc de tun ori de mitralieră. Ierau glasuri obişnuite şi atunci totuşi ne părcau ameninţătoare, pândindu-ne par'că pe noi ca să ne strige: v'am găsit!...

„De-odată auzim pe-aproape, de-asupra locului pe poalele căruia ne strecuram, mişcări şi uşor zinghinit de arme.

„Comandam, ieram răspunzător de orice mişcare. Am oprit trupa şi am aşteptat o clipă, vă închipuiţi cu câtă emoţiune, până să văd ce întâlnim....

„Se şi iveşte o patrulă în val de înnaintare spre atac şi dau ordin de asalt al colinei. Ne-am repezit şi am ajuns înnainte de-a fi putut vrăjmaşul să tragă vre-un foc şi încăerare grozavă a început, pept la pept şi cu puscile devenite ciomege sau spăngi: în asemenea crud meşteşug de luptă ai noştri sunt înfricoşători!

„Eu, în toate luptele, aveam lângă mine un soldat credincios, un brad de om voinic şi mlădios cu toate acestea: el 'mi-a scăpat de multe ori viaţa, — ca şi atunci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„In timp ce ofițerul care comandà trupa vrăjmașă se aruncà în fața mea, un soldat vrăjmaș ierà să mă loviască.

„Credinciosul meu l'a culcat la pământ, pe când eu, ferindu-mă de lovitură, făceam să nu fiu atins de glonțul revolverului ofițerului...

„Ieram în legitimă apărare, înfierbântat de luptă: am tras dar în ofițer, înnainte de a trage el din nou....

„Ofițerul căzù...

„In aceleași momente lupta se potolià: cei scăpați cu viață, dintre vrăjmași, ierau înconjurați și începeà dezarmarea lor.

„M'am apropiat de ofițer și plecându-mă 'i-am ridicat capul pe genuchiul meu, cu părere de rău, cu milă... Sărmanul, ce tânăr ierà, și ce chip plin de noblețe aveà!...

„'Și-a venit puțin în fire, domnișoară, și 'mi-a cerut să-i promit că voiu face să ajungă la Colonia un plic cu scrisori și cu acte... 'I-am promis. Am voit să'l duc cu oamenii mei la ambulanța noastră... Nu a primit, fiindcă simțià zădărnicia încercării de a'l scăpà...

„'Și-a dat sfârșitul pe genuchii mei ..., rosti cu glas înnecat de emoțiune sinceră...

„L-am lăsat jos, m'am descoperit și am comandat să i se facă onorurile militare...

„Dar pe când voiam să-i sape groapa oamenii mei, împușcături dinspre Castel răsună și văd mișcări ușor de înțeles.

„Am dat ordin de retragere cu prisonierii și ne-am întors la poziținea noastră."

Se opri pentru câteva clipe în care, respirà lung...

Elsa sta nemișcată și diferitele ei sensațiuni din tot timpul povestirii, îi puneau pe chip sem-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nele revoltei, milei, respectului, dar mai ales al revoltei împotriva acestui ofiţer care, totuşi, nu'şi făcuse decât datoria şi dăduse dovadă de înnalt simţimânt de camaraderie faţă c'un vrăjmaş...

Ierà în umbră şi nu-i puteau fi prea vădite; de altfel, Eugeniu ierà prea absorbit de povestirea şi de sensaţiunile lui.

— „Târziu, noaptea, domnişoară, tovarăşul meu credincios s'a dus cu o lopată de fier, 'i-a săpat groapă şi l'a înmormântat, după ce 'i-a luat ceasornicul şi cuţitaşul pe care apoi mi le-a adus.

„Să mă acuz? Să mă desvinovăţesc domnişoară, mai întâi faţă cu dumneavoastră, prietena familiei?... Nuştiu cum să zic. Adevărul este că am rămas c'un regret mai mult, în sufletul meu, de când întâmplarea m'a apropiat de mama sărmanului ofiţer... Intâia mişcare 'mi-a fost să mă depărtez... Să vă spun ce m'a reţinut? Să vă spun?"

— Da... şopti ea, deşi înţelegeà.

— Frumoşii dumneavoastră ochi cari mă fermecaseră înainte de-a cunoaşte pe doamna Adlerberger.

Ea se înroşi foarte tare şi plecă ochii: inima-i tâcâià grozav. Espresiunea simţimântului adevărat, o înrâurià, cu tot începutul ei de vrăjmăşie.

— Am rămas, chinuit însă de ideea că puteam fi considerat de omorâtor al tânărului; am rămas şi m'a luat curentul iubirii pentru dumneavoastră, curentul de respectuoasă afecţiune pentru doamna Henrieta, de duioasă frăţie pentru domnişoara Emma-Liana, ameninţată de boală... Eată adevărul, domnişoară Elsa... Cu toată mulţămirea mea de-a fi lângă dumneavoastră, **trebuià să'mi ţin cuvântul şi mi l'am ţinut**... Am rugat însă pe domnul baron von Förster, căci lui nu 'i-am as-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuns întâmplarea, așa după cum v'am povestit-o, să'mi păstreze taina. Dacă dânsul a socotit că v'o puteà încredința dumneavoastră, cred că a făcut bine. Dumneavoastră vă rămâne să hotărâți...

Se ridică, vădit turburat, însă plin de noblețe în privirea lui către Elsa.

Ea stătù încă puține clipe la locul ei, tăcând, prea mișcată, prea în luptă cu cele două curente din sufletul ei.

Se ridică, în sfârșit, și privindu-l drept, îi zise cu demnitate:

— V'ați făcut datoria, domnule; îmi cunosc pe-a mea. La revedere...

I se înclină, fără zîmbet, și ieși, ca pe drum să respire lung și să se siliască a'și stăpâni bucuria -dulce că ierà iubită, turburarea că iubià pe un vrăjmaș...

Eugeniu rămase foarte nedumerit în privința atitudinii Elsei, care 'i-o arătà ca pe o ființă nouă, necunoscută...

Ce să'și închipue? ce să creadă?

Îi jignise vr'un simțimânt, de care încă nu'și dà seama?

Destul c'o văzuse foarte schimbată și fu cuprins de grijă, de nemulțămire, de mâhnire.

Elsa, cum ajunse acasă, predominată de-o întoarcere postumă la simțimântul ei de logodnică, își repuse îndată în deget inelul de logodnă, pe care'l scosese din ziua când simțise că iubește pe pictor.

Nimeni din casă nu luase seama acestui act...

Dar la ce voià dânsa să ajungă?

Pictorul puteà să vadă inelul și situațiunea ei față cu omul care îi declarase în sfârșit iubirea lui, devenià ciudată, de neînțeles.

Ce chin plănuise Elsa să impue pictorului? Și de ce?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XI.

Este pe la capătul lui Ianuarie 1919.

Leysin-ul e în cea mai frumoasă epocă a lui de iarnă, cu şir de zile frumoase fără nici o variaţiune de temperatură: frig sănătos, raze de soare, aerul cel mai curat. Nici o topire simţită a zăpezilor grămădite; nici o suflare de vânt, nici un crâmpeiu de ceaţă.

Februarie va fi începutul variaţiunilor atmosferice, cu zile urâte ceţoase, cu ninsori ce se topesc peste cele bătăturite, cu umezeli răufăcătoare.

Dacă în sufletul Henrietei se începuse, cu exces de voinţă, în interesul Emmei, alinare, şi la faţă, veselie; dacă Emma-Liana găsiă în mumă-sa duioşie şi mângâiere, iar în pictorul o mai strânsă tovărăşie de gânduri şi de afecţiune fraternă, — Eugeniu se schimbase mult: se vedeà că sufere dar că'şi ascunde cu cea mai mare îndemânare suferinţa.

Henrieta observase, din instinctul ei matern pe care'l revărsà prin deprindere asupra pictorului; şi se întrebà adese ori: ce puteà să aibă?

Emma-Liana cu simţimântul ei de soră, surprindeà că amicul casei nu mai ierà acelaş şi se silià nu să afle cauza ci să'l distragă dela ceea ce nu-i păreà ei stare bună.

Eugeniu îşi dădeà bine seama de aceste silinţi şi se simţià mişcat, şi căutà să fie voios, glumeţ, să nu scape nici un joc în care ierà Emma.

Dar în adâncul lui rămâneà nu în deajuns de esplicată atitudinea Elsei, chiar după ce ştiuse că ea fusese logodită cu Frantz.

Il surprinsese întâi inelul, se mirase că încă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu i'l văzuse în deget, dar odată ce el îi spusese dragostea lui, ce înțeles mai putea să aibă continuarea de-a'l purtà?

Ce însemnà apoi acea liniște, — voită ori reală, — acea lipsă de orice drăgălășie față cu el, — depărtare simțitoare dela starea de mai nainte?

Aproape nu mai luà parte la jocuri, în nici o partidă în care se aflau el și Emma; la plimbări găsià pretexte, îndemânatece, dar pretexte, — spre a nu mai fi cu el; iar când nu puteà face altfel, în casa Henriciei sau la plecacarea de-acasă împreună cu Emma, vorbiá, râdeà, ca o ființă indiferentă în cerc de cunoștinți de ocaziune.

Nu mai ierau între ei acele discuțiuni de principii în Artă, în cari lui îi plăceà s'o asculte, plăcându-i să lupte cu ea pe asemenea tărâm interesant.

Nu mai făceà muzică, atunci când el sta serile cu dânsele.

Pe la el nu mai pusese piciorul din ziua povestirii lui.

Și el nu îndrăznià de fel să provoace o esplicațiune a cărei necesitate o simțià imperios, spre a limpezi situațiunea...

Hotărâ însă ca în ziua aceasta când aveau să meargă împreună până la drăgălașul cătun Sépéy, să aibă o esplicațiune cu Elsa.

Când ajunse la doamna Adlerberger, o găsi singură în salon.

— Domnule Albinet, îi zise, întinzându-i mâna afectuos, nuștiu dacă să mai mergem la Sépéy. Elsa e într'o dispoziție de suflet foarte ciudată. N'o mai înțeleg de câtva timp pe copila aceasta. Cred că pierderea logodnicului a afectat-o și ieră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

firesc, însă pare a se petrece altceva în cugetul ei și mă trudesc în deșert să ghicesc.

Eugeniu se îngălbenià și se înroșià... Își stăpânià de-abià emoțiunea. Aproape să izbucniască. Rosti însă:

— Dacă'mi dați voe să vă spun părerea mea, doamnă, cred că domnișoara von Valdeck nu poate aveà alt motiv decât că nu se împacă cu gândul de-a'și fi pierdut un vis scump. Și ierà în vorba lui amărăciune pe care numai dânsul o simțià.

— Drept este că nici eu nu văd alt motiv și totuși îmi rămân neesplicate unele atitudini.... Emma însă, — ca să venim la plimbarea noastră, — ține să o facem. Sania ne așteaptă...

— Am văzut-o la scară... Și eu cred că nu trebue să lipsim pe domnișoara Emma de plăcerea aceasta, pe asemenea timp superb.

Atunci intră Emma, contrariată. Dar cum văzù pe pictor, îi râse și-i întinse mâna.

— Elsa e indispusă. Noi însă ne ducem, nu-i așa? întrebă cu glas dulce poruncitor.

— Firește că da, Emma. Domnul Albineț e de acciaș părere.

— Atunci, fuga să ne gătim... Fă și dumneata, mamă.

— Să lăsăm singur pe amicul nostru?

— O! doamnă, vă rog... Nici o stânjinire...

Când ele ieșiau, Elsa intrà.

— Bine că vii, cel puțin să ții de urât musafirului nostru, îi zise Henrieta.

Ea zâmbi rece.

Când rămaseră singuri, Elsa venì aproape și'l privi adânc.

— Domnule Albineț, unchiul 'mi-a scris ieri. Mă chiamă și nu'l pot refuzà. Mâine vă voiu zice adio...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mpm1901-1932

— Mă voiu despărți de dumneavoastră cu regretul adânc că v'am jignit, fără voe, într'un simțimânt de care nu'mi dădusem seama, îi răspunse, înclinându-i-se, dar cu demnitate, fără slăbiciunea vre-unui tremur în glas.

Elsa părù surprinsă; nu-i veni la îndemână, fiindcă se aşteptase la o izbucnire a pasiunii lui şi, îşi muşcă nervos buzele.

— S'ar puteà să nu ne mai vedem, îi zise, cam apăsând pe cuvinte.

— E o fatalitate în toate, domnişoară. Cred că ce nu se puteà să fie, nu poate fi, rosti el cu putină melancolie, — dar atât.

Elsa simți ca un vârtej: cum? aşa luà el lucrurile ?

— Suntem mai puțin fatalişti, în Germania... zise cam aspru.

— In păreri mai mult decât în fapte, cărora le daţi cu bună ştiinţă o direcţiune spre fatalitate.

— Ce vreţi să înţelegeţi prin asta?

— Ceea ce puteţi înţelege şi dumneavoastră, domnişoară, îi zise ironic chiar, înclinându-se iarăş....

Fu un biciu, peste mândria orgolioasei fete, care-i înroşi violent obrajii.

Inţelegeà că pictorul răspundeà la indiferenţa ei voită prin joc la fel şi nu aceasta o dorià planul ei ascuns de-a'l umili în pasiunea lui pentru dânsa.

Orgoliul ei de Germană îndoctrinată, faţă cu acela ce biruise în logodnicul ei pe un German, — îi închisese iubirea pentru pictor într'un cerc care o strângeà făcând-o să sufere; însă ea nu voià plecarea frunţii sale, ci a celui pe care îl jertfià. Şi eată că fruntea lui nu se plecà!

— Poate că vom mai vorbi, înainte de-a mă duce, îi zise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ar fi de prisos, domnișoară. Când două fatalități se ciocnesc, sau una se sdrobește din rezistență, sau amândouă se despart spre a păstră neatinsă individualitatea persoanelor în cauză, îi răspunse cu energia tainicei desnădejdi ce-i sfâșia inima.

Dar el lăsă să se vadă numai ce nu trebuiă să'l umiliască.

Muma și fiica intrară, bine îmbrăcate, ca pentru drum.

Amândoi își luaseră deja atitudine prietenoasă.

— Va să zică nu mergi, Elsa? o întrebă Emma.

— Ba da. Cum nu... Numai să'mi arunc pe umeri haina, și ieși, adânc rănită, hotărâtă să nu se lase și învinsă.

— Când vă spuneam eu, domnule Albinet, că Elsa e ciudată, de câtva timp, zise Henrieta.

— Am luat și eu seama, râse Emma, că am altă ediție a Elsei.., necunoscută încă.

*

Drumul pe șoseaua în clină repede, albă și însemnată de linii lucioase, în acea revărsare de lumină veselă, le este foarte plăcut...

Henrieta și Elsa țin între-ele pe Emma și pictorul e alăturea cu vizitiul.

Elsa se silește să râdă și să găsiască subiect de vorbă, dar Eugeniu întoarce capul și răspunde numai Emmei, cu toată prezența de spirit, — grea sarcină, de vreme ce geme în sufletul lui.

Plecarea Elsei îl sugrumă. Sufletul ei nu'l înțelege; viața lui în viitor i se arată turbure.

Sépey e un cătun mic, la poalele muntelui Pic-Chaussy, de care'l desparte șoseaua ce duce la Diablerets. De când s'a făcut linia ferată dela Aigle la Diablerets, e o stație aci mică și cochetă.

În stânga e o deschizătură între munți prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care Mont-D'or se vede în toată întregimea, ca un enorm con cu bază largă și rotundă. E cu totul alb acuma, dar la poale străbate prin albeață verdele brădetului.

Sépéy are o cafenea-birt foarte căutată în timpul verii, cu grădiniță curată și poftitoare. Casele îi sunt ici colo risipite, albe, cu ferestre verzi, înconjurate de grădini mititele.

Se coborâră la cafenea și cerură să li se pregătiască ceaiul de ora patru iar Emma se inveseli că găsià „petits fours"-uri de „ronțăit".

Ierà nespus de drăgălașă în dulcea ei veselie și mumei îi mergeà la inimă, luminându-i chipul însemnat de suferința din urmă...

— Amice, dumneata nu „ronțăi" ca mine? Elsa, știu că nu are dinți și începù să râdă copilăros.

— Cu riscul de-a mi-i toci de tot, te voiu imità, Emma, zise cam falsă'n rostirea vorbelor.

— Cu atât mai bine... Uite ce bine sunt făcute... Uite, asta pentru dumneata, amice...

— Mulțămesc domnișoară... O! da... e bună. Mâna dumnitale o face și mai gustoasă, râse el glumeț...

Li se aduse un ceaiu foarte parfumat, unt și miere.

Gustarea cu temeiu, începù.

— Apropo, amice, întrebă Emma: merge nouà pânză de care ne vorbiai?

— Mă tem că așteaptă inspirațiuni de primăvară... fiindcă merge încet...

— Ce zici, mamă, suntem tot aci la primăvară? întrebă Emma, cu grija par'că de-a nu fi.

— Negreșit că vom fi... copilă.

— Numai eu nu voiu aveà această plăcere. Unchiul mă chiamă la Colonia: e cam bolnav și mă tem că mai greu decât vreà să mă facă să cred.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ți-a scris? întrebă Henrieta.

— Da; aseară am primit scrisoarea.

— Ce rău îmi pare, esclamă Emma.

— De ce nu-i cei mai întâiu amănunte? zise Henrieta...

— A! nu; m'am hotărât, zise cam cu asprime. E singura mea rudă și are nevoe de cineva în preajmă...

Gustarea se urmă în tăcere până la sfârșit; ierà ca o apăsare pe gânduri.

Și fiindcă nimeni nu mai găsià par'că firul vorbei, Henrieta se ridică:

— Atunci... să ne întoarcem. Soarele vreà să ne lase...

Pictorul achită, de-oparte, consumațiunea...

— Nu așa, amice, îi zise Emma. Am și eu punguliță mamei...

— Domnii au plăcuta datorie de a „trata" doamnele ce le fac onoarea să-i aibă cavaleri, îi răspunse, râzând.

— Bine, lasă, mă voiu răzbună eu...

— Imi plac răzbunările vesele: ele sunt din suflet curat...

Elsa își mușcă buzele; ierà aluziune la dânsa...

*

In seara acelei zile Elsa se sbuciumă ca pe cărbuni aproape două ceasuri: când iubirea ei o cuprindeà și o făceà duioasă, când orgoliul ei sterp luà ascendent și vrăjmășia împotriva pictorului o strângeà de gât.

Tenacitatea lui, neașteptată, de a-i ține pept, aproape o înfurià... Ea voià, în adevăr, să plece pentru o lună cel mult, ca să-i impue chinul lipsei sale, dar țintià să'l aibă supus, înfrânt, mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

pasionat. Iubirea ei să-i apară ceva providențial, ca o grație ce se dobândește prin căință și prin răbdare. Iubirea ei ieră despotism, egoism strâmt, căci plăcerea de-a fi iubită o raporta numai la plăcerea ei de-a iubi, numai la ființa ei presumțioasă.

Ea nu ieră Germana lui Göthe din „Verther", ci o germană care înțelegeă să domine. în iubirea ei, pe vrăjmașul neamului ei pe care se „pogorâse" a'l iubi.

Ieră femeea noului suflet german.

Adormì și somnul îl avù neliniștit, nervos...

A doua-zi își făcù pregătirile de plecare și se arătă rece față cu Henrieta și cu Emma.

Și ele, o lăsară în apele ei, fără să se mai trudiască a'și esplicà toanele acestea.

Eugeniu, dis-de-dimineață plecase foarte trist și aproape iritat, pe jos, în direcțiunea Sépey, cu gând de-a se duce până la Diablerets, unde să doarmă, cum mai făcuse de două ori.

Își luase cactul de schițe, „alpenstock"-ul și un săculeț, în „bandulieră", cu ceva merinde și cu creioane colorate.

In drumul lui îl obsedà mereu atitudinea Elsei, dându'și în acelaș timp seamă că iubirea în sine nu mai ieră aceiaș, că mai mult amorul-propriu par'că ieră cauză a suferinții lui.

Își puse dar limpede în față putința unei despărțiri fără revedere și dacă oftă, nu întrevăzù haosul în care se scufundă ființa sufletească după o pierdere, cum fusese de pildă a Zinchii.

Gândul acesta îi răscolì amintirea de scumpa dispărută, însă ca o mângăiere, ca o ușurare care-i făcù bine: poate că iubise mai mult în Elsa, frumusețea, inteligența cari i se prezintaseră ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în armonie cu sufletul, pe când în realitate sufletul îi ierà egoism; orgoliul, încăpățînare.

O inimă se poate înșelà; judecata, nu. Și acum o judecà pe Elsa. Judecata ucide iubirea.

Schimbarea datà din ziua când, cu scrisoarea unchiului ei în mânà, Elsa îi ceruse povestirea întâmplării nenorocite a lui Frantz, logodnicul ei.

Poate că în firea ei intrà și vrăjmășia dintre Germanà și Român... Poate că moartea lui Frantz îi redeșteptase ca o mustrare iubirea de dânsul. Lucrul nu ierà nefiresc.

Ori cum, firea ei nu ierà de naturà să-i facà lui din iubire lanțul cu verigile catifelate ale drăgălășiei, armoniei și dulcei confundări a sufletelor.

Ierà și ceva amărăciune în constatarea aceasta, fiindcă, ori ce s'ar fi zis, i se sculptase în minte imaginea ei și în simțire dorința de-a fi soția lui.

Cu toate acestea, dacă ar fi admis, că Elsa s'ar fi întors și 'i-ar fi întins mâna, farmecul n'ar mai fi fost acelaș: se rupsese ceva care nu mai puteà fi pus la loc, — și, a drege, nu mai e întregul ieșit odată din cuptorul făuritorului: încrederea, care face atât de dulce părăsirea unuia în brațele celuilalt. Un bold ar fi fost totdeauna înfipt într'un adânc, în așa chip, ca să înțepe, să neliniștiască, să doarà la orice micà apăsare din cele ce se întâmplà chiar în cele mai unite căsnicii.

Eugeniu oftà încà odatà și intrà la cafeneaua din Sépéy unde în ajun băuse ceaiul.

Fata care servià, o blondinà cam urâțicà dar deșteaptà și vioae, îl recunoscù...

— A! domnul de ieri... Ce mult m'am gândit la frumoasele domnișoare cu care ierați... Dacă nu's indiscretà, nu-i așa că blonda adorabilà e logodnica dumneavoastră?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eugeniu o privi, surprins, se înroşi fără voe şi-i răspunse, zâmbind:

— Nu'mi e nici una logodnică, domnişoară...

— Cu adevărat? Păcat!... E comoară de drăgălăşie curată, blonda... 'Mi-a rămas la inimă... Ah! de ieram băiat!... — Nu vă supăraţi: aşa îndrug eu vrute şi nevrute... Cu ce vă servesc?

— C'un ceaiu ca acela de ieri, domnişoară.

— O să vă mai pară bun, fără cele două domnişoare? îi zise răutăcios şi se depărtă repede...

O! nimic al unei întâmplări de rând! Cum poţi tu hotărâ un lucru la care nici nu puteam visà! Inima noastră, în frământări uneori catastrofale, totuşi stă par'că la pândă, cu o ureche gata să prindă cel mai neînsemnat sgomot subteran, care-i va dà o nouă tresărire!

Un cuvânt de glumă, de palavră a unei oarecare servitoare de local public, eată că produce neaşteptatul cutremur care scufundă ici un teren slab şi ridică dincoace o colină şi aceasta ridicătură modifică linia zării de mai nainte.

„Blonda, comoară de gingăşie!...

„De-ar fi, ca, băiat, — zisese fata de serviciu, — cum ar fi iubit-o!...: aşa ierà înţelesul gândului ei. Şi dumneata, domnule, nu te gândeşti s'o ai logodnică!...

I se evocă îndată, cu adevărat frumoasă, imaginea Emmei-Liana, într'o lumină de răsărit de soare care 'i-o înfăţişă în toată copilăroasa ei curăţie de suflet, — şi par'că fu uluit...

Şi un început de vis de artist i se înfiripà, când i se aduse ceaiul...

Fata, fără să-i mai turbure liniştea, dacă'l văzù prea pe gânduri, se depărtă cât mai fără sgomot, zicându'şi însă cu ironie: „domnul ăsta e amorezat fără să ştie!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai mult instinctiv Eugeniu își bĕù ceaiul și gustă unt și miere cu niște fragede cornuri rumene, iar apoi își aprinse o havană...

O sanie cu clopoței se opri atunci la ușa cafenelei și glasuri, râsete de femei, — clopoței omenești care răsună plăcut, — făcură pe pictor să'și întrerupă visul.

Se ridică și cerù plata, în timp ce trei doamne și un domn bărbos, intrară, ele roșii, vesele, el posac, rece ca o zi de ceață.

Pictorul le recunoscù: ierau rusoaice; locuiau o vilă aproape de gară, pe un plan mai jos decât gara din Leysin.

Salută și i se răspunse, apoi el plecă.

Pe când începeà să urce coasta, pe șoseaua tăiată în munte, gândul care critică o situațiune, îi înlocuì visul și încheerea, după îndelungată chibzuire, îi fu:

— Nu! Emma-Liana nu trebuià să-i ocupe gândirea.

Mai întâiu de toate ierà bolnav de această iubire nepotrivită: obiectul ei plecà, însă rana rămâneà și este, oricum, mai greu de vindecat durerea când el se pierde. Avea douăzeci și șapte de ani și Liana abia șaptesprezece...

Copila nu se gândise niciodată la dânsul altfel decât ca la un frate și ca să-i turbure el această drăgălașă afecțiune de încredere și de protecțiune, ar fi fost lipsit de caracter.

Apoi, cea mai gravă cestiune ierà moartea de mâna lui, a fratelui ei... Dacă ea nu puteà să cunoască lucrul, ierà în conștiința lui un punct negru și ori trebuià să vorbiască, admițând cazul unei uniri cu Emma, ori să tacă și să înlăture asemenea putință.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Așa vedea el lucrurile și nu-i putem face proces de scrupulozitate exagerată sau nu.

— Ei! dar dece să mă las pe clina aceasta, dintr'o vorbă aruncată în vânt! își zise și începù să observe locul.

Cotise pântecele enorm al muntelui și mergeà urcând, având înnainte priveliștea albă și verde a laturilor, iar în fund impunătoarea masă a muntelui Diablerets, de pe care se vedea cum prin sghiaburi în piatra lui, curgeau pârae cari scânteiau la soare.

Din vale, până la o înălțime de vr'o mie de metri muntele e un părete drept și enorm de larg, de stâncă. Pe unele locuri se pare că între crăpături de oarecare regularitate sunt blocuri așezate cu mâna.

Dela acea mie de metri în sus, până în zare, la aproape patru mii de metri, muntele ia aspecte diferite ca teren accidentat, — vara cu verdeață pe ici colo și cu zăpezi ce se scurg dar nu se isprăvesc niciodată.

La o mie și cincisute de metri este o cabană pentru escursioniști, unde de obiceiu ei mân noaptea, ca de acolo să continue urcușul și coborârea de çealaltă parte a colosului, în altă vale.

Escursiunea e plină de primejdii și numai călăuze locale, foarte cunoscătoare a tainelor acestui „Diablerets", pot scoate la capăt pe escursioniștii îndrăzneți.

La poalele lui, se adună apele ce țâșnesc din atâtea râpi și crăpături și volburând pe pat de stâncă se pornesc pârâu în valuri printre țărmuri verzi.

In stânga e o pădure de brazi și de alte esențe, orânduită cu alee, ca un parc natural, — și în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

colț bine adăpostit, câteva case și otelul locului, — al căruia nume nu mi'l mai amintesc.

Și în timp de iarnă localitatea își are pitorescul timpului; numai vara însă îi vin oaspți cari sunt ai „sezonului".

Sania cu Rușii îl ajunse. Una din doamne spuse câteva cuvinte celorlalte și sania se opri.

— Domnule, te rugăm să mergi cu noi. Avem loc: e sania cuprinzătoare, îi zise cu glas simpatic, streina.

El salută, mulțămi și se agăță dinapoi...

— Sunteți mai de mult timp la Leysin... Figura dumneavoastră ne e cunoscută, îi vorbi aceeaș doamnă, care părea mai cu autoritate par'că între celelalte.

— După cum și figura dumneavoastră îmi e, cu atât mai cunoscută, mie... Trec foarte adese ori pe lângă vila pe care o ocupați.

— E vila noastră. Veniam în fiecare an, pentru 6 luni; acum războiul ne-a apucat aci și situațiunea din Rusia noastră nu ne îndeamnă încă să ne întoarcem pe la casele noastre.

— Cred că vă vine foarte greu...

— Al se deprinde omul cu toate împrejurările... Sunteți Francez?

— Sunt Român, din București, maior în rezervă, invalid și pictor, de carieră.

— A! esclamă doamna și întoarse mult mai bine capul, de'l privi adânc.

Bărbosul de pe capră nu mișcă, par'că nu se vorbia în preajma lui.

— Ați fost în războiu, alături de trupele Rusiei dar...

— Pe unele fronturi a cooperat cu ele și Divizia a VI-a de infanterie în care lerà Regimentul meu 24 Tecuci,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1961-1932

— Ei, dar spre ruşinea noastră, domnule, trebue s'o spunem, ideile bolşevice ale soldaţilor noştri v'au paralizat forţa şi v'au adus neajunsuri mari...

— Le-au împlinit soldaţii noştri, cu cel mai de admirat eroism, care, pentru vecie rămâne faţă a plugarului nostru-ostaş! rosti el cu adâncă convingere, cu emoţiune adâncă.

Doamna îl privi încă odată şi-i adresă un zâmbet cald.

Sania începuse a coborâ coasta cu mare repeziciune şi nu se mai vorbi nimic până înaintea otelului.

Dirigintele lui, vestit prin telefon, orânduise o masă foarte îngrijită şi doamna îl invită pe pictor să ia parte la micul ospăţ, apoi se retraseră pentru câteva momente în apartamentul ce le fusese pregătit.

Pictorul se apropiă de nişte tuburi ale caloriferului spre a se mai încălzi: înnapoia săniei îl cam străbătuse curentul mersului prea în sbor.

Intâi se coborî doamna cea vorbăreaţă, care, veni la el drept.

— Principesa Sofia Petrovici Ludmianov, i se prezintă foarte graţios.

Pictorul o salută respectuos:

— Maiorul Eugeniu Albineţ, pictor... Din dragoste de ţară, de datorie, militar... rosti el fără emfază, cu acelaş accent de entusiasm concentrat, serios, adânc.

— Nu se prea vede invaliditatea, îi zise, râzându-i prietenos.

— Se mărgineşte la răni fără însemnătate şi la pierderea ochiului stâng...

— A! făcu dânsa cu compătimire: este destul atunci... Apoi, după o clipă: trebue să ştiţi că şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în Leysin unele lucruri se cunosc domnule artist, îi zise ușor ironic, dar dulce. Știm dar că aveți opere de valoare.. Când ne va fi dat să le admirăm?

— Mă tem să nu fie svonul mai cu răsunet decât realul valorii lucrărilor mele.

— Talentele adevărate au cusurul că sunt modeste. Ne veți permite să judecăm?

— Cu toată plăcerea.

Atunci intrară celelalte două, ceva mai în etate, dar de-o frumusețe fără dinstincțiunea principesei Ludmianov.

— Doamna Oslinschi, doamna Waldersohn-Vasilovici... Principele Ludmianov, soțul meu...

Pictorul salută. Prințul îi întinse mâna...

— Imi pare bine că vă cunosc de-aproape, îi zise cu destulă bunăvoință.

— La masă, vă rog, comandă voios principesa.

Se mâncă foarte cu multă poftă, Rusul bău din bielșug, tăcut și înroșindu-se din ce în ce... Femeile vorbiră politică europeană și de succesul Aliaților. Sdrobirea Germaniei le încântă. Situațiunea Rusiei le îngrijiă dar viitorul îl vedeau în colori promițătoare.

— Vitoșa, se adresă bărbatului ei, Principesa Sofia. Domnul Albinet, — nu-i așa că vă pronunț bine numele? — ne face plăcerea să ne lase să-i admirăm operele... Vrei să mergem mâine la Grand-Hôtel?

— Vă mulțămim, domnule... răspunse Ludmianov, din căldura vinului băut fără rezervă...

— Apropo, maestre: știți că e fermecătoare domnișoara franceză pe care o însoțiți foarte adese ori? Ce ochi de panseă, ce păr, ca din grădina Hesperidelor cea mai mătăsoasă iarbă... Ce întreg fraged, grațios, dulce, primăvăratec... Ade-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vărată capo-d'operă a Naturii... Desigur că ați picturat-o...

El se înroși, însă răspunse cu liniște.

— Nu încă, doamnă...

— Cu adevărat? Eată ceva curios... Aveți cu toate acestea un portret de care se spune minuni...

— E portretul domnișoarei von Waldeck, amica domnișoarei de care e vorba...

— A! cestiune de gust, maestre... Un artist vede altfel decât muritorii de rând... rosti poate fără anume intențiune, dar râzând întrucâtva răutăcios.

Apoi schimbă repede vorba dacă prinse de veste că pictorul ierà cam încurcat...

— Nu ne faceți plăcerea să ne povestiți scene de războiu, domnule Maior? îi zise cu drăgălășie.

— A! sunt prea grele pentru după masă, mormoi bărbosul soț.

— O! Ludmianov, ești necorigibil... îi răspunse, râzând, însă cam nemulțămită.

— Atunci să vorbim de artă...

Și convorbirea, în timpul cafelei și a fumatului, — fumau și Rusoaicele, — timp de vr'un ceas le ținù încordată atențiunea: pictorul ierà pe tărâmul lui; principesa mai ales vădià pricepere, dacă nu se adâncià în principii, și discută cu vioiuciune.

— Nu credeți că e timp să și vedem ce mai este pe aci? rosti prințul, ridicându-se...

— Să revedem, vrei să zici, Vitoșa. Dablerets ni e familiar..., râse principesa.

In timpul plimbării pictorul scăpă vorba că venise pentru vr'o două zile aci ca să ià schițe de iarnă:

— Asta nu ne împiedecă să rămânem și noi, nu-i așa Vitoșa? Ceea ce nu însemnă, maestre,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că vom atentă la libertatea dumneavoastră, îi zise cu aceiaș drăgălășie, în care se păreà că ierà o intenţiune.

După vr'un ceas de umblet și de priviri admiratoare, doamnele se întoarseră la otel cu bărbosul.

Eugeniu rămase singur.

Intâia lui gândire fu numai decât să lege vorba fetei dela cafeneaua din Sépéy de observaţiunea principesei...

Emma-Liana, împresionase deopotrivă de mult pe fata din popor și pe femeea din lumea mare.

Iar el rămâsese rece, până acum, în preajma unei „capo-d'opere" a Naturii, — cum se rostise principesa.

Eată o nouă sugestiune pentru sufletul lui turburat de Elsa von Valdeck.

Și Emmei nu-i făcuse încă portretul!

Își aminti acum și de vorba medicului Férrier, din ziua când îi făcuse cunoștința... Nu-i atrăsese el oare, luarea aminte asupra „tipului" de frumuseţe care ierà Emma-Liana?

Ei, dar întâmplarea voise să întâlniască, la otel Bellevue din Montreux, pe ispititoarea Elsa, pe lângă care, mai apoi, Emma i se arătase un copil încă, suferind, — și, plin de cealaltă imagine viguroasă, nu se mai uitase de aproape, cu ochiul artistului măcar, la nespus de drăgălașa copilă, — azi în adevăr: „capo-d'operă a Naturii".

Sugestiunea acum își adâncià înrîurirea și-l cuprindeà în mai mare spaţiu ca întindere sentimentală.

Dar își puse întrebarea: nu sunt cumva fire prea ușor schimbătoare? Trec dela o iubire la alta? Nu mai ţin în seamă timpul? Să nu'mi mai amintesc de Zinca... nici atât de Sanda, la care, ori-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum, jinduiseni o clipă... Să mă gândesc numai la ceea ce-a fost de când sunt în Elveția... Nu-știu ce să zic, ca să fiu în cumpănire dreaptă... Se vede că sufletul artistului ușor impresionabil față cu Natura neînsuflețită în frumusețea ei, devine tot atât de impresionabil în fața frumusețelor diverse omenești? Nuștiu; nuștiu... Sunt într'un aproape haos de sentimentalism.

Și sunt invalid! conchise el în chip glumeț, care-i ascundeà turburarea reală.

Dar când se opri înnaintea măreției uriașului, văzut dela o margine din fund a pădurii, artistul se reculese și scoțând de supt bluza de lână caetul, se așeză pe un mare bolovan stâncos acoperit cu mușchiu și începù să deseneze cu ușurința lui obișnuită.

Soarele, în coborâre, luminà colosul și-i da înfățișări stranii, în noutatea lor pentru privitori, iar pictorul își încordà luarea aminte ca să prindă și să fixeze în memorie acea varietate de tonuri în trupul uriașului „diavolesc", — lucru greu de sigur, când e vorba de nuanțe.

In ce privià linii de zare, forme în variațiuni precise, — acestea puteau să se fixeze și cândva să ajute imaginațiunii în creațiune.

Câteva pagini din caet le umplu în puțin timp...

Și de odată mâna, supt o îmboldire tainică plină de căldură, se avântă și dădù o foarte expresivă încondeiare a drăgălășiei Emma-Liana, în simplul și castul costum al jocurilor și exercițiilor dela Chamossaire.

Ierà atât de grațioasă mișcarea într'anume moment de așteptare a mingii, cu lopățica în sus, și zâmbetul, atențiunea, ierau atât de bine prinse, că nu se puteà să nu intereseze, să nu placă, să nu i se simtă finețea de execuție și plasticitatea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

El își privi, ca de obiceiu, opera și adresă chipului un zâmbet afectuos... desprins din inimă...

Hotărât lucru: sugestiunea devenià sentimentalitate.

Când îi văzură, în seara aceea doamnele aceste crcionări, și mai ales „**jucătoarea de foot-bal**", — cum el scrisese în josul schiței, — Principesa esclamă:

— „**A la bonneheure**"! Eată ce însemnează, pentru un artist. „să vadă"!...

*

De îndată ce se întoarse adoua zi, supt seară, la Leysin, își aprinse în cameră toate becurile policandrului, își potrivi trepiedul cu pânza anume pregătită, așa ca să aibă lumina necesară pentru lucru, și începù cu înfrigurarea obișnuită momentelor de creațiune.

Privirea lui fură de pe schiță și transpuneà pe pânză, „**jucătoarea de foot-bal**", zâmbitor, înfierbântat, pierdut în timp și în spațiu cu ființa lui trupească.

Târziu își simți ochiul obosit și brațul în „refuz de serviciu obligatoriu" — cum ziceà el, glumeț.

Fără să se gândiască să ià ceva în gură, fără să se mai uite la ceea ce împlinise, stinse lumina și se sili să doarmă.

Dar o întreagă serie de închipuiri de vis, în somnolența ce nu ierà decât amorțire în căldură, îi țineà deșteaptă ființa sufletească: Emma-Liana i se înfățișà aci dulce-desmierdătoare, aci cu chip palid-bolnav, pe un pat de sanatoriu în verandă; aci plină de voioșia jocului și făcându-i imputări că greșește: „**par'eă ai fi amorezat**"... Aci, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

ochi cu fulgere de mânie, strigându-i: „omorîtor al fratelui meu"!... Şi par'că dela Elsa aflase taina aceasta, nenorocita copilă. El, bolnav de disperare, se vedeà în agonie şi de odată simţi o mână mică, mângăietore... „Te iert" auzi un glas dulce... „Trăieşte... şi vei fi al meu"...

Ce-i va mai fi înfăţişat somnul, după ce'l cuprinse de-al binelea, — cine ştie!

Soarele-i băteà de mult în geamu cu raze de aur ce se priviau sclipitoare în oglinda de de-asupra spălătorului, când Eugeniu deschise ochii...

Ridicat într'o rână, privi la acea sclipire vioae, îşi aruncă ochii afară, la colţul de peisagiu ce se incadrà în cuprinsul ferestrei, se uità la cavaletă şi atunci îşi aminti...

Repede sări şi în mai puţin de un sfert de oră ierà gata îmbrăcat, de casă, ca pentru lucru.

Sună să i se aducă gustarea de dimineaţă, îşi pregăti paleta, pensulele şi, cum bău cafeaua, se aşeză la lucru, sprinten, bine dispus, — numai suflu creator.

Nici nu auzi o bătae în uşă, cam sfioasă...

Auzi însă un glas care'l făcù să sară odată şi să alerge să deschidă: în dreptul uşii ierà Emma-Liana şi ceva mai încolo femeea în casă a Henrietei, — Placida.

— Dumneavoastră, domnişoară Emma?... Mă rog, puteţi intrà... Poftim... Ce plăcere...

Copila intră urmată de Placida:

— Dece n'ai mai venit pe la noi, amice! Ne temeam să nu fiţi bolnav, întrebă cu sfială în glasul ei plăcut, — în timp ce furişà priviri curios cercetătoare prin odae.

— Pentru că am fost două zile la Diablerets, pe jos, de-am luat schiţe, mica mea prietenă, —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

(denumire ce 'i-o dădeà une ori la joc). Ce fericită idee ai avut să treci să mă vezi.

— Mama 'mi-a zis să trec... şi eu numai atât am aşteptat, îi răspunse râzând, fără să înaintoze.

— Nu şedeţi câteva minute?

— Ba da, şi nu'şi luà ochii dela pânză.

— Cum seamănă cu domnişoara! esclamă Placida, împreunând mâinile ca la rugăciuni, în biserică: Mà Doué.. Mà Doué.. (Placida ierà bretonă: — „Maica Domnului", însemnà acest termen de mirare).

— Ce zici, mica mea prietenă? Apropie-te şi spune-mi cu cine seamănă? îi zise Eugeniu, emoţionat.

Emma-Liana se apropiă şi un râs dulce de o espresiune suavă îi lumină ochii ca panseaua, guriţa ca un boboc de trandafir ce se deschide spre a fi floare.

Nici un cuvânt încă, fiindcă emoţiunea unită cu adânca plăcere de-a tot privi, o ţinea ţintuită locului.

Dar pictorul care sta lângă cavaletă, ca s'o aibă pe Emma în faţă, gustà, în extaz şi el, — în extazul altui simţimânt, — farmecul acelui obraz candid pe care treccà impresiunea, în desvoltare, ce-i făceà pictura.

Ridicând ochii plini de curăţie şi de afectuoasă mulţămire, spre pictor, îl văzù în ce chip o privià şi, nu ştiu ce va fi simţit în acea clipă, — poate că nici ea nu'şi înţelegeà adevărata simţire, — destul că-i întinse amândouă mâinile şi-i şopti încet, dar duios, adânc:

— Mulţămesc, amice...

Apoi, după o clipă, ţinând ochii în jos, ingenuă;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vă gândiți dar la mine, când nu suntem împreună?

— S'ar puteà să nu mă gândesc? Vedeți bine că da, mica mea prietenă, îi răspunse cu drag.

— Încă odată, mulțămesc...

Apoi, privind pânza...

— Costumul meu, întocmai: par'că l'ați fi lipit aci... Și mișcarea mea, — uite așa... ca la joc... și râzând copilăros, luă poziținea... Dar lopățica! Mâine nu mai iau pe cea de-a casă, dar pe asta de-aci...

Și-l privi dulce:

Cât pentru espresiunea modestului meu obrăjor... domnule amic... mi se pare că ai dat prea mult sbor închipuirii: nu! nu sunt atât de frumoasă.

— Ba ia lasă, domnișoară... Mà Doué... Ce înger de frumusețe ești, dumneata!... răcni bretona. Ci hai să mergem... că ne-a fi așteptând doamna!

— A! da, să mergem... Veniți după ameazî, la noi? Azi avem joc... pe urmă...

— Domnișoară, nuștiu bine la ce oră vin să'mi vadă pânzele Rușii din Villa-Verde... o știți?

— Da, știu... Atunci, pe deseară...

— Da, pe deseară, cu plăcere...

Dela ușă, îi zise:

— Apropo, știți? Elsa a plecat ieri dimineață...

Un fior ușor, o urmă de roșcată...

— Nu știam... Va să zică tot a plecat.

— Nuștiu însă dece ieră foarte tristă. Aveà lacrimi în ochi când m'a sărutat....

— Negreșit domnișoară, îi zise cu liniște; nu vă e prietenă bună?

— La revedere, îi zise repede, după anume mișcare, de-o clipă, care esprimà că par'că ar fi voit să mai zică ceva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XII.

Intâiele curente calde ale primăverii au început să se simtă și să desmierde aerul mereu tare și curat al înnălțimii Leysin-ului. Aprilie, pe aci de-abia ușor înmuguritorul, e la începutul carierei sale... diplomatice. Căci, e diplomație să răzi frigului de sus, ca să îmblânzești celor mai de jos temperatura.

Eugeniu Albinet scrisese din Februarie în țară, atât mătușii sale la București, cât și în Argeș la Suhaia, lui Stancu Știoboran...

Aveà, în accastă frumoasă dup'amează, în mână, răspunsul mătușii, care, urmà să locuiască în atelierul lui. Ii dorià întoarcerea și-l rugà să se grăbiască. Ii mai scrià că Bucureștii sunt în mare bucurie fiindcă ierau iar în libertate, dar că viața se făceà grozav de scumpă. A voit să-i trimită și ceva bani, — căci va fi având nevoe, — însă nu a primit nici o Bancă și nici poșta.

A doua scrisoare, primită chiar în ziua aceea, ierà din Argeș. Ii scriau pe cele patru pagini, Preotul Zănescu, doamna Docscu, Trifon pentru el și pentru Stancu.

Din cuprinsul acestor trei scrisori în una, pictorul reținea acestea: Se desgropaseră corpurile lui Ilie, Dochiei și Zinchii, aproape putrezite, se înmormântaseră la cimitir cu mare slujbă, fiind tot satul de față.

La plecarea grăbită a Nemților, Stancu sculase tot satul și Nemții din Suhaia fuseseră uciși până la unul, iar Șeful postului aruncat în groapa din care scoseseră pe victimele lui. Stancu și Trifon se răzbunaseră, ei chiar ucizând pe blestematul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In Miteni se petrecuse acelaș lucru: asmuțitorul fusese Tudor Slumea, care, îndată după omorârea Nemților, — aci, cu luptă, căci ierau mulți, — luase la judecat pe Sanda și-i înfipsese în pântece cuțitul. Sanda murise după vr'un ceas. Tudor fusese arestat după vr'o două săptămâni și aveà să fie judecat de Jurați.

Despre Ioan Roată îi scrià preotul că, ducându-se pe la Câmpulung, îl căutase, îl găsise și vorbise mult cu dânsul: ierà tot plin de dor după pictorul, „don Maior al lui", însă se însurase în Iunuarie și se gospodărise...

Nu ierà prea de mult timp, și toate aceste chipuri, naşă-sa, preotul și soția lui, Trifon ca mai drag, Stancu, — după cel al Zinchii atât de iubită și ale lui Ilie și Dochiei, — i se părcau într'un fel de ceață de primăvară după ce soarele a apus și ziua a fost caldă.

Melancolie ușoară ca umbra într'o zi fără mult soare, îi acoperà privirea care căutà par'că în zările de aci, pline de splendoarea priveliștei locului, o mai vie amintire a celor petrecute dela 1916 până la plecarea lui din țară.

Ierà alt suflet acuma, în care numai Arta rămăsese aceiaș...

Lucrà, lucrà mult chiar, dar după fiecare lucrare rămâneà într'un fel de lipsă de voință de-a se mișcà, de-a se bucurà de producțiunea nouă, de-a'și gustà viața de artist în deplinătatea libertății pe care ar fi trebuit s'o simtă și a sănătății pe care o aveà, din fericire.

Legătura cu familia Adlerberger ierà aceiaș ca familiaritate; se schimbase cu toate acestea ceva într'o privință: doamna Henrieta păreà stăpânită de-o neliniște pe care ori cât 'și-o ascundeà, el 'i-o observà adese ori. Ii părea atunci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

că în acele momente o dominà şi puţină stânjinire în vorba ei cu el.

Pe de altă parte Emma-Liana nu mai ierà îndestul de copilăroasă: veselia firii sale părea mai serioasă, — dacă putem împerechia aceste două noţiuni de veselie şi de seriozitate. Iera veselia unei fiinţi care a mai înaintat în etate şi care ştie şi vreà să se observe. La jocurile higienice pe cari le urmà şi la cari el luà parte, — mai rar decât în trecut, — Emma-Liana se mişcà mai mult automatic, cu aceiaş sprintenie şi graţiozitate, dar ca la un lucru impus: nu mai aveà espresiunea copilăroasă a figurii, nici îndemn la glume şi la atitudini copilăreşti. Părea de multe ori absentă cu sufletul.

A! lui îi rădeà, când îi întâlnià privirea, ca repede apoi, ceva ce ţinea de melancolie, să-i treacă peste zâmbet.

Cu dânsul, acasă, îi plăceà să'l facă să-i vorbiască de artă, de cunoştinţi felurite de cari simţià ca o nevoe; se încercà să'şi spună şi ea câte-o părere, cu sfioşie, cu teamă par'că, şi se înroşià de mulţămire când pictorul 'i-o încuviinţà şi 'i-o demonstrà ca adevărată, — însă nu'şi mai arătà ca mai nainte sufletul în acea dulce lumină de intimitate, care-i plăceà lui nespus de mult.

Uneori se aşezà la piano şi executà câte ceva, dar repede se lăsà şi ziceà:

— Ah! dacă nu pot cântà ca Elsa! Ce plăcere, ştiu bine, că v'ar face!

— Dar executaţi cu sentiment, domnişoară Emma, îi ziceà el.

— Sunteţi îngăduitor, însă 'mi cunosc eu nesuficienţa...

Doamna Henrieta nu lipsià niciodată, de un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

timp, dintre ei; luă parte la convorbirile lor, însă nu cu cordialitatea de altă dată.

Emma nu mai venise pe la el, din ziua când își văzuse portretul, pe care îl avea acum acasă.

Toate acestea, din Februarie până acum, — timp ce i se părea cât două veacuri, îl puneau pe gânduri, mai ales că esplicația îi părea bine găsită:

Emma începuse să'și cunoască iubirea pentru el, mama ei simțise lucrul și desigur că-i ieră teamă de ceva.

Emma trecuse de 17 ani... Arătă destul de viguroasă acum. Mumei îi părea însă că încă tot ieră prea tânără pentru căsătorie; numa se temeă să n'o vadă iarăș debilă, după căsătorie, Poate că nici nu se îndmnă să ia un strein, poate că regretă faptul că lăsase a se așeză între Emma și el prietenia ce puteă duce la iubire: fusese neprevăzătoare; se bucurase numai că prezentul îi oferise această prietenie, care, ori cum, își avusese înrâurirea bună.

Din când în când Eugeniu își mai pierdeă gândurile, în tovărășia familiei Ruse dela Vila-Verde, care-i și cumpărase trei picturi, însă nu'și ascundeă stânjinireă ce simțiă față cu oare cari „avansuri" discrete ce-i făceă ispititoarea Rusoncă.

In altă dispoziție de spirit, nu s'ar fi dat înlături; acum, în neliniștea care'l biciuiă, asemenea „fantezie" nu i se potriviă.

Și cu cât spirit fin îl „tachină" principesa Sofia!

Își asemănă starea de acum cu acea din timpul dragostei pentru Elsa, cu deosebirea că atunci ieră vioiuciune în chiar necazurile lui, în speranța lui, pe când acum, moleșeală, tristețe fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tresărituri de speranță... Atunci prindeà câte-o zare pentru viitor; atunci ierà în luptă cu cineva...

Acum nu puteà fi vorba de luptă, fiindcă spre partea de unde nu-i venià nici un semn, — nici voință, nici împotrivire, — nu puteà să'și îndrepte încordarea în vederea unei lupte.

Și în această zi primăvăratecă par'că'l cuprinse dorul de țară, de atelierul lui, de viața lui, în o lume cunoscută.

Adecă dece nu s'ar întoarce?

Nu tot îl chema mătușa lui?

Se ridică, se așeză în dreptul ferestrei deschise.., și, privind vag spre terața sanatoriului „Chamossaire", căută să ia o hotărâre.

Dar văzù după câteva clipe pe Emma-Liana, singură, îndreptându-se spre terrața de joc, acum curățită de neauă și aproape uscată.

Inima-i bătù mai tare, — o! de câte ori îi bătuse „mai tare" inima aceasta neastâmpărată! — și se grăbi să se coboare și el.

De la intrarea pe terrață o văzù că privià fără să intre în joc. Lopățica o țineà la spate și-i ierà foarte grațioasă atitudinea de privitoare cu interes. Partida ierà în toiul jocului și partnerii foarte îndârjiți la întrecerea de-a câștigà punctele hotărâtoare.

Eugeniu se strecură, de pe margine, ferit, și se opri înnapoia ei, amănunțindu-i curăția formelor pe deplin reliefate...

Partida se sfârși în uralele celor ce câștigaseră, în râsete vesele, în discuțiuni asupra greșelilor făcute, în mângăieri ironice pentru cei ce pierduseră.

Emma, întorcându'și capul, căci simțì par'că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

pe cineva înnapoia ei, îl văzù pe Eugeniu şi se făcù cireaşă roşie, în Aprilie.

— Ieraţi aci? Ii zâmbì, dar repede îi şopti, cu chip îngrijat: ştiţi ceva? Mama a scris la Lausanne doctorului Arboux. De ce'l va fi chemând? Eu fiindcă nu am nimic, îmi e teamă să nu se simtă ea bolnavă. De altfel, chiar îmi pare schimbată. Dumneavoastră nu aţi prins de veste?

— Amica mea, găsesc schimbare care mă surprinde şi la doamna, şi la dumneavoastră... şi, mă întreb, care pot fi cauzele?...

Emma plecă repede ochii şi se înroşi mai puternic: ierà macul cel mai roşu, în raze de Aprilie. Şi vie stânjinire se lămuri în răspunsul ei:

— Eu... nu cred să mă fi schimbat...

El îi şopti, mai de aproape:

— Poate că nu vă daţi seama; — însă... am observat şi lucrul mă neliniştesţe...

Ea ridică ochii aceia plini de adorabilă candoare şi-i răspunse dulce dar şi trist:

— Să nu vă neliniştiască...

— Altă partidă!... se auzi un strigăt.

— Auziţi? rosti ea repede, par'că ar fi voit să steargă cine ştie ce impresiune:

— Voiu să jucaţi în contra mea, îi zise el.

— A! nu... vă rog... Nu voiu să vă am protivnic... Şi-i râse delicios.

După partida, în care fuseseră învinşi, plecară împreună.

— Nu voiţi, domnişoară, să ne plimbăm puţin împreună? o întrebă Eugeniu...

Ea avù o clipă de codire.

— Nu pe departe. In loc de-a ne urcà prin dreptul bisericii, o luăm pe şoseaua din marginea platoului şi urcăm pe la gară, spre pădure şi apoi acasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să mergem, îi răspunse scurt, dar se vedeà ca e emoţionată.

Presimţià că aveà să se întâmple ceva hotărâtor în viaţa ei.

Merseră tăcuţi, câteva minute; ea, ochi plecaţi, el decis să vadă lămurit şi căutând cum se înceapă.

— Domnişoară Emma-Liana...

Ea tresări şi'l privi întrebătoare.

— Cele mai bune stări de lucruri, mai pline de bucurie, mai dăruitoare de viaţă nouă, — vine din nenoricire un timp când trebue să înceteze.

— Cum aceasta? întregă ea neliniştită.

— Am primit două scrisori din ţară care'mi vestesc că am scăpat în sfârşit de vrăjmaşul asupritor, că ţara respiră în libertate şi e în începutul organizării, aşa cum s'a mărit, aşa cum s'a întregit...

Şi-i arătă pe scurt ce însemnà mărirea şi întregirea, cu elocvenţa firească pe care o dă sufletul adevăratului român.

Ea ascultà, vibrând de acelaş entusiasm.

— Scrisorile acestea mă chiamă în Patrie...

Emma se făcù palidă şi clipì repede din ochi în silinţa de-a'şi opri lacrimile repezi...

— Vă închipuiţi cât mă costă numai gândul că trebuie să mă depărtez de o prietenie afectuoasă ca aceasta care s'a aşezat între dumneavoastră şi mine.

Şi o privi cu neasemănată duioşie.

Emma se opri în loc şi-i primi privirea cu vădită tristeţă.

— In adevăr, amica mea, că pot să mai întârziiu plecarea. Mă întreb însă dacă întârzierea poate schimbà ceea ce trebue să fie... Ar fi ca într'un tablou: modifici amănuntele, nu poţi atacà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaro/mdr/1901-1932

fondul primei inspirațiuni care e însăși ideea, chiar dacă concepția nu răspunde unui anume ideal.....

Foarte îndemânateca comparațiune, Emma o ghicì și pictorul înțelese aceasta după anume emoțiune, în care ierà o luptă.

— Așa că, — urmă el — 'mi-am zis cu adâncà părere de rău, — aprope o suferință, — că plecarea mea mai de timpuriu ar aveà acelaș rezultat sufletesc ca și întârzierea ei!

— Nu vă veți fi înșelând oare? șoptì ea, emoționată.

— Mi-ar plăceà să mă înșel, însă nu văd cum...

Eugeniu înțelese că ea vru să răspundă, dar văzù că se oprește și merserà iarà câtva timp tăcuți.

— Știți ce veste am primit ieri, pe care aveam gândul să v'o comunic? zise Emma, serioasă.

— In afară de-a chemării doctorului Arboux?

— Da... Am primit un bilet de încunoștiințare dela baronul Von Förster că Elsa se căsătorește...

Și'l privi drept, cercetător.

— Ii doresc bună căsnicie, îi răspunse cu liniște.

Emma par'că se mai lumină la chip.

— Ce impresiune vă face vestea aceasta neașteptată?

— A simplei mulțămiri că o prietenă a dumneavoastră își deschide calea desigur spre fericirea dorită...

— Nouă în adevăr că ne-a făcut plăcere... Odată ce fratele meu nu mai este, ca nu puteà să-i poarte toată viața doliul.

— Durerile se uită, domnișoară: e o lege de neschimbat, a naturii. Sentimentele nu se pot uità, când 'și-au întins rădăcină adâncă în sufletul nostru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea îl privi iară:

— Iertați-mă dacă am crezut că pentru Elsa... aveați o prietenie mai... cum să-i zic... nuștiu... feminină ea, înroșindu-se.

— Cum, amica mea? ce-ați crezut?

— M'am gândit mult, de un timp, la anume amănunte... o! dar am rătăcit, de sigur, pe tărâm necunoscut... din neexperiență...

Ierau cuvinte care dădeau mult de gândit, spuse de o gură atât de nevinovată.

Pe Eugeniu îl înfioră o speranță nebună...

— Domnișoară... Emma... îndrăzni în sfârșit să-i spună: ca să vă fi gândit la asemenea putință, să fi însemnând că dumneavoastră ghicindu'mi iubirea, voiați să vă convingeți că-i puteați răspunde, fără să fi găsit în trecut altă înrâurire? altă imagine?

Emma, în fața acestei mărturisiri, în adevăr de temut dar și așteptată, se îngălbeni și își duse mâna la inimă...

— Emma... îi șopti el luându-i o mână... Ce ai? ce simți?

Ea se opri fără să'și retragă mâna și cu priviri înrourate îi șopti:

— Credeam că pe Elsa o iubiseși...

— Dece?

— Nu-i făcuseși portretul?

— Nu l'am făcut pe-al tău?

— În urmă... Portretul copilăriei mele, ca să zic așa...

— Dar nu'ți dai seamă, Emma, că nu se poate ca artistul, să iubiască pe toate femeile cărora le face portretul? Elsa m'a înrâurit ca artist, din punctul de vedere al unei opere caracteristice... În acel portret ieră un tip... În al tău, Emma, — deși îl numești al copilăriei tale, — este inima

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mea plină de drăgălășia armonioasă a ființii tale... Te aveam în sufletul meu o! de cât timp! — de când ai venit aci la viață, în tovărășia prieteniei mele... Dar te-am pus pe pânză când am simțit că începusem să fac parte din viața ta... Iar dacă mă hotărâsem să plec, o făceam fiindcă atitudinea ta mă descuragiase: credeam că mă înșelasem... că iubiam numai eu...

Emma, îmbujorată, însuflețită, strânse mâna pe care nu 'i-o mai lăsase pictorul și-i răspunse oftând:

— Ah! în fine... respir... sunt iubită!

Și ieră în intonațiunea ei atât de adevărată pornire de dragoste, în o lumină sufletească atât de intensă, că Eugeniu se simți atins până la lacrimi.

— Emma-Liana... cât mă faci de fericit... A ta e viața mea întreagă!...

Merseră câteva minute, mână în mână, neștiutori de locul pe care umblau, de măreția privelîștei însorită, fără sfială că ochi indiscreți le vedeau poate starea sufletească.

Ea, se opri de odată și, cu glas, care încremeni pe Eugeniu, deși ieră glasul unei triste liniștite, îl întrebă:

— Nu-i așa, Eugeniu, — pentru prima oară îi ziceă pe nume, — nu-i așa că lupta dintre fratele meu și dumneata, a fost leală? Nu-i așa că numai soarta a fost de vină?...

— Cum? știi, Emma, această întâmplare care este pentru mine o remușcare?

— 'Mi-a scris-o Elsa... A aflat-o dela unchiul ei... De altfel am recitit scrisoarea pe care ne-a trimis-o baronul von Förster... Și am meditat mult. Nu; dumneata te-ai apărat cum ar fi făcut și Frantz....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ori cum. iartă-mă, Emma, — să'mi recapăt liniștea.

— Te iert, Eugeniu... Dumneata ești cavaler și inimă mare... Și-i întinse iarăși mâna.

El 'i-o sărută, căit...

— Insă acest lucru să fie o taină între noi. Mama nu voiu să'l știe...

— Dacă 'mi cei aceasta, taină va rămânea... Eu ieram hotărât, în cazul fericit de a'ți cunoaște iubirea, să'ți mărturisesc întâmplarea, — după cum trebue să știi că, în țara mea, am fost însurat...

— A! făcù ea, surprinsă...

— Pentru scurt timp Emma. In August 1916 am făcut cununia, și după douăzeci de zile am plecat în Războiu. Pe soția mea au omorât-o Germanii, fiindcă părinții ei omorâseră niște soldați Germani cari voiseră s'o necinstiască... O întreagă dureroasă dramă, care m'a făcut să plec din țară...

— Ai avut dar mari sufĕrinți... îi zise, depărtându-se dela accesul de gelozie de câteva clipe. Sărmana femee! Dragul meu Eugeniu!...

Ce inimă de adorat! Era gata să ierte, să uite, în curăția dulcii sale iubiri!

— Mai am o mărturisire... dragă Emma...

Ea îl privi, neliniștită din nou.

— Sunt invalid, Emma, invalid...

— Cum, invalid? Și nu se putù opri să nu râdă...

— Din cauza unei răni am pierdut ochiul stâng.

— Dar nu se cunoaște de loc... Și nu te supără lipsa lui? îl întrebă cu milă, cu grijă?

— Nu, Emma, nu mă supără... Dar... sunt invalid, îi zise râzând cu mulțămire: se ușurase de toate sarcinile.

— Te voiu iubi din tot sufletul pentru tot ce-ai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suferit, pentru lipsa ce ai, cu dorul de-a te face fericit, îi zise cu adâncă duioșie, în o seriozitate de jurământ solemn ce înfioră pe pictor.

— Nuștiu cum să'ți mulțămesc Emma... nuștiu...

— Iubindu-mă, Eugeniu... E atât de simplu și de dulce... A! uite că am ajuns... Vii la noi?

— Te rog, lasă-mă să'mi gust bucuria, fericirea, în singurătate...

— Și să te gândești la portretul meu de logodnică... Nu-i așa?

— O! cu toată inima...

Își strânseră mâna, se priviră cu drag și el plecă repede, înfrigurat, zăpăcit, gata par'că să'și strige fericirea în cele patru zări ale lumei.

*

— Ce ai tu, Emiliana, îi zise muma când o văzù că intră vijelie și că i s'anină de gât, sărutând-o emoționată, roșie, — fericită.

Un presimțimânt 'i-o spuse: se împlinise, de sigur, lucrul de care se temuse.

— Mamă! mamă dragă, când ai știi!...

Și începù să plângă, însă nu ierau lacrimi de durere, cari nu s'ar fi potrivit cu espresiunea chipului ei, mai înfrumusețat.

— Ei, ce este, ce este, Emma?

Copila începù să-i spună ce avea pe inimă, până chiar și gelozia ei din cauza Elsei.

Ii tăcù numai cestiunea cu Frantz.

Henrieta o ascultă fără s'o întrerupă și când ea sfârși, oftă și o strânse în brațe, sărutând-o, în atitudinea mai degrabă a closcii care'și apără un puiù în primejdie, de cât a mamei care primește cu bucurie asemenea mărturisire de care se leagă un viitor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-i așa că nu poate fi nici o piedecă, mamico, la unirea mea cu Eugeniu?

— Nuștiu cum să zic, Emma...

— A! nu așa mamă, te rog... Par'că nu te-ar bucurà fericirea mea...

— Copilă ce ești!... Așa îți poți tu închipui?... Lasă'mi puțin timp să mă desmeticesc... Mă așteptam àtât de puțin la putința de a mă despărți de tine atât de curând, în cât...

— Dar vom fi împreună, mămico...

— Așteaptă să vorbesc și eu cu domnul Albineț..

— Zi: cu Eugeniu... Așa voiu eu.

— Uite ce tirană te-ai făcut tu, blânda și dulcea copilă de până ieri...

— Când vine iubirea și când visul ei de fericire trebue să ajungă realitate, inima nu mai poate așteptà. Oare nu-i soarta noastră, a fetelor, de-a ne duce spre acela pe care ni l'a ales sufletul?

Muma o mai sărută și-i zise fără melancolie:

— Il voiu învità, pe Sâmbătă seara la ceaiu și mă vei lăsà, după ceaiu, să vorbesc singură cu el, de fericirea ta, Emma. Ești mulțumită?

— Da, mamă.

Când să iasă, îi rosti, zâmbind: ..

— Știi? Imi va face un portret... nu copilăresc, ca cellalt.

*

Lausanne simte mai mult desmierdarea primăverii. Malurile Lemanului de jur împrejur râd cu verdeața fragedă a ierbei. Ouchy 'și-a aruncat pe umeri mantie de frunziș de un verde foarte dulce la privit.

Doctorul Arboux trece pe la amicul și confratele lui, doctorul Férrier.

— Doamna Adlerberger mă roagă să mă duc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

s'o văd... pentru o consultaţiune. Să-i fie rău oare adorabilei copile?

— 'Mi-ar părea foarte rău... Dacă n'aş avea un consult la Vévéy, te-aş însoţi, Arboux.

— 'Mi-ar fi plăcut să mergem împreună... Ar fi fost plăcere şi pentru incomparabilul nostru pictor....

— Spune-i, te rog, că mă gândesc la el şi că'l aştept să se mai coboare pe la noi....

Doctorul Arboux plecă la gară, să facă drumul cu trenul-express.

Pe la ora 11 ierà la Leysin: dela 1 Aprilie se rânduiseră două trenuri pe zi, dela Aigle.

Doamna Adlerberger ierà singură când i se vesti medicul.

Il întimpină, zâmbind:

— Vă mulţămesc mult, că v'aţi grăbit să răspundeţi la invitarea ce v'am făcut...

— Nu s'ar părea că e ceva îngrijitor, îi răspunse, sărutându-i mâna.

— Poftim de şedeţi. In adevăr, nu tocmai pentru prezent e consultaţiunea ce m'am gândit să v'o cer. E o nouă întâmplare, domnule doctor, în viaţa fiicii mele şi prin urmare în viaţa mea... Fiica mea pare, în adevăr cu totul alta; o schimbare în bine, în múlt bine, îi dă infăţişare de sănătate; nuştiu însă dacă este şi de rezistenţă destulă, sigură.

Se opri puţin, ca stânjinită, apoi, urmă:

— Cunoaşteţi pe pictorul Albineţ, pentru care avem prietenie, dar pentru care nu'mi închipuiam să mergem prea departe cu acest sentiment. Am descoperit însă, — şi acuma e prea târziu ca să caut o distanţă între noi şi el, — că fiică-mea îl inbeşte, că iubeşte pe copila mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi nu vedeţi o potrivire socială sau vă temeţi de altceva? întrebă doctorul, surprins.

— Mă tem, în adevăr de ceva şi aci e rolul consultaţiunii cu privire la copila mea. Doresc şi vă rog să aveţi bunăvoinţă a o cercetă şi să mă asiguraţi că nu i s'ar mai puteă întoarce debilitatea ce 'i-aţi cunoscut-o.

Poate-că la 17 ani şi câteva luni e prea tânără pentru măritiş, tot în consideraţiunea debilităţii prin care a trecut copila. In acest caz aş face tot posibilul să întârziez căsătoria.

Şi iarăş nu aş voi, ca întârziând, să nu i se pară ei că ar fi o faţă a vre unui refuz, ceea ce 'i-ar pricinui cine ştie ce rău...

Nu vă închipuiţi cât sunt de îngrijată şi cât m'a surprins de mult amorul acesta pe care nu l'am putut prevedeă din vreme.

Doctorul zâmbi binevoitor:

— Doamnă, negreşit că vă înţeleg îngrijarea, cât despre un simţimânt ca acesta, ierà lucru firesc să se nască... O inimă fecioară întâlneşte în toate zilele un singur tânăr care se înfăţişează cu mari calităţi... E eroul închipuirii de aur a fiecărei fete... Să vă consideraţi fericită că eroul e în adevăr erou, ca fost militar, şi un caracter, ca om, pe lângă că e artist mare...

Şi ierà căldură în vorbele lui. Vorbise doar de multe ori cu amicul lui Férrier, de distinsul pictor.

— Şi eu cred, domnule doctor, că pictorul are toate aceste calităţi, ii răspunse, însă tot par'că cu oarecare rezervă tainică.

— Intru cât priveşte sănătatea domnişoarei, negreşit că o voiu cercetă şi că voiu spune adevărul; sunt convins însă, că după cum a văzut-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la Crăciun amicul meu doctorul Ferrier, domnișoara e înfloritoare de sănătate...

— O! cum vreau de mult să fie și puternică, scumpa copilă!...

— E aci, domnișoara?

— O aștept să se întoarcă dela obișnuitele exerciții.

— Le practică încă?

— Cu cea mai regulată măsură de toate zilele...

— Voiu vorbi și cu confratele Aliart, ca unul care o are zilnic supt ochi...

Atunci se auzì glasul vesel-argintiu al Emmei, zicând, de sigur, în prag:

La revedere, Eugeniu... „Pa"!...

Muma avù o ușoară încruntare a sprinceneloř; medicul 'i-o prinse și bănuì repede că poate mai ierà și alt ceva la mijloc...

Emma-Liana, rozalbă, dulce, aducând cu ea sănătate și aer curat de-afară, intră cu vioiuciune.

Cum văzù pe doctorul, deși se așteptà la vizita lui, — avù o clipă de îngrijare, — dar repede înnaintă și i se înclină, dându-i mâna, apoi adresă Henrietei un zâmbet.

Doctorul îi reținù mâna, se ridică, o privi de-aproape, la lumină și esclamă, radios:

— Perfectă înfățișare... Da, e desvoltare... e întărire fizică... Sângele circulă liber și e bogat în globule roșii... Se vede... Se vede bine...

Ii cercetă pleoapele ochilor, gingiile; o rugă să ridice brațele și să le încordeze, când i le pipăi; o ascultă la pept și'n spate, — și o bătù apoi amical pe umeri:

— Domnișoară, așa v'am voit și văd cu plăcere că sunteți cum nu se poate mai bine...

Emma se lăsase, surprinsă, dar ascultătoare, să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fie esaminată și să facă mișcările cerute, iar acum îi zise, zâmbind:

— Dar bine, domnule doctor, pentru sănătatea mea ați venit?

— A! da! domnișoară, îi răspunse glumeț, trebuiă să viu după 6 luni să văd cu plăcere că nu mă înșelasem în prevederile mele... De-acum, numai ca prieten, la ocăziune, voiu mai aveà onoarea să vă văd, sănătoasă, frumoasă... și fericită...

Emma se înroși: ce? știă doctorul? Îi spusese mumă-sa poate?

— Emma, vezi, drăguță, de masă: domnul doctor ne face plăcerea să prânziască cu noi...

— Cu aceiaș plăcere, doamnă.

Emma ieși, râzând:

— Așa dar, domnule doctor? întrebă Henrieta.

— Doamnă, pe răspunderea mea, domnișoara poate să'și împliniască visul: e admirabilă de sătate și de forță...

— Ah! m'ați liniștit, domnule doctor...

*

Sguduitoare fusese pentru Henrieta vestea ce-i dăduse Elsa că omorâtorul logodnicului ei „iubit" ierà însuși pictorul Alginet. Aprecierile ei în privința rolului pe care „îndrăznià" acest „vrăjmaș" să'l joace pe lângă familia lui Frantz, ierau pline de răutatea urii: ierau răzbunarea!

Henrieta judecă în întâiele momente numai faptul în sine și împrejurarea că nu aveà cum să întrerupă relațiuni al cărora folos pentru Emma nu'l puteà negà.

Ceva în adâncul ei față cu pictorul se scufundà din clipele acelea. Dacă nu ierà ură, negreșit că ierà resimțimântul firesc al mamei față cu acela de mâna căruia pierise Frantz.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest resimțimânt îl îngreuiă și bănuiala, — pe atunci numai bănuială, — că între el și Emma prietenia puteă să aibă alt nume.

Gândindu-se totuși că numai prietenie de-ar fi fost și încă 'iar fi pricinuit destulă mâhnire delicatei copile, dacă ar fi rupt cu pictorul, — se înarmă cu curajul de-a-i suferi prezența, de-a-i arătă politețea bunei-creșteri.

In singurătatea ei, când Emma n'o puteă surprinde, își treceă ceasuri întregi în neliniște, în lacrimi de dor după fiul ei ce nu ierà să mai vină, în amare regrete cu privire la trecut, în suferința de-a aveà prieten pe vrăjmașul fiului ei.

Cu încetul începuse a judecà deja mai cu nepărtinire fapta ce ținea mai mult de fatalitate a pictorului, — când dobândi convingerea că Emma iubià pe artist.

Se revoltă cu toate acestea în sufletul ei, care strigà: „nu se poate! — Câteva zile fu grozavă lupta în sine, cu atât mai grea, cu cât vedeà în câtă fericire plină de încredere se răsfățà scumpa ei copilă.

Dacă pierduse pe băiat, — trebuià să fie fără spirit de jertfă, în cât să piardă și pe Emma?

Nu aveà nimic de zis, nimic, în privința caracterului tânărului pictor; și dacă o fatalitate fusese moartea lui Frantz de mâna lui Albinet, altă fatalitate rămâneà prietenia acestuia cu familia lui Frantz și ca urmare îndrăgostirea Emmei de pictor.

A! dac'ar fi știut adevărul, din întâiul moment al cunoștinții cu dânsul, — resimțimântul în întâia lui izbucnire ar fi tăiat calea prieteniei și deci a stării de după ea.

Acum nu mai ierà cu putință decât să tăinu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iască de fiica ei dureroasa întâmplare și să se resemneze să'l facă ginere.

Poate că niciodată nu va izbuti să'l aibă cu totul la inimă; poate că viața bună a lui cu Emma o va mlădia în cele de pe urmă.

Încă o neliniște o mai îngrijă: sănătatea Emmei și am văzut că poftise pe medicul Arboux.

Apoi, avea să treacă prin „Purgatoriul" destul de supărător al întrevederii neapărate cu pictorul.

Apropierea acestei zile, — oricât se silia dânsa să fie de îngăduitoare, — o enervă, o făcea nemulțămită, îi dă îmbold de amânare. Nu ieră sigură pe puterea de stăpânire asupră-i, care nu cumva să-i dicteze în anume moment atitudinea hotărâtoare, protivnică poate fericirii Emmei.

Voința, în bine, o avea, negreșit: dar când îi va cere pictorului să-i spună întâmplarea, — atunci, — atunci ce va fi?

In ziua aceea, cu foarte multă greutate își ascunse neastâmpărul, față cu Emma, ai cărei ochi cercetători se ațintiseră de mai multe ori, în cursul ei...

In sfârșit, seara veni și pictorul se înfățișă. Emma îl primi cu însuflețire.

După ceaiu eat-o pe Henrieta singură cu pictorul, foarte emoționat.

Henrieta se făcuse palidă.

— Domnule Albinet, începù ea, stăpânindu'și adânca turburare: știu acum întâmplarea cu fiul meu. Voiu să aud din gura dumeavoastră cum s'a petrecut lucrul și voiu crede... Am trebuința să cred...

Eugeniu se înfioră: știa și muma... Eată cea mai grea clipă!

— Doamnă, voiu fi sincer și vă voiu povesti nenorocita întâmplare așa cum a fost să fie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Icrà pentru a treea oară că o povestià și acum accentul de adevăr îi devenià și mai puternic, atât în arătarea luptei cât și în esprimarea adâncului lui regret.

Henrieta ascultà și lacrimi fierbinți îi curgeau pe obrajii răvășiți de durere.

Când pictorul termină, ținându'și plecat capul, ca un vinovat, ea rosti oftând:

— A fost în adevăr ceva fatal... O! bietul meu Frantz!

Apoi, după ce'și șterse lacrimile, rosti, privind la atitudinea de luat în seamă, a pictorului.

— V'ați făcut datoria de militar și de om, față cu fiul meu trecut din viață...

Nu puteà să cugete altfel.

— Dar vă rog să mă iertați, doamnă, ca mamă, urmă Eugeniu și să credeți că 'mi-a rămas o adâncă remușcare de pe urma acestei întâmplări.

Și în glasul lui ierau lacrimi de căință, de durere.

Henrieta îl privi lung, avù încă câteva clipe de codire, și în sfârșit îi întinse mâna:

— Vă iert... în numele lui Frantz; vă iert pentru mine și pentru copila mea...

El puse la pământ un genuchiu și acoperi cu sărutări mâna mumei: pe mâna aceasta căzură și lacrimi.

Henrieta biruită, înduioșată, îl ridică, își șterse încă odată ochii, și-i făcù semn să șeadă.

După câteva momente îi rostì:

— Să rămână însă taină între mine și dumneavoastră: Emma nu trebue să știe niciodată...

El înclină capul în semn de învoire: Muma și fiica își feriau una de alta această taină.

— Și acuma, cată ce mai avem de vorbit, urmă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Henrieta: nu știu cum s'a făcut că prietenia dintre Emma și dumneavoastră a devenit iubire...

— Vă asigur de un lucru, doamnă, se grăbi el s'o întrerupă: prin nimic, în felul meu de-a fi față cu Emma, nu 'i-am dat vre-odată să înțeleagă ce simțimânt îi păstram. Dar vedeam că mă iubește; dar, cu teama în suflet că va trebui să vă mărturisesc odată vinovăția mea, dacă ar fi venit lucrurile așa încât Emma să vă spună dragostea ei, — mă hotărâsem să plec în țară...

— Amice, lucrul s'a făcut; n'am nimic de zis, — acum că cred în cele mărturisite și că iert, — decât că vă încredințez tot ce am mai scump pe lume...

Lacrimile o întrerupseră...

— Vă încredințez o comoară de frumusețe și de bunătate sufletească: s'o păziți, s'o ocrotiți, să vă gândiți și la biata ei mamă... Să o faceți în adevăr fericită...

Își șterse lacrimile și se ridică, aproape zâmbind, ușurată mult.

— Doamnă, cuvintele dau în adevăr espresiunea justă a simțimântelor și a hotărârilor; faptele însă sunt dovada și eu cu fapte dovedesc totdeauna... îi zise cu energie...

— Mă încred, amice, în caracterul dumnitale... Amănuntele materiale, — începù ea după câteva clipe, îți vor fi espuse de notarul nostru, după ce ne vom duce la Nancy, — căci vom plecà împreună acolo la începutul lui Maiu... Emma nu mai are tată... urmă după o clipă. Incă nu 'i-am spus că a murit în Februarie, de-o rană primită pe frontul francez... De altfel, taina aceasta a noastră, o vei cunoaște la timp... Amice, avem ce să ne iertăm unii altora... Deà Dumnezeu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ULTIMELE NOUTĂȚI LITERARE

DIN

Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ“

	Lei
Bart Jean (Botez P. Eug.), Schițe marine	48,—
Blaga Lucian, Lauda somnului. Versuri	42,—
Crainic Nichifor, Darurile pământului. Poezii. Ed. III.	60,—
Eminescu M., Geniu pustiu. Roman	42,—
Goga Octavian, Meșterul Manole. Piesă în 3 acte	60,—
Haneș V. Petre, Studii și cercetări literare	75,—
Iorga N., Cleopatra. Piesă în 5 acte. Ilustr.	75,—
Mihăescu Gib., Vedenia. Nuvele	90,—
Papini G., Viața lui Isus. Trad. de *Alex. Marcu*	180,—
Petrescu Cezar, Omul care și-a găsit umbra. Nuvele	75,—
Rebreanu Liviu, Pădurea spânzuraților. Roman. Ed. V.	120,—
— — Golanii. Nuvele. Ed. IV.	75,—
Sadoveanu M., Împărăția apelor	90,—
— — Floare ofilită. Roman. Ed. IV.	90,—
— — Olanda. Note de călătorie	75,—
Simionescu I., Dobrogea. O țară din povești. Ilustr.	75,—
Teodoreanu O. Al., Hronicul măscăriciului Vălătuc	60,—
Topîrceanu G., Balade vesele și triste. Ed. III.	42,—
— Migdale amare. Versuri satirice și fanteziste	42,—
Vlahuță Al., România pitorească. Ed. VI.	60,—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tip. „CARTEA ROMÂNEASCĂ" S. A. CLUJ
C. 10774

Cărţile notate pe copertă se află de vânzare la toate librăriile din ţară. Pot fi cerute şi deadreptul de la „CARTEA ROMÂNEASCĂ", Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.

PREŢUL LEI 120·—